

ПОЛ ОСТЪР КНИГА НА ИЛЮЗИИТЕ

Превод от английски: Ангел Игов, 2008

chitanka.info

*Човек не живее един и същ живот през
цялото време. Живее много животи, един подир
друг, и това е причината за неговото нещастие.*

Шатобриан

1

Всички го мислеха за мъртъв. Когато през 1988 година излезе моята книга за филмите му, Хектор Ман бе изчезнал от почти шестдесет години. С изключение на шепа историци и манияци на тема стари филми, комай малцина знаеха, че той въобще е съществувал. „Двойно или нищо“, последната от дванайсетте двулентови комедии, които той направил в края на епохата на нямото кино, била пусната на 23 ноември 1928 година. Два месеца по-късно, без да каже довиждане на нито един приятел или колега, без да остави писмо или да съобщи някому плановете си, Хектор Ман излязъл от къщата, която наемал на „Норт Ориндж Драйв“ и никой повече не го видял. Синьото му Де Сото било паркирано в гаража, от договора за жилището оставали още три месеца, самият наем бил изцяло платен. В кухнята имало храна, в барчето — уиски; от чекмеджетата в спалнята не липсвала нито една дреха. Според „Лос Анджелис Хералд Експрес“ от 18 януари 1929 година „изглеждало, сякаш бил излязъл на кратка разходка и щял да се върне всеки момент“. Но не се върнал и от онзи ден нататък Хектор Ман сякаш се изпарил от лицето на земята.

В продължение на няколко години след изчезването му се носели всевъзможни истории и слухове за това какво му се е случило, но никое от предположенията не било задоволително. Най-правдоподобните — че се е самоубил или са го очистили — не могли да бъдат нито доказани, нито опровергани, понеже тяло така и не се намерило. Имало и други догадки, с повече фантазия и надежда, по в тон с романтичния характер на случая. Според една от тях се бил върнал в родната си Аржентина, където станал собственик на малък провинциален цирк. Според друга влязъл в Комунистическата партия и под фалшиво име разпространявал пропаганда сред работниците от млекокомбината в Ютика, Ню Йорк. Според трета живеел по пътищата като мнозина скитници през Голямата депресия. Ако Хектор бил голяма звезда, историите със сигурност щели да продължат. Щял да живее в разказите за себе си, да се превръща постепенно в една от

онези символични фигури, които населяват подземния свят на колективната памет; мит за младостта, надеждата и дяволските приумици на съдбата. Но не станало така, защото Хектор фактически едва започвал да гради кариера в Холивуд, когато кариерата му свършила. Бил се появил твърде късно, за да осъществи докрай дарбите си, и не се задържал достатъчно дълго, за да остави продължителен спомен за себе си и нещата, които умее да прави. Минали още няколко години и малко по малко хората престанали да се сещат за него. Към 1932–1933 година Хектор вече принадлежал на една изчезнала вселена и единствената следа от него била някоя и друга бележка под линия по забутани книги, които никой вече не си правел труда да чете. Филмите започнали да говорят и изпъстрените със снежинки неми кадри от миналото потънали в забрава. Нямаło вече клоуни, нямаło мимове, нямаło красиви флапърки, танцуващи под звуците на нечути оркестри. Били мъртви едва от няколко години, но вече ги възприемали като предисторически създания, бродили по земята някога, когато хората още живели в пещери.

В книгата си не давах кой знае колко информация за живота на Хектор. „Безмълвният свят на Хектор Ман“ беше изследване на неговите филми, а не биография и малкото подхвърлени факти за дейностите му извън екрана идваха директно от обичайните източници: филмови енциклопедии, мемоари, исторически книги за ранния Холивуд. Написах книгата, защото исках да споделя възхищението си от изкуството на Хектор. Историята на живота му за мен беше второстепенна и вместо да гадая какво му се е случило или не му се е случило, се ограничих с детайлен анализ на самите филми. Предвид на това, че беше роден през 1900 година и никой не го бе виждал след 1929 година, изобщо не ми и хрумваше, че Хектор Ман може да е още жив. Мъртвите не изпълзват от гробовете си, а по мое лично мнение само мъртвец би могъл да се крие толкова дълго време.

Книгата излезе от Университетското издателство на Пенсилвания точно преди единайсет години, през март. Три месеца по-късно, тъкмо когато бяха започнали да се появяват първите рецензии по филмовите и академичните списания, в пощенската ми кутия се появи писмо. Пликът беше квадратен и по-широк от онези, които обикновено се продаваха, и понеже беше от дебела, скъпа хартия, първата ми мисъл бе, че съдържа покана за сватба или известие за раждането на нечие

дете. Името и адресът ми бяха изписани по средата с елегантен, къдрав почерк. Ако пишещият не бе професионален калиграф, то със сигурност вярваше в достойнствата на красивото писмо, обучен беше в едновременните академии по етикет и изисканост. Печатът беше от Олбъкърки, Ню Мексико, но адресът на подателя отзад сочеше, че писмото е било написано някъде другаде, ако допуснем, че съществуваше такова място и град с такова име. Двата реда гласяха: „Ранчо «Блу Стоун»; Тиера дел Суеньо, Ню Мексико“. Може и да съм се усмихнал на този адрес, не помня вече. Нямахше име; когато отворих плика, долових бегъл мирис на парфюм, съвсем деликатен лъх на лавандула.

Драги Професор Зимър, гласеше писмото, Хектор прочете книгата Ви и би желал да се срещне с Вас. Проявявате ли интерес да ни посетите? Ваша Фрида Спелинг (Г-жа Хектор Ман).

Прочетох го шест или седем пъти. Оставих го, отидох до другия край на стаята и се върнах обратно. Когато отново взех писмото, не бях сигурен дали думите ще са още там. Или ако са там, дали ще са същите. Прочетох го още шест-седем пъти и, все още несигурен в каквото и да било, реших, че е шега. Само след миг ме изпълниха съмнения; след още един миг започнах да се съмнявам в съмненията. Една мисъл влечеше след себе си противоположната и щом втората мисъл надделееше над първата, веднага идеше трета, която пък опровергаваше предишната. Като не знаех какво друго да направя, качих се в колата си и отидох до пощата. В указателя на пощенските кодове беше посочен всеки адрес в Америка и ако Тиера дел Суеньо я нямаше там, можех с чиста съвест да хвърля писмото и да го забравя. Обаче я имаше. Намерих я в първия том, на страница 1933, между Тиера Амарила и Тижиръс — град като град, с поща и собствен петцифрен код. Това, разбира се, не значеше, че писмото е автентично, но най-малкото му придаваше някаква правдоподобност, и когато се върнах вкъщи, знаех, че ще трябва да отговоря. Такова писмо не може да бъде пренебрегнато. Прочетеш ли го веднъж, си наясно, че ако не си дадеш труда да седнеш и да напишеш отговор, ще мислиш за него до края на живота си.

Не пазя копие от отговора, но помня, че го написах на ръка и се опитах да е колкото се може по-кратко, само няколко изречения. Забелязах, че несъзнателно възприемам хладния, загадъчен маниер на

писмото, което бях получил. Чувствах се сякаш по̀ не се излагам така, сякаш авторът на шегата — ако наистина беше шегга — по̀ няма да ме вземе за глупак. Отговорът ми гласеше приблизително следното:

Драга Фрида Спелинг. Разбира се, че бих искал да се срещна с Хектор Ман. Но как мога да съм сигурен, че той е още жив? Доколкото ми е известно, изчезнал е преди повече от половин век. Моля съобщете подробности. С уважение, Дейвид Зимър.

Предполагам, всички искаме да вярваме в невъзможното, да се убеждаваме, че се случват чудеса. Предвид на това, че аз бях авторът на единствената книга за Хектор Ман, съвсем логично би било някой да предположи, че ще се вкопча във възможността да повярвам, че той е още жив. Но аз не бях в настроение да се вкопчавам. Или поне си мислех, че не съм. Книгата ми се беше родила от една страшна скръб и сега, когато беше вече зад мен, скръбта си оставаше. Да пиша за комедии беше просто претекст, особен вид лекарство, което поглъщах всекидневно повече от година с надеждата, че ще притъпи болката в мен. До някаква степен се получи. Но Фрида Спелинг (или който там се представяше за Фрида Спелинг) не можеше да знае това. Не можеше да знае, че на 7 юни 1985 година, само седмица преди десетата годишнина от сватбата ни, жена ми и двамата ми сина загинаха в самолетна катастрофа. Може би беше видяла, че книгата е посветена на тях (*В памет на Хелън, Тод и Марко*), но тези имена не биха ѝ говорили нищо и дори да беше отгатнала доколко са важни за автора, не би могла да знае, че за него тези имена означаваха всичко, което имаше някакъв смисъл в живота — и че когато трийсет и шест годишната Хелън, седемгодишният Тод и четиригодишният Марко загинаха, по-голямата част от него самия загина заедно с тях.

Отиваха в Милуоки при родителите на Хелън. Аз останах във Върмонт да оценявам курсови работи и да предавам крайните оценки за току-що завършилия семестър. Това ми беше работата — професор по сравнителна литература в колежа „Хемптън“ в Хемптън, Върмонт — и се налагаше да я свърша. По принцип трябваше всички да идем заедно на двайсет и четвърти-пети, но бащата на Хелън тъкмо беше прекарал операция от тумор в крака и семейният съвет реши те с децата да заминат колкото се може по-скоро. Това наложи някои сложни преговори в последната минута с училището на Тод да му разрешат да отсъства през последните две седмици на втори клас.

Директорката не бе много склонна, все пак прояви разбиране и накрая се предаде. Това беше едно от нещата, за които мислех постоянно след катастрофата. Ако само ни беше отказала, тогава Тод щеше да бъде принуден да остане у дома с мен и нямаше да е мъртъв. Така поне един от тях щеше да се спаси. Поне един от тях нямаше да пада седем мили от небето и аз нямаше да се озова сам в къща, предвидена за четирима. Имаше и други неща, разбира се, други „ако“-та, над които да размишлявам и да се измъчвам, и сякаш никога не се уморявах да вървя по едни и същи задънени улици. Всичко беше част от това, всяка брънка във веригата от причини и следствия беше съществено парче от пъзела на този ужас — от тумора в крака на моя тъст, през времето в Средния Запад онази седмица, до телефонния номер на агенцията, която резервира билетите. Най-ужасното беше моето собствено настояване да ги откарам до Бостън, за да хванат директен полет. Не исках да излетят от Бърлингтън. Това би означавало да пътуват до Ню Йорк в осемнайсетместен товарен самолет и да хванат оттам полета за Милуоки; и аз казах на Хелън, че не ми се харесват тия малки самолети. Казах, че са твърде опасни и че не мога да я пусна сама с момчетата в такъв самолет. Така че те не се качиха — за да угодят на безпокойството ми. Качиха се на голям самолет и кошмарното беше, че аз ги натиках там. Онази сутрин имаше голямо движение и когато най-сетне стигнахме Спрингфийлд и се вляхме в Мас Пайк, трябваше да карам доста над разрешената скорост, за да стигнем навреме до Лоугън.

Слабо си спомням какво се е случвало онова лято. Няколко месеца живях в мъгла от алкохолна скръб и самосъжаление, почти не излизах от къщи, почти не се вдигах да ям, да се избърсна или да се преоблека. Повечето от колегите ми бяха в отпуск до средата на август, така че не ми се налагаше да понасям посещенията им, да издържам мъчителния протокол на приятелския траур. Те, разбира се, бяха добронамерени и когато идваха, винаги ги канех вътре, но техните съзлививи прегръдки и дълги, потискащи мълчания не помагаха. Открих, че е по-добре да седя сам, да изкормвам дните в мрака на собствения си мозък. Когато не бях пиян или не се бях разплул на дивана в хола пред телевизора, прекарвах времето си като обикалях из къщата. Влизах в стаите на момчетата и сядах на пода, обграждах се с вещите им. Бях неспособен да мисля директно за тях или да ги призова

в съзнанието си, но когато подреждах пъзелите им или си играех с легото, изграждайки все по-сложни и барокови конструкции, усещах, че временно отново ги обитавам — че продължавам малкия им призрачен живот, като повтарям жестовете, които правеха те, когато имаха тела. Зачитах се в книжките с приказки на Тод и класирах бейзболните му картички. Подреждах плюшените животни на Марко по вид, цвят и размер и разменях реда всеки път, когато влезех. Така отлитаха часове, цели дни се стапяха в забрава и когато стомахът ми отказваше повече да смила забравата, аз се връщах в хола и си наливах нова чаша. В редките случаи, когато не изпадах в безсъзнание на кревата, обикновено спях в леглото на Тод. В моето си легло винаги сънувах, че Хелън е до мен и когато протягах ръка да я прегърна, се будех с внезапен, силен гърч, с треперещи ръце и с дробове, борещи се за глътка въздух, сякаш допреди секунди съм се давил. По тъмно не можех да влизам в спалнята, но през деня прекарвах доста време там, отварях гардероба на Хелън и докосвах дрехите ѝ, пренареждах жилетките и пуловерите ѝ, махах роклите ѝ от закачалките и ги разстилах на пода. Веднъж облякох една от тях, друг път си сложих бельото ѝ и се гримирах с нейния грим. Преживяването беше дълбоко удовлетворяващо, но след още няколко опита открих, че парфюмът е още по-ефективен от червилото и молива за вежди. Сякаш по-живо я връщаше при мен, извикваше присъствието ѝ за по-дълго време. По случайност ѝ бях подарил ново шише Шанел №5 за рождения ѝ ден през март. Като се ограничавах с малки дози два пъти дневно, успях да изкарам с този запас до края на лятото.

Излязох в отпуск за зимния семестър, но вместо да потърся психиатрична помощ, седях вкъщи и продължавах да потъвам. В края на септември и началото на октомври вече удрях по половин бутилка и повече уиски на вечер. Притъпяваше чувствата ми, но в същото време ме лишаваше от всякакъв усет за бъдещето, а когато човек няма какво да очаква, със същия успех може и да е мъртъв. Насред продължителен унес се сепвах от желание за приспивателни хапчета и въглероден окис. Така и не предприех нищо подобно, но като си спомня сега за онези дни, си давам сметка колко близо съм бил до това. Хапчетата стояха в шкафчето и на три-четири пъти вече бях взимал шишенцето от рафта, бях ги изсипвал в шепата си. Ако всичко беше продължило по този начин още малко, едва ли щях да имам сили да издържа.

Така стояха за мен нещата, когато Хектор Ман ненадейно навлезе в живота ми. Нямах представа кой е, никога не бях попадал на името му, но една вечер малко преди да почне зимата, когато дърветата най-сетне бяха оголели и се чакаше първият сняг, случайно видях по телевизията откъс от стар негов филм и той ме разсмя. Може да не звучи кой знае колко важно, но това беше първият ми смях от юни насам и когато почувствах неочаквания спазъм да се надига в гръдния ми кош и да вибрира в дробовете ми, разбрах, че още не съм стигнал дъното, че някаква част от мен все още иска да живее. Целият този изблик на смях не може да е продължил повече от няколко секунди. Не че беше особено висок или плътен, но ме изненада и по това, че не му се съпротивлявах и че не се засрамах, задето съм забравил нещастията си за няколкото мига, в които Хектор Ман бе на екрана, бях принуден да заключа, че вътре в мен има нещо, което не си бях представял досега, нещо различно от дестилирана смърт. Не говоря за някаква смътна интуиция или сантиментален копнеж по това, което е било някога. Направих емпирично откритие с тежестта на математическо доказателство. Ако можех да се смея, значи не бях напълно вцепенен. Значи стените, с които се бях оградил от света, все още не бяха толкова високи, че нищо да не прехвърква.

Трябва да беше малко след десет часа. Бях закотвен на обичайното си място на дивана с чаша уиски в едната ръка и дистанционното в другата; безучастно превключвах каналите. Предаването беше започнало преди няколко минути, но не ми отне много време да установя, че е документален филм за немите комици. Всичките познати лица си бяха там — Чаплин, Кийтън, Лойд, — но имаше и редки кадри от комици, които никога не бях чувал преди, по-неизвестни актьори, като Джон Бъни, Лари Семън, Лупино Лейн и Реймънд Грифит. Следях клиповете без особен интерес, не им обръщах особено внимание, но бях достатъчно заинтригуван, за да не превключам. Хектор Ман се появи чак към края на предаването и показаха само един клип: две минути от „Човекът зад гишетото“, действието се развиваше в банка и Хектор играеше затрупан с работа помощник-счетоводител. Не мога да обясня защо ме грабна, но така стана: стоеше там до масата в белия си тропически костюм, с тънките си черни мустачки и броеше пачки пари; работеше с такава безумна ефикасност, с такава зашеметяваща скорост и маниакална

концентрация, че не можех да откъсна очите си от него. На горния етаж някакви работници поставяха нови дъски на пода в кабинета на директора. В другия край на стаята една хубавка секретарка седеше зад бюрото и лакираше ноктите си зад огромна пишеща машина. Отначало изглеждаше сякаш нищо не може да възпре Хектор от това да изпълни задачата си за рекордно кратко време. Но тогава съвсем, съвсем постепенно по жилетката му започнаха да се сипят мънички пращинки дървесина, а скоро след това той най-сетне забеляза и момичето. Едно нещо изведнъж се бе превърнало в три неща и от този момент действието подскачаше между тях в тритактов ритъм от работа, суета и похот: задължението на Хектор да продължи с броенето на парите, усилието да опази любимия си костюм и стремежа да срещне очите на девойката. Сегиз-тогиз мустачките му потрепваха загрижено, сякаш за да подчертаят случките с тих стон или промърморена реплика встрани. Всичко това не беше хаос от препъвания и побоища; беше персонаж и ритъм, умело оркестрирана смесица от предмети, тела и мисли. Всеки път, когато Хектор изгубеше нишката на сметката, трябваше да почва отначало и това само го караше да работи двойно по-бързо отпреди. Всеки път, когато погледнеше нагоре към тавана да види откъде идва прахта, го правеше секунда след като работниците вече бяха поставили нова дъска на празното място. Всеки път, когато хвърлеше поглед към момичето, тя гледаше в друга посока. И въпреки всичко Хектор някак успяваше да запази самообладанието си, да не допусне тези дребни неудачи да го отклонят от целта или да развалят високото му самомнение. Едва ли беше най-брилянтната комична сцена, която съм виждал, но ме увлече, докато ме погълна изцяло и при второто или третото потрепване на Хекторовите мустачки, вече се смеех на глас, при това силно.

Кадрите се придружаваха от разказ, но аз бях твърде погълнат от сцената, за да осмисля какво се говореше. Нещо за мистериозния начин, по който Хектор напуснал киното, струва ми се, и че е смятан за последния от значимите дващестминутни комици. В началото на 20-те години най-успешните и изобретателни от тях вече се били прехвърлили в пълнометражните филми и качеството на късометражките спаднало драстично. Хектор Ман не внесъл нищо ново в жанра, казваше четецът, но бил признат за даровит актьор с изумителен контрол над тялото, забележителен късно появил се талант,

който би могъл да постигне сериозни неща, ако кариерата му не била прекъснала така рязко. В този момент сцената свърши и аз се заслушах по-внимателно в коментара. По екрана се завъртяха няколко десетки снимки на актьори и гласът оплакваше загубата на толкова много филми от нямата епоха. След като веднъж звукът навлязъл в киното, немите филми били оставени да гният в мазета, да изгарят в пожари, да бъдат изхвърляни на боклука и стотици изпълнения изчезнали безвъзвратно. Но не била изгубена всяка надежда, добави гласът. От време на време неочаквано изниквали стари филми, а през последните години били направени редица впечатляващи открития. Да сме вземели случая с Хектор Ман. До 1981 година едва три от филмите му били запазени някъде по света. От останалите девет имало само следи, погребани из вторични материали — репортажи, рецензии, плакати, прегледи, — но самите филми се смятали за изгубени. И тогава през декември същата година в сградата на Френската филмотека в Париж пристигнал анонимен пакет. Пуснат изглежда някъде от центъра на Лос Анджелис, пакетът съдържал почти непокътнато копие от „Дървени човечета“, седмият от дванайсетте филма на Хектор Ман. В следващите три години на неравни интервали били изпратени осем подобни пакета до големите филмови архиви по света: Музея на модерното изкуство в Ню Йорк, Британския филмов институт в Лондон, Ийстман Хаус в Рочестър, Американския филмов институт във Вашингтон, Тихоокеанския филмов архив в Бъркли, и отново Париж. До 1984 година цялото творчество на Хектор Ман било разпръснато по тези шест организации. Всеки пакет идвал от различен град, от места тъй отдалечени като Кливланд и Сан Диего, Филадельфия и Остин, Ню Орлиънс и Сиатъл, и тъй като никой от тях не съдържал писмо или някакво съобщение, нямало как да се установи самоличността на дарителя или дори да се изгради хипотеза кой е той и къде би могъл да живее. Към живота и кариерата на Хектор Ман била прибавена нова мистерия, каза гласът, но услугата била огромна и филмовата общност — признателна.

Не ме привличаха загадки и мистерии, но както си седях и гледах финалните надписи на предаването, ми хрумна, че мога да изгледам тези филми. Бяха дванайсет, разпръснати в шест различни града в Европа и Съединените щати, и за да ги види всички, човек трябваше да отдели доста време. Не по-малко от няколко седмици, допуснах, но

може би месец или дори месец и половина. В онзи миг последното нещо, което бих предположил бе, че ще напиша книга за Хектор Ман. Просто си търсех какво да правя, нещо да ме ангажира по безобиден начин, докато съм готов да се върна на работа. Бях прекарал половин година да наблюдавам собственото си пропадане и знаех, че ако оставя това да продължи дори малко още, ще умра. Какъв е самият проект или какво можех да извлека от него, нямаше значение. Тогава всеки избор можеше да е само случаен, но онази нощ ми хрумна нещо и заради един двуминутен клип и краткотраен смях реших да тръгна по света да гледам неми комедии.

Не си падах много по филми. Бях започнал да преподавам литература веднага след завършването си, едва преполовил двайсете, и оттогава цялата ми работа бе свързана с книгите, езика, писменото слово. Бях превел неколцина европейски поети (Лорка, Елюар, Леопарди, Мишо), бях писал рецензии за списания и вестници и бях публикувал две литературоведски книги. Първата, „Гласове във военната зона“, беше изследване върху литературата и политиката, което анализираше творчеството на Хамсун, Селин и Паунд във връзка с профашистката им дейност през Втората световна война. Втората, „Пътят към Абисиния“, беше книга за писатели, отказали се от писането, размишление над мълчанието. Рембо, Дашиъл Хамет, Лора Райдинг, Дж. Д. Селинджър и други — брилянтни поети и романисти, които по една или друга причина бяха спрели да пишат. Планирах да започна нова книга, за Стендал, когато загинаха Хелън и момчетата. Не че имах нещо против филмите, но те не бяха наистина важни за мен и нито веднъж през петнайсетте години преподаване и писане не бях усещал нужда да говоря за тях. Харесвах ги както всеки друг — забавление, движещи се тапети, огризки. Без значение колко красиви или хипнотични бяха понякога образите, никога не ме удовлетворяваха така могъщо, както думите. Струваше ми се, че всичко е твърде ясно, недостатъчно е оставено за въображението на зрителя и парадоксът е, че колкото по-старателно филмите симулират реалност, толкова по-малко успяват в репрезентацията на света — който е колкото около нас, толкова и вътре в нас. Ето защо инстинктивно винаги предпочитах черно-бели пред цветни филми, неми пред говорящи. Възприемах киното като визуален език, начин да се разказват истории, като се проектират образи върху двуизмерен екран. Прибавянето на звук и

цвят създава илюзията за трето измерение, но в същото време унищожават чистотата на образите. Вече не им се налага да вършат цялата работа. И вместо да превърнат филма в перфектната хибридна медия, в съвършения от всички възможни светове, звукът и цветът отслабват езика, на който искат да придадат сила. Онази нощ, докато гледах Хектор и другите комици да крачат насам-натам из върмонтския ми хол, изведнъж ме поразил мисълта, че наблюдавам едно мъртво изкуство, изцяло нефункциониращ жанр, който никога няма да бъде практикуван отново. И все пак, при всичките промени оттогава, творчеството им беше свежо и ободряващо като при първата му прожекция. Защото разбираха езика, на който говорят. Бяха изобретили синтаксис на окото, граматика на чистия кинезис и, с изключение на костюмите, колите и чудноватите мебели на заден фон, нищо в този език не можеше да остарее. Това бе мисъл, преведена като движение, човешка воля, изразяваща се чрез човешко тяло, и затова беше вечна. Повечето неми комедии почти не си дават труда да разказват истории. Те са като стихотворения, като разказани сънища, като някаква изпипана хореография на духа; и понеже са мъртви, навярно на нас днес ни говорят повече, отколкото на съвременната им публика. Ние ги гледаме през огромна бездна от забравата и тъкмо нещата, които така силно ги разделят от нас, ги правят толкова привлекателни: безмълвието им, отсъствието на цвят, накъсаните им, забързани ритми. Все прегради — и те затрудняват гледането, но същевременно освобождават образите от товара на репрезентацията. Стоят между нас и филма и затова не е нужно да се преструваме, че гледаме действителния свят. Светът, това е плоският екран — и той съществува в две измерения. Третото е в главата ни.

Нямаше какво да ме спре да си стегна багажа и да тръгна на следващия ден. Бях в отпуск за семестъра, а следващият започваше чак в средата на януари. Бях свободен да правя каквото искам, свободен да ида където ме отведе пътят и всъщност ако ми потрябваше повече време, можех да продължавам да обикалям и след зимата, и след есента, и след всички зими и есени, докато ми омръзне. Такава беше иронията на моя абсурден и нещастен живот. Мигът, в който загинаха Хелън и момчетата, ме превърна в богаташ. Част от парите дойдоха от застрахователната полица, която ни накараха да подпишем с Хелън малко след като започнах да преподавам в Хемптън — *за ваше*

собствено успокоение, каза агентът, — и понеже полицата влизаше в здравния план на колежа и не беше скъпа, всеки месец внасяхме по нещо, без да му мислим много-много. Когато падна самолетът, изобщо не се сетих за тази застраховка, но след по-малко от месец на вратата ми позвъни един мъж и ми даде чек за няколкостотин хиляди долара. Не след дълго самолетната компания се договори с близките на жертвите и като човек, изгубил трима души в катастрофата, взех, че спечелих джакпота от компенсацията — невероятната голяма награда в томболата за случайна смърт и непредсказуеми Божии дела. С Хелън винаги бяхме полагали усилия, за да преживеем с моята университетска заплата и сумите, които от дъжд на вятър получаваше тя за текстовете си. По всяко време от съвместния ни живот допълнителна сума от хиляда долара би променила коренно положението. Сега имах хиляда пъти повече и това нямаше никакво значение. Когато пристигнаха чековете, изпратих половината пари на родителите ѝ, но те ги върнаха с обратна поща, благодаряха ми за жеста, но ме уверяваха, че не ги желаят. Купих ново спортно оборудване за училището на Тод, дарих на детската градина на Марко книги и пясъчник — произведение на изкуството, — всичко на стойност две хиляди долара. Убедих сестра си и мъжа ѝ, преподавател по музика в Балтимор, да приемат голяма сума в брой от Зимъровия посмъртен фонд. Ако имах още роднини, на които да дам пари, щях да го направя, но родителите ми не бяха вече живи, а други братя и сестри, освен Дебора, няхах. Вместо това опразних още един чувал, като основах в колежа Хемптън „Фонд за пътешествия на името на Хелън Маркъм“. Идеята беше съвсем проста. Всяка година по един дипломиращ се студент щеше да получава парична награда за постижения в хуманитаристиката. Парите трябваше да се изхарчат за пътуване, но други правила, условия и изисквания нямаше. Победителят щеше да се определя от комисия, включваща на ротационен принцип преподаватели от няколко различни катедри (история, философия, английски и чужди езици), и стига наградата да отидеше за екскурзия в чужбина, носителят можеше да прави с парите каквото пожелае, без да дава отчет. Всичко това погълна значителна сума (равняваше се на четири годишни заплати), но едва чопна от финансите ми и след като бях разпределил всички тези авоари по начина, който смятах за подходящ, пак ми останаха толкова много, че

не знаех какво да ги правя. Ситуацията беше гротескна: натъпкан с пари до прилошаване, и всеки грош бе изцапан с кръв. Ако плановете ми не се бяха сменили така внезапно, сигурно щях да раздавам пари докато свършат. Но в една студена ноемврийска нощ си навих на пръста аз самият да попътувам, а без съответните ресурси никога не бих могъл да осъществя такава импулсивна приумица. Дотогава парите за мен бяха само мъчение. Сега видях в тях лекарство, балсам срещу окончателния колапс на духа. Да живея в хотели и да ям по ресторанти щеше да е скъпичко, но за първи път не ми се налагаше да се тревожа дали мога да си позволя това, което искам. Колкото и да бях отчаян и съкрушен, все пак бях свободен човек — и със злато в джобовете можех да определям условията на тази свобода така, както аз реша.

* * *

Половината филми се намираха на разстояние, което можеше да се измине с кола. Рочестър беше на шест часа път западно от къщата ми, Ню Йорк и Вашингтон — право на юг, горе-долу пет часа до първата спирка и още пет до втората. Реших да започна с Рочестър. Зимата вече приближаваше и колкото повече отлагах това пътуване, толкова по-голям беше рискът да карам през буря по заледени пътища, да затъна някъде в северните снегове. На сутринта позвъних в Ийстман Хаус да се осведомя как мога да получа достъп до тяхната колекция. Представа си нямах как стават тия неща и за да не звуча като невежа по телефона, уточних, че съм професор в колежа Хемптън. Надявах се, че това ще ги впечатли достатъчно, та да ме вземат насериозно, а не да ме сметнат за някакъв появил се изневиделица откачалник, какъвто си бях. О, каза жената от другата страна на линията, сигурно пишете нещо за Хектор Ман? Звучеше като че ли отговорът се подразбира и след кратка пауза промърморих думите, които очакваше да чуе. Да, казах, познахте, точно така. Пиша книга за него и трябва да видя филмите, за да продължа с изследването си.

Ето как започна целият проект. Добре че стана така веднага, защото след като изгледах филмите в Рочестър („Клуб по езда“ и „Копоят“), разбрах, че не си губя времето. Хектор беше от начало до

край точно толкова талантлив и издържан, колкото се надявах и ако останалите десет филма бяха на равнището на тези два, то той заслужаваше да се напише книга за него, заслужаваше шанса да бъде преоткрит. И така от самото начало не просто гледах филмите на Хектор, изучавах ги. Ако не беше разговорът ми с онази жена в Рочестър, никога нямаше да ми хрумне да подходя по този начин. Първоначалният ми план беше далеч по-скромен и се съмнявам, че щеше да ме ангажира след края на Коледните празници. Но както тръгнах, успях да изгледам всичките филми на Хектор едва към средата на февруари. Първо смятах да видя всеки от тях по веднъж. Сега ги гледах многократно и вместо да посещавам архива за няколко часа, аз се заседях с дни, пусках филмите на скенери и Мовиоли, гледах Хектор по цели сутрини и следобеди без почивка, навивах и пренавивах филмите, докато ме заболят очите. Отмятах бележки, консултирах се с книги, пишех обширни коментари с детайли за монтажите, ъглите на снимане и осветлението, анализирах всеки аспект на всяка сцена до най-периферната подробност и не си тръгнах, преди да съм живял с лентата достатъчно дълго, за да знам всеки сантиметър от нея наизуст.

Не се питах дали цялата тази работа си струва. Просто имах какво да върша и единственото, което ме интересуваше, бе да постоянавам и да направя всичко възможно да го завърша. Знаех, че Хектор не е нищо повече от второстепенна фигура, още едно име в списъка от „също изявили се“ и неуспелите ентузиаста, но това не намаляваше възхищението ми от неговото изкуство и удоволствието, което изпитвах в компанията му. Бе изстрелял филмите си в темпо от по един месечно в продължение на година, всичките с бюджет толкова жалък, толкова далеч под сумата, необходима да се заснемат зрелищните трикове и задъханите сцени, обикновено асоциирани с нямото кино, че бе цяло чудо как изобщо е успял да направи каквото и да било, камо ли дванайсет съвсем прилични филма. Според това, което изчетох, Хектор започнал в Холивуд като отговорник по реквизита и декоратор и след време успял да се засеме в дребни роли из редица комедии; получил шанса да режисира и да изпълнява главната роля в собствените си филми от някой си Сиймор Хънт. Хънт, banker от Синсинати, наумил си да пробие в шоубизнеса, се преместил в Калифорния в началото на 1927 година и основал собствена филмова

къща „Калейдоскоп“. Повсеместно описан като лицемер и скандалджия, Хънт си нямал и представа как се правят филми, нито пък как се върти бизнес. („Калейдоскоп“ фалирала само за година и половина. Хънт, обвинен в борсова измама и фалшификация, се обесил преди делото да влезе в съда.) Без достатъчно финанси, без достатъчно хора, тероризиран от постоянните намеси на Хънт, Хектор все пак не пропуснал възможността и се опитал да я използва докрай. Разбира се, нямало нито сценарии, нито предварителна организация. Само Хектор и още двама актьори — Андрю Мърфи и Жул Блауцайн; импровизирали в движение, често снимали нощем на наети площадки, с грохнали от умора техници и оборудване, купено на старо. Не можели да си позволят да съспят дузина коли или да уредят стадо галопиращи говеда. Нямало срутваци се къщи и експлодиращи сгради. Без потопа, без урагани, без екзотични кътчета. Екстрите купували с предплатата си и ако някоя сцена не станела както трябва, луксът да се върнат обратно след заснемането на филма бил немислим. Всичко трябвало да се свърши за отрицателно време, за промени и дума не можело да става. Моментални смешки: три смяха на минута, после пуснете нова монета. При всички тези организационни спънки, Хектор сякаш се приспособил към наложените му ограничения. Творчеството му било със скромен мащаб, но придобило интимност, която да държи вниманието и да предизвиква ответна реакция. Разбрах защо изследователите ценяха филмите му, разбрах и защо никой не беше подивял от ентузиазъм по тях. Нищо ново не бе открил и сега, когато всичките му филми ги имаше в наличност, беше ясно, че не се налага историята на периода да бъде пренаписана. Филмите на Хектор бяха скромни представители на това изкуство, но не и пренебрежими; и с всеки следващ аз ги харесвах все повече: заради изяществото и тънкото им остроумие, заради посвоему забавния и привлекателен стил на звездата в тях. Както скоро открих, все още никой не бе изгледал всичките филми на Хектор. Последните от тях се бяха появили твърде наскоро и никой не се бе нагърбил да обиколи цялата мрежа от архиви и музеи по света. Ако успееш да осъществя плана си, щях да съм първият.

Преди да си тръгна от Рочестър позвъних на Смитс, декана на моя факултет в Хемптън, и го помолих да удължи отпуската ми с още един семестър. Отначало малко се ядоса, настояваше, че курсовете ми

вече били обявени в каталога, но аз го излъгах, че се подлагам на психиатрично лечение и той се извини. Беше си мръсен номер, но в онзи момент се борех за живота си и нямах сили да обяснявам защо гледането на неми филми отведнъж е станало толкова важно за мен. В края на краищата си побъбрихме приятелски и той ми пожела успех, но макар и двамата да се преструвахме, че наесен ще се върна, той, струва ми се, усети, че вече се изплъзвам, че не мога пак да се отдам на работата си.

Изгледах „Скандал“ и „Почивка сред природата“ в Ню Йорк, после отидох до Вашингтон да видя „Човекът зад гишето“ и „Двойно или нищо“. Влязох в една туристическа агенция на „Дюпон Съркъл“ и направих резервации за остатъка от пътешествието („Амтрак“ до Калифорния, КЕ 2 до Европа), но на следващата сутрин, във внезапен пристъп на сляп героизъм, ги отмених и реших да пътувам със самолет. Беше чиста лудост, но с такова обнадеждаващо начало не исках да изгубя ускорението, което бях набрал. Нищо, че трябваше да се убедя да извърша единственото нещо, което се бях закълел никога повече да не правя. Не исках да забавям крачка; и ако това означаваше да потърся фармацевтична помощ, готов бях да се нагълтам с толкова успокоителни, колкото трябва. Една жена от Американския филмов институт ме свърза със съответния доктор. Сметнах, че прегледът няма да продължи повече от пет-десет минути. Щях да му обясня защо са ми хапчетата, той щеше да ми напише рецепта — и толкоз. В края на краищата страхът от летене беше повсеместно оплакване и не се налагаше да му разказвам за Хелън и момчетата, да си разгалвам душата пред него. Исках единствено да изключа централната си нервна система за няколко часа и понеже тези неща не се продаваха току-така, той трябваше само да ми даде една хартийка с подписа си върху нея. Но доктор Сингх се оказа човек на подробностите и докато ми мереше кръвното и преслушваше сърцето ми, зададе достатъчно въпроси, за да ме задържи в офиса си четирийсет и пет минути. Беше прекалено интелигентен, за да не ме разочовърка, и малко по малко истината излезе наяве.

Всички ще умрем, мистър Зимър, каза той. Какво ви кара да мислите, че ще умрете в самолет? Ако вярваме на статистиката, по-голяма е вероятността да умрете както си седите вкъщи.

Не съм казал, че ме е страх от смъртта, възразих аз. Казах, че ме е страх да летя със самолет. Има разлика.

Но ако самолетът няма да се разбие, какво ви тревожи?

Вече нямам доверие на самия себе си. Опасявам се, че ще изгубя контрол върху себе си, а не искам да ставам за посмешище.

Не съм сигурен, че ви разбирам.

Представям си как се качвам в самолета и още преди да стигна до мястото си, рухвам.

Рухвате? В какъв смисъл рухвате? Психически?

Да, рухвам пред погледа на четиристотин пътници, изгубвам ума и дума. Подивявам.

И какво си представяте, че ще сторите?

Зависи. Понякога крещя. Понякога раздавам крошета на хората. Понякога нахълтвам в кабината и се опитвам да удуша пилота.

Не ви ли спират?

Спират ме, разбира се. Нахвърлят се върху мене и ме събарят на земята. Спукват ме от бой.

Кога за последен път сте летели със самолет, мистър Зимър?

Не помня. Като момче, струва ми се. Единайсет, дванайсетгодишен. Ученически истории. Отбранявах се от побойника на класа.

Какво ви кара да смятате, че сега ще налитате на бой?

Нищо. Просто ми е в кръвта, това е. Ако нещо ме бодне където не трябва, едва ли ще мога да се спра. Всичко може да се случи.

Но защо точно в самолет? Защо не се страхувате, че ще изгубите самоконтрол на земята?

Защото самолетите са безопасни. Това всеки го знае. Самолетите са безопасни, бързи и ефикасни и вдигнеш ли се веднъж във въздуха, нищо лошо не може да ти се случи. Затова ме е страх. Не защото си мисля, че ще загина — защото знам, че няма.

Правили ли сте опит за самоубийство, мистър Зимър?

Не.

Мислили ли сте някога за това?

Естествено, че съм мислил. Нямах да съм човек, ако не бях.

Затова ли идвате при мен? За да излезете отгук с рецепта за някой хубав, силен опият и да свършите със себе си?

Аз търся забрава, докторе, не смърт. Опиатът ще ме приспи и за времето, в което съм в безсъзнание, няма да мисля как трябва да се държа. Ще съм там и няма да съм там, и доколкото няма да съм там, ще съм защитен.

Защитен от какво?

От себе си. От ужаса да знам, че нищо няма да ми се случи.

Очаквате гладък, безпроблемен полет. Продължавам да не разбирам защо това ви плаши.

Защото ще съм късметлия. Ще излетя, ще се приземя безопасно и като стигна където отивам, ще си изляза от самолета жив и здрав. Толкова по-добре за мен, казвате, но направя ли го, плюя на всичко, в което вярвам. Оскърбявам мъртвите, докторе. Правя от трагедията просто въпрос на лош късмет. Сега разбирате ли ме? Казвам на мъртвите, че са си отишли ей така, за нищо.

Той разбра. Не бях особено многословен, но този доктор беше интелигентен и проникателен и успя сам да стигне до останалото. Дж. М. Сингх, дипломирал се в Кралския медицински колеж, общопрактикуващ лекар в Университетската болница на Джорджтаун, с безупречния си британски акцент и преждевременно оредяла коса, внезапно схвана какво се опитвам да му кажа в тази стаичка с неонов светлини и лъскави метални плоскости. Още не бях станал от кушетката, закопчавах си ризата и гледах към пода (избягвах погледа му, избягвах риска от срамни сълзи), мълчанието ми се стори дълго и неловко, но той внезапно положи ръка на рамото ми. Съжалявам, каза. Съжалявам, наистина.

За пръв път от месеци насам някой ме докосваше и това ме смути, видя ми се отблъскващо да ме превръщат в обект на такова състрадание. Не ми трябва съчувствието ви, докторе, казах. Трябват ми хапчетата ви.

Той се отдръпна леко намусен и седна на столчето в ъгъла. Докато загащвах ризата си, видях как вади кочан рецепти от джоба на бялата си престилка. Готов съм да го направя, рече, но преди да излезете оттук ви моля да преразгледате решението си. Струва ми се, че разбирам какво сте преживели, мистър Зимър, и не ми се ще да ви поставям в позиция, която ще ви причини такива мъки. Има и други начини на пътуване, нали така? Може би ще е по-добре засега да избягвате самолетите.

Мислех си за този вариант, казах, но го отхвърлих. Разстоянията наистина са прекалено големи. Следващата ми спирка е в Бъркли, Калифорния, а после се налага да ида до Лондон и Париж. Пътуване с влак до тихоокеанския бряг отнема три дни. Умножете го по две, за да се върна, добавете после още десет дена за прекосяването на Атлантика и обратно, и стават поне шестнайсет дни, хвърлени на вятъра. Какво да правя през цялото това време? Да се взирам от прозореца и да попивам гледката?

Може би няма да е зле да забавите темпото. Ще облекчи напрежението донякъде.

Но на мен тъкмо напрежението ми трябва. Ако сега отслабят хватката си, ще се разпадна. Ще се разлетя в сто различни посоки и никога няма да мога да се събера отново.

В начина, по който произнесох тези думи, имаше нещо толкова драматично, нещо толкова искрено и налудничаво в тембъра на гласа ми, че докторът едва не се усмихна — или поне ми се видя, че се бори с усмивката си. Е, добре, не искаме да се случи това, нали, каза. Щом толкова държите на полета, летете на воля. Но да е само в едната посока! И с този чудноват коментар той извади писалка от джоба си и надраска няколко нечетливи знака на бланката. Ето, каза, откъсна листчето и го пхна в ръката ми. Вашият билет за Еър Ксанакс.

Това пък какво е?

Ксанакс. Мощен, опасен опият. Само изпълнете инструкциите, мистър Зимър, и ще се превърнете в зомби, в същество без самоличност, в купчина жива плът. Можете да прелетите цели континенти и океани по този начин и въобще няма да разберете, че сте във въздуха, гарантирам.

На следващия следобед бях в Калифорния. По-малко от двайсет и четири часа след това вече влизах в единична прожекционна стаичка в Тихоокеанския архив да гледам нови две комедии на Хектор Ман. „Тънко танго“ се оказа една от най-дивите му, кипящи от жизненост продукции; „Домашно огнище“ бе сред най-прецизните. Прекарах над две седмици с тези два филма, връщах се в сградата всяка сутрин точно в десет, а докато архивът беше затворен (по Коледа и на Нова година), продължавах да работя в хотела си: четях книги и реорганизирах бележки, подготвяйки се за следващия етап от пътуванията си. На 7 януари 1986 година погълнах още няколко от

магическите хапчета на доктор Сингх и взех директния полет от Сан Франциско за Лондон — шест хиляди мили без прекъсване с „Кататония Експрес“. Този път необходимата доза беше по-голяма, но аз се притесних, че даже и тя няма да стигне, и тъкмо преди да се кача на самолета, взех допълнително хапче. Трябваше да проявя благоразумие и да спазя инструкциите на доктора, но мисълта да се събудя наред полета ме изпълваше с такъв ужас, че насмалко да се приспя за вечни времена. В стария ми паспорт има печат, доказващ, че на 8 януари съм влязъл във Великобритания, но нямам никакъв спомен как съм се приземил, как съм преминал през митницата, как съм се озовал в хотела си. Събудих се в непознато легло на 9 януари сутринта и тогава животът ми започна отначало. Никога не бях губил свят до такава степен.

Оставах четири филма: „Каубои“ и „Господин Никой“ в Лондон, „Дървени човечета“, и „Реквизит“ в Париж — и аз осъзнах, че това е единствената ми възможност да ги видя. Винаги можех да посетя отново американските архиви, ако се налагаше, но за повторна визита в БФИ и парижката филмотека не можеше да става и дума. Бях успял да се докопам до Европа, но нямах сили още веднъж да опитам невъзможното. По тази причина взех, че останах в Лондон и Париж много повече от необходимото — общо почти седем седмици — дълбаех ли, дълбаех посред зимата като някакъв полудял подземен звяр. И до този момент бях взискателен и съвестен, но сега проектът ми достигна ново равнище на интензитет, целенасоченост, граничеща с параноя. Външната ми цел бе да изуча и разбере филмите на Хектор Ман, но фактически се учех на концентрация, тренирах се как да мисля за едно-единствено нещо и за нищо друго. Живеех като маниак, но друг начин нямаше, ако не исках да се разпадна на късчета. Когато най-сетне се прибрах във Вашингтон през февруари, доспах ксанаксовия си сън в един хотел на летището и първата ми работа на сутринта беше да взема колата си от дългосрочния паркинг и да я подкарам към Ню Йорк. Не бях още готов да се върна във Вермонт. Ако щях да пиша книга, трябваше ми дупка, в която да се скрия; и изведнъж реших, че от всички градове на света Ню Йорк най-малко ще ми лази по нервите. Пет дни търсих апартамент в „Манхатън“, но нищо не намерих. Точно тогава бумът на Уолстрийт достигаше зенита си, цели дванайсет месеца преди краха от осемдесет и седма, и

жилища не се намираха лесно. В крайна сметка прекосих Бруклинския мост и взех първото място, което ми предложиха — едностайно апартаментче на „Пиърпон Стрийт“, което тъкмо бе излязло на пазара тази сутрин. Беше скъпо, неугледно и неудобно, но мен ме задоволяваше. Купих матрак за спалнята, бюро и стол за хола и се нанесох. Договорът беше за една година. Започваше от 1 март и това бе денят, в който седнах да пиша книгата.

2

Преди тялото е лицето, а преди лицето е тънката черна черта между носа и горната устна на Хектор. Потръпващо влакно от безпокойство, метафизично въже за скачане, танцуваща нишка озадаченост, мустачките са сеизмограф за вътрешните състояния на Хектор и тези мустачки не само те карат да се смееш, те ти казват какво мисли Хектор; допускат те всъщност до механизма на мислите му. Има и други елементи — очите, устата, внимателно премерените залитания и препъвания — но мустачките са инструментът на общуването и макар че говорят език без думи, техните чупки и потрепвания са ясни и разбираеми като съобщение, нащракано в морзов код.

Нищо от това не би било възможно, без намесата на камерата. Близостта на говорещите мустачки е творение на обектива. Във всеки от филмите на Хектор в даден момент ъгълът внезапно се сменя и далечният или среден кадър е последван от едър план. Лицето на Хектор изпълва екрана, всеки остатък от околността е елиминиран и мустачките се превръщат в център на света. Те се раздвижват и понеже умението на Хектор му позволява да контролира останалите мускули на лицето си, мустачките сякаш се движат сами, като животинче с независимо съзнание и воля. Устата леко се свива в ъглите, ноздрите се разтварят едва-едва, но в гротескните спирали на мустачките лицето си остава в общи линии неподвижно и в тази неподвижност човек се оглежда като в огледало, защото именно в такива моменти Хектор показва най-пълно и убедително човешкия си облик, отражение на това, което сме всички ние, когато останем насаме със себе си. Тези близки планове са запазени за критичните мигове в историята, средоточията на най-силно напрежение или изненада, и никога не продължават повече от четири-пет секунди. Когато дойдат, всичко друго спира. Мустачките се впускат в своя монолог и за няколко скъпоценни мига действието отстъпва пред размисъла. Четем съдържанието на Хекторовия ум, сякаш е напечатано с букви върху

екрана и преди да изчезнат, тези букви се виждат ясно като сграда, като пиано, като торта в нечие лице.

В движение, мустачките са средство да се изразят мислите на всички хора. В покой не са нищо повече от орнамент. Те маркират мястото на Хектор в света, задават персонажа, който той трябва да пресъздаде, и определят кой е той в очите на другите — но мустачките принадлежат на един-единствен човек и каквито са абсурдно тънки и лъскави, не може да има никакво съмнение кой е човекът. Той е южноамериканският денди, латинолюбовникът, мургавият разбойник с гореща кръв, галопираща из вените му. Добавете зализаната назад коса и неизменния бял костюм — и резултатът е безпогрешно разпознаваема смесица от вихър и вежливост. Такъв е кодът на образите. Значенията са ясни от пръв поглед и понеже всяко нещо следва от предишното в тази осеяна с капани вселена на липсващи улични капаци и експлодиращи пури, видиш ли мъж в бял костюм да върви по улицата, знаеш, че този костюм ще го вкара в бяля.

След мустачките костюмът е най-важният елемент в репертоара на Хектор. Мустачките са връзката с неговата същност, метонимия за копнежи, размишления и душевни бури. Костюмът възпламенява отношението му към обществото и както блести с лъскавината на билиардна топка на фона на околното сиво и черно, служи като магнит за зрението. Хектор го носи във всеки филм и във всеки филм има поне една дълга сцена, която се върти около заплахите, надвиснали над белотата му. Кал и машинно масло, сос за спагети и меласа, черни сажди и пръскащи локви — в някакъв момент всяка тъмна течност, всяко тъмно вещество, заплашват да опетнят непокътнатото достойнство на Хекторовия костюм. Този костюм е най-драгоценната му собственост и той го носи с прецизния, обигран маниер на мъж, излязъл да смае света. Облича го всяка сутрин така, както рицарят облича доспехите си, стягайки се за незнайните битки, които обществото му е приготвило за деня, и нито за миг не си дава сметка, че постига обратното на това, което възнамерява. Той не се защитава срещу потенциални удари, той сам се превръща в мишена, събирателната точка за всяка беда, която евентуално би могла да се случи в радиус от сто метра около неговата персона. Белият костюм е знак за уязвимостта на Хектор и придава известен патос на шегите, които светът му играе. Упорит в елегантността си, вкопчен във вярата,

че костюмът го превръща в най-привлекателния и желания сред мъжете, Хектор въздига собствената си суета в кауза, на която публиката може да симпатизира. Вижете го как отупва жилетката си от въображаеми пращинки, докато звъни на вратата на своята приятелка в „Двойно или нищо“, и вече наблюдавате не демонстрация на самолюбие, а мъченията на самосъзнанието. Белият костюм прави от Хектор малък човек. Той печели публиката на негова страна — а, постигне ли веднъж това, на един актьор му е простено всичко друго.

Бил е твърде висок, за да играе класически клоун, твърде красив за обичайната роля на безобидния непохватник. Със своите тъмни, изразителни очи и изящен нос Хектор изглеждал като второкласен актьор в главна роля, блестящ романтичен герой, сбъркал снимачната площадка. Не бил дете, бил пораснал — и самото присъствие на такъв персонаж сякаш вървяло срещу установените правила на комедията. От смешниците се очаквало да бъдат ниски, уродливи, или дебели. Те трябвало да бъдат дяволчета или шутове, глупчовци или отрепки, деца, навлекли маските на възрастни, или възрастни с акъла на деца. Помислете за юношеската закръгленост на Арбъкъл, срамежливата му глуповата усмивка и начервените, женствени устни. Спомнете си показалеца, който се озовава в устата му всеки път, когато го погледне момиче. Минете после през списъка с реквизита и екипировката, оформили кариерата на признатите майстори: скитникът на Чаплин с несъразмерните обувки и парцаливите дрехи; храбрият пъзльо на Лойд с роговите очила; тъпунгерът на Кийтън с шапката като палачинка и замръзналото лице; идиотът на Ленгдън с тебеширенобялата кожа. Всичките са аутсайдери и понеже тези персонажи нито ни застрашават, нито предизвикват завистта ни, ние им стискаме палци да триумфират над враговете си и да спечелят сърцето на девойката. Единственият проблем е, че не сме съвсем сигурни дали ще знаят какво да правят с девойката, като останат насаме с нея. С Хектор такива съмнения въобще не ни тревожат. Намигне ли на момиче, голям е шансът то да му отговори със същото. А щом отговори, ясно е, че нито един от двамата не мисли за сватба.

Смехът обаче в никакъв случай не е гарантиран. Хектор не е точно симпатичен образ и не е някой, когото непременно съжаляваш. Ако успява да спечели съчувствието на зрителя, то е защото никога не знае кога да спре. Усърден и общителен, пълното възплъщение на

l'homme moyen sensuel, той е не безпомощен чудак, а по-скоро жертва на обстоятелствата, човек с неизтощим талант за лош късмет. Хектор винаги има в главата си някакъв план, основание да върши каквото върши, и все пак сякаш всеки път изниква нещо, което му пречи да постигне целта си. Във филмите му гъмжи от чудати физически феномени, абсурдни механични повреди, предмети, отказващи да се държат както трябва. Човек с по-малко самоувереност би изгубил битката с тези препятствия, но като изключим отделни мигове на ярост (ограничени до мустачни монолози), Хектор никога не се оплаква. Врати се затръшват върху пръстите му, пчели го жият по врата, статуи падат върху краката му, но той отново и отново се изправя и продължава по своя път. Започваш да го уважаваш заради упорството, заради душевното спокойствие, което го обхваща пред нещастията, но това, което приковава погледа ти, е как се движи. Хектор може да те омагьоса с всеки един от хилядата си различни жестове. С лека стъпка, пъргав, нехаен до степента на безразличие, той се промъква през пречките, които му поставя животът, без помен от неудобство или страх, и те заслепява с маневри и прикляквания, с внезапни пируети и танцови стъпки, със закъснели реакции, подскоци и чупки, сякаш играе румба. Наблюдавайте го как барабани с пръсти или ги кърши; наблюдавайте навременните въздишки, лекото врътване на главата, когато нещо неочаквано привлече погледа му. Тези миниатюрни акробатики са функция на персонажа, но освен това доставят удоволствие и сами по себе си. Даже когато по подметката му лепне лента за мухи и момченцето на хазяите току-що го е хванало с ласо (и ръцете му са привързани към тялото), Хектор продължава да се движи с необичайна грация и достойнство, без да се съмнява, че скоро ще успее да се измъкне от тази неприятна ситуация — дори ако в съседната стая го очаква друга. Толкова по-зле за Хектор, разбира се, но такъв му бил късметът. Важното е не колко умело можеш да избегнеш неприятностите, а как се справяш с тях, когато дойдат.

Най-често Хектор се оказва в дъното на социалната стълбица. Женен е само в два от филмите си („Домашно огнище“ и „Господин Никой“) и като изключим частния детектив, когото играе в „Копоят“ и ролята му на пътуващ илюзионист в „Каубои“, той е обикновен, ниско платен бачкатор, който се бъхти за други. Сервитьор в „Клуб по езда“, шофьор в „Почивка сред природата“, амбулантен търговец в „Дървени

човечета“, учител по танци в „Гънко танго“, банков чиновник в „Човекът зад гишето“, Хектор обикновено е представен като млад мъж в началото на жизнения си път. Перспективите му не са дотам блестящи, но той никога не прави впечатление на неудачник. Твърде дръзко се държи за такъв и като го гледаш как си върши работата с уверената компетентност на човек, който вярва във възможностите си, разбираш, че му е писано да успее. Затова и повечето от филмите на Хектор имат два възможни финала: той или печели момичето, или извършва героична постъпка, която привлича вниманието на шефа му. А ако шефът е твърде дебелоглав, за да я забележи (богатите и силните са най-често представени като глупаци), то момичето вижда всичко и това си е вече награда и половина. В избора между любовта и парите любовта всеки път има последната дума. В „Клуб по езда“ например Хектор е сервитьор и успява да спипа един крадец на бижута, докато обслужва няколко маси, пълни с пияни гости на банкет в чест на авиаторката-шампионка Уанда Макнун. С лявата ръка цапардосва крадеца с бутилка шампанско и едновременно с това сервира десерт с дясната; и понеже тапата излита от шампанското и оберкелнерът бива окъпан с цял литър „Veuve Clicquot“, Хектор губи работата си. Но нищо. Енергичната Уанда е свидетел на подвига му. Тя мушва в джоба му телефонния си номер и в последната сцена двамата се качват заедно в нейния самолет и отлитат към облаците.

Непредсказуем в държането си, изпълнен с противоположни импулси и желания, персонажът на Хектор е прекалено сложно очертан, за да се чувстваме наистина удобно в негово присъствие. Той не илюстрира типове, не е от познатите клиширани герои и всяко негово смислено действие се компенсират от друго, което ни изумява и обезпокоява. Той показва цялата дива амбиция на съсипващ се от труд имигрант, човек, решен да натежи на везната и да си извоюва място в американската джунгла; и все пак един случаен поглед към красива жена е достатъчен да го помете встрани, да разбишка внимателно градените му планове на пух и прах. Хектор е с един и същ характер във всеки филм, но предпочитанията му нямат фиксирана йерархия и никой не знае какво ще му хрумне в следващия момент. Той е едновременно плебей и аристократ, чувствен любовник и кабинетен романтик, мъж на прецизните, дори педантични маниери, който никога не се колебае да направи големия жест. Ще си даде последния грош на

просяка на улицата, но няма да е мотивиран от жал или състрадание, а по-скоро от поетичността на този акт. Колкото и усърдно да работи, колкото и сръчно да изпълнява унизителните и често абсурдни задачи, които му поставят, Хектор излъчва усещане за дистанция, сякаш някак сам си се подиграва и се поздравява в същото време. Като че ли живее в състояние на иронично забавление — хем ангажиран в света, хем наблюдаващ го от голямо разстояние. В може би най-смешния си филм, „Реквизит“, той споява тези две противоположни гледни точки в един цялостен принцип на злодеяние. Това е деветият късометражен от серията и Хектор играе сценограф на малка, изпаднала театрална труппа. Отиват в градчето Уишбоун Фолс за тридневни представления на „Просящите нямат избор“, камерен фарс от видния френски драматург Жан-Пиер Сен Жан дьо ла Пиер. Когато отварят камиона да разтоварят реквизита и да го внесат в театъра, откриват, че всичко липсва. Ами сега? Пиесата не може без реквизит. Трябва да се обзаведе цял хол, да не говорим как ще се заменят няколко важни аксесоара: пистолет, диамантена огърлица и печено прасенце. Завесата трябва да се вдигне в осем часа на следващата вечер и ако не се намери отнякъде съвсем нов реквизит, трупата ще фалира. Директорът, един помпозен многознайко с папийонка на врата и монокъл в лявото око, надниква в празния камион и мигновено припада. Всичко е в ръцете на Хектор. След няколко кратки, но недвусмислени коментара от страна на мустачките, той трезво премисля ситуацията, приглася безупречния си бял костюм и се захваща за работа. В следващите девет минути и половина филмът илюстрира известната анархистична максима на Прюдом: „Всяка собственост е кражба.“ В поредица от кратки, френетични епизоди Хектор снове из града и краде необходимите вещи. Виждаме го как спира доставката на мебели за склада на универсалния магазин и поема маси, столове и лампи, които натоварва в собствения си камион и бързо отправя към театъра. Задига сребърни лъжички, чаши и цял порцеланов сервиз от някаква хотелска стая. Вмъква се в складовото помещение на една месарница с фалшива поръчка от местен ресторант и излиза тържествено с цяло прасе на рамо. На частната вечеря с актьорите, където присъстват най-видните граждани на Уишбоун Фолс, той успява да измъкне пистолета на шерифа от кобура му. Малко по-късно сръчно откача огърлицата на една бърчовоподобна дама на средна възраст, омаяна от неговия чар. В

тази сцена е по-мазен от всякога. Низък в преструвките си, отвратителен в лицемерния си жар, той все пак излиза героичен разбойник, идеалист, готов да се жертва за каузата си. Потръпваме гнусливо от тактиката му, но в същото време се молим да осъществи кражбата. Шоуто трябва да продължи, а ако Хектор не успее да прибере бижутото, шоу няма да има. За да се усложни интригата още повече, Хектор тъкмо е забелязал градската хубавица (която се оказва дъщеря на шерифа) и даже докато продължава любовното сражение със застаряващото женище, почва крадешком да хвърля погледи на младата красавица. За щастие, Хектор и жертвата му стоят зад кадифена завеса, наполовина пусната пред вратата от антрето към кабинета, и понеже той е застанал така, може да поглежда към кабинета, накланяйки леко глава наляво. Но жената остава скрита от погледа и макар че Хектор вижда момичето и момичето го вижда, то няма представа, че жената е там. Това позволява на Хектор да преследва и двете си цели едновременно — фалшивото съблазняване и истинското съблазняване — и понеже той ги редува в хитър монтаж от кадри и ъгли на снимане, двете неща се правят взаимно по-смешни, отколкото биха били поотделно. Това е сърцевината на неговия стил. Веднага щом се създаде някаква ситуация, към нея трябва да се прибави нещо друго, след това трето, и понякога дори четвърто. Филмите на Хектор се разгъват като музикални композиции, контрастиращи линии и гласове се вливат едни в други и колкото повече си взаимодействат гласовете, толкова по-несигурен и нестабилен става светът. В „Реквизит“ Хектор гъделичка врата на жената зад завесата, играе си на криеница с момичето в другата стая и накрая свива огърлицата в момента, в който минаващият сервитьор се подхлъзва върху робата на жената и излива цял поднос с напитки във врата ѝ, което дава на Хектор нужното време да се справи със закопчалката. Постигнал е целта си — но само по една случайност, спасен за пореден път от хаотичната непредсказуемост на живота.

На следващата вечер завесата се вдига и представлението има зашеметяващ успех. Но месарят, собственикът на универсалния магазин, шерифът и дебалата жена са сред публиката и още докато актьорите приемат овациите и пращат въздушни целувки на ентузиазираната тълпа, един полицаи поставя белезници на Хектор и го подкарва към затвора. Но той е щастлив и не показва и сянка от

угрижение. Спасил е представлението и дори заплахата да изгуби свободата си не може да омаловажи неговия триумф. Всеки запознат с трудностите, които срещал Хектор докато правел филмите си, няма как да не разчете „Реквизит“ като притча за неговия живот, обвързан чрез договор със Сиймор Хънт и изпитанията в работата с „Калейдоскоп“. Когато всяка карта в тестето е белязана срещу теб, единственият начин да вземеш някоя ръка е да нарушиш правилата. Сиромаш човек — жив дявол, както казва старата поговорка, и ако те спипат на местопрестъплението, губиш, но поне не си се дал без бой.

Това бодряшко пренебрежение към последствията бива помрачено в единайсетия филм на Хектор, „Господин Никой“. Не му оставало много време, трябва да е знаел, че с изпълнението на договора приключва и кариерата му. Задавал се звукът. Неизбежен факт от живота, неотменимост, която щяла да разруши всичко съществувало преди, и изкуството, което Хектор овладял с такива усилия, щяло да загине. Дори ако можел да пренастрои идеите си така, че да се приспособи към новата форма, нямало да има смисъл. Хектор говорел със силен испански акцент и в момента, в който отворел устата си на екрана, американската публика щяла да го отхвърли. В „Господин Никой“ той си позволява да изпадне донякъде в огорчение. Бъдещето било заплашително, а настоящето — помрачено от нарастващите финансови проблеми на Хънт. С всеки следващ месец болестта се пренасяла по всеки орган на „Калейдоскоп“. Бюджетът се свивал, заплатите оставали неплатени, а високите лихви по краткосрочните кредити оставяли Хънт в постоянна нужда от пари в брой. Вземал заеми от дистрибуторите срещу бъдещите приходи и когато на няколко пъти се отметнал, кината започнали да отказват филмите му. По това време Хектор бил в стихията си, но тъжната истина била, че все по-малко хора имали възможността да го видят.

„Господин Никой“ е реакция на това задълбочаващо се неудовлетворение. Злодеят в историята се казва С. Лестър Чейс и открием ли веднъж корените на това странно и изкуствено име, няма как да не разпознаем в него метафоричния образ на Сиймор Хънт. На френски *hunt* е *chasse*; като махнем второто *s*, остава *chase*. Да отбележим, че *Сиймор* може да се чете като *see more*, а Лестър често се съкращава на Лес; така *С. Лестър* става на *С. Лес* — или *see less* — и значението на името вече е очевидно. Чейс е най-злонамереният герой

във филмите на Хектор. Той си е наумил да унищожи Хектор и да го лиши от идентичност и привежда плана си в действие не като изстрелва куршум в гърба му или забива нож в сърцето му, а като го излъгва да изпие някаква магическа отвара, която го прави невидим. Фактически точно това направил Хънт с кариерата на Хектор в киното. Пуснал го на екрана и после направил всичко по силите си да не може никой да го види. В „Господин Никой“ Хектор не изчезва, но след като веднъж е изпил отварата, никой не може да го види. Той си остава пред очите ни, но всичките герои са слепи за присъствието му. Той подскача нагоре-надолу, пляска с ръце, разсъблича се на оживено място в града, но никой не го забелязва. Крещи в лицата на хората, но гласът му остава нечул. Той е призрак от плът и кръв, човек, престанал да бъде човек. Все още живее в света, но в света няма място за него. Ликвидирали са го, но никой не проявява любезността или загрижеността да го убие. Просто са го изтрили.

За пръв и последен път Хектор се представя като богат мъж. В „Господин Никой“ той има всичко, което човек би могъл да желае: красива жена, две малки деца и огромна къща, пълна с прислуга. В началната сцена Хектор закусва със семейството си. Има няколко традиционни комични момента, свързани с намазването на филия и с една оса, която каца в буркана със сладко, но сцената цели преди всичко да ни представи картина на щастието. Подготвят ни за загубите, които ще понесе Хектор, и без този бегъл поглед към личния му живот (перфектен брак, перфектни деца, пълна рапсодия за семейната хармония) злото, което предстои, не би имало същото въздействие. Така съдбата на Хектор ни поражда. Той целува жена си за довиждане и в момента, в който се обръща и излиза от дома си, се гмурва в кошмар.

Хектор е основател и президент на процъфтяващ концерн за безалкохолни напитки, корпорацията „Физи Поп Бевъридж“. Чейс е неговият вицепрезидент и съветник, уж най-добрият му приятел. Но Чейс е натрупал огромни дългове от хазарт и кредиторите му го притискат да си плати, инак лошо му се пише. Когато Хектор пристига в офиса и поздравява с „добро утро“, Чейс е в друга стая и разговаря с двама съмнителни типове. Не се притеснявайте, казва. Ще си получите парите до края на седмицата, дотогава вече ще съм поел компанията, а стоката струва милиони. Главорезите склоняват да му отпуснат още

малко време. Но това е последният ти шанс, предупреждават го. Ако пак се забавиш, отиваш за храна за рибите. Мъжете изтрополяват навън. Чейс избърсва потта от челото си и изпуска продължителна въздишка. След това отваря чекмеджето на бюрото си и взема оттам някакво писмо. Преглежда го набързо и придобива неопишуемо доволен вид. Със зла усмивчица го сгъва и го пхва в горния джоб на сакото си. Явно колелата се въртят, но нямаме идея в каква посока.

Сцената се сменя: офисът на Хектор. Влиза Чейс с нещо подобно на голям термос и пита Хектор дали би желал да опита новата напитка. Как се казва, пита Хектор. „Джазматаз“, отвърща Чейс, и Хектор кимва одобрително, впечатлен от звучното название. Без да подозира нищо, той оставя Чейс да му налее солидна доза от новото питие. Докато Хектор поема чашата, Чейс го гледа зорко и в очите му проблясват искри. Той чака отровната отвара да проработи. В среден план, Хектор вдига чашата към устата си и предпазливо отпива малка глътка. Носът му се сбърчва недоволено, очите му се облещват, мустачките му се изопват. Тонът е изцяло комичен; и все пак, докато Чейс го подканва и Хектор повдига чашата да отпие отново, зловещият подтекст на „Джазматаз“ става все по-ясен. Хектор отпива втора глътка, цъква с уста, усмихва се на Чейс и поклаща глава, сякаш за да намекне, че вкусът не е съвсем наред. Без да обръща внимание на критиката, Чейс поглежда часовника си, разперва дясната си длан и започва да брои на пръсти секундите. Хектор е озадачен. Но преди да каже каквото и да било, Чейс стига до последната, пета секунда и изведнъж, съвсем ненадейно, Хектор се изпъва в стола си и стоварва чело върху бюрото. Допускаме, че питието го е изпратило в безсъзнание, че временно е изгубил сваят, но докато Чейс стои и го гледа с празните си, безмилостни очи, Хектор започва да изчезва. Първо ръцете му бавно избледняват от екрана, после торсът му, накрая главата. Една част на тялото следва друга, докато накрая цялото тяло се разтваря в нищото. Чейс излиза и затръшва вратата зад себе си. Отвън спира, за да се наслади на триумфа си; обляга се на вратата и се усмихва. Появява се надпис: *Сбогом, Хектор. Приятно ми беше.*

След като Чейс си отива, за секунда-две камерата се задържа на вратата, после — много бавно — започва да се фокусира върху ключалката. Великолепен кадър, изпълнен с мистерия и напрежение. Отворът постепенно се увеличава, заема все по-голяма част от екрана,

докато накрая надникваме в кабинета на Хектор. Само след миг вече сме в самия кабинет и тъй като очакваме да е празен, сме напълно неподготвени за това, което ни показва камерата. Виждаме Хектор с глава върху бюрото. Все още е в безсъзнание, но е напълно видим и като се опитваме да осмислим това внезапно и превратно чудо, можем да стигнем до един-единствен извод. Ефектът на питието трябва да е отшумял. Преди малко сме видели как Хектор изчезва и щом сега ни е пред очите, значи отварата не е толкова силна, колкото сме мислели.

Хектор бавно се събужда. Признаците на живот ни успокояват, отдъхваме си. Решаваме, че във вселената отново е настъпил ред и че сега Хектор ще се заеме с отмъщението си над Чейс, ще изобличи негодника. В следващите двайсет и кусур секунди Хектор преминава през някои от най-свежите, най-остроумни рутинни действия на смешника. Като човек, който се опитва да надмогне тежък махмурлук, той става от стола си, люшва се и залитва, тътри се напред-назад из стаята. Ние се смеем. Вярваме на очите си — и понеже сме уверени, че с Хектор всичко е наред, омекналите колена и световъртежът ни забавляват. Но точно тогава Хектор отива до огледалото на стената и отново всичко се преобръща. Той иска да се види. Исква да приглади косата си и да си оправи вратовръзката, но когато се взира в овала от гладко, лъскаво стъкло, лицето му го няма. Той няма отражение. Докосва се, за да се убеди, че е истински, да потвърди материалността на тялото си, но когато пак поглежда в огледалото, все така не може да се види. Хектор е озадачен, но не се паникьосва. Може би огледалото нещо не е в ред.

Излиза от кабинета си в залата. Край него преминава една секретарка с купчина документи в ръце. Хектор ѝ се усмихва и помахва приятелски с ръка, но тя сякаш не го забелязва. Хектор свива рамене. Тогава от обратната посока се задават двама млади счетоводители. Хектор почва да им прави физиономии. Ръмжи. Плези се. Единият счетоводител посочва към кабинета му. Шефът дойде ли вече, пита. Не зная, отвръща другият, не съм го виждал. И докато казва това, Хектор стои точно пред него, на не повече от шест инча разстояние.

Следващата сцена е в къщата на Хектор, в хола. Жена му крачи напред-назад и ту кърши ръце, ту бърше сълзите си с носна кърпичка. Няма спор, че вече е научила вестта за изчезването на Хектор. Влиза

Чейс, безчестният С. Лестър Чейс, организаторът на дяволския заговор по превземането на Хекторовата безалкохолна империя. Захваща се престорено да утешава младата жена, потупва я по рамото и клати глава с лъжливо отчаяние. Измъква от джоба на сакото си тайнственото писмо от сутринта и го подава на жената с обяснението, че го е намерил на бюрото на Хектор. Внезапен кадър с писмото в максимална близост. *Скъпа и най-любима моя, четем. Моля те, прости ми. Докторът казва, че страдам от неизлечима болест и ми остават само два месеца живот. Реших да ти спестя агонията и да я прекратя сам. Не се тревожи за компанията. С Чейс тя е в добри ръце. Винаги, винаги ще те обичам, Хектор.* На тези измами и лъжи не им трябва много време да подействат. В следващия кадър виждаме как писмото се изплъзва от пръстите на жената и полита към пода. Идва ѝ в повече. Светът се е преобърнал и всичко е разрушено. Няма и секунда, и тя припада.

Камерата я проследява на пода и образът на нейното безжизнено, отпуснато тяло се разтваря в кадър, който ни показва Хектор. Той е напуснал офиса и броди по улиците, опитвайки се да осъзнае странното и ужасно нещо, което му се е случило. За да си докаже, че наистина няма никаква надежда, той спира на едно оживено кръстовище и се съблича по бельо. Танцува, ходи на ръце, надупва се към минаващите коли и когато никой не му обръща внимание, той мрачно нахлузва дрехите си и се маха. От този момент Хектор изглежда примирен със съдбата си. Не се бори със състоянието си, а по-скоро се опитва да го разбере и вместо да търси начин да възвърне видимостта си (например като нападне Чейс или като издири противоотрова, която да премахне ефекта на питието), той се впуска в поредица от импулсивни чудновати експерименти, в изследване на себе си и на това, в което се е превърнал. Неочаквано — с внезапен, мълниеносен удар — събаря шапката на един минавач. Аха, сякаш си казва, ето как стоят нещата. Човек може да е невидим за всички наоколо, но тялото му продължава да взаимодейства със света. Приближава друг пешеходец. Хектор протяга крак и го спъва. Да, хипотезата му определено е вярна, но това не изключва по-нататъшно проучване. Вече навлязъл в новото си амплоа, той повдига роклята на някаква жена и оглежда внимателно краката ѝ. Друга една жена целува по бузата, а трета — по устата. Задрасква буквите на знака за спиране

и само след миг един мотоциклет се блъска в минаващия трамвай. Промъква се зад двама мъже, потупва ги по раменете, сритва ги в глезените и успява да предизвика сбиване. В тези пакости има нещо и детинско, и жестоко, но те са забавни за гледане и всяка от тях прибавя нови факти към нарастващия куп от доказателства. Хектор вдига една заблудена бейзболна топка, която се търкаля към него по тротоара, и прави второто си важно откритие. Предметът, взет от невидимия човек, също изчезва от погледа. Не плава във въздуха — засмуква го пустотата, същата празнота, която обгръща самия човек, и щом влезе в тази призрачна зона, край. Момчето, изгубило топката, се появява тичешком на мястото, където очаква да я намери. Физическите закони повеляват топката да е там, но нея я няма. Момчето е встрещено. Хектор пуска топката на земята и си тръгва. Момчето поглежда надолу и, ти да видиш, ето я топката в краката му. Какво, за бога, става? Този малък епизод завършва с изуменото изражение на момчето в близък план.

На ъгъла Хектор завива и поема по булеварда. Почти веднага попада на отвратителна сцена, която те кара да свиеш юмруци. Един дебел, добре облечен джентълмен задига сутрешния вестник от сляпо вестникарче. Човекът няма дребни и понеже бърза твърде много, за да развали цяла банкнота, просто измъква един вестник и си тръгва. Вбесен, Хектор го настига и когато мъжът спира на светофара да изчака зеленото, Хектор мушва ръка в джоба му. Това е едновременно смешно и смущаващо. Не че изпитваме някаква жал към жертвата, но сме поразени от това, колко нехайно Хектор изнема ролята на закона. Дори когато той се връща до будката и подава парите на сляпото момче, не сме напълно успокоени. В първите няколко мига след кражбата оставаме с впечатлението, че Хектор ще прибере парите за себе си и в този малък мрачен интервал осъзнаваме, че той задига портфейла на дебелака не за да поправи извършената несправедливост, а просто защото знае, че ще се измъкне. Щедрата постъпка би могла и да не му хрумне. Сега за него всичко е възможно и вече не му се налага да спазва правилата. Може да върши добро, ако поиска, но може да върши и зло — и в този момент нямаме представа какво ще реши.

В къщата на Хектор жена му си е легнала.

В офиса Чейс отваря касата и вади оттам цял куп ценни книжа. Сяда на бюрото и започва да ги брои.

Междувременно Хектор се кани да извърши първото си значително престъпление. Влиза в бижутерия и пред няколкото невиждащи го свидетели нашият изтрит като с гума и попаднал в мрака герой опразва стъклената витрина от съдържанието ѝ, взема с шепи часовници, огърлици и пръстени и преспокойно ги натъпква в джобовете си. Хем се забавлява, хем е съсредоточен и докато върши черното си дело, тънка, но забележима усмивка набръчква ъгълчетата на устата му. Всичко това изглежда хладнокръвен акт, продиктуван от каприз, и от това, което виждат очите ни, можем само да отсъдим, че Хектор е обречен.

Той излиза от магазина. Необяснимо, първата му работа е да се отпрати към кофата за боклук на бордюра. Пъхва ръката си надълбоко и издърпва хартиен плик. Очевидно сам го е оставил там и в плика очевидно има нещо, но не знаем какво. Когато Хектор се връща пред магазина, отваря вратата и методично посипва по тротоара някакво прахообразно вещество, вече сме окончателно озадачени. Това може да е прах, може да е пепел, може да е барут; но каквото и да е, няма никакъв смисъл Хектор да го разпръсва по земята. След броени мигове тънка тъмна линия води от входа на магазина до бордюра. След като е покрил тротоара, Хектор се прехвърля върху самото улично платно. Мушва се покрай колите, заобикаля трамваите, подскача напред-назад с риск всеки момент да го сгазят, и продължава да изпразва плика по пътя си: все повече заприличва на побъркан фермер, който се опитва да сее насред улицата. Линията пресича булеварда. Когато Хектор стъпва на отсрещния тротоар и продължава да сипе прахта, внезапно загряваме. Той прокарва следа. Все още не знаем къде води, но когато отваря вратата на сградата пред себе си и се вмъква вътре, заподозираме, че ни се готви нов трик. Вратата се затваря и ъгълът рязко се сменя. Виждаме панорамен кадър на зданието, в което Хектор току-що е влязъл: корпорацията „Физи Поп Бевъридж“.

И действието се забързва. В поредица от мълниеносни обяснителни сцени бижутерът открива обира, втурва се на тротоара и спира първия полицаи, след това с трескави, панически жестове обяснява какво се е случило. Полицаят поглежда надолу, забелязва тъмната линия по плочките и я проследява с очи до сградата на „Физи Поп“ отсреща. Това май е следа, казва. Да видим къде води, включва се и бижутерът, и двамата се отправят към зданието.

Обратно към Хектор. Сега той върви по коридора и внимателно доизпипва следата. Стига до някаква врата и докато изсипва последните пращинки на прага, камерата изкривява ъгъла, за да ни покаже надписа на вратата: „С. Лестър Чейс, заместник-директор“. Точно тогава, докато Хектор все още клечи долу, вратата се отваря и отвътре излиза самият Чейс. Хектор успява да отскочи в последния момент — преди Чейс да се препъне в него — и докато вратата се затваря, той се промушва през отвора и с патешка походка се вмъква в офиса. Кулминацията на мелодрамата приближава, но Хектор постоянства в смешките. Останал сам в офиса, той забелязва ценните книжа, разпръснати по бюрото на Чейс. Бързо ги събира, изглажда ръбовете им с театрален педантизъм и ги пъхва в сакото си. Следва серия от бързи, ударни жестове, в която той пъхва ръце в страничните си джобове, вади оттам скъпоценностите и изсипва цялата купчина крадени вещи на бюрото на Чейс. В момента, в който оставя и последния пръстен, Чейс се завръща, потривайки ръце, с извънредно самодоволен вид. Хектор отстъпва встрани. Свършил си е работата, сега остава само да гледа как врагът му си получава заслуженото.

Това се случва в шеметен вихър от почуда и недоразумение, от въздадено и предадено правосъдие. Отначало скъпоценностите отвличат вниманието на Чейс и той не забелязва, че книгата ги няма. Губи време и когато най-сетне отмества бляскавата купчина и открива липсата им, вече е твърде късно. Вратата рязко се отваря и вътре се втурват полицаят с бижутера. Скъпоценностите са идентифицирани, престъплението е разкрито и престъпникът е задържан. Чейс е невинен, но това е без значение. Следата води до неговия офис и са го заловили на място с плячката. Той, естествено, протестира, опитва се да избяга през прозореца, мята бутилки с безалкохолни по нападателите, но след една шура сцена с главни действащи лица полицейска палка и байонет, в крайна сметка бива победен. Хектор наблюдава с мрачно безразличие. Дори когато Чейс е окован в белезници и изведен от офиса, Хектор не се радва на победата си. Изпълнил е плана си блестящо, но каква полза от това? Денят вече клони към края си, а той е все така невидим.

Той излиза обратно навън и тръгва по улиците. Централните булеварди са опустели и Хектор сякаш е единствената жива душа в града. Къде са оживените тълпи, които го обграждаха допреди малко?

Къде са колите и трамваите, пълчищата хора, наводнили тротоара? За момент се питаме дали магията не се е обърнала. Може би Хектор отново е видим, казваме си, а всички останали са изчезнали. Тогава изведнъж отнякъде се задава камион и преминава на скорост през една локва. Пръски вода излитат от улицата и оцапват всичко наоколо. Хектор е окъпан, но когато камерата се извърта към него да ни покаже щетите, отпред костюмът му е непокътнат. Това би трябвало да е смешно, но не е и понеже Хектор прави всичко възможно да не е смешно (продължителен скръбен поглед към костюма; разочарованието в очите му, когато вижда, че не е опръскан с кал), този малък трик променя настроението на филма. С падането на нощта Хектор се прибира към дома си. Отваря, качва се по стълбите на втория етаж и влиза в спалнята на децата. Момченцето и момиченцето спят в отделни легла. Той сяда до момиченцето, вглежда се в лицето ѝ за няколко секунди и посяга да я погали по косата. Но в последния момент се спира — осъзнава, че от докосването му тя може да се събуди, а като види, че няма никого, ще се уплаши. Сцената е трогателна и Хектор я изиграва сдържано и просто. Изгубил е правото да докосва собствената си дъщеря и като го гледаме как се колебае и в крайна сметка отдръпва ръката си, усещаме пълната мощ на проклятието, което тегне върху него. От този малък жест — дланта увиснала във въздуха, няма и на инч от главата на детето — разбираме, че Хектор е сведен до нищо.

Като призрак се изправя и излиза от стаята. Тръгва по коридора, стига до една врата и я отваря. Това е неговата спалня; ето я жена му, неговата Скъпа и Любима, заспала в тяхното легло. Хектор спира. Тя се мята в съня си, върти се наляво-надясно и ритя завивките, в капана на някакъв страшен сън. Хектор приближава до леглото и предпазливо подрежда одеялата, изправя възглавниците и загасява нощната лампа. Конвулсивните ѝ движения се успокояват и не след дълго тя заспива тихо и спокойно. Хектор се отдръпва, изпраща ѝ въздушна целувка и сяда във фотьойла до леглото. Изглежда ще седи там цяла нощ, ще бди над нея като добър дух. Макар че не може да я заговори, може да я защитава, да я изпълва със силата на своето присъствие. Но невидимите мъже не са имунизирани срещу изтощение. Като всички други, те имат тела — и като всички други се нуждаят от сън. Клепачите на Хектор натежават. Премигват и се отпускат, затварят се и

пак се отварят и макар че той се стряска и се буди на няколко пъти, става ясно, че губи битката. Миг по-късно се предава.

Екранът почернява. Когато отново се появява картина, вече е утро и слънчевата светлина нахлува през прозорците. Кадър с жената на Хектор, все още заспала в леглото. След това Хектор, все още заспал във фотьойла. Тялото му е изкривено в невъзможна поза, комичен възел от преплетени крайници и изкълчени стави, и тъй като не сме подготвени за гледката на този спящ, нагънат като черво човек, се разсмиваме — а с този смях настроението на филма се променя още веднъж. Скъпата Любима се събужда първа, отваря очи, сядва в леглото и лицето ѝ казва всичко: по него бързо се сменят радост, неверие и умерен оптимизъм. Тя скача от леглото и се втурва към Хектор. Докосва главата му (която виси назад от облегалката за ръка) и тялото на Хектор изпада в спазъм от високоволтажни шокове, подскача в неистов вихър от ръце и крака и най-сетне застава във вертикално положение. Той отваря очи. Автоматично, сякаш забравил, че е невидим, се усмихва на жена си. Целуват се, но точно когато устните им се докосват, той се отдръпва смутен. Там ли е наистина? Развалена ли е магията, или само сънува? Той докосва лицето си, прокарва ръце по гърдите си и поглежда жена си право в очите. Ти виждаш ли ме, пита. Разбира се, че те виждам, отвръща тя, и очите ѝ се изпълват със сълзи, тя се привежда към него и го целува повторно. Но Хектор не е убеден. Той се изправя от стола и отива до стенното огледало. Там трябва да търси доказателство: ако види отражението си, значи кошмарът е свършил. Резултатът е предрешен, но красивото нещо в тази сцена е колко бавно реагира той. За секунда-две изражението на лицето му остава непроменено и той се взира в очите, втрещени в него от огледалото, сякаш гледа непознат, сякаш за пръв път в живота си вижда това лице. Тогава камерата се приближава и Хектор започва да се усмихва. Непосредствено след онази смразяваща празнота, усмивката предполага нещо повече от най-обикновено преоткриване на себе си. Това, което вижда той, вече не е старият Хектор. Той е друг; и колкото и да прилича на предишния човек, сега е преобразен, преобърнат с хастара навън и изплют обратно като нов човек. Усмивката става все по-широка, по-лъчезарна, по-благоразположена към лицето в огледалото. Около нея постепенно се затваря кръг и не след дълго последното, което виждаме, е тази усмихната уста — устата

и мустачките над нея. Мустачките потръпват за няколко секунди, после кръгът се смалява, после се смалява съвсем. Накрая се затваря и филмът свършва.

Фактически кариерата на Хектор приключва с тази усмивка. Той изпълнил условията на договора си с още един филм, но на „Двойно или нищо“ не може да се гледа като на нещо ново. „Калейдоскоп“ била вече на ръба на фалита, и нямала средства да финансира нова пълноценна продукция. Вместо това Хектор компилирал парчета отхвърлен материал от предишни филми и ги подредил в антология от смешки, случки с глупчовци и импровизирани побоища. Изобретателно ровене из отломките, но от него не научаваме нищо, освен че Хектор го бива и като компилатор. За да оценим по достойнство делото му, трябва да гледаме на „Господин Никой“ като на последния му филм. Той е размишление върху собственото му изчезване и при цялата си двусмисленост и скрити намеци, при всичките етични въпроси, които повдига, без да им даде отговор, преди всичко третира страха от загубата на идентичност. Хектор търси начин да се сбогува с нас, да се прости със света — и за да го стори, трябва да се унищожи в собствените си очи. Става невидим; и когато магията все пак се разваля и той си възвръща образа, не разпознава лицето си. Ние го гледаме така, както той гледа себе си, и в това злоещо удвояване на перспективата наблюдаваме как се сблъсква с факта на собствената си аниhilация. Двойно или нищо. Тази фраза избрал за заглавие на следващия си филм. Няма дори далечна връзка между тази фраза и осемнайсетминутния тюрлюгювеч от препъвания и подскоци. Не, фразата се отнася до сцената с огледалото в „Господин Никой“; и когато Хектор разтяга устни в онази необикновена усмивка, за миг виждаме какво му готви бъдещето. С тази усмивка той си позволява да се прероди, но вече не е същият човек, не е онзи Хектор Ман, който ни е размивал и забавлявал предишните години. Виждаме го трансформиран в някого, когото вече не познаваме, и докато се ориентираме какъв ли ще е този нов Хектор, той изчезва. Около лицето му се затваря кръг и чернотата го поглъща. Миг по-късно, като никога в негов филм, на екрана се появява надписът „край“ — и това е последното, което остава от него.

3

Написах книгата за по-малко от девет месеца. Ръкописът излезе над триста машинописни страници, с всяка от които се бях сражавал. Успях да го завърша, само защото не върших нищо друго. Работех по седем дни в седмицата, седях на бюрото по десет-дванайсет часа и с изключение на малките разходки до „Монтагю Стрийт“ за храна и хартия, за мастило и машинописна лента, почти не излизах от жилището си. Нямах телефон, нямах радио, нито телевизор, не водех никакъв социален живот. Веднъж през април и още веднъж през август отидох с метрото до „Манхатън“ да погледна няколко книги в библиотеката, но иначе не си показвах носа от „Бруклин“. От друга страна, фактически не бях и в „Бруклин“. Бях в книгата, а книгата беше в главата ми — и само ако останех в главата си, можех да продължавам с книгата. Сякаш живеех в изолирана килия, но от всичките животи, които можех да живея по онова време, този ми се струваше единственият смислен. Не бях готов да живея в света и знаех, че ако се върна преждевременно в него, ще рухна. Така че се окопах в онова апартаментче и прекарвах дните си в писане за Хектор Ман. Беше бавен труд, при това може би хвърлен на вятъра, но успя да обсеби цялото ми внимание за цели девет месеца и навярно, понеже не ми даваше време да мисля за нищо друго, ме спаси от полудяване.

В края на април писах на Смитс и го помолих да удължи отпуската ми за зимния семестър. Казах му, че все още не съм наясно с дългосрочните си планове, но ако в следващите няколко месеца не настъпи радикална промяна, най-вероятно ще приключа с преподаването — ако не завинаги, то поне задълго. Надявах се да ме разбере. Не че бях загубил интерес. Просто не знаех дали краката ще ме издържат, когато се изправя да говоря пред студентите.

Постепенно свиквах без Хелън и момчетата, но това не значеше, че започвам да се оправям. Не знаех кой съм, не знаех какво искам и докато не намерех начин отново да живея сред хора, щях да продължавам получовешкото си съществуване. През цялото време

докато пишех книгата, съзнателно избягвах да мисля за бъдещето. Изглеждаше логично да остана в Ню Йорк, да купя някакви мебели за жилището, което бях наел, и да започна отначало; но когато дойде мигът да направя следващата стъпка, се отказах и се прибрах във Вермонт. Вече привършвах с ръкописа, готвех се да го напиша на чисто и да си потърся издател; но ми хрумна, че Ню Йорк — това е книгата, и че след като свърша с книгата, трябва да напусна Ню Йорк и да ида другаде. Вермонт беше навярно най-лошият избор, но там си бях у дома и знаех, че ако се върна, ще бъда по-близко до Хелън, ще мога да дишам същия въздух, който дишахме заедно, докато тя бе още жива. Тази мисъл ме успокояваше. Нямах сили да се върна в старата къща в Хемптън, но имаше други къщи в други градове и стига да останех горе-долу в района, можех да продължавам с налудничавия си усамотен живот, без да трябва да обръщам гръб на миналото. Все още не можех да го сторя. Бе минала само година и половина и исках скръбта ми да продължи. Нуждаех се само от нов проект, по който да работя, нов океан, в който да се удавя.

В крайна сметка купих едно място в градчето Уест Т., на двайсет и пет мили южно от Хемптън. Смешна малка къщурка, нещо като предварително сглобена скиорска хижа, плътно застлана с килими и снабдена с електрическа камина — но грозотата ѝ беше толкова вопиюща, че почти я правеше красива. Нямахте чар или характер, нямахте с любов изпипани подробности, които да те залъгват, че може някога да ти стане дом. Това беше лечебница за живи мъртъвци, крайпътна станция за душевно разстроени; да обитаваш този празен, безличен интериор, означаваше да разбереш, че светът е илюзия, че трябва да го измисляш наново всяка сутрин. А пък и при всички недостатъци на дизайна, пропорциите на къщата ми се видяха идеални. Не беше толкова голяма, че да се загубиш в нея, нито пък толкова малка, че да се чувстваш натясно. Имаше кухня с капандура, скосен хол с широк прозорец и две празни стени, достатъчно големи, за да приютят секции за книгите ми, лоджия отгоре и три идентично проектирани спални: една за спане, една за работа и една, където да прибера всички неща, които не смеех да погледна, но сърце не ми даваше да изхвърля. Беше тъкмо къща за човек, който смята да живее сам, и разполагаше с допълнителното предимство на пълната изолация. Разположена навътре в планината, обградена от гъсти

брезови, смърчови и кленови горички, достъпна само по един черен път. Ако не исках да виждам хора, не ми се налагаше. И още по-важно, никому не се налагаше да вижда мен.

Нанесох се в самото начало на 1987 година и през следващите шест седмици се посветих на практични занимания: сглобих секции, сложих печка с дърва, продадох колата си и на нейно място купих пикап 4×4. При сняг планината беше коварна и тъй като валеше почти през цялото време, трябваше ми нещо, с което да се придвижвам нагоре-надолу, без всяко излизане да се превръща в приключение. Повиках водопроводчик и електротехник да се оправят с тръбите и с инсталацията, боядисах стените, внесох дърва колкото за цялата зима, купих си компютър, радио и телефон с факс. Междувременно „Безмълвният свят на Хектор Ман“ бавно си пробиваше път през заплетения лабиринт на академичното книгоиздаване. За разлика от обикновените книги, научните не се приемат или отхвърлят от един-единствен упълномощен редактор. Изпращат се копия от ръкописа на различни специалисти в областта и нищо не може да се случи, преди тези хора да прочетат изпратеното и да пратят отзив. Тази работа се заплаща минимално (най-много двеста долара) и тъй като рецензентите най-често са професори, заети да преподават и пишат своите собствени книги, в повечето случаи процесът се проточва. Аз лично чаках от средата на ноември до края на март и чак тогава получих отговор. По това време бях толкова зает с нещо друго, та съвсем бях забравил, че съм изпратил ръкописа. Естествено, зарадвах се, че го приемат, зарадвах се, че трудът ми не е бил нахалост, но не мога да кажа, че се развълнувах кой знае колко. Навярно това беше добра новина за Хектор Ман, добра новина за манияците на стари филми и познавачите на черни мустаци, но сега, когато цялата работа бе зад мен, рядко изобщо се сецах за нея. Когато се сетех, ми се струваше, че някой друг е написал тази книга.

В средата на февруари получих писмо от свой състудент в бакалавърската програма, Алекс Кроненберг, който преподаваше в Колумбийския университет. За последно го виждах на помена за Хелън и децата и макар че оттогава не се бяхме чували, все още го смятах за добър приятел. (Съболезнавателното му писмо беше образец на красноречие и съчувствие, най-хубавото писмо, което някога съм получавал.) Сегашното си писмо започваше с извинение, че не е писал

по-рано. Често мислел за мен, разбрал от слухове, че съм в отпуск от Хемптън и че съм прекарал няколко месеца в Ню Йорк. Жалко, че не съм се обадил. Ако знаел, че съм там, щял да ме види с грамадно удоволствие. Това бяха точните му думи — *грамадно удоволствие* — типично алексовско словосъчетание. Във всеки случай, започваше следващият параграф, наскоро от Колумбийския университет го помолили да редактира нова книжна поредица, библиотека „Световни класици“. Някакъв човек с нелепото име Декстър Файнбаум, завършил през 1927 година Инженерния факултет, завеща на Университета четири и половина милиона долара, за да започнат поредицата. Идеята била да се издадат всепризнатите шедьоври на световната литература в една серия с еднакво оформление. Всичко от Майстер Екхарт до Фернанду Песоа; и където съществуващите преводи се оказали неадекватни, щели да се поръчат нови. *Безумно начинание*, пишеше Алекс, *но ме назначиха за изпълнителен редактор и въпреки цялата работа отгоре (вече не спя), трябва да си призная, че ми е забавно. В завещанието си Файнбаум е приложил списък на първите сто заглавия, които иска да излязат. Натрунал е състоянието си с производство на алуминиеви обшивки, но литературният му вкус е впечатляващ. Една от книгите е „Mémoires d'outre-tombe“ на Шатобриан. Още не съм прочел проклетата тухла, всичките две хиляди страници, но си спомням какво ми каза една вечер през 1971 година някъде из студентското градче на Йейл — може да е било до онова малко площадче точно пред Байнеке — и сега ще го повторя: „Това — каза ти (размахвайки във въздуха първия том от френското издание) — е най-добрата автобиография, която някога е била писана.“ Не зная дали все още смяташ така, но вероятно няма нужда да те осведомявам, че откакто книгата е издадена през 1848 година, имаме само два пълни превода — от 1849 и от 1902 година. Крайно време е за трети, не мислиш ли? Нямам представа дали все още се занимаваш с преводи, но ако е така, би било прекрасно да преведеш книгата за нашата поредица.*

Вече имах телефон. Не че очаквах някой да ме потърси, но прецених, че може да ми потрябва, ако нещо се случи. Горев планината нямах съседи и ако паднеше покривът или избухнеше пожар, трябваше да мога да извикам помощ. Това беше една от малкото ми отстъпки пред действителността, неохотно признание, че

не съм единственият човек в този свят. По принцип бих отговорил на Алекс с писмо, но по една случайност отворих плика в кухнята, а телефонът беше тъкмо там, на няма и два метра. Алекс явно се бе преместил наскоро и бе написал новия си адрес и телефон точно под подписа. Изкушението беше твърде голямо — вдигнах слушалката и набрах номера.

Отсреща телефонът иззвъня няколко пъти, после се включи секретар. За моя изненада съобщението беше записано с детски глас. След три-четири думи разпознах сина на Алекс, Джейкъб. Трябва да беше на десет, горе-долу година и половина по-голям от Тод — година и половина по-голям, отколкото щеше да е Тод, ако беше жив. Деветият ининг свършва, каза момченцето. Базите са пълни, но вече двама са аут. Резултатът е четири на три, отборът ми губи и е мой ред. Ако отбележа точка, печелим. Ето я топката. Удрям. Граундър. Пускам бухалката и хуквам. Вторият бейзман улавя граундъра, хвърля на първия — аз съм аут. Излязохме. Точно така, хора, излязохме, Джейкъб излезе. Също баща ми Алекс, майка ми Барбара и сестра ми Джули. Цялото семейство излезе. Моля, оставете съобщение след сигнала и ще ви се обадим веднага щом обиколим базите и се приберем.

Нищо повече от малка сладка безсмислица, но ме шашардиса. Когато прозвуча сигналът, не можах да кажа нищо и за да не запиша мълчанието си на лентата, затворих. По принцип не обичах да говоря с тези машини. Те ме изнервяха, правеха ме неспокоен — но гласът на Джейкъб направо ме хвана за гърлото и ме събори на земята, доведе ме до ръба на отчаянието. Твърде много щастие имаше в този глас, твърде много смях преливаше от ръба на думите. Тод също беше будно и умно момче, но сега не беше на осем и половина, беше на седем и щеше да си остане на седем, дори когато Джейкъб пораснеше.

Останах така няколко минути и пробвах отново. Вече знаех какво да очаквам и когато съобщението започна за втори път, отдалечих слушалката от ухото си, за да не го слушам. Думите сякаш нямаха намерение да спрат, но когато сигналът най-сетне ги пресече, приближих обратно слушалката и заговорих. Алекс, казах, току-що прочетох писмото ти и се обаждам да ти кажа, че съм готов да приема превода. Като се има предвид размерът на книгата, не разчитай да видиш завършен ръкопис до две-три години. Но предполагам, че вече си наясно с това. Все още съм в период на нанасяне, но като се науча

да работя с компютъра, който купих миналата седмица, започвам. Благодаря за поканата. Мяхах се като риба на сухо в търсене какво да подхвана и мисля, че ще се възползвам. Много поздрави на Барбара и децата. До скоро, надявам се.

Той се обади същата вечер, едновременно учуден и радостен, че приемам. Целех се на сляпо, каза, но си мислех, че ще е редно да се обърна първо към теб. Не мога да ти опиша колко се радвам.

Радвам се, че се радваш, отвърнах.

Ще им кажа утре да ти изпратят договора. За да е всичко в ред, не за друго.

Както кажеш. Всъщност вече май измислих как да преведа заглавието.

„Mémoires d'outre-tombe“. „Мемоари отвъд гроба“.

Тромаво ми звучи. Някак хем прекалено буквално, хем трудно за разбиране.

Какво си измислил?

„Мемоарите на мъртвеца“.

Интересно.

Не ти ли харесва?

Не, не, харесва ми. Много даже.

Важното е, че е смислено. Шатобриан е писал книгата цели трийсет и пет години и не е искал да се публикува поне петдесет години след смъртта му. Съвсем буквално е написана от гледната точка на мъртвец.

Но това с петдесетте години не е станало. Книгата е публикувана през 1848 — годината, в която той умира.

Навлязъл е във финансова криза. Политическата му кариера приключила с революцията от 1830 година и той изпаднал в дългове. Мадам Рекамие, любовницата му през последните десетина година — да, да, същата мадам Рекамие, — го убедила да чете по мъничко от мемоарите си пред малка, избрана публика в нейната гостна. Идеята била да се намери издател, готов да плати на Шатобриан предварително, да му даде пари за нещо, което няма да излезе сума ти години. Планът пропаднал, но отзивите за текста били необичайно добри. „Мемоарите“ станали най-прочутата незавършена, непубликувана, нечетена книга в цялата история. Шатобриан обаче си оставал без пукнат грош. Та мадам Рекамие излязла с нова схема, която

този път проработила — в известен смисъл. Направили акционерно дружество и започнали да продават акции от ръкописа. Словесни спекулации, да ги наречем — както хората от Уол Стрийт си играят с цените на соята и царевицата. Фактически Шатобриан ипотекирал автобиографията си, за да финансира старините си. Като за начало му дали едра сума пари, с която да плати на кредиторите си, и гарантиран годишен доход. Брилянтна сделка. Единственият проблем бил, че Шатобриан не възнамерявал да умира. Създали компанията, когато той бил към шейсет и пет — а се държал чак до осемдесет. Дотогава акциите сменили собственика си неколkokратно; приятелите и почитателите, които инвестирали в началото, отдавна ги нямало. Шатобриан станал собственост на събрани от кол и въже непознати. Единственото, което ги интересувало, било да извлекат печалба; колкото по-дълго живеел, толкова по-силно желяели смъртта му. Последните му години трябва да са били доста мрачни. Болен старец, осакатен от ревматизма, до него почти напълно сляпата мадам Рекамие, и приятелите му до един в гроба. Но той продължавал да редактира ръкописа до самия край.

Весела история.

Сигурно не е много забавна. Но държа да ти кажа, че старият виконт е умеел да пише безумно красиви изречения. Това е невероятна книга, Алекс.

Значи казваш, че не възразяваш да прекараш следващите две години от живота си с този потискащ французин?

Последната година прекарах с един ням комик и мисля, че съм готов за промяна.

Ням комик ли? За пръв път чувам.

Казва се Хектор Ман. Тази есен завърших книгата си за него.

Работил си, значи. Това е хубаво.

Трябваше ми нещо да правя. Спрях се на това.

Не съм го чувал този актьор. Не че разбирам от кино, но това име съвсем нищо не ми говори.

Никой не го е чувал. Той е моят личен смешник, придворният ми шут, който работи само за мен. В течение на дванайсет-тринайсет месеца прекарвах с него всеки миг, в който бях буден.

Имаш предвид, че действително си бил заедно с него? Или това беше реторична фигура?

Никой не е бил заедно с Хектор Ман от 1929 година. Той е мъртъв. Мъртъв като Шатобриан и като мадам Рекамие. Мъртъв като Декстър Какъвбешетам.

Файнбаум.

Мъртъв като Декстър Файнбаум.

Значи цяла година си гледал стари филми.

Не точно. Първо три месеца гледах стари филми, после се заключих в една стая и девет месеца писах за филмите. Това май е най-странното нещо, което някога съм правил. Пишех за неща, които не можех да видя повторно, а трябваше да представя чисто визуалните им особености. Цялата работа приличаше на халюцинация.

А живите, Дейвид? Прекарваш ли повечко време с тях?

Колкото се може по-малко.

Очаквах този отговор.

Миналата година в Уошингтън разговарях с един мъж на име Сингх. Доктор Дж. М. Сингх. Прекрасен човек, наслаждавах се на компанията му. Направи ми голяма услуга.

Консултираш ли се с лекар сега?

Не, разбира се. В момента вода най-дългия си разговор оттогава.

Трябвало е да ми се обадиш, докато си бил в Ню Йорк.

Не можех.

Дейвид, ти нямаш и четирийсет. Животът продължава, нали така?

Всъщност навършвам четирийсет следващия месец. На петнайсети ще има голям купон в Медисън Скуеър Гардън, надявам се, че ще дойдете с Барбара. Чудно защо още не сте получили поканата.

Всички се притесняваме за теб, това е. Не искам да си навирам носа, но когато някой, за когото ти пука, се държи по този начин, не можеш просто да стоиш настрана. Защо не ми дадеш шанс да ти помогна?

Помагаш ми. Предлагаш ми нова работа и съм ти благодарен за това.

Не говоря за работа. Говоря за живота.

Има ли разлика?

Ти наистина си адски упорито копеле.

Кажи ми нещо повече за Декстър Файнбаум. Този човек е мой благодетел все пак, а аз нищо не знам за него.

За това ли ще си говорим сега?

Както казваше нашият стар приятел от службата за мъртви писма, не бих желал.

Никой не може да живее без други хора, Дейвид. Това е просто невъзможно.

Може би. Но никой не е бил мен преди. Може би аз ще съм първият.

Из предговора към „Мемоарите на мъртвеца“ (Париж, 14 април 1846 година, редакция на 28 юли):

Тъй като ми е невъзможно да предугадя момента на собствената си смърт и тъй като на моята възраст подарените дни са само дни на милост, или по-скоро дни на страдание, чувствам се задължен да напиша няколко обяснителни думи.

На 4 септември ще навърша седемдесет и осем години. Крайно време е да напусна този свят, който така бързо ме напуска и за който не ще съжалявам...

Печалната нужда, винаги стъпила с крак връз гърлото ми, ме принуди да продам своите „Мемоари“. Никой не може да си представи каква болка ми причини задължението да заложа собствения си гроб, ала това последно жертвоприношение бе призвано да спази тържествените ми обещания и постоянството в поведението ми... Първоначалният ми план бе да ги завеща на Мадам Шатобриан. Тя би ги извадила пред света или би ги скрила, според както прецени. Днес повече от всякога вярвам, че второто решение би било за предпочитане...

Тези „Мемоари“ са писани по различно време и в различни страни. По тази причина сметнах за нужно да добавя уводни думи, описващи местата, които са били пред очите ми, и чувствата, обзели сърцето ми, когато съм захващал нишката на своето повествование. Менливите

форми на живота ми тъй се преливат една в друга. Понякога ми се е налагало в миговете на благополучие да говоря за времената на бедност, а в дните на страдание да се връщам към часовете на щастие. Навлязлата в старостта моя младост, тежобата на последните години, която попари и вгорчи онези лета на невинност, лъчите на моето слънце, сплетени и смесени от изгрева до залеза му: всичко това породи в разказите ми едно особено объркване — или, ако щете, някакво тайнствено единство. Люлката ми помни мигове от гроба, гробът — мигове от люлката; страданията ми стават удоволствия, удоволствията — страдания; и сега, когато прочетох тези „Мемоари“, вече не съм сигурен дали те са плод на младежки ум, или на побеляла от старост глава.

Не мога да преценя дали тази смесица ще достави наслада на читателя, или напротив. Няма начин да я поправя. Тя е породена от моята променлива съдба, от разноликия ми дял. Бурите на тази съдба често ме оставяха без друга маса, на която да пиша, освен скалата, дето са ме изхвърлили вълните.

Бях принуден още приживе да извадя някои страници от тези „Мемоари“ на бял свят, ала предпочитам да говоря от дълбините на гроба. Тъй на повестта ми ще пригласят онези гласове, в които има нещо свято, защото идат из ковчега. Ако ли съм страдал достатъчно в този свят, за да бъда претворен в щастлива сянка в следващия, то лъч от Елисейските поля ще хвърля покровителствената си светлина върху тези последни мои картини. Животът ме измъчва; може би смъртта ще ми се удаде по-добре.

Тези „Мемоари“ носят особена стойност за мен. Свети Бонавентура получил позволение да допише книгата си след смъртта. Не мога да се надявам на такава милост, но бих желал поне да бъда възкресен в някой среднощен час, за да поправя черновите си...

Ако някоя част от този труд ми достави повече удовлетворение от другите, то тя е онази, която разказва за младостта ми — най-закътаното ъгълче в моя живот. В нея

трябваше да събудя наново цял свят, познат само на мен, и като бродех в тези изгубени земи, срещнах само мълчание и спомени. От всички хора, които познавах, колцина са още живи?

... Ако се случи да умра извън Франция, запретиavam тялото ми да се връща в моята родина поне петдесет години след първото му заравяне. Нека ми бъде спестено светотатството на аутопсията; нека никой не рови из безжизнения ми мозък и угасналото ми сърце да търси загадката на съществуването ми. Смъртта не разкрива тайните на живота. Мисълта за труп, пътуващ по пощата, ме изпълва с ужас; но сухите гниеци кости лесно се пренасят. На това последно пътешествие те ще усещат по-малко, отколкото когато ги мъкнех по тази земя под бремето на грижите.

Започнах да работя по тези страници на сутринта след разговора си с Алекс. Можех да го направя, защото имах книгата (двухтомното издание на „Плеяд“, съставено от Леваян и Мулние, с всички варианти, бележки и приложения) и я бях държал в ръце само три дни преди да дойде писмото от Алекс. По-рано през седмицата бях внесъл окончателно секциите. По няколко часа на ден разопаковах книги и ги подреждах по лавиците; някъде по средата на тази досадна операция попаднах на Шатобриан. Не бях поглеждал „Мемоарите“ от години, но онази сутрин, в безпорядъка на върмонтския си хол, обграден от празни, преобърнати кашони и купчини несортирани книги, импулсивно ги разтворих отново. Първото нещо, на което се спря окото ми, беше един кратък пасаж в първия том. Там Шатобриан разказва как придружавал един бретански поет на разходка до Версай през юни 1789 година. Било само месец преди превземането на Бастилията и наред разходката си видели Мария Антоанета с двете ѝ деца. *Тя ми хвърли лъчезарен поглед и благоволи да ме поздрави по същия начин, както когато ѝ бях представен. Никога няма да забравя този неин поглед, който скоро щеше да бъде умъртвен. Когато Мария-Антоанета се усмихнеше, формата на устата ѝ се открояваше тъй ясно, че (каква ужасна мисъл!) споменът за нейната*

усмивка ми помогна да разпозная челюстта на тази кралска дъщеря, когато главата на нещастницата бе открита при ексхумацията от 1815 година.

Това беше свиреп, зашеметяващ образ и аз продължих да мисля за него дълго след като бях затворил книгата и я бях оставил на рафта. Отсечената глава на Мария-Антоанета, изровена от яма с човешки останки. В три кратки изречения Шатобриан пропътува двайсет и шест години. Стига от плътта до костите, от чувствената жизненост до анонимната смърт, а в бездната помежду им лежат преживяванията на цяло едно поколение, неописуемото време на терор, бруталност и безумие. Образът ме потресе, трогна ме, както никакви други думи не бяха успявали от година и половина. И ето, само три дни след случайната ми среща с тези изречения получих молбата на Алекс да преведа книгата. Случайност ли беше? Разбира се; но тогава се чувствах, сякаш съм го пожелал — сякаш писмото на Алекс някак си бе дооформило мисъл, която не можех да довърша сам. По-рано изобщо не бях от онези, които вярват в подобни мистични глупотевини. Но ако живееш както живеех аз, напълно затворен в себе си и без да поглеждаш нищо наоколо, перспективата ти започва да се променя. Защото беше факт, че писмото на Алекс бе датирано от понеделник, девети — а аз го бях получил в четвъртък, дванайсети. Което означаваше, че докато той е писал писмото си в Ню Йорк, аз във Вермонт съм държал книгата в ръце. Не искам да придавам такава важност на съвпадението, но тогава, ща не ща, го разчетох като знак. Сякаш без да знам бях помолил за нещо и изведнъж желанието ми бе изпълнено.

Тъй че седнах и отново се залових за работа. Забравих за Хектор Ман, мислех единствено за Шатобриан, зарових се в могъщата хроника на един живот, който нямаше нищо общо с моя. Тъкмо това най-много ме привличаше в работата: разстоянието, самото разстояние между мен и онова, което правех. Добре ми се отрази скитането из Америка от двадесетте години; още по-хубаво беше да прекарвам дните си във Франция от осемнайсети и деветнайсети век. Над върмонтската ми планинка заваля сняг, но почти не му обърнах внимание. Бях в Сен-Мало и Париж, в Охайо и Флорида, в Англия, Рим и Берлин. Голяма част от работата бе механична; и понеже бях не създател, а слуга на текста, тук се искаше енергия, различна от онази,

която вложих в „Безмълвният свят“. Преводът е малко като огнярството. Загребваш лопата въглища и ги мяташ в пещта. Всяка буца е дума, всяка лопата — изречение; и ако имаш силни рамене, ако издържаш да продължаваш по осемдесет часа, огънят не угасва. Пред себе си имах близо милион думи и бях готов да работя колкото е нужно, дори ако това означаваше да подпаля къщата.

През тази първа зима почти не излизах. На всеки десет дни отивах с колата до Гранд Юниън в Братълбъро за храна, но това беше единственото отклонение от дневния ми режим. Братълбъро беше далечко, но съобразих, че тези двайсет допълнителни мили ме спасяват от случайна среща с някой познат. Колегите ми от Хемптън обикновено пазаруваха от друг Гранд Юниън, малко по на север от колежа, и нямаше особен шанс някой от тях да се озове в Братълбъро. Но риск все пак съществуваше и при цялото ми премислено планиране, стратегията в крайна сметка се провали. Един мартенски следобед, в шести коридор, както си слагах тоалетна хартия в количката, налетях на Грег и Мери Телефсън. Това доведе до покана за вечеря и макар че положих всички усилия да се отскубна, Мери жонглираше с всевъзможни дати, докато ми се свърши запасът от въображаеми ангажименти. Дванайсет вечери по-късно пристигнах пред къщата им на края на студентското градче, няма и миля от мястото, където живеях с Хелън и момчетата. Ако бяха само те двамата, нямаше да е чак такова изпитание, но Грег и Мери се бяха погрижили да поканят още двайсет души, а аз не бях подготвен за такава тълпа. Разбира се, всички бяха приятелски настроени, а някои вероятно искрено се радваха да ме видят, но аз се чувствах неловко, като риба на сухо, и всеки път, когато си отворех устата, откривах, че казвам не каквото трябва. Не бях в час с хемптънските клюки. Те всички решиха, че изгарям от желание да чуя за най-новите интриги и скандали, за разводите и извънбрачните похождения, за повишенията и свадите в катедрите; но аз всъщност намирах всичко това за невероятно отегчително. Измъкнех ли се от разговора, миг по-късно ме приклещваше друга групичка, увлечена в подобен разговор. Никой не бе толкова нетактичен, че да спомене за Хелън (как да очакваш такава неща от учтивите университетски преподаватели!) и затова се придържах към предполагаемите неутрални теми: актуални новини, политика, спорт. Нямах представа за какво говорят. Не бях поглеждал

вестник повече от година и се чувствах, сякаш хората около мен обсъждат случки от някакъв друг свят.

В началото на партито всички се шляеха по долния етаж, влизаха и излизаха от стаите, скупчваха се за по няколко минутки и пак се разпръсваха, за да образуват нови групички някъде другаде. Аз правех тегели между хола, трапезарията, кухнята и кабинета; в някакъв момент Грег ме настигна и ми пъкна в ръката скоч със сода. Взех го без да мисля и понеже бях нервен и не знаех какво да правя, го изпих за около двацет и четири секунди. Повече от година не бях близвал алкохол. Докато правех изследванията си върху Хектор Ман, няколко пъти се бях поддавал на изкушенията на хотелските минибарове, но когато се преместих в „Бруклин“ и започнах книгата, твърдо отказах алкохола. Не ми липсваше, когато нямаше, но сега знаех, че след броени мигове мога да си създам голям проблем. Поведението ми след самолетната катастрофа ме бе убедило в това и ако не се бях взел в ръце и не бях напуснал Вермонт навреме, навярно нямаше да съм жив достатъчно дълго, за да посетя Грег и Мери — камо ли да съм в състояние да се чудя защо, по дяволите, съм дошъл.

Като изпих чашата, отидох до бара да презаредя, но този път минах без сода и само си сипах лед. На третия път въобще забравих за леда и си налях чисто.

Като стана вечерята, гостите се наредиха около масата, напълниха чиниите си с храна и се пръснаха из къщата в търсене къде да седнат. Аз се озовах на дивана в кабинета, свит между подлакътника и Карин Мюлер, доцентка в Катедрата по германистика. Вече леко залитах; и както седях с пълна чиния телешка яхния и салата, несигурно закрепена върху коленете ми, се обърнах да взема чашата си от облегалката, където я бях оставил преди да седна. В момента, в който я взех, тя се изплъзна от пръстите ми. Един четворен „Джони Уокър“ се изля във врата на Карин и миг по-късно чашата я чукна по гръбнака. Тя скочи — как нямаше да скочи! — и при това събори собствената си чиния с яхния и салата, която не само запрати моята с трясък на пода, но и цялата се изсипа върху мен.

Не беше кой знае каква катастрофа, но аз бях пил твърде много, за да го осъзная. С панталон, подгизнал от зехтин, и риза, напоена със сос, реших да вдигна скандал. Не помня какво съм казал, но ще да е било нещо грубо и обидно, абсолютно непредизвикана нападка.

Саката крава, струва ми се. Но може и да е било *тъпа крава*, а твърде възможно дори *тъпа саката крава*. Каквито и да са били думите, изразяваха гняв, който не трябва да бъде изговарян при никакви обстоятелства, а камо ли в стая, пълна с чувствителни, обидчиви университетски преподаватели. Навярно е излишно да уточнявам, че Карин не бе нито *тъпа*, нито *саката*; и никак не приличаше на *крава*, ами беше привлекателна, стройна жена, приближаваща четирийсетте, която водеше курсове за Гьоте и Хьолдерлин и винаги се бе отнасяла към мен с най-дълбоко уважение и симпатия. Миг преди случката тя ме бе поканила да изнеса лекция пред някоя от групите ѝ и аз тъкмо се прокашлях, преди да ѝ кажа, че ще трябва да помисля, когато се разля уискито. Вината беше изцяло моя, но аз моментално се извъртях и обвиних нея. Беше отвратителен изблик, но и поредното доказателство, че още не съм готов да изляза от клетката си. Увертюрата на Карин беше повече от приятелска; в интерес на истината, тя ми пускаше предпазливи, съвсем деликатни аванси, че е готова и на по-интимни разговори на редица теми; и аз, който не бях докосвал жена от почти две години, открих, че откликвам на тези почти недоловими намеци и че с просташкото и вулгарно въображение на мъж с твърде много алкохол в кръвта си представям как би изглеждала без дрехи. Дали затова ѝ се сопнах толкова гадно? Толкова ли дълбоко се мразех, че трябваше да я накажа, задето събуждаше у мен искри на сексуална възбуда? Или вътре в себе си знаех, че нищо такова не прави и че цялата пиеска си е моя измислица, момент на похот, предизвикан от близостта на топлото ѝ, напарфюмирано тяло?

На всичкото отгоре изобщо не съжалих, когато тя се разплака. И двамата стояхме прави и когато видях как долната устна на Карин потрепва, а ъгълчетата на очите ѝ се навлажняват, бях доволен, направо въодушевен от потреса, който бях създал. Точно тогава в стаята имаше още шест-седем души и след първия вик на изненада от страна на Карин всички се бяха обърнали към нас. Трясъкът на падналите чинии бе привлякъл още неколцина гости към вратата и когато изрекох безобразната си реплика, чуха я поне десет души. Възцари се пълно мълчание. Всички бяха изпаднали в колективен шок и в следващите няколко секунди никой не знаеше какво да каже или да направи. В този кратък интервал от задуха и несигурност обидата на Карин прерасна в гняв.

Нямаш право да ми говориш така, Дейвид, каза тя. За какъв се мислиш?

За щастие, Мери също бе дошла на вратата и преди аз да налея масло в огъня, тя се втурна вътре и ме хвана за ръката.

Дейвид не го мислеше на сериозно, обърна се тя към Карин. Нали, Дейвид? Беше просто едно от онези неща, които ти се изплъзват от устата като се ядосаш.

Исках да ѝ отвърна нещо рязко, нещо, което да доказва, че съм мислел всяка изговорена дума, но си задържах езика зад зъбите. Трябваше да призова цялата си способност за самоконтрол, но Мери се бе видяла в чудо как да тушира скандала и една част от мен съзнаваше, че не искам да ѝ причинявам повече неприятности. И все пак не се извиних, не положих усилия да се държа любезно. Вместо да кажа каквото ми беше на ума, дръпнах ръката си, излязох от стаята и тръгнах през хола под погледите на безмълвните си бивши колеги.

Качих се право горе в спалнята на Грег и Мери. Мислех да грабна нещата си и да си тръгна, но якето ми беше забутано под огромен куп дрехи на леглото и не можах да го намеря. След като рових известно време, започнах да хвърлям дрехите на пода, за да си улесня търсенето, като огранича възможностите. Тъкмо бях преполовил купчината — над половината дрехи вече бяха на пода, — когато в стаята влезе Мери. Тя беше ниска, кръглолика жена с къдрава руса коса; и когато я видях на прага с ръце на кръста, веднага схванах, че ще ми даде да се разбере. Почувствах се като дете, на което ей сега ще му се накарат.

Какво правиш, попита тя.

Търся си якето.

Долу в гардероба е. Не помниш ли?

Мислех, че е тук.

Долу е. Грег го сложи в гардероба, като дойде. Ти му донесе закачалка.

Хубаво, ще го потърся долу.

Но Мери нямаше намерение да ме пусне толкова лесно. Влезе решително в стаята, наведе се към едно палто и го метна ядно на леглото. После вдигна второ и пак така го метна обратно. Продължи да събира палта и всеки път, когато хвърлеше някое на леглото, прекъсваше изречението си на средата. Палтата бяха като

пунктуационни знаци — Резки тирета, бързи многоточия, яростни удивителни — и всяко едно насичаше думите ѝ като брадва.

Като слезеш долу, каза тя, искам... да се извиниш на Карин... ако ще да ѝ падаш на колене... и да я молиш за прошка... Всички за това говорят... и ако не го направиш сега, Дейвид... повече няма да стъпиш в тази къща.

Хич и не исках да идвам, отвърнах. Ако не ми беше извила ръката, въобще нямаше да съм тук и да ти обиждам гостите. Щяхте да си направите все същото скучно и тъпо парти, както винаги.

Трябва ти помощ, Дейвид... Много добре знам какво ти мина през главата... но всяко търпение си има граници... Иди на лекар, преди да си съсипал живота си.

Живея такъв живот, какъвто ми понася. В него не влизат твоите партита.

Мери метна последното палто на леглото и внезапно, без видима причина, се тръшна и заплака.

Слушай, кретен такъв, каза тихо. Аз също я обичах. Ти може да си бил женен за Хелън, но тя ми беше най-добрата приятелка.

Не, не беше. Беше моята най-добра приятелка. И аз ѝ бях най-добрият приятел. Ти нямаш нищо общо, Мери.

Това сложи край на разговора. Бях толкова жесток към нея, толкова краен в отрицанието на чувствата ѝ, че тя не можа да каже нищо повече. Докато излизах от стаята, тя седеше с гръб към мен, клатеше глава напред-назад и гледаше палтата.

Два дни по-късно получих писмо от Университета на Пенсилвания, че желаят да издадат моята книга. Бях превел вече почти сто страници от Шатобриан, а когато година по-късно „Безмълвният свят на Хектор Ман“ наистина излезе, още хиляда и двеста бяха зад гърба ми. Ако продължавах да работя със същото темпо, след седем-осем месеца щях да имам завършена чернова. С още малко време за поправки и нови хрумвания, и след по-малко от година щях да предам на Алекс готовия ръкопис.

Както излезе, годината продължи едва три месеца. Изкарах в същия дух още двеста и петдесет страници, стигнах главата за падането на Наполеон в книга двайсет и трета (*нещастията и*

чудесата са близнаци, заедно се раждат) и тогава, в един влажен и дъждовен следобед, открих писмото на Фрида Спелинг в кутията си. Признавам, че първоначално ме сащиса, но след като изпратих отговора си и седнах да помисля трезво, успях да се убедя, че е къорфишек. Не че беше грешка да ѝ отговоря, но след като по този начин се бях застраховал, сметнах, че с това кореспонденцията ни приключва.

Девет дни по-късно получих второ писмо от нея. Този път бе изписала цял лист и отгоре бяха името и адресът ѝ, старателно оградени и орнаментирани. Наясно бях колко е лесно да се използват фалшиви лични данни, но защо някой ще си прави труда да се представя за човек, който ми беше напълно непознат? Името Фрида Спелинг не ми говореше нищо. Може да беше съпруга на Хектор Ман, а може и да беше някоя луда, живееща в колиба в пустинята, но вече нямаше смисъл да отричам съществуването ѝ.

Скъпи професоре, пишеше тя. Съмненията Ви са напълно разбираеми и аз ни най-малко не се изненадвам, че не сте готов да ми повярвате. Единственият начин да откриете истината е да се отзовете на поканата, която Ви отправих в предишното си писмо. Вземете полет до Тиера дел Суеньо и елате да се срещнете с Хектор. Ако Ви кажа, че той е написал и режисирал редица филми със свое участие след като е напуснал Холивуд през 1929 година и че е съгласен да Ви ги прожектира тук в ранчото, може би това ще Ви изкуши да дойдете. Хектор е почти деветдесетгодишен и здравето му се влошава. Завещанието му изисква от мен да унищожа тези филми с негативите не по-късно от двацет и четири часа след смъртта му, а не зная колко още ще издържи. Моля, свържете се с мен скоро. С нетърпение очаквам отговора Ви, Фрида Спелинг (Госпожа Хектор Ман).

Както и преди, не си позволих да се увлека. Отговорът ми беше лаконичен, хладен, може би дори грубичък, но преди да се впусна в каквото и да било, исках да знам, че мога да ѝ имам доверие. Искане ми се да Ви вярвам, написах, но ми трябва доказателства. Ако очаквате от мен да отида чак до Ню Мексико, трябва да знам, че твърденията Ви са достоверни и че Хектор Ман действително е жив. Разсеят ли се веднъж съмненията ми, ще дойда в ранчото. Но трябва да Ви предупредя, че не пътувам със самолет. Ваш Д. З.

Нямаше съмнение, че пак ще ми пише — ако не я бях уплашил. А ако не пишеше — значи косвено признаваше, че ме е мамила, и цялата история приключваше. Не мислех, че е така, но каквито и да бяха плановете ѝ, ако имаше такива, не след дълго щях да разбера истината. Тонът на второто ѝ писмо бе настоятелен, почти умолителен, и ако тя наистина беше тази, за която се представяше, несъмнено щеше да отговори. Мълчанието би означавало, че съм разконспирирал блъфа ѝ, но отговореше ли — а в това не се съмнявах, очаквах писмото да дойде скоро. Последното бе пристигнало за девет дни. Ако всичко беше наред (без забавяния и стачки на пощенските служители), пресметнах, че следващото трябва да се появи дори по-бързо.

Постарах се да запазя спокойствие, да остана в ежедневието си и да продължа работата върху „Мемоарите“, но не успях. Бях твърде разсеян, твърде пренапрегнат, за да им отдам нужното внимание, и след като няколко дни се опитвах да си изпълнявам графика, в крайна сметка обявих мораториум върху проекта. Рано-рано на сутринта пропълзах в гардероба в свободната стая и измъкнах оттам старите си записки върху Хектор — бях ги натрупал в картонени кутии, след като свърших книгата. Бяха всичко на всичко шест кутии. Първите пет съдържаха бележки, планове и чернови на самия ръкопис, но шестата бе натъпкана с всевъзможни скъпоценности: изрезки, фотографии, микрофилми, ксерокопирани статии, историйки от някогашни колонки за светска хроника, всяко късче хартия с информация за Хектор Ман, до което бях успял да се докопам. Не бях поглеждал всичко това от доста време и понеже няхах какво друго да правя, освен да чакам писмото на Фрида Спелинг, отнесох кутията в кабинета си и цял ден се рових в нея. Едва ли очаквах да науча нещо ново, но нещата в кутията вече ми бяха поизбледнели и ми се щеше да ги разгледам отново. По-голямата част от информацията не бе надеждна: статии от жълтата преса, боклуци от фенски списания, откъси от репортажи, изпъстрени с хиперболи, куриозни предположения и откровени измишльотини. Все пак, докато се удържах да не вярвам на това, което чета, не виждах каква вреда можеше да ми донесе това занимание.

За Хектор има написани четири очерка между август 1927 и октомври 1928 година. Първият е в месечния бюлетин на „Калейдоскоп“, изданието на новосформираната компания на Хънт. В същината си това е комюнике, оповестяващо сключения с Хектор

договор, и тъй като по онова време той е съвсем непознат, от компанията се чувстват свободни да си измислят каквато история им отърва. Били последните дни на холивудския латинолюбовник, периодът непосредствено след смъртта на Валентино, когато смуглите, екзотични чужденци все още привличали тълпите, и „Калейдоскоп“ се опитва да експлоатира това, като нарича Хектор „Сеньор Комикът, южноамериканският разбивач на сърца, който наистина ще ви разсмее“. В подкрепа на етикета са изфабрикували интригуващ списък с негови роли, цяла кариера, която уж предшества пристигането му в Калифорния: мюзикъли в Буенос Айрес, продължителни водевилни турнета в Аржентина и Бразилия, серия невероятно касови филми в Мексико. Представяйки Хектор за вече утвърдена звезда, Хънт се стараел да си създаде репутация на човек с око за таланта. Не някакъв си новодошъл в бизнеса, а съобразителен и предприемчив продуцент, надцакал конкурентите си за вноса на широко известния чуждестранен комик и готов да го предостави на американската публика. Лъжа, която лесно можела да мине. В края на краищата никой не обръщал внимание какво се случва извън страната и при такъв богат избор от въображаеми истории, защо да се задълбаваш във фактите?

Шест месеца по-късно една статия от февруарския брой на „Фотоплей“ представя по-трезва версия за миналото на Хектор. Тогава вече били пуснати няколко негови филма и при растящия из страната интерес към тях, необходимостта да се украсява биографията му логично намаляла. Материалът е написан от репортерка на вестника, Бригид О’Фелън, и от коментарите ѝ в първия параграф за „пронизващия поглед“ и „гъвкавата мускулатура“ на Хектор си личи, че възнамерява през цялото време да го ласкае. Очарованието от силния му испански акцент не ѝ пречи да му отправи комплимент за гладкия английски. Пита го защо има немско име. „Много просто, отвръща Хектор, семейството ми били от Германия, както и мен. Всички емигрирали в Аржентина, когато бях малко дете. Говорим с тях немски у дома, испански в училище. Английски дошъл после, когато дойдох в Америка. Осте го уча.“ Тогава мис О’Фелън го пита откога е в Щатите и той казва, че от три години. Това, разбира се, противоречи на информацията в бюлетина на „Калейдоскоп“ и когато Хектор обяснява набързо какво е работил след пристигането си в Калифорния (кондуктор, продавач на прахосмукачки, пътен работник), не

споменава нищо, свързано с шоубизнеса. Дотук с прославената латиноамериканска кариера, която му отворила вратите.

Лесно е да се отхвърлят преувеличенията на пресцентъра в „Калейдоскоп“, но това, че те са изопачили истината, още не означава, че историята във „Фотоплей“ е по-коректна или правдоподобна. В мартенския брой на „Пикчъргоуър“ някой си Рандъл Симс разказва как посетил Хектор на снимачната площадка на „Тънко танго“ и с удивление открил, че „този аржентински автомат за смях говори безупречен английски, почти без следа от акцент. Ако не знаехте отде идва, бихте се заклели, че е отраснал в Сандъски, Охайо.“ Симс го казва като комплимент, но наблюдението му повдига смущаващи въпроси относно произхода на Хектор. Дори наистина да е прекарал детството си в Аржентина, изглежда ще да е пристигнал в Америка много по-рано, отколкото излиза от другите списания. В следващия параграф Симс цитира думите на Хектор: „Бях много непослушно момче. Родителите ми ме прокудиха от дома, когато бях на шестнайсет, и никога не съм и поглеждал назад. Накрая си проправих път на север и пристигнах в Америка. От самото начало имах едничка мисъл в ума си: да стана филмова звезда.“ Мъжът, изричащ тези думи, никак не прилича на мъжа, говорил с Бригид О’Фелън преди месец. Дали пред „Фотоплей“ е имитирал силен акцент за по-смешно, или Симс съзнателно изкривява истината с цел да убеди продуцентите, че Хектор има потенциал за говорещите филми в идните месеци и години? Може двамата заедно да са обмислили статията, а може и някой трети да е платил на Симс — например Хънт, по това време вече в дълбока финансова криза. Може би Хънт се е опитвал да качи пазарната цена на Хектор, за да продаде правата му на друга филмова къща? Няма как да знаем, но каквито и да са мотивите на Симс и колкото и зле О’Фелън да е транскрибирала думите на Хектор, двете статии не пасват една с друга, ако ще да измисляме всевъзможни извинения за журналистите.

Последното публикувано интервю на Хектор е в октомврийския брой на „Пикчър плей“. Предвид на казаното пред Б. Т. Баркър — или онова, което Баркър ни представя — май нашият човек има пръст в цялата бъркотия. Този път родителите му са от Станислав, градче на източната граница на Австро-Унгария, и майчиният език на Хектор е не немски, а полски. Местят се във Виена, когато той е на две години,

остават там шест месеца и отлитат за Америка, където прекарват три години в Ню Йорк и още една в Средния Запад, но пак стягат багажа и се пренасят в Буенос Айрес. Баркър го прекъсва с въпроса къде са живели в Средния Запад и Хектор невъзмутимо отговаря: Сандъски, Охайо. Само преди шест месеца Рандъл Симс е споменал Сандъски в статията си за „Пикчъргоуър“ — не като реално място, а като метафора, типичното американско градче. Сега Хектор си присвоява градчето и го вмъква в биографията си, вероятно не за друго, а защото е привлечен от режещата, ритмична мелодия на думите. Сандъски, Охайо звучи приятно и запомнящите се тройни синкопи притежават цялата сила и точност на добре напирана поетична фраза. Баща му, твърди Хектор, бил строителен инженер, специалност по мостовете. Майка му, „най-красивата жена на света“, била танцьорка, певица и художничка. Хектор ги обожавал и двамата, бил възпитано, набожно дете (съвсем различен от лошото момче в текста на Симс) и до трагичната им смърт при корабкрушение, когато той бил на четиринайсет, смятал да тръгне по стъпките на баща си и да стане строителен инженер. Внезапната загуба на родителите му променила всичко. От момента, в който останал сирак, единствената му мечта била да се върне в Америка и да започне отначало. Случили се цял низ чудеса, докато това стане, но сега, след като вече бил тук, се чувствал уверен, че това е мястото, където винаги е желал да бъде.

Някои от тези твърдения може и да са верни, но едва ли повечето, а може би и нито едно. Това е четвъртата версия за миналото му и макар че всички те имат сходни елементи (немско– или полскоезични родители, известно време в Аржентина, емиграция от Стария свят в Новия), всичко останало се променя с лекота. В една история той е дебелоглав и практичен; в следващата е свенлив и сантиментален. За един журналист е хулиган, за друг — примерен и набожен; в детството му били бедни, в детството му били богати; говори със силен акцент, говори без никакъв акцент. Съберем ли всички тези противоречия, получаваме едно нищо — портрета на човек с толкова много самоличности и семейни истории, че се свежда до купчинка фрагменти, пъзел, чиито парченца вече не пасват едно с друго. Всеки път, когато му се зададе въпрос, той отговаря по различен начин. От устата му се изливат думи, но той е твърдо решен да не каже едно и също нещо два пъти. Сякаш нещо крие, сякаш пази някаква

тайна; и все пак ниже мистификациите си с такова изящество и кипящо чувство за хумор, че изглежда никой не забелязва. Журналистите не могат да му устоят. Той ги размива, забавлява ги с малки магийки и не след дълго те престават да го притискат за живота му и се съсредоточават върху силата на актьорската му игра. Хектор продължава да маневрира, озовава се от павираните булеварди на Виена в евфоничните полета на Охайо и накрая се пита дали наистина играе някаква игра, или просто прави гафове в опита си да прогони суката. Може би лъжите му са невинни. Може би никого не баламосва, а търси начин да се забавлява. В края на краищата интервютата понякога са доста досадни. Ако всеки упорито ти задава все едни и същи въпроси, може би трябва да измисляш различни отговори, за да стоиш буден.

Нищо не беше сигурно, но след като пресях цялата мешавица от изфабрикувани спомени и фалшиви анекдоти, ми се стори, че съм открил един дребничък факт. В първите три интервюта Хектор избягва да спомене къде е роден. На О'Фелън казва Германия, на Симс — Австрия; но и в двата случая не споменава детайли — няма град, няма околия, няма област. Едва пред Баркър се пооткрехва и попълва празнините. Станислав е бил някога част от Австро-Унгария, но след Първата световна война и разпадането на империята преминава към Полша. За американците Полша е далечна страна, много по-далечна от Германия, и при усилените опити на Хектор да не изглежда твърде чужд, странно е, че посочва този град за родното си място. Единствената възможна причина да го стори е, че това — поне аз така реших — е истината. Нямахме как да оправдая подозрението си, но не намирах смисъл в такава лъжа. Полша с нищо не му помага и ако толкова иска да си състави фалшива биография, защо въобще я споменава? Това е грешка, моментно невнимание, и веднага след този лапсус Хектор се опитва да поправи нещата. Току-що се е изкарал твърде чужд, сега трябва да компенсира несъобразителността си, като настоява на американското. Пъхва се в Ню Йорк, града на имигрантите, и после бие право в целта, като се мести в самото сърце на страната. Тук изниква Сандъски, Охайо. Измъква това име от въздуха, сега се за очерка, написан за него преди шест месеца, и го праща по нищо неподозиращия Б. Т. Баркър. То му върши работа. Журналистът се отклонява и вместо да попита нещо повече за Полша,

се отпуска в стола си и с Хектор почват да си говорят за полята с люцерна в Средния запад.

Станислав се намира малко на юг от река Днестър, на половината път между Лвов и Черновиц, в провинцията Галиция. Ако Хектор е прекарал там детството си, то имах пълно основание да предполагам, че е роден в еврейско семейство. Фактът, че в този район имало голямо еврейско население, не бе достатъчен да ме убеди, но като се прибавеше и това, че семейството му е емигрирало оттам, еврейският произход ставаше доста вероятен. Тъкмо евреите напускат тази част от света: след началото на руските погроми през 80-те години на XIX век стотици хиляди идиш-говорящи имигранти наводнили Западна Европа и Съединените щати. Много от тях се пренесли и в Южна Америка. Само в Аржентина от началото на века до Първата световна война еврейското население нараснало от шест хиляди до над сто хиляди. Несъмнено Хектор и семейството му са дали своята лепта за тази статистика. Иначе едва ли е било възможно да са пристигнали в Аржентина. По онова време единствените хора, пътуващи от Станислав към Буенос Айрес, са били евреи.

Бях горд с малкото си откритие, но съвсем не смятах, че има особено значение. Ако Хектор действително криеше нещо и ако това нещо всъщност беше религията на семейството му, то аз не бях открил нищо повече от най-ежедневното обществено лицемерие. Тогава в Холивуд да си евреин не е било престъпление. Било е просто нещо, за което предпочиташ да не говориш. Джолсън вече бил направил „Джаз певецът“, а театрите по Бродуей били пълни с хора, готови да платят солидна сума, за да видят Еди Кантър и Фани Брайс, да послушат Ървинг Бърлин и Гершуин, да аплодират братята Маркс. Еврейското потекло може да е притеснявало Хектор. Може да е страдал заради него, да се е срамувал от него — но не можех да си представя, че е бил убит поради него. Естествено, навсякъде и по всяко време се намира по някой фанатик, изпълнен с достатъчно омраза, за да убие евреин, но такъв човек иска престъплението му да стане публично, да всее страх у другите; а каквото и да се е случило с Хектор, единственото сигурно нещо беше, че тялото му така и не е било открито.

От деня, в който подписал договора с „Калейдоскоп“, до деня, в който изчезнал, кариерата на Хектор не траяла и седемнайсет месеца. Колкото и кратко да е това време, той получил известно признание и

през 1928 година името му взело да се появява по светските хроники на Холивуд. При пътешествията си бях успял да се снабдя с двайсетина такива материала от микрофилми. Със сигурност имаше още много, с които не разполагах, да не говорим за онези, които са били унищожени, но от тези откъслечни и случайни сведения се разбираше достатъчно добре, че Хектор не е бил от хората, които си седят вкъщи след залез-слънце. Виждали са го по ресторанти и нощни клубове, по партита и премиери и почти всеки път, когато името му се споменава по вестниците, то е придружено от описателна фраза, свързана със „зашеметяващ магнетизъм“, „неустоим поглед“, или „убийствено красиво лице“. Най-често в тези случаи авторът на текста е жена, но и мъжете се поддават на чара му. Един от тях, на име Гордън Флай (колонката му се казваше „Муха на стената“), дори изказва съображение, че Хектор прахосва таланта си в комедията и трябвало да се преориентира към драмата. „С този профил“, пише Флай, „чувството ни за естетическа пропорция бива оскърбено, когато гледаме как елегантният сеньор Ман излага носа си на риск, като постоянно се блъска в стени и улични лампи. По-угодно би било на публиката, ако той изостави тези смешки и се съсредоточи върху целувките с прелестни дами. Със сигурност ще се намерят доста млади актриси, готови да влязат в такава роля. Според моите източници Айрин Флауърс вече се е явила на няколко прослушвания, но бляскавият идалго като че ли е хвърлил поглед не на друга, а на фамозната, шармантна Констанс Харт. С интерес очакваме резултата от този сондаж.“

Но през повечето време журналистите отминават Хектор с бегло кимване. Не бил още звезда — само поредният обещаващ новодошъл; и всъщност в половината колонки, с които разполагах, той присъстваше само с името си, най-често в компанията на друго име — женско. Хектор Ман бил забелязан в „Пухеното гнездо“ със Силвия Нунън. Хектор Ман излязъл снощи на дансинга в клуб „Гибралтар“ с Милдрид Суейн. Хектор Ман се смял с Алис Дуайър, ял стриди с Поли МакКрекън, държал за ръка Долорес Сейнт Джон, вмъкнал се в нелегален бар с Фиона Маар. Всичко на всичко, преброих имената на осем различни жени, но кой знае с колко още е излизал през онази година? Информацията ми идваше само от статиите, които бях успял да събера, та тези осем спокойно можеха да са и двайсет, че и повече.

Когато през следващия януари дошла вестта за изчезването на Хектор, не обърнали особено внимание на интимния му живот. Само преди три дни Сиймор Хънт се обесил в спалнята си и вместо да разочвърка някоя вгорчена любов или тайна връзка, полицията се концентрирала върху обтегнатите отношения на Хектор с мошеника от Синсинати. Навярно е било доста изкусително да се потърси връзка между двата скандала. След ареста на Хънт Хектор бил цитиран да казва как с облекчение научава, че американците все още държат на справедливостта. Анонимният източник, представен за близък приятел на Хектор, донася, че той заявил на висок глас пред шест-седем човека: „Този човек е негодник. Измами ме с хиляди долари и се опита да съсипе кариерата ми. Радвам се, че ще го вкарат в затвора. Получава си заслуженото и ни най-малко не го съжалявам.“ В пресата плъзнали слухове, че тъкмо Хектор дал на властите улики срещу Хънт. Поддръжниците на тази теория твърдели, че сега, след смъртта на Хънт, неговите приятелчета елиминирали Хектор, за да не излязат наяве още афери. Някои дори допускали, че самоубийството на Хънт всъщност било нагласено убийство — първият ход на ортаците му от подземния свят, за да заличат следите от престъпленията си.

Тази версия намесвала мафията. Трябва да е звучало правдоподобно в Америка от 20-те, но без труп, който да потвърди хипотезата, полицейското разследване затъпкало на едно място. Пресата продължила в същия дух няколко седмици, тръбяла за тъмните сделки на Хънт и за все по-силния криминален елемент във филмовата индустрия, но като не могли да установят сигурна връзка между изчезването на Хектор и смъртта на бившия му продуцент, започнали да търсят други мотиви и обяснения. Всеки бил наелектризиран от съвпадението на двете случки, но било по-скоро нелогично да се предполага, че едната следва от другата. Близките по някакъв начин неща не са непременно обвързани, дори ако ни се струва, че е така. Когато разследването тръгнало по други пътища, се оказало, че много от следите вече са изстинали. Долорес Сейнт Джон, посочена в няколко от ранните материали за годеница на Хектор, тихомълком напуснала гълчавата и се завърнала при родителите си в Канзас. Минал цял месец, докато журналистите я открият, а когато най-сетне успели, тя отказала да разговаря с тях под предлог, че все още е твърде разстроена от изчезването на Хектор, за да даде пълно

изявление. Единственият ѝ коментар бил: „Сърцето ми е разбито“, и никой повече не я чул и видял. Новоизгряваща млада актриса с пет-шест роли (между които дъщерята на шерифа в „Реквизит“ и жената на Хектор в „Господин Никой“), тя рязко прекъснала кариерата си и изчезнала от света на шоубизнеса.

Жул Блаущайн, комикът, работил с Хектор във всичките дванайсет филма на „Калейдоскоп“, казва пред репортер на „Върайъти“, че с Хектор работели върху цяла серия сценарии за говорещи комедии и че професионалният му партньор бил „в отлично настроение“. От средата на декември се виждал с него всеки ден; и за разлика от другите интервюирани по случая, той продължава да говори за Хектор в сегашно време. „Вярно е, че нещата с Хънт свършиха по малко неприятен начин, признава Блаущайн, но Хектор не беше единственият изигран от «Калейдоскоп». На всички ни разказаха играта и макар че Хектор пострада най-много, той не е човек, който таи мисли за отмъщение. Бъдещето е пред него и веднага щом договорът с «Калейдоскоп» изтече, той се насочи към други неща. Сега с мен работеше усърдно, по-усърдно от всякога, и главата му постоянно кипеше от нови идеи. Когато се изгуби, почти бяхме завършили първия си сценарий — «Точка и тире», страхотна смехория — и се канехме да подпишем договор с Хари Коен в «Кълъмбия». Снимките трябваше да почнат през март. Хектор щеше да режисира и да играе една второстепенна, но много смешна роля и ако след всичко това смятате, че може да се е самоубил, то значи изобщо не го познавате. Абсурдно е да се мисли, че би посегнал на живота си. Може някой да му е помогнал — но това би означавало, че има врагове, а през цялото ни познанство нито веднъж не съм го видял да разсърди някого. Той е страхотен човек и работата с него ми доставя удоволствие. Може цял ден да седим тук и да гадаем какво се е случило, но даже парите показват, че той е жив, че просто му е щукнало нещо посред нощ и се е покрил някъде да остане сам за малко. Всеки твърди, че той е мъртъв, но аз няма да се изненадам, ако ей сегичка Хектор влезе през вратата, хвърли шапката си на стола и каже: «Хайде, Жул, да се хващаме за работа.»“

От „Кълъмбия“ потвърдили, че преговаряли с Хектор и Блаущайн за договор, включващ „Точка и тире“, както и още две комедии с тяхно участие. Все още нямало подписан договор, казал

говорителят им, но след като веднъж се договорели условията в полза и на двете страни, от студиото се готвели „да поздравим Хектор с влизането му в нашето семейство“. Сведенията на Блаущайн и изявлението от „Кълъмбия“ отхвърлили мнението, че кариерата на Хектор е стигнала до задънена улица — нещо, което няколко таблоида изтъкваха като възможен мотив за самоубийство. Фактите сочели, че перспективите на Хектор съвсем не били мрачни. Хаосът в „Калейдоскоп“ „не прекършил духа му“, както обявил „Лос Анджелис Рекърд“ на 18 февруари 1929 година, и тъй като не се появило писмо или бележка в подкрепа на теорията, че Хектор е сложил край на живота си, тя постепенно отстъпила на гъмжило от безумни спекулации и изсмукани от пръстите предположения: погрешни отвлечения, чудати инциденти, свръхестествени феномени. Междувременно полицията не напредвала по следата с Хънт и въпреки твърденията, че „следят няколко обещаващи нишки“ („Лос Анджелис Дейли Нюз“, 7 март 1929 година), не изнесли никакви нови версии. Ако Хектор бил убит, то нямало достатъчно доказателства, за да обвинят когото и да било. Ако се е самоубил, то никой не можел да намери причина за това. Неколцина циници допуснали, че изчезването му е само трик, търсещ публичност, евтин номер, дирижиран от Хари Коен в „Кълъмбия“, за да насочи светлините към новата звезда на компанията, и че утре можем да очакваме невероятното му завръщане. Това звучало смислено по свой си завъртян начин, но дните минавали, а Хектор не се завръщал и тази теория се оказала също толкова погрешна, колкото другите. Всеки си имал собствено мнение какво се е случило с Хектор, но всъщност никой не знаел нищичко. А ако някой знаел, този някой не говорел.

Историята се задържала на първа страница месец и половина, но после интересът взел да спада. Нямало нови разкрития, нямало нови хипотези и в крайна сметка пресата насочила вниманието си към други неща. В късната пролет „Лос Анджелис Икзаминър“ пуснал първата от серия истории, които щели да се появяват от време на време в следващите две години, според които Хектор бил забелязан на неочаквано, отдалечено място — тъй наречените мистериозни появи на Хектор, — но тези истории били само любопитна информация, вмъкната за запълване на място под хороскопа, и популярен лаф за вътрешните хора в Холивуд. Хектор в Ютика, Ню Йорк, като

профсъюзен деятел. Хектор в пампасите с пътуващия си цирк. Хектор сред клошарите. През март 1933 година Рандъл Симс, журналистът, който го интервюираше за „Пикчъргоуър“ пет години по-рано, публикувал статия в неделната притурка на „Хералд Експрес“ под заглавие „Какво ли се случи с Хектор Ман?“ В нея се обещава нов разкритие, но като се изключат намеците за любовен триъгълник, в който Хектор може би евентуално бил замесен, тя е преработка на Лосанджелиските статии от 1929 година. Подобен текст, написан от някоя си Дебни Стрейхорн, изниква в „Колиърс“ от 1941 година; а една книга от 1957 година с боклучавото заглавие „Холивудски скандали и мистерии“, написана от Франк К. Клебалд, отделя кратка глава на изчезването на Хектор — при по-внимателен поглед тя се оказва почти дословен препис на статията от Стрейхорн. Може да имаше и други статии и глави за Хектор през годините, но те ми бяха непознати. Разполагах само с това, което беше в кутията; а в кутията бе всичко, което бях успял да намеря.

4

Две седмици по-късно все още нямах отговор от Фрида Спелинг. Очаквах телефонни обаждания посред нощ, препоръчани писма, телеграми, факсове, отчаяни призови да хукна към смъртното легло на Хектор, но след четиринайсет дни мълчание реших, че няма смисъл да се занимавам с нея. Скептицизмът ми се възвърна и малко по малко си проправих път обратно назад. Кутията се върна в гардероба и след като се мотах унило из къщата още седмица или десет дни, отново се захванах да изтезвавам Шатобриан. Бях се откъснал от него за почти месец, но успях да изхвърля мисълта за Тиера дел Суеньо от съзнанието си: останаха само откъслечни чувства на разочарование и погнуса. Хектор пак бе мъртъв. Бе умрял през 1929 година, а може би бе умрял онзи ден. Нямаше значение коя е истинската смърт. Той вече не принадлежеше на този свят и аз нямах никакъв шанс да го срещна.

Наново се затворих в себе си. Времето се люшкаше напред-назад между лошо и хубаво. Ден-два ясно искрящо слънце и после яростни бури; проливни порои, следвани от кристалносиньо небе; вятър и безветрие, жегата и студ, мъгла, разтваряща се в лазура. При мен в планината винаги беше с пет градуса по-хладно, отколкото в града, но имаше следобеди, в които ходех само по шорти и тениска. Други следобеди се налагаше да паля огън и да навличам три пуловера един върху друг. Юни преля в юли. Вече от десет дена работех стабилно, постепенно се връщах към стария си ритъм, подготвих терена за последния щурм, така ми се струваше. Един ден малко след празниците приключих рано и се вдигнах с пикапа до Братълбъро да си напазарувам. Останах около четирийсет минути в Гранд Юниън и след като натоварих покупките в багажника, изведнъж реших да поостана още и да погледам някой филм. Беше просто импулс, внезапна приумица, която ме завладя както си стоях насред паркинга, потен и примижал срещу привечерното слънце. Бях свършил с работата за днес и нямаше причина да променям плановете си, нямаше защо да бързам към къщи, ако не исках. Отидох до кино „Лачис“ на главната

улица тъкмо преди да започне прожекцията от шест. Купих си кола и пакет пуканки, настаних се по средата на последния ред и изгледах един филм от серията „Завръщане в бъдещето“. Оказа се едновременно смехотворен и приятен. След като свърши, реших да проточа вечерта в корейския ресторант отсреща. Веднъж вече бях ял там, и според върмонтските стандарти храната хич не беше лоша.

Два часа бях седял в полумрака и когато излязох от салона, времето пак се беше обърнало. Още една от онези резки промени: придошли облаци, температурата спаднала до десетина градуса и излязъл вятър. След цял ден ясно небе и силно слънце би трябвало в този час да има някаква остатъчна светлина в небето, но слънцето беше изчезнало преди залез и дългият летен ден се бе превърнал във влажна, хладна вечер. Вече валеше, когато пресякох улицата и влязох в ресторанта; докато сях на една от предните маси и поръчвах вечеря, видях как бурята се развихря. Един хартиен плик полетя от земята и се лепна на стъклото на оръжейния магазин „При Сам“; една празна кутия от сода се затъркаля с тракане надолу по улицата към реката; дъждът заплющя по тротоара като канонада от куршуми. Започнах с кимчи, като поливах всяка втора хапка с бира. Пикантно нещо беше това, изгаряше езика, и когато преминах към основното ястие, продължих да топя месото в лютивия сос, а това означаваше, че продължих с бирата. Трябва да съм изпил всичко на всичко три бутилки, може би четири, и когато поисках сметката, вече бях малко по-почерпен, отколкото трябваше. Достатъчно трезвен, за да вървя по права линия, струва ми се, достатъчно трезвен да мисля ясно за превода си, но навярно недостатъчно трезвен, за да шофирам.

Все пак няма какво да обвинявам бирата за това, което се случи. Рефлексите ми може би бяха малко забавени, но имаше намесени и други елементи и подозирам, че резултатът щеше да е същият, дори ако бирата се извадеше от уравнението. Когато излязох от ресторанта, дъждът все още валеше като из ведро, наложи ми се да пробягам няколкостотин метра до общинския паркинг и успях да се измокрят до кости. Не ми помогна това, че се замотах с ключовете, докато се опитвах да ги измъкна от мокрите си панталони, а още по-малко това, че щом ги издърпах, моментално ги изпуснах в първата локва. Това означаваше допълнително изгубено време да клеча и да ги търся опипом в мрака и когато най-сетне се изправих и се качих в пикапа си,

бях подгизнал като човек, който се е къпал с дрехите. Да му се не види и бирата, и мокрите дрехи, и водата, която влизаше в очите ми. Постоянно трябваше да оставам с една ръка на волана, за да бърша челото си, и като се прибави неудобството на лошото отопление (което означаваше, че докато не бършех челото си, със същата ръка бършех стъклото пред себе си), и като се умножи всичко това по коефициента на дефектните чистачки (кога пък не са дефектни!), условията в онази нощ определено не гарантираха безаварийно шофиране до дома.

Иронията беше, че съзнавах всичко това. Треперех в мокрите си дрехи, исках само да се прибера и да облека нещо топло, но въпреки това си наложих да шофирам колкото се може по-бавно. Това ме спаси, предполагам, но от друга страна, може би пък тъкмо то причини катастрофата. Ако карах по-бързо, може би щях да съм нащрек и повече да внимавам в особеностите на пътя; но не след дълго започнах да се отнасям и в края на краищата потънах в едно от онези продължителни, безцелни размишления, които изглежда се случват единствено когато шофираш сам. В този случай, ако правилно си спомням, беше нещо за изчисляване на ефемерните дейности в ежедневието живот. Колко време си бях връзвал обувките в последните четирийсет години? Колко врати бях отварял и затварял? Колко често бях кихал? Колко часове бях изгубил в търсене на неща, които не мога да намеря? Колко пъти си бях удрял палеца на крака или трясвал главата си, или примигвал, за да извадя нещо, попаднало в окото ми? Заниманието ми се стори доста приятно и продължих да попълвам списъка, докато се вирах в тъмнината. На около двайсет мили след Братълбъро, на един прав участък между градчетата Т. И Уест Т., точно три мили преди завоя, отдето тръгваше черният път за моята къща, мернах две животински очи да мъждукат в светлината на фаровете. Миг по-късно видях, че е куче. Беше на двайсет-трийсет метра пред мен, мокро и проскубано създание, залутано в мрака, и за разлика от повечето изгубени кучета, не се движеше покрай пътя, ами по средата му, или по-скоро малко вляво от средата, тоест точно на средата платно. Извих рязко, за да не го ударя, и в същото време натиснах спирачката. Вероятно не трябваше да го правя, но вече го бях направил преди да си кажа, че не бива, и понеже настилката беше влажна и хлъзгава от дъжда, гумите поднесоха. Плъзнах се през жълтата линия и

преди да завъртя в обратната посока, пикапът ми се натресе в един електрически стълб.

Коланът ми беше на място, но от тласъка лявата ми ръка се удари във волана, всичките зеленчуци се разлетяха из кабината, една консерва доматиен сок изскочи от торбата и ме цапардоса по брадичката. Лицето ме болеше зверски, ръката ми между лакътя и китката пулсираше, но все още можех да я сгъвам, отварях и затварях уста и по това прецених, че нямам счупени кости. Би трябвало да се почувствам облекчен, щастлив, че съм избегнал по-сериозно нараняване, но не бях в настроение да реда благословии и да гадая колко по-зле би могло да бъде. Случилото се си беше достатъчно лошо, а аз бях бесен на себе си, че съм се блъснал. Единият преден фар бе счупен, бронята — смачкана, предницата — хлътнала. Двигателят все пак още работеше, но когато се опитах да дам на заден и да продължа по пътя си, установих, че предните гуми сазатънали в крайпътната кал. Отне ми двацет минути да бутам в мочурляка под дъжда, за да освободя колата, и когато свърших, бях твърде изтощен да събирам покупките, пръснати из кабината. Само седнах зад волана, изтеглих се обратно на пътя и отпраших. Както се оказа по-късно, шофирал съм до къщи с един пакет замразен грах, затъкнат между облегалката и гърба ми.

Минаваше единайсет, когато спрях пред къщи. Тресеше ме, челюстта и ръката ме боляха, бях в отворително настроение. Казват, че трябва да очакваш неочакваното; но случи ли се веднъж неочакваното, последното, което очакваш, е, че ще се случи пак. Не бях нащрек, докато слизах от пикапа, все още мислех за кучето и електрическия стълб, преминавах повторно през всички детайли на катастрофата и затова не видях колата, паркирана вляво от къщата. Фаровете ми не бяха осветили това място, а когато изключих мотора и угасих светлините, всичко наоколо потъна в пълен мрак. Дъждът вече бе отслабнал, но още ръмеше и къщата беше тъмна. Бях излязъл с мисълта, че ще се върна по светло и затова не бях включил лампата над входната врата. Небето беше черно. Земята беше черна. Тръгнах опипом напред, разчитайки на паметта и осезанието си, но не виждах нищичко.

В южен Върмонт беше нещо обичайно да си оставяш къщата отключена, но аз не го правех. Превъртах ключа докрай при всяко

излизане. Упорит ритуал, който отказвах да прекратя, дори ако излизах само за пет минути. Сега, докато напипвах ключовете си в тъмнината, разбрах колко глупави бяха тези предпазни мерки. Не можех да си вляза в собствената къща. Вече държах ключовете в ръка, но те бяха шест на една връзка и няхах ни най-малка представа кой е верният. Слепешком прокарах длани по вратата в търсене на ключалката. Намерих я, избрах наслуки един ключ и се заех да го вкарам в дупката. Влезе до половина и заседна. Трябваше да опитам с друг, но преди това се налагаше да измъкна първия. Това ми струваше доста повече мотане, отколкото очаквах. В последния момент, тъкмо когато щях окончателно да го издърпам, той излезе рязко и цялата връзка се изплъзна от ръката ми. Извънтя по дървените стъпала и се приземи бог знае къде в нощта. И така, пътешествието приключи както бе започнало: пълзях на четири крака, псувах полугласно и търсех комплект невидими ключове.

Това занимание не бе траяло и две-три секунди, когато в двора проблесна светлина. Вдигнах очи, инстинктивно се извърнах към светлината и преди да се уплаша, преди дори да осъзная какво става, видях, че там е паркирана кола — кола, която нямаше работа на моя територия — и че от колата слиза жена. Тя разтвори голям червен чадър, затръшна вратата след себе си и светлината изчезна. Трябва ли ви помощ, попита. Аз скочих на крака и в следващия миг ме заслепи нова светлина. Жената бе насочила фенерче към лицето ми.

Ти пък коя си, по дяволите? — попитах.

Не ме познавате, но познавате човека, който ме изпрати.

Това не ме устройва. Кажете ми коя си, или ще викна куките.

Казвам се Алма Грунд. Чакам ви от пет часа, господин Зимър, и трябва да говоря с вас.

И кой те праща?

Фрида Спелинг. Хектор не е добре. Тя държи да го знаете и ме помоли да ви кажа, че не разполагаме с много време.

Намерихме ключовете с помощта на фенерчето ѝ; след като отворих вратата и влязох в къщата, включих осветлението в хола. Алма Грунд ме последва — ниска жена, минала средата на трийсетте, облечена в синя копринена блуза и семпли сиви панталони. Среднодълга кестенява коса, високи токчета, пурпурно червило и кожена чанта, провесена през рамото ѝ. Когато заста на светло,

видях, че има белег по рождение от лявата страна на лицето си. Беше лилаво петно с размера на мъжки юмрук, достатъчно дългнесто и широко, за да наподобява картата на някаква въображаема страна: парче депигментирана кожа, която покриваше над половината ѝ буза — от ъгълчето на окото до челюстта. Прическата ѝ прикриваше по-голямата част, при това тя държеше главата си леко наклонена по необичаен начин, за да не се мърда косата ѝ. Предположих, че това е вкоренен жест, навик, придобит през цял един живот на притеснение; и той ѝ придаваше отсянка на неудобство и уязвимост, вид на свенлива девойка, която гледа в килима, за да избегне очите ти.

Всяка друга вечер сигурно щях с готовност да я изслушам — но не и онази вечер. Бях твърде ядосан, твърде вбесен от случилото се и единственото, което исках, беше да смъкна мокрите си дрехи, да си взема една гореща вана и да си легна. Бях затворил вратата, след като включих осветлението. Сега я отворих отново и учтиво я помолих да излезе.

Дайте ми само пет минути, каза тя. Всичко ще ви обясня.

Не обичам хората да навлизат в частната ми собственост, отговорих, нито пък обичам да ми изскачат посред нощ. Не ти се иска да те изхвърля отгук, нали?

Тя вдигна очи към мен, стресната от ожесточението ми, уплашена от напирещата ярост в гласа ми. Мислех, че искате да се видите с Хектор, каза тя, и при тези думи пристъпи навътре в къщата, по-далеч от вратата, в случай че наистина се канех да осъществя заплахата си. Когато отново се обърна с лице към мен, виждах само дясната ѝ страна. От този ъгъл изглеждаше различна, имаше деликатно кръгло лице с много гладка кожа. Всъщност съвсем не беше непривлекателно, даже почти хубаво. Имаше тъмносини очи и в тях искреше бърза, нервна съобразителност, която ми напомни за Хелън.

Вече не ме интересува какво има да ми каже Фрида Спелинг, казах аз. Тя ме остави да чакам прекалено дълго и ми струваше много да го преодоляя. Не желая да се връщам обратно. Твърде много надежда. Твърде много разочарование. Нямам сили за това. Поне за мен нещата бяха дотук.

Преди да успее да отговори, приключих малката си тирада с агресивна поанта. Отивам да се изкъпя, рекох. Очаквам докато

приключача с банята, да те няма тук. Ако обичаш, затвори вратата, като излизаш.

Обърнах ѝ гръб и тръгнах нагоре по стълбите, напълно решен да я игнорирам и да си измия ръцете от цялата история. На половината стъпала чух гласа ѝ: Написал сте такава великолепна книга, господин Зимър. Имате право да знаете истината, а аз се нуждая от помощта ви. Ако не ме изслушате, ще се случат ужасни неща. Отделете ми само пет минути. Нищо друго не искам.

Тя ме умоляваше по най-мелодраматичния възможен начин, но аз нямах намерение да се предавам. Изкачих стълбите и се обърнах към нея от лоджията. И пет секунди няма да ти отделя, заявих. Ако искаш да говориш с мен, ела утре. Още по-добре — напиши ми писмо. Не обичам много телефоните. И без да изчакам реакцията ѝ, се вмъкнах в банята и заключих вратата зад себе си.

Останах във ваната петнайсет-двайсет минути. Още три-четири минути, докато се избърша, други две да прегледам брадичката си пред огледалото, накрая още шест-седем, докато си облека чисти дрехи, и трябва да съм останал горе почти половин час. Не си давах зор. Знаех, че когато слеза по стълбите, тя още ще е там, и продължавах да съм в заядливо настроение, кипях от напиреща войнственост и враждебност. Не се страхувах от Алма Грунд, но ме плашеше моят собствен гняв и вече нямах идея какво да очаквам от себе си. Пролетта бях избухнал на партито на Грег и Мери, но оттогава се бях прибрал на скрито и се бях отучил да разговарям с непознати. Сега единственият човек, с когото знаех как да се държа, бях самият аз — но аз всъщност не бях никой, всъщност не бях и жив. Бях само някой, който се преструва на жив; мъртвец, прекарващ дните си да превежда книгата на друг мъртвец.

Когато излязох на лоджията, тя вдигна поглед към мен и ме засипа с порой от извинения, молеше ме да ѝ простя за нелюбезното поведение и обясняваше колко съжалява, че така ме е нападнала, без предупреждение. Съвсем не била човек, който дебне край хорските къщи посред нощ, и не искала да ме стряска. Когато в шест часа почукала на вратата ми, още било слънчево. Погрешно предположила, че съм си вкъщи, и ако се принудила да чака отпред през всички тези часове, то било само защото мислела, че всеки момент ще се прибере.

Докато слизах по стълбите и се насочвах към хола забелязах, че косата ѝ беше сресана, а устните — прясно начервени. Сега

изглеждаше по-прилично: не така размъкната, не така неуверена — и още когато тръгнах към нея и я поканих да седне, усетих, че никак не е толкова слаба или уплашена, колкото си мислех.

Няма да ви изслушам, преди да ми отговорите на няколко въпроса, казах ѝ. Ако отговорите ме удовлетворяват, ще ви дам думата. Ако не, ще ви помоля да напуснете и не искам никога повече да ви видя. Разбрано?

Дълги отговори ли искате, или кратки?

Кратки. Колкото се може по-кратки.

Само ми кажете какво искате да знаете и ще се постарая.

Първото, което ме интересува, е защо Фрида Спелинг не отговори на писмото ми.

Тя получи второто ви писмо, но точно докато сядаше да ви пише, се случи нещо, което я възпрепятства.

За цял месец?

Хектор падна от стълбите. На долния етаж Фрида сядаше пред бюрото си с писалка в ръка, а на горния Хектор вървеше към стълбата. Зловещо е колко близко бяха двете неща. Тя написа три думи: *Драги професор Зимър* — и в този момент Хектор се спъна и падна. Счупи си крака на две места. Няколко пукнати ребра. Ужасна цицина на главата. Трябваше да дойде хеликоптер в ранчото и да го отнесе до болницата в Олбъкърки. Докато му правеха операция, за да наместят крака, той получи инфаркт. Прехвърлиха го в отделението по сърдечни болести и после, тъкмо когато изглеждаше, че се оправя, хвана пневмония. Две седмици се бореше за живота си. На два, дори три пъти мислехме, че ще го изгубим. Просто не беше възможно да се пишат писма, господин Зимър. Твърде много неща се случваха и Фрида не можеше да мисли за нищо друго.

Той още ли е в болницата?

Изписаха го вчера. Взех първия сутрешен полет, кацнах в Бостън към два и половина, наех кола и дойдох тук. По-бързо е от писмото, нали? Един ден, а иначе — три или четири, може би дори пет. След пет дни Хектор може и да не е жив.

Защо просто не вдигнахте телефона да ми се обадите?

Не исках да рискувам. Твърде лесно би ви било да ми затворите.

А защо сте толкова загрижена? Това е следващият ми въпрос. Коя сте вие и какво общо имате с всичко това?

Познавам ги цял живот. Много са ми близки.

Не намекувате, че сте им дъщеря?

Дъщеря съм на Чарли Грунд. Може би не си спомняте това име, но сте го срещали. Навярно сте го виждали изписано десетки пъти.

Операторът.

Точно така. Той е заснел всички филми на Хектор за „Калейдоскоп“. Когато Хектор и Фрида решили отново да се захванат с филми, той напуснал Калифорния и се преместил в ранчото. Това е било през 1940 година. Оженил се за майка ми през 1946 година. Там съм родена, там съм отраснала. Това място е много важно за мен, господин Зимър. Оттам идва всичко, което съм.

Винаги сте живяла там?

На петнайсет постъпих в пансион. После в колеж. След това живях по градовете. Ню Йорк, Лондон, Лос Анджелис. Омъжих се, разведох се. Работих, върших това-онова.

Но сега живеете в ранчото.

Върнах се преди седем години. Майка ми почина и аз се прибрах за погребението. После реших да остана. Чарли също почина две години по-късно, но аз съм още там.

И с какво се занимавате там?

Пиша биографията на Хектор. Отне ми шест години и половина, но вече привършвам.

Малко по малко нещата се подреждат.

Разбира се, че се подреждат. Не съм пропътувала две хиляди и четиристотин мили, за да ви държа на тъмно, нали?

Това е следващият въпрос. Защо аз? Защо избрахте мен от всички хора на света?

Защото се нуждая от свидетел. В книгата си описвам неща, които не е видял никой друг, и твърденията ми няма да са достоверни, ако някой не ме подкрепи.

Но този някой не е нужно да съм аз. Може да е всеки. Предпазливо и със заобикалки току-що ми казахте, че онези късни филми наистина съществуват. Ако има още образци от творчеството на Хектор, би трябвало да се свържете със специалист по киното и да го помолите да им хвърли поглед. Трябва ви авторитет зад гърба, някой с репутация в тази област. Аз съм само аматьор.

Може да не сте професионален кинокритик, но сте експерт по комедиите на Хектор Ман. Написали сте изключителна книга, господин Зимър. Никой никога няма да напише нещо по-добро за тези филми. Това е основополагащ труд.

До този момент тя ми отдаваше цялото си внимание. Седеше на дивана, а аз крачех напред-назад и се чувствах като прокурор, подлагащ свидетеля на кръстосан разпит. Предимството бе у мен и докато отговаряше на въпросите ми, тя ме гледаше право в очите. Сега изведнъж сведе поглед към часовника си, взе да кърши пръсти и аз разбрах, че ситуацията се е променила.

Късно е, каза тя.

Изтълкувах думите ѝ в смисъл, че е уморена. Това ми се видя смехотворно, направо абсурден коментар при тези обстоятелства. Вие започнахте, забелязах аз. Няма сега мен да държите отговорен, нали? Само загрявахме.

Един и половина е. Самолетът излита от Бостън в седем и петнайсет. Ако до един час тръгнем, вероятно ще го хванем.

За какво говорите?

Мислите ли, че съм дошла до Върмонт само да си поприказваме? Ще ви отведа до Ню Мексико. Мислех, че ви е ясно.

Сигурно се шегувате.

Чака ни дълъг път. Ако имате още въпроси, с готовност ще ви отговоря в движение. Докато стигнем, ще знаете всичко, обещавам.

С вашата интелигентност би трябвало да сте наясно, че няма да направя това. Не сега. Не и посред нощ.

Трябва да го направите. Двайсет и четири часа след смъртта на Хектор филмите ще бъдат унищожени. А той може и вече да е мъртъв. Може да е умрял, докато съм пътувала за насам. Не разбирате ли, господин Зимър? Ако не тръгнем веднага, може би няма да има време.

Пропускате какво казах на Фрида в последното си писмо. Не пътувам със самолет. Против религията ми е.

Без да каже и дума, Алма Грунд бръкна в чантата си и извади оттам малка хартиена кесийка. На нея имаше печат в синьо и зелено, а отдолу бяха написани няколко реда. Откъдето стоях, можах да разчета само една дума, но само тя ми бе достатъчна, за да предположа какво има в кесийката. *Аптека*.

Не съм забравила, рече тя. Донесла съм ви ксанакс, за да улесня нещата. Това лекарство използвате, нали?

Откъде знаете?

Написал сте великолепна книга, но това не значеше непременно, че можем да ви се доверим. Трябваше да се поразровя малко и да ви проверя. Обадих се тук-там, написах няколко писма, прочетох останалите ви неща. Знам какво сте изживял и съжалявам, наистина съжалявам за трагедията с жена ви и децата ви. Сигурно е било ужасно.

Нямали сте право. Отвратително е да се ровиш в чужд живот по този начин. Цъфвате тука и ме молите за помощ, после изведнъж ми поднасяте това. От къде на къде ще ви помагам? Гади ми се от вас.

Фрида и Хектор не биха ми позволили да ви поканя, без да знаят повече за вас. Трябваше да го сторя заради тях.

Не го приемам. Не ви приемам и една шибана дума повече.

Ние сме на една страна, господин Зимър. Няма смисъл да си крещим един на друг. Би трябвало да работим заедно, като приятели.

Аз не съм ви приятел. Никакъв не съм ви. Вие сте един фантом, който се вмъкна тук от мрака, и сега ви моля да се върнете там и да ме оставите на мира.

Не мога да направя това. Трябва да дойдете с мен, и то сега, веднага. Моля ви, не ме карайте да ви заплашвам. Толкова би било глупаво.

Представа си няхах за какво говори. Бях двајсет сантиметра по висок от нея и поне двајсет килограма по-тежък — едър мъж, на ръба на търпението си, неизвестна величина, която всеки момент можеше да се взриви в акт на насилие, — а тя стоеше пред мен и ми дърдореше за заплахи. Не мръднах, гледах я от мястото си край печката. Бяхме на десет-дванайсет метра разстояние и точно когато тя се изправи от дивана, дъждът изведнъж заплююща отново, забарабани по покрива, затрещя по керемидите, все едно се сипеха камъни. Тя се стресна, скочи, озърна се наоколо с нервен и объркан поглед и в този миг разбрах какво ще се случи в следващия. Не мога да обясня как го усетих, но каквото и предчувствие или шесто чувство да ме обзе, когато видях този поглед в очите ѝ, аз знаех, че тя носи в чантата си пистолет и знаех също, че след три-четири секунди ще бръкне вътре и ще го извади.

Беше един от най-възвишено-наелектризиращите моменти в живота ми. Намирах се на една стъпка пред действителността, два-три инча пред границите на собственото си тяло и когато се случи точно онова, което очаквах, се почувствах сякаш кожата ми е станала прозрачна. Вече не заемах пространството, по-скоро се разтапах в него. Това, което беше около мен, беше и вътре в мен и трябваше само да погледна в себе си, за да видя света.

Пистолетът беше в ръката ѝ. Малък посребрен револвер с перлена дръжка, наполовина колкото пистолетчетата, с които си играех като малък. Насочи го към мен, вдигна ръка и видях, че китката ѝ се тресе.

Това не съм аз, каза тя. Не е в моя стил. Кажете ми да го махна и ще го махна. Но сега трябва да тръгваме.

За първи път някой насочваше пистолет към мен и аз се удивих колко удобно се чувствам, колко естествено приемам възможностите на момента. Едно грешно движение, една грешна дума — и можех да умра без никаква причина. Тази мисъл би трябвало да ме уплаши. Би трябвало да предизвика желание за бягство, но аз не усетих никакъв подобен импулс, никакво намерение да спра случващото се. Неизчерпаема, ужасяваща красота се бе разтворила пред мен и исках единствено още да я гледам, да гледам в очите на тази жена със странното двойно лице, застанала срещу мен в стаята, и двамата вслушани в дъжда, трополящ над нас като десет хиляди барабана, разбудили всички нощни демони.

Давай, казах аз. Стреляй. Ще ми направиш огромна услуга.

Думите излязоха от устата ми преди да знам, че ще ги произнеса. Прозвучаха ми рязко, ужасно, като нещо, което само безумец би могъл да изговори, но в мига след като ги чух, осъзнах, че не желая да си ги взема назад. Харесвах ми. Допаднаше ми колко са прями, откровени; допаднаше ми решителният им подход в стил „без глупости“ към дилемата, пред която бях изправен. И все пак, въпреки целия кураж, който ми вдъхнаха тези думи, и до днес не съм сигурен какво означаваха. Наистина ли исках тя да ме убие, или търсех начин да я разубедя и да си спася кожата? Наистина ли копнеех да натисне спусъка, или се опитвах да отслабя ръката ѝ, с хитрост да я накарам да пусне пистолета? Връщал съм се към тези въпроси много пъти в последните единайсет години и така и не можах да стигна до

задоволителен отговор. Знам само, че не ме беше страх. Когато Алма Грунд извади онзи револвер и го насочи към гърдите ми, той ми вдъхна не страх, а очарование. Разбрах, че куршумите вътре в барабана съдържат една мисъл, която никога преди не ми беше хрумвала. Светът бе пълен с процепи, дупчици от безсмислие, микроскопични прорези, през които умът минаваше с лекота; и озовеш ли се от другата страна, ставаш свободен от самия себе си, свободен от своя живот, свободен от своята смърт, свободен от всичко, което ти принадлежи. Онази нощ в хола си бях попаднал на един от тези процепи. Появи се във формата на пистолет, аз бях вътре в пистолета и вече не ме интересуваше дали ще изляза. Бях напълно спокоен и напълно полудял, напълно готов да приема каквото и да се случеше. Безразличие от такъв размах е рядко и понеже може да го постигне само човек, готов да се откаже от себе си, то изисква уважение. Вдъхва страхопочитание у онзи, който се взира в него.

Мога да си спомня всичко до онзи миг, до мига, в който изрекох тези думи, и още малко, но след това действието ми се губи. Помня, че ѝ крещях, сочех гърдите си и я предизвиквах да натисне спусъка, но не знам дали това беше след като тя се разплака, или преди. Не помня и нито една нейна дума. Това навярно означава, че аз съм говорил повече, но изстрелвах думите си с такава скорост, че едва ли знаех какво приказвам. Най-важното е, че я уплаших. Тя не бе очаквала такава контраатака и когато вдигнах очи от дулото и ги вперих в нейните, разбрах, че не ѝ стигаше смелостта да ме убие. Всичко беше блъф и детинско отчаяние и веднага щом тръгнах към нея, тя отпусна ръка. Гърлото ѝ издаде странен звук — задавен, сдъвкан дъх, нечленоразделен шум, нещо между стон и ридание — и докато продължавах ожесточено да я дразня и обиждам, докато ѝ крещях да побърза и да приключва най-сетне, вече бях убеден — абсолютно убеден, без сянка от съмнение, — че пистолетът не е зареден. Не зная откъде дойде тази увереност, но в мига, в който я видях как отпуска ръката си, знаех, че нищо няма да ми се случи — и исках да я накажа за това, да я накарам да си плати, задето се преструваше на каквато не беше.

Става дума за броени секунди, цял един живот, сведен до броени секунди. Направих стъпка напред, после още една и изведнъж я връхлетях, извих ѝ ръката, и изтръгнах пистолета. Тя вече не бе

ангелът на смъртта, но аз сега познавах вкуса на смъртта и в онази няколкоминутна лудост, която последва, сторих най-дивото, най-безумното нещо, което някога съм правил. Само за да ѝ докажа. Да ѝ демонстрирам, че съм по-силен от нея. Взех пистолета от ръката ѝ, отстъпих няколко крачки назад и го насочих към слепоочието си. Патрони, разбира се, вътре нямаше, но тя не знаеше, че аз го знам, и аз исках да използвам знанието си да я унижа, да ѝ поднеса картина на човек, който не се страхува да умре. Тя го бе започнала, но аз щях да го довърша. В онзи момент тя вече пицеше, това си спомням, още чувам как пицеше и ме умоляваше да не го правя, но вече нищо не можеше да ме спре.

Очаквах да чуя прещракване и после може би краткото, звънтящо ехо от празното гнездо. Положих пръст на спусъка, удостоих Алма Грунд с една навярно гротескна и гнусна усмивка и бавно започнах да натискам. Боже мой, изпищя тя. Боже мой, недей! Натисках, но спусъкът не помръдваше. Опитах отново, но пак нищо не стана. Предположих, че заяжда, но когато наведох пистолета да го огледам по-подробно, най-сетне видях къде е проблемът. Предпазителят стоеше. Пистолетът беше зареден и предпазителят стоеше. Тя не се бе сетила да го махне. Ако не беше допуснала тази грешка, сега един от тези куршуми щеше да е в главата ми.

Тя седна на дивана и продължи да плаче, захлупила лицето си с шепи. Не знаех колко ще продължи, но допусках, че след като се окопити, ще стане и ще си тръгне. Какъв друг избор имаше? Почти си бях пръснал черепа заради нея и при положение, че бе изгубила нашия изтощителен двубой на воли, не можех да си представя как ще се осмели да ми проговори пак.

Мушнах пистолета в джоба си. В мига, в който вече не го докосвах, почувствах как лудостта се изтича от тялото ми. Остана само ужасът — някакъв горещ, осезаем остатъчен пламък, споменът как дясната ми ръка се опитва да натисне спусъка, споменът за твърдия метал, притиснат в слепоочието ми. Ако в това слепоочие сега нямаше дупка, то бе само защото бях и глупак, и късметлия; защото за първи път късметът ми бе надделял над глупостта. Бях на косъм от това да се убия. Цяла поредица от случки ми бе измъкнала живота и после ми го

беше върнала — и в интервала, в мъничката пауза между двата момента, животът ми бе станал друг.

Когато Алма най-сетне вдигна лице, по бузите ѝ още се стичаха сълзи. Гримът ѝ се беше размазал, оставяйки черни вадички през белега ѝ и тя изглеждаше толкова съсипана, толкова смазана от катастрофата, която сама бе предизвикала, че почти ми стана жал за нея.

Иди се измий, казах ѝ. Изглеждаш ужасно.

Направи ми впечатление, че нищо не отвърна. Тази жена вярваше в думите, разчиташе на умението си да се измъкне с приказки, ако я приклепят в ъгъла, но когато ѝ наредих да се измие, тя безмълвно стана от дивана и тръгна да свърши каквото ѝ бях казал. Само бегла усмивка, едва доловимо свиване на рамене. Докато вървеше и търсеше банята, аз си дадох сметка какво поражение бе понесла, какво унижение си беше докарала. Необяснимо защо, гледката как излиза от хола докосна нещо в мен. Някак си ми преобърна мислите и в този първи проблясък на съчувствие и добронамереност взех внезапно, напълно неочаквано решение. Доколкото такива неща подлежат на изчисляване, струва ми се, че това решение сложи началото на историята, която сега се опитвам да разкажа.

Докато я нямаше, отидох в кухнята да скрия някъде пистолета. Отворих и затворих шкафовете над мивката, хвърлих поглед в няколко чекмеджета и алуминиеви кутии, най-после се спрях на фризера. За първи път си имах работа с пистолет и не бях сигурен дали ще успея да го изпразня, без да си докарам нова беля, така че го бутнах във фризера както си беше, с куршумите и прочее, пхнах го между пакет замразени пилешки разфасовки и кутия равиоли. Просто исках да ми се махне от очите. Но след като затворих вратичката установих, че не изгарях от желание да се отърва от него. Не че имах никакви планове да го използвам повторно, ала ми харесваше идеята да е наблизо и докато му измислех по-добро място, щях да го държа във фризера. Всеки път, когато отворех вратичката, щях да си спомням какво ми се бе случило през онази нощ. Това щеше да е моят таен мемориал, паметник на докосването ми до смъртта.

Тя остана дълго време в банята. Дъждът беше спрял и вместо да седя и да я чакам, реших да разчистя бъркотията в колата си и да извадя зеленчуците. Това продължи малко под десет минути. Донесох

всичката храна, но Алма още се бавеше вътре. Отидох до вратата и нададох ухо вече леко притеснен, чудейки се дали не е влязла с намерението да извърши нещо прибързано и идиотско. Преди да изляза от къщата водата течеше. Чух как я пуска с пълна сила, а когато по пътя си навън минах край вратата, чух нейното хлипане през шума. Но сега водата не течеше и не се чуваше никакъв звук. Това може би значеше, че пристъпът ѝ беше отшумял и че спокойно си сресва косата и си слага грим. Или че лежи просната на пода, натъпкала стомаха си с двайсет хапчета ксанакс.

Почуках. Тя не отговори, почуках отново и я попитах дали е добре. Идвам, каза тя, излизам след минутка, и после, след продължителна пауза, с глас, който сякаш се бореше за глътка въздух, ми каза, че съжالياва, съжالياва за всички тези ужасни неща, които са се случили. По-скоро би умряла, отколкото да излезе от къщата преди да съм ѝ простил, но дори ако не го сторех, тя си тръгвала, тръгвала си при всяко положение и повече нямало да ме безпокои.

Останах да я чакам пред вратата. Когато излезе, очите ѝ бяха мътни и подути, като след дълъг плач, но косата ѝ беше наред, а пудрата и червилото успяваха да прикрият яркия белег. Тя възнамеряваше да мине покрай мен, но аз протегнах ръка и я спрях.

Минава два, казах. И двамата сме изтощени и се нуждаем от малко сън. Можеш да спиш в моето легло. Аз ще легна долу на дивана.

Тя се срамуваше от себе си, нямаше кураж да вдигне глава и да ме погледне. Не разбирам, каза, отправяйки думите си към пода, и понеже не отговорих веднага, тя повтори: не разбирам.

Никой никъде няма да ходи тази нощ, отвърнах. Нито аз. Нито ти. Утрото е по-мъдро от вечерта, но за момента и двамата сме в пат.

Какво означава това?

Означава, че до Ню Мексико има много път. По-добре да тръгнем на свежа глава сутринта. Знам, че бързаш, но няколко часа не са кой знае каква разлика.

Мислех, че искаш да си ходя.

Исках. Но си промених решението.

Тя вдигна леко глава и аз видях колко е обърквана. Няма нужда да си мил с мен, каза. Не съм дошла за това.

Не се притеснявай. Мисля за себе си, не за теб. Утре ни предстои тежък ден и ако не откъртя сега, няма да мога да си държа очите

отворени. Трябва да съм буден, за да чуя всичко, което имаш да ми кажеш, нали?

Не казваш, че ще дойдеш с мен. Не може това да казваш. Не е възможно да го казваш.

Не се сещам за нищо, което трябва да свърша утре. Защо да не дойда?

Не лъжи. Ако сега ме лъжеш, не вярвам, че ще го понеса. Ще ми изтръгнеш сърцето от тялото.

Трябвах ми няколко минути да я убедя, че съвсем сериозно смятам да тръгнем заедно. Обратът просто беше твърде зашеметяващ за нея, за да го осъзнае, и ми се наложи да повтарям нееднократно, докато ми повярва. Не й казах всичко, естествено. Не се впуснах в обяснения за микроскопичните дупчици във вселената или изкупителната сила на временната полуда. Това щеше да е твърде трудно, така че се ограничих да й повтарям, че решението ми е лично и няма нищо общо с нея. И двамата се държахме зле, казах, и аз съм също толкова отговорен за случилото се, колкото и тя. Без вина, без прошка, без черни точки кой на кого какво направил. Или говорех неща в този дух, неща, които в края на краищата й доказаха, че имам свои собствени основания да се срещна с Хектор и че отивам не заради друг, а заради себе си.

Последваха ожесточени преговори. Алма не приемаше предложението да спи в моето легло. Достатъчно ме била притеснила, а на всичкото отгоре аз съм бил пострадал в катастрофа по-рано вечерта. Нуждаел съм се от почивка, а нямало да я получа като се мятам и въртя на дивана. Аз настоявах, че това не е проблем за мен, но тя не искаше и да чуе; връщахме се пак в началото и всеки се опитваше да направи услуга на другия в някаква глупава комедия на маниерите, по-малко от час след като бях изтръгнал от ръката й пистолет и едва не си бях теглил куршума. Обаче аз бях твърде изтощен, за да споря убедително, и накрая отстъпих. Донесох й чаршафи и възглавница, стоварих ги на дивана и й показах откъде се изключват лампите. Това беше всичко. Тя каза, че не я затруднява сама да си постели и след като ми благодари за седми път в продължение на три минути, аз се качих горе в стаята си.

Безспорно бях уморен, но след като се мушнах под одеялото не можах да заспя. Лежах и гледах сенките по тавана и когато това ми

омръзна, се обърнах настрана и се вслушах в слабия шум от движенията на Алма долу. Алма, женски род на *almus*, хранителен, благодатен. Накрая светлината под вратата ми угасна, чух как изскърцаха пружините на дивана, докато тя се наместваше. После трябва да съм се унесъл за кратко, защото не помня нищо, преди да си отворя отново очите в три и половина. Видях часа на електронния часовник до леглото и понеже бях гроги, потънал в онова състояние на просъница, само смътно се усетих, че съм си отворил очите не за друго, а защото Алма се вмъкваше в леглото ми и полагаше глава на рамото ми. Толкова е пусто долу, каза тя, не мога да заспя. Напълно я разбирах. Добре знаех какво е да не можеш да заспиш и преди да се събудя достатъчно, за да я попитам какво търси в леглото ми, ръцете ми бяха около нея и я целувах по устата.

* * *

Потеглихме на следващия ден, тъкмо преди пладне. Алма настояваше да шофира, така че аз седнах до нея и поех ролята на навигатор, упътвах я къде да завие и кои магистрала да избере за Бостън със синия си додж. По земята имаше следи от вчерашната буря — паднали клони, влажни листа, полепнали по покривите на колите, прекатурен пилон наскреде нечия ливада — но небето бе чисто и през целия път до аерогарата ни грееше слънце.

И двамата не проговорихме за случилото се в спалнята ми предната нощ. То седеше заедно с нас в колата като тайна, принадлежаща на малките стаи и нощните мисли, която не трябва да бъде излагана на слънчеви лъчи. Назовяхме ли я, рискувахме да я унищожим и затова не стигдохме по-далеч от случаен поглед отстрани, бегла усмивка, ръка, положена внимателно върху коляното на другия. Бих ли дръзнал да смятам, че зная какво си мисли Алма? Чувствах се щастлив, че тя бе дошла в леглото ми и че бяхме прекарвали заедно онези часове в мрака. Но това беше само една нощ и нямах представа какво ли ще ни се случи следващата.

Последния път, когато шофирах до летището Лоугън, бях в колата с Хелън, Тод и Марко. Последната сутрин от живота им бе прекарана по същите пътища, откъдето се носехме сега двамата с

Алма. Завой след завой, те бяха пропътували същото пътешествие; миля по миля, бяха минали по същата тази земя. Шосе 30 до Междушатска 91; 91 до Мас Пайк; Мас Пайк до 93; 93 до тунела. Една част от мен приветстваше това гротескно повторение. Беше като някакво хитро замислено наказание, сякаш боговете бяха решили да нямам бъдеще, додето не се върна в миналото си. Значи справедливостта изискваше да прекарам първата си сутрин с Алма по същия начин, по който бях прекарал последната си сутрин с Хелън. Трябваше да се кача в кола и да карам до летището, трябваше да препускам със сто и двацет мили над разрешената скорост, за да хвана самолета.

Спомних си как момчетата се сдърпаха на задната седалка и как в един момент Тод се отскубна и удари малкия си брат по ръката. Хелън се обърна и му се скара, как може да удря четиригодишно дете и първородният ни син раздражено се оплака, че Марко пръв е започнал, значи е получил каквото си заслужава. Ако някой те удари, заяви той, и ти имаш правото да го удариш. На което аз отговорих с последната си бащинска поука в своя живот, че никой няма право да удря по-малките. Но Марко винаги ще е по-малък от мен, възрази Тод. Значи никога няма да имам право да го ударя. Ами, казах аз, впечатлен от логиката на довода, понякога животът просто не е честен. Беше доста глуповат отговор и помня, че Хелън избухна в смях, когато изрекох този тъпоумен труизъм. Това бе начинът ѝ да ми каже, че от нас четиримата в колата Тод има най-много сиво вещество в главата си. Съгласен бях, разбира се. И тримата бяха много по-интелигентни от мен и добре знаех, че не мога и на малкото пръстче да им стъпя.

Алма беше добър шофьор. Гледах я как се плъзга от централната в лявата лента и обратно, задминавайки всичко живо, и ѝ казах, че е красива.

Защото гледаш хубавата ми страна, рече тя. Ако седеше на моето място, едва ли щеше да мислиш така.

Затова ли искаше ти да караш?

Колата е наета на мое име. Само аз имам право да я карам.

И суетата няма нищо общо с това?

Иска се време, Дейвид. Няма защо да се изсилваме, щом не се налага.

Мен не ме притеснява. Всъщност вече свиквам.

Не може да свикваш. Все още не. Не си ме гледал достатъчно, та да знаеш какво чувстваш.

Каза, че си била омъжена. Явно то не е попречило на мъжете да те намират за привлекателна.

Аз харесвам мъжете. Малко по малко и те започват да ме харесват. Може списъкът ми да не е толкова дълъг, като на някои момичета, но съм имала достатъчно преживявания. Прекараш ли известно време с мен, няма дори да го виждаш вече.

Но на мен ми харесва да го виждам. То те прави различна, с него не изглеждаш като никоя друга. За пръв път срещам човек, който изглежда единствено като себе си.

И баща ми така казваше. Обясняваше ми, че това било специален подарък от Господ и че ме прави по-красива от другите момичета.

Ти вярваше ли му?

Понякога. Но понякога се чувствах прокълната. Грозно е, в края на краищата, и те превръща в лесна мишена като дете. Не спирах да си мисля, че някой ден ще мога да се отърва от него, че някой доктор ще ми направи операция и после ще изглеждам нормално. Винаги когато се сънувах нощем, и двете страни на лицето ми бяха еднакви. Гладки и бели, напълно симетрични. Това продължи чак докато станах на четиринайсет.

Учила си се как да живееш с него.

Може би. Не зная. Но тогава ми се случи нещо и мисленето ми започна да се променя. Беше голямо преживяване, повратна точка в живота ми.

Влюбиха са се в теб.

Не, дадох ми една книга. Онази Коледа моята майка ми подари антология с американски разкази. „Класически американски разкази“, огромна книга с твърда корица и зелена платнена обложка, и на страница четирийсет и шест имаше разказ от Натаниъл Хоторн. „Белегът“. Знаеш ли го?

Горе-долу. Май само в гимназията съм го чел.

Аз го четях всеки ден шест месеца. Хоторн го бе написал за мен. Това беше моята история.

Един учен и младата му съпруга. Това беше ситуацията, нали? Той се опитва да премахне белега от лицето ѝ.

Червен белег по рождение. От лявата страна на лицето ѝ.

Нищо чудно, че си го харесала.

„Харесала“ не е достатъчно силна дума. Бях погълната от него. Жива ме изяде този разказ.

Белегът приличаше на човешка ръка, нали? Почвам да се сещам. Хоторн пише, че изглеждал като отпечатък на ръка върху бузата ѝ.

Но малка. Колкото пигмейска ръка, или детска.

Освен този малък дефект, лицето ѝ било перфектно. Известна била като изумителна красавица.

Джорджиана. Докато не се омъжва за Айлмър, дори не го възприема като дефект. Той я научава да го мрази, той я обръща срещу самата нея, внушава ѝ желанието да го махнат. За него той не е просто дефект, не просто нещо, което разваля физическата ѝ красота. Той е знак за някаква вътрешна поквара, петно върху душата на Джорджиана, белег на грях и смърт, на разруха.

Стигмата на смъртността.

Или просто онова, което възприемаме като човешко. Това го прави толкова трагично. Айлмър отива в лабораторията си и започва да експериментира с еликсири и отвари, търси формула как да изтрие петното, от което така се страхува, и невинната Джорджиана се води по него. Тъкмо това е ужасното. Тя иска той да я обича. Само това я интересува и ако премахването на белега е цената, която трябва да плати за неговата любов, тя е готова да рискува живота си.

И накрая той я убива.

Но не преди да изчезне белегът. Това е много важно. В последната секунда, точно преди да умре, белегът избледнява от бузата ѝ. Изчезва, съвсем изчезва и чак тогава, в този миг, горката Джорджиана издъхва.

Белегът по рождение е самата тя. Ако изчезне, и тя изчезва заедно с него.

Нямаш представа как ми се отрази тази история. Не спирах да я чета, не спирах да мисля за нея и малко по малко започнах да се виждам такава, каквато съм. Другите спотайваха човешкото вътре в себе си, но аз го носех на лицето си. Това беше разликата между мен и всички останали. Не ми бе разрешено да крия коя съм. Всеки път, когато някой ме погледнеше, надникваше право в душата ми. Не изглеждах зле — знаех го, — но знаех също така, че винаги ще ме определят по това лилаво петно на лицето ми. Нямах смисъл да се

опитвам да го махна. То бе най-важният факт в живота ми и да желая да го няма би било да желая собственото си разрушение. Никога нямаше да имам обикновеното щастие, но след като прочетох историята, разбрах, че имам нещо почти толкова хубаво. Знаех какво си мислят хората. Трябваше ми само да ги погледна, да наблюдавам реакцията им, когато видят лявата ми страна, и веднага разбирах дали мога да им вярвам, или не. Белегът беше тест за тяхната човешкост. Той измерваше стойността на душите им и ако се постараях, можех да виждам право в тях и да знам кои са. На шестнайсет-седемнайсет години вече бях безпогрешна като ключе за настройване. Не че не съм допускала грешки с някои хора, но повечето пъти бях съвсем наясно. Просто се е случвало да не мога да се удържа.

Като снощи.

Не, не като снощи. То не беше грешка.

Едва не се убихме един друг.

Нямаше как да бъде иначе. Когато времето ти изтича, всичко се забързва. Не можехме да си позволим лукса на формалните представяния, ръкостисканията, дискретните разговори на по чашка. Трябваше да е силово. Като две планети, които се сблъскват на ръба на космоса.

Не ми казвай, че не се уплаши.

Уплаших се до смърт. Но все пак не дойдох ей тъй, на сляпо. Трябваше да съм подготвена за всичко.

Казали са ти, че съм луд, а?

Никой не употреби тази дума. Най-силното, което чух, беше нервна криза.

А твоето ключе за настройване какво ти каза, когато дойде?

Вече знаеш отговора.

Хвана те страх, нали? Изкарах ти акъла.

Не само това. Страхувах се, но в същото време бях превъзбудена, направо треперех от щастие. Погледнах те и за няколко мига все едно гледах себе си. Никога преди не ми се е случвало.

Хареса ти.

Обзе ме. Така се отнесох, мислех, че ще се разпадна на парченца.

И сега ми вярваш.

Ти няма да ме разочароваш. И аз няма да те разочаровам. И двамата знаем това.

Какво още знаем?

Нищо. Затова сега седим заедно в тази кола. Защото сме еднакви и защото, дявол да го вземе, не знаем нищичко, освен това.

Хванахме полета за Олбъкърки от четири, дори пристигнахме двайсет минути по-рано. По принцип трябваше да съм взел ксанакса някъде около Холиоук или Спрингфийлд, най-късно Уорчестър, но бях твърде увлечен в разговора с Алма, за да я прекъсна, и все отлагах. Когато отминахме знаците за изход 495, осъзнах, че няма смисъл да го гълтам. Хапчетата бяха в чантата на Алма, но тя не беше прочела инструкциите на етикета. Не знаеше, че трябва да се вземат час-два предварително, за да имат ефект.

Най-напред се зарадвах, че не съм се дал. Сакатият потръпва при мисълта да остави патерицата си, но ако можех да издържа полета, без да рухна, без сълзи и истерични пристъпи, сигурно в крайна сметка щеше да е за добро. Тази мисъл ме държа още двайсет-трийсет минути. После, докато приближавахме покрайнините на Бостън, разбрах, че вече нямам избор. От три часа пътувахме и още не бяхме обелили и дума за Хектор. Мислех, че ще го сторим в колата, но излезе, че говорихме за други неща, неща, които бяха по-неотложни, неща не по-малко важни от онова, което ме чакаше в Ню Мексико, и преди да се усетя, първата част от пътешествието вече приключваше. Не можех сега да заспя. Трябваше да остана буден, за да изслушам обещаната история.

Седнахме срещу изхода. Алма ме попита дали искам хапче и тогава ѝ казах, че няма да взимам ксанакс. Само ми дръж ръката, рекох, и всичко ще е наред. Добре съм.

Тя взе ръката ми и малко се понатискахме пред останалите пътници. Беше си чисто пубертетска работа — не моят пубертет, може би, но онзи, който винаги бях искал — и да целувам жена на публично място бе за мен такова ново преживяване, че не ми остана време да мисля за предстоящото мъчение. Докато се качвахме в самолета, Алма бършеше червилото от бузата ми и кажи-речи не забелязах кога сме пресекли чертата и сме влезли вътре. Не ми беше трудно да мина по коридора, нито да седна на мястото си. Дори не се обезпокоих, докато си затягах колана, а още по-малко, когато двигателите ревнаха с пълна

сила и почувствах цялата машина да вибрира по кожата ми. Бяхме в първа класа. Според менюто щяха да ни сервират пиле за обяд. Алма, седнала до прозореца отляво — и затова отново с дясната си страна към мен, — взе ръката ми, поднесе я към устните си, и я целуна.

Единствената ми грешка беше, че затворих очи. Когато самолетът се изтегли от терминала и тръгна да се засилва по пистата, не исках да гледам как излитаме. Усещах, че това е най-опасният момент и че ако оцелеех в прехода от земята към небето, ако просто пренебрегнах факта, че сме изгубили досег с повърхността, имам шанс да преживея и останалото. Но сгреших като исках да го блокирам, да се оградя от тази случка, разстилаща се в действителността на момента. Да я изпитам би било болезнено, но още по-зле беше да се изолирам от болката и да се оттеглям в черупката на собствените си мисли. Светът на настоящето изчезна. Не виждах нищо, нямаше какво да ме разсее по пътя към страховете ми и колкото по-дълго държах очите си затворени, толкова по-ужасяващо виждах онова, което страховете ми желаеха да видя. Винаги бях искал да съм загинал с Хелън и момчетата, но никога не бях стигал дотам да си представям така картинно какво са изживели в последните мигове, преди да се разбие самолетът. Сега, със затворени очи, чух как момчетата пищят, видях как Хелън ги прегръща, как им казва, че ги обича, как им шепне през писъците на още сто четирийсет и осем души; и когато я видях пред себе си, прегърнала децата, рухнах и се разплаках. Точно както винаги си представях, че ще стане: рухнах и се разплаках.

Закрих лицето си с ръце и дълго време плаках в солените си, щипещи длани, неспособен да вдигна глава, неспособен да отворя очи и да спра. Най-сетне почувствах ръката на Алма върху врата си. Нямах идея откога е там, но в един момент я почувствах и след малко осъзнах, че другата ѝ ръка се движи нагоре-надолу по моята лява ръка, милва я нежно със същото меко и ритмично движение, с което майката успокоява нещастното дете. Чудна работа, но в мига, в който ми мина тази мисъл, в мига, в който осъзнах, че съм призовал тази мисъл за майки и деца, си представих, че съм преминал в тялото на Тод, моя собствен син, и че не Алма ме успокоява, а Хелън. Това чувство продължи само няколко секунди, но бе невероятно силно — не като нещо въображаемо, а като нещо съвсем реално, действителна

метаморфоза, превърнала ме в друг човек; и в мига, в който започна да отминава, най-лошото от това, което ми се случваше, внезапно свърши.

5

Половин час по-късно Алма започна да разказва. Вече бяхме на седем мили във въздуха, носехме се над безименни провинции нейде в Пенсилвания или Охайо и тя не спря да говори чак докато стигнахме Олбъкърки. Историята спря за кратко, когато кацнахме, но отново продължи, щом се качихме в колата ѝ и поехме към Тиера дел Суеньо, два часа и половина път. Докато се движехме по пустинните магистрали, здрач смени следобед и нощ — здрача. Доколкото си спомням, разказът завърши едва когато стигнахме портата на ранчото — и даже тогава не беше съвсем завършен. Тя говори почти седем часа, но те се оказаха недостатъчни да вмести всичко.

В началото оплиташе нещата, скачаше от миналото в настоящето и обратно и ми трябваше известно време, докато стъпя на краката си и подрежда хронологията на случките. Всичко било в книгата ѝ, всички имена и дати и основните факти, и нямало нужда да предъвкваме подробностите от живота на Хектор преди изчезването му — не и този следобед в самолета във всеки случай, та нали ще мога сам да чета книгата през следващите дни и седмици. Съществените неща били онези, свързани с отшелническата съдба на Хектор, годините, които прекарал в пустинята, пишейки и режисирайки филми, които никога не стигнали до зрителите. Тези филми били причината да отида с нея до Ню Мексико и колкото и да било интересно, че истинското име на Хектор било Хаим Манделбаум и че се родил на борда на холандски параход насред Атлантическия океан, това не било адски важно. Не било съществено, че майка му умряла, когато бил на дванайсет, нито че баща му, дърводелец без интереси в политиката, бил пребит почти до смърт от антисемитска и антиболшевишка тълпа в събитията от *La Semana Tragica* в Буенос Айрес през 1919 година. Това накарало Хектор да се премести в Щатите, но баща му още преди това го подканвал да емигрира, така че кризата в Аржентина просто ускорила решението му. Нямало смисъл да се изброяват двайсетината професии, през които минал в Ню Йорк, а още по-малко — да говорим какво му

се случило след като се добрал до Холивуд през 1925 година. Бил съм достатъчно добре запознат с ранните му занимания като помощник, сценичен работник и понякога статист в купища изгубени и забравени филми, та да се връщаме на този период; достатъчно съм бил наясно с оплетените му отношения с Хънт, та пак да ги обсъждаме. Тази история оставила Хектор с горчив опит от шоубизнеса, но той нямал намерение да се предава и до нощта на 14 януари 1929 година последното нещо, което минавало през ума му, било, че някога ще трябва да напусне Калифорния.

Година преди да изчезне Хектор бил интервюиран от Бригид О'Фелън за „Фотоплей“. Тя влязла в къщата му на „Норт Ориндж Драйв“ един неделен следобед в три часа, и в пет те вече били и двамата на пода, търкаляли се по килима, търсели дупките и цепнатините в телата си. Хектор имал навика да се държи по този начин с жените и това съвсем не бил първият път, когато използвал уменията си в съблазняването за бързо и решително завоевание. О'Фелън била само на двайсет и три, будна католичка от Спокейн, завършила в Смит и върнала се на запад, за да се захване с журналистика. По една случайност Алма също била завършила в Смит и използвала връзките си там, за да се добере до екземпляр от годишника за 1926 година. Стандартната снимка на О'Фелън била неубедителна. Много близко разположени очи, според Алма, много широка брадичка, а късата ѝ прическа не правела добра услуга на чертите ѝ. И все пак имало нещо страшно живо в нея, някаква палава искра, спотаена в погледа ѝ, загатнат шемет. Имало и снимка от представлението на „Бурята“, организирано от театралния кръжок, където О'Фелън изпълнявала ролята на Миранда с ефирна бяла роба и едно-единствено бяло цвете в косата. Алма каза, че била прекрасна в тази поза, крехко създание, кипящо от живот и енергия — с отворена уста, ръката изнесена напред, точно в момента, в който произнася реплика. Журналистиката на О'Фелън била в духа на епохата. Изреченията ѝ били отсечени и цветисти, обичала да изпъстря статиите си с остроумни подмятания и находчиви игрословици, които я придвижили нагоре в йерархията на списанието. Материалът за Хектор бил изключение, много по-искрен и откровено хвалебствен от другите ѝ текстове, които Алма била чела. А силният акцент бил само леко преувеличен. О'Фелън го подсолила мъничко за по-смешно, но в

общии линии така говорел Хектор по онова време. С годините английският му се подобрил, но през двайсетте той още звучал като че ли току-що е слязъл от парахода. Може да е скочил успешно на холивудска земя, но довчера бил само поредният втрещен чужденец, застанал на кея, с цялото си земно богатство натъпкано в картонен куфар.

В месеците след интервюто Хектор продължил да дефилира с всевъзможни красиви млади актриси. Харесвало му да го виждат на публични места с тях, харесвало му да спи с тях, но и двете неща не продължавали дълго. О'Фелън била по-интелигентна от всичките му познати жени и щом му омръзнела поредната играчка, Хектор неизменно се обаждал на Бригид и предлагал да се видят пак. Между началото на февруари и края на юни той посещавал апартамента ѝ средно по веднъж-два пъти на седмица, а в средата на този период, през по-голямата част от април и май, прекарвал с нея всяка втора или трета нощ. Няма съмнение, че е привързан към нея. С времето между тях се установила приятна близост, но докато по-неопитната Бригид възприела това като знак за вечна любов, Хектор никога не се зальгвал, че те са нещо повече от добри приятели. Виждал я като своето приятелче, своята сексуална партньорка, своя доверен съюзник, но всичко това не означавало, че имал каквото и да било намерение да ѝ предложи брак.

Като репортерка, тя трябва да е била наясно какви ги върши Хектор в нощите, в които не спи в нейното легло. Стигало ѝ само да отвори сутрешния вестник, за да проследи подвизите му, да попие намеците за най-новите му увлечения и флиртове. Даже половината истории за него да били измишльотини, имала предостатъчно основания за ревност. Но Бригид не била ревнива — или поне не давала признаци. При всяко обаждане на Хектор тя го посрещала с разтворени обятия. Никога не го разпитвала за другите жени, не го обвинявала, не вдигала скандали, нито пък го поучавала да се върне в правия път и затова чувствата му към нея през цялото време нараствали. Това бил нейният план. Била влюбена в него и вместо да му натрапва прибързано решение за общия им живот, решила да чака търпеливо. Рано или късно Хектор щял да спре с похожденията си. Неистовото женкарство щяло да му омръзне. Щял да се отегчи; щял да

изхвърли всичко това от живота си; щял да види светлината. И тогава тя щяла да е там, пред него.

Така планирала нещата трезвомислещата и изобретателна Бригид О'Фелън и за известно време изглеждало, сякаш Хектор ще си намери майстора с нея. Въвлечен във всевъзможни пререкания с Хънт, притиснат от изтощението и от ежемесечния нов филм, който му висял на главата, Хектор ставал все по-малко склонен да пилее нощите си по джазклубове и нелегални барове, да изразходва енергията си в безцелни съблазнявания. Апартаментът на О'Фелън му станал убежище и спокойните вечери, които прекарвали двамата в него, му помагали да удържа баланса между двете си глави. Бригид била проникателен критик, и понеже знаела повече от него за шоубизнеса, той все повече разчитал на нейната преценка. Всъщност тъкмо тя го посъветвала да прослуша Долорес Сейнт Джон за дъщерята на шерифа в предстоящия „Реквизит“. Бригид следяла кариерата на Сейнт Джон в последните няколко месеца и по нейно мнение двадесет и една годишната актриса имала потенциала да се превърне в следващия хит, новата Мейбъл Норманд или Глория Суонсън, новата Норма Талмидж.

Хектор се вслушал в съвета ѝ. Когато Сейнт Джон влязла в офиса му три дни по-късно, той вече бил изгледал два нейни филма и възнамерявал да ѝ предложи ролята. Бригид била права за таланта на Сейнт Джон, но нищо в думите ѝ, нищо в изгледаните от Хектор сцени не предвещавало какъв пленителен ефект ще има върху него присъствието ѝ. Едно нещо било да я гледаш как играе в неми филми, съвсем друго — да стиснеш ръката ѝ и да я гледаш в очите. Някои други актриси навярно били по-впечатляващи върху целулоидната лента, но в истинския свят със звук и багри, в телесния, триизмерен свят на петте сетива, четирите елемента и двата пола Хектор никога не бил срещал създание, сравнимо с нея. Не че Сейнт Джон била по-красива от другите, не че казала нещо забележително по време на двайсет и пет минутната им среща онзи следобед. Ако трябва да бъдем честни, изглеждала по-скоро глупавичка, във всеки случай не по-интелигентна от средното ниво, но в нея имало нещо диво; някаква животинска енергия пулсирала по кожата ѝ и излъчвала оттам сигнали, които не му давали да откъсне очи от нея. Очите от другата страна били почти прозрачни, сибирскосини. Кожата ѝ била бяла, косата — много тъмночервена, червена на границата с махагон. За разлика от

косите на повечето американски актриси през юни 1928 година, тази била дълга и стигала до раменете ѝ. Известно време приказвали на общи теми. После, без никакъв преход, Хектор ѝ казал, че ролята е нейна, стига да я иска, и тя приела. Никога преди не се била снимала в такъв тип комедия и очаквала с интерес предизвикателството. Станала от стола, стиснала ръката му, и излязла. Десет минути по-късно, докато образът на нейното лице все още пламтял в съзнанието му, Хектор решил, че Долорес Сейнт Джон е жената, за която ще се ожени. Тя била жената на живота му; и ако излезело, че не го иска, изобщо никога нямало да се ожени.

Тя се представила добре в „Реквизит“, изпълнила всичките указания на Хектор и дори сама внесла някои находчиви жестове, но когато той я поканил и в следващия си филм, тя реагирала уклончиво. Били ѝ предложили роля във филм на Алън Дуон и това било просто прекалено добра възможност, за да я отхвърли. Хектор, който уж омагьосвал всяка жена от раз, с нея не стигал доникъде. Не успявал да се изрази достатъчно добре на английски и всеки път, когато бил на косъм от това да декларира намеренията си, се отдръпвал в последния момент. Чувствал, че ако нещо сбърка думите, ще я изплаши и ще си пропилее завинаги шансовете. Междувременно продължавал да прекарва по няколко нощи седмично в апартамента на Бригид, и понеже нищо не ѝ бил обещавал, понеже бил свободен да се влюбва в която си поиска, не ѝ споменал нищо за Сейнт Джон. След като свършили със снимките на „Реквизит“ в края на юни, Сейнт Джон заминала някъде в Техачапи за филма на Дуон. Останала там четири седмици и за това време Хектор ѝ написал шейсет и девет писма. Каквото не могъл да ѝ каже лице в лице, най-сетне събрал куража да го напише на хартия. Повтарял го отново и отново и макар че всеки път го казвал по различен начин, посланието оставало едно и също. Отначало Сейнт Джон изпаднала в недоумение. След това се почувствала поласкана. После започнала да очаква писмата му и накрая осъзнала, че не може да живее без тях. Когато се върнала в Лос Анджелис в началото на август, казала на Хектор, че отговорът е „да“. Да, обичала го. Да, щяла да се омъжи за него.

Не уточнили дата за сватбата, но говорили за януари-февруари — по това време Хектор трябвало вече да е изпълнил договора си с Хънт и да е избрал следващия си ход. Настъпвал моментът да съобщи на

Бригид, но той все го отлагал, не събирал смелост да го стори. Уж работел до късно с Блаущайн и Мърфи, редактирал лентите, търсел подходящо място за снимки, не бил добре. От началото на август до средата на октомври измислил купища извинения да не се вижда с нея, но така и не се решавал да я отреже окончателно. Дори в разгара на чувствата му към Сейнт Джон продължавал да посещава Бригид веднъж-дваж седмично и всеки път, когато пристъпел прага на жилището ѝ, се мушвал обратно в старата уютна рутина. Бихме могли да го наречем страхливец, разбира се, но със същите основания бихме могли и да кажем, че изживявал вътрешен конфликт. Може да се е разколебал в решението си за Сейнт Джон. Може да не се е чувствал готов да се раздели с О'Фелън. Може да се е разкъсвал между двете жени, да се е нуждаел и от двете. Понякога от гузна съвест действаш срещу интересите си, но понякога го правиш и от страст, а когато в сърцето на един човек са наравно преплетени и гузната съвест, и страстта, от този човек е нормално да се очакват странни постъпки.

О'Фелън нищичко не подозирала. През септември, когато Хектор наел Сейнт Джон за ролята на своята съпруга в „Господин Никой“, тя го поздравила за сполучливия избор. Даже когато от снимачния екип се промъкнали слухове за някаква специална близост между Хектор и изпълнителката на главната роля, Бригид не се разтревожила особено. Хектор обичал да флиртува. Винаги хлътвал по актрисите, с които работел, но щом снимките свършили и всички се приберели у дома, бързо ги забравял. Но в този случай клюките не спирани. Хектор вече се бил прехвърлил на „Двойно или нищо“ — последният му филм с „Калейдоскоп“, и Гордън Флай подшушвал в колонката си, че скоро ще забият сватбени камбани за една дългокоса сирена и нейния мустакат комик красавец. Вече било средата на октомври и О'Фелън, която не се била чувала с Хектор от пет-шест дни, се обадила в студиото и го помолила да я посети в апартамента ѝ вечерта. Никога преди не била отправяла подобна молба, така че Хектор отменил планираната вечеря с Долорес и вместо това отишъл при Бригид. И там, посрещнат с въпроса, чийто отговор отлагал от два месеца, най-сетне признал истината.

Хектор се молел наум за решителна развръзка, за изригващ женски гняв, който да го запрати залитащ на улицата и да приключи нещата веднъж завинаги, но когато съобщил вестта, Бригид само го

изгледала, поела си дълбоко дъх и заявила, че не е възможно той да обича Сейнт Джон. Не било възможно, защото обичал нея. Да, казал Хектор, обичал я, но наистина щял да се ожени за Сейнт Джон. Тогава Бригид се разплакала, но така и не го обвинила, че я е измамил, не пледирала за своята кауза, не закрепяла гневно как несправедливо е постъпил с нея. Към себе си бил несправедлив, казала, и след като веднъж осъзнаел, че никоя няма да го обича така, както тя го обичала, щял да се върне при нея. Долорес Сейнт Джон била вещ, не човешко същество. Лъскава и опияняваща вещ, наистина, но под външната си обвивка била груба и плитка, и глупава, и не заслужавала да му стане жена. Тук Хектор трябвало да ѝ отвърне. Случаят изисквал да отговори с някоя агресивна, язвителна забележка, която завинаги да разбие надеждите ѝ, но скръбта на Бригид била прекалено силна за него, предаността ѝ била прекалено силна за него и докато слушал кратките ѝ, задъхани изречения, сърце не му дало да каже нужните думи. Права си, отговорил. Сигурно няма да продължи повече от година-две. Но трябва да мина през това. Трябва да я имам — и получа ли я, всичко ще се подреди от само себе си.

В крайна сметка прекарал нощта в жилището на Бригид. Не защото смятал, че ще е добре за тях двамата, а защото Бригид го помолила да остане за последен път и той не могъл да ѝ откаже. На следващата сутрин се измъкнал преди тя да се събуди и от този момент животът му започнал да се променя. Договорът му с Хънт изтекъл, започнал да работи върху „Точка и тире“ с Блаущайн, сватбата му приближавала. Два месеца и половина не получил никаква вест от Бригид. Мълчанието ѝ го притеснило донякъде, но в интерес на истината бил твърде зает със Сейнт Джон, за да се замисли повече. Ако Бригид била изчезнала, то определено било защото държала на думата си и гордостта ѝ не ѝ позволявала да застава на пътя му. След като оповестил намеренията си, тя се оттеглила и го оставила сам да плува или да потъва. Ако заплувал, навярно никога вече нямало да я види. Ако потънал, сигурно щяла да се появи в последния момент да го издърпа от водата.

Сигурно съвестта му се успокоявала, като си мислел тези неща за О'Фелън, като я превръщал в някаква висша форма на живот, която не чувства болка, когато ѝ забиват ножове в тялото, която не кърви, когато я раняват. Но при отсъствието на всякакви достоверни факти, защо

да не се впуснеш в розови фантазии? Той искал да вярва, че тя е добре, че смело се справя с живота. Забелязал, че статиите ѝ престанали да се появяват във „Фотоплей“, но това би могло да значи, че е заминала или че е захванала нова работа някъде другаде; за момента Хектор отказвал да обмисля каквито и да било по-мрачни възможности. Чак когато отново се появила на повърхността (пъкнала писмо под вратата му точно на Нова година), разбрал колко малодушно се е самозалъгвал. Два дни след като избягал от нея през октомври, тя си прерязала вените във ваната. Ако в апартамента отдолу не била прокапала вода, хазайката никога нямало да отключи вратата и нямало да я намерят, преди да е станало твърде късно. Откарали я с линейка до болницата. След два дни се съвзела, но психиката ѝ се сринала, така пишела, не можела да се съсредоточи, през цялото време плачела и лекарите решили да я задържат под наблюдение. Това довело до двумесечен престой в отделението за психичноболни. Била готова да прекара там остатъка от живота си, но само защото единствената цел в живота ѝ била да намери начин за самоубийство, и нямало значение къде точно се намира. И тогава, точно когато се готвела за втория си опит, се случило чудо. Или по-скоро открила, че вече се е случило чудо и че тя живеела под неговия знак от два месеца. След като лекарите потвърдили, че наистина е така, а не си въобразява, тя вече не искала да умре. Загубила вярата си преди години. Не се била изповядвала от гимназиалните времена, но когато сестрата дошла да ѝ даде резултатите от изследванията, тя се почувствала сякаш Бог е долепил устата си до нейната и отново ѝ е вдъхнал живот. Била бременна. Било се случило през есента, в последната нощ, която прекарвали заедно, и сега тя носела детето на Хектор в себе си.

След като я изписали от болницата, тя се изнесла от апартамента си. Имала известни спестявания, но не достатъчно, за да плаща наема, без да се връща на работа — а не можела да го стори, вече била напуснала списанието. Намерила евтина стая другаде, с желязна пружина на леглото, дървен кръст на стената и цяла колония мишки под дъските на пода, но нямало да му каже името на хотела, нито дори в кой град се намира. Било безполезно да я търси. Била регистрирана под фалшиво име и възнамерявала да се крие още известно време, докато бременността ѝ напредне дотам, че той да не може да я убеди да направи аборт. Била твърдо решена да запази бебето и независимо

дали Хектор смятал да се ожени за нея, или не, тя щяла да стане майка на детето му. Писмото ѝ завършвало с думите: „Съдбата ни събра, любими, и сега, където и да съм, ти ще си винаги с мен.“

И после отново мълчание. Минали две седмици и Бригид упорито спазвала обещанието си да се укрива. Хектор не казал на Сейнт Джон нищо за писмото, но съзнавал, че шансът да се ожени бил почти нулев. Не можел да мисли за бъдещия им съвместен живот, без да мисли и за Бригид, без да се измъчва от образа на бившата си любовница, легнала в някой коптор в изпаднал квартал, бавно преминаваща към лудост, докато неговото дете расте в нея. Не искал да се отказва от Сейнт Джон. Не искал да изоставя мечтата как се пъхва в леглото ѝ всяка нощ и чувства това гладко, наелектризирано тяло по голата си кожа; но мъжете трябвало да носят отговорност за постъпките си, и ако детето трябвало да се роди, той нямало как да избяга от стореното. Хънт се бил обесил на 11 януари, но Хектор вече не мислел за Хънт и когато на другия ден научил новината, не почувствал нищо. Миналото не било от значение. Само бъдещето го интересувало, а ето че бъдещето изведнъж увисвало под съмнение. Бил длъжен да развали годежа си с Долорес, но нямало как да го направи, преди Бригид да се появи пак, и тъй като не знаел къде да я търси, не можел да мръдне, не можел да се откъсне от мястото, където било заседнало настоящето заедно с него. Времето минавало и той започнал да се чувства, сякаш краката му са приковани с гвоздеи за земята.

Вечерта на 14 януари с Блауцайн свършили работа в седем. В осем Сейнт Джон го очаквала за вечеря у дома си в Топанга Кениън. Хектор щял да пристигне доста по-рано, но претърпял произшествие с колата си по пътя и изгубил четирийсет и пет минути да сменя гумата на синьото си Де Сото. Ако не била тази спукана гума, инцидентът, който променил живота му, може би никога нямало да се случи — защото точно тогава, докато клечал в мрака тъкмо след Ла Сиенега и повдигал с крик предницата на колата си, точно тогава Бригид О'Фелън почукала на вратата на Долорес Сейнт Джон; и докато Хектор привърши с малкото си затруднение и се върне зад волана, Сейнт Джон вече по случайност била изстреляла един трийсет и двукалибров патрон в лявото око на О'Фелън.

Или поне така казала и неадекватният ѝ, ужасен вид не дал на Хектор никакви основания за съмнение. Не знаела, че пистолетът е

зареден. Нейният импресарио ѝ го бил дал, когато се преместила в тази изолирана къща в каньона преди три месеца. По принцип бил за самозащита, а когато Бригид ѝ заразправяла всички онези безумства за бебето на Хектор и за срязаните ѝ китки, и за решетките по прозорците на лудницата, и за кръвта от раните Христови, Долорес се изплашила и я помолила да си върви. Но Бригид не си тръгнала и след няколко минути вече обвинявала Долорес, че ѝ е откраднала мъжа, заплашвала я с истерични ултиматуми, викала ѝ дяволица, скитница и мръсна долнопробна курва. Само шест месеца по-рано Бригид била онази мила репортерка от „Фотоплей“ с хубавичката усмивка и чувството за хумор, но сега не била на себе си, опасна била, мятала се из стаята и крещяла с всичка сила и Долорес искала да я разкара оттам. Тогава се сетила за револвера. Бил в средното чекмедже на бюрото с капака в хола, на по-малко от десет метра разстояние, така че тя отишла до бюрото и отворила средното чекмедже. Не искала да натиска спусъка. Единствената ѝ мисъл била, че вероятно видът на револвера ще е достатъчен да стресне Бригид и да я прогони. Но когато го извадила от чекмеджето и го насочила към другия край на стаята, нещото гръмнало в ръцете ѝ. Звукът бил съвсем слаб. Само лек пукот; Бригид издала някакво странно грухтене и се свлякла на пода.

Долорес отказвала да влезе с него в хола (Ужасно е, казала, не мога да я погледна) и затова той отишъл сам. Бригид лежала по очи на килимчето пред дивана. Тялото ѝ било топло и отзад по черепа ѝ още се стичала струйка кръв. Хектор я обърнал и когато погледнал обезобразеното ѝ лице, когато видял дупката на мястото на лявото ѝ око, внезапно спрял да диша. Не можел едновременно да я гледа и да диша; за да си поеме дъх, трябвало да отмести поглед и след като веднъж го сторил, не събрал смелост да я погледне пак. Всичко било изгубено. Всичко рухнало. И нероденото дете в нея — и то мъртво и изгубено. Най-сетне той станал и се върнал в коридора, там намерил одеяло в гардероба. Когато пак влязъл в хола, я погледнал още веднъж, почувствал как дъхът му секва, после разгънал одеялото и го метнал върху дребното ѝ, трагично тяло.

Първата му мисъл била да повика полицията, но Долорес се страхувала. Как ли щяла да прозвучи историята ѝ, когато я питат за пистолета, когато я накарат за дванайсети път да мине през неправдоподобната серия от произшествия, когато я помолят да обясни

защо тази двайсет и четири годишна бременна жена лежи мъртва на пода в хола ѝ? Дори да ѝ повярват, дори благосклонно да приемат, че пистолетът е гръмнал случайно, скандалът щял да я унищожи. Кариерата ѝ щяла да бъде съсипана — както и кариерата на Хектор, впрочем, — а защо да страдат заради нещо, за което не са виновни? По-добре да се обадят на Реджи — имала предвид Реджиналд Доус, своя агент, същият глупак, който ѝ бил дал пистолета — и да го помолят за помощ. Реджи бил оправен, знаел ги тия работи. Ако се обадят на Реджи, той щял да измисли как да се отърват.

Но Хектор знаел, че той вече не подлежи на спасение. Ако проговорели, щял да последва скандал и публично унижение; ако не, щяло да стане още по-лошо. Можели да ги обвинят в убийство, а стигнел ли случаят до съд, никой нормален човек нямало да повярва, че смъртта на Бригид е нещастен случай. Избери си отрова. Хектор трябвало да избира. Трябвало да избира и за двамата — и верен избор нямало. Забрави за Реджи, казал ѝ той. Ако Доус подушел какво е направила, щял да я притежава изцяло. Тя щяла да пълзи пред него на окървавените си колене до края на живота си. Не можело да има трети човек. Или щели да отидат до телефона и да се обадят на ченгетата, или нямало да кажат никому. И ако нямало да говорят, трябвало сами да се погрижат за тялото.

Знаел, че за тези си думи ще гори в ада, знаел също, че никога повече няма да види Долорес, но все пак ги казал; и довели нещата докрай. Вече не ставало дума за добро и зло. Ставало дума как при тези условия да причинят най-малко вреда и как да не си съсипят един другиму живота без причина. Качили се в покрития крайслер на Долорес и отпразили към планините на един час северно от Малибу, с тялото на Бригид в багажника. Трупът все още бил увит в одеялото; в багажника имало и лопата. Хектор я намерил под градинския навес зад къщата на Долорес и с тази лопата изкопал гроба. Давал си сметка, че поне това ѝ дължи. Бил я измамил в края на краищата и най-удивителното било, че тя продължавала да му вярва. Думите на Бригид минали покрай ушите ѝ. Тя ги приела като бълнуване, като лудешки лъжи на една обезумяла от ревност жена и даже когато доказателствата били поднесени току под прелестния ѝ нос, отказала да ги приеме. Може би от суета, разбира се, от една чудовищна суета, която виждала в този свят само онова, което ѝ се искало; но може би пък от любов, от

любов толкова сляпа, че Хектор не можел дори да си представи какво е напът да изгуби. Естествено, така и не разбрал кое от двете е. След като се завърнали от злоещата си задача по хълмовете, той се прибрал у дома със собствената си кола и никога повече не видял Долорес.

Така изчезнал. Освен дрехите на гърба си и парите в портфейла си, не взел нищо друго и в десет часа на следващата сутрин бил във влака за Сиатъл. Бил убеден, че ще го хванат. Щом се разберяло, че Бригид я няма, със сигурност някой щял да направи връзка между двете изчезвания. Полицията щяла да го потърси за разпит и после да започне сериозно издирване. Но тук Хектор грешал, както грешал и за всичко останало. Той бил липсващият човек и за момента изобщо никой не знаел, че Бригид е изчезнала. Тя вече нямала работа, нямала постоянен адрес и тъй като до края на тази трета седмица от 1929 година не се върнала в стаята си във „Фитцуилям Армс“, долу в центъра на Лос Анджелис, момичето от рецепцията свалило принадлежностите ѝ в мазето и дало стаята на друг. В това нямало нищо необичайно. Постоянно изчезвали хора, а как да оставиш стаята празна, като има нов наемател, който възнамерява да си плати. И дори ако момичето се разтревожело достатъчно, та да се обади в полицията, нямало какво да направят. Бригид била регистрирана под фалшиво име; как се издирва несъществуващ човек?

Два месеца по-късно баща ѝ се обадил от Спокейн на някой си Рейнолдс, детектив от Лос Анджелис, който работил по случая до пенсионирането си през 1936 година. Двайсет и четири години след това костите на дъщерята на мистър О'Фелън най-сетне били изровени. Изкопал ги един булдозер при построяването на нов жилищен комплекс на края на Сими Хилс. Изпратили ги в съдебната лаборатория на Лос Анджелис, но по това време записките на Рейнолдс отдавна били заровени надълбоко и вече не било възможно да идентифицират самоличността на жертвата.

Алма знаеше за тези кости, защото си беше поставила задача да узнае. Хектор ѝ казал къде са заровени и когато тя отишла до комплекса в началото на осемдесетте, разговаряла с достатъчно хора, които потвърдили, че на това място наистина са били намерени кости.

По това време и Сейнт Джон била отдавна мъртва. След изчезването на Хектор тя се завърнала у дома при родителите си в Уичита, изнесла изявлението си пред пресата и се оттеглила в

уединение. Година и половина по-късно се омъжила за местен banker на име Джордж Т. Бринкърхоф. Имали две деца, Уила и Джордж младши. През 1934 година, когато по-голямото дете още нямало три, Сейнт Джон изгубила контрол над колата си, докато шофирала към къщи в проливен ноемврийски дъжд. Блъснала се в електрически стълб и ударната вълна я изхвърлила с трясък през предното стъкло, което прерязало сънната ѝ артерия. Според доклада от полицейската аутопсия умряла от загуба на кръв, без да дойде в съзнание.

Две години след това Бринкърхоф се оженил повторно. Когато Алма му писала през 1983 година с молба да се срещнат, вдовицата му отговорила, че той бил починал от бъбречна криза миналата есен. Децата обаче били още живи и Алма говорила и с двамата: с дъщерята в Далас, Тексас, и със сина — в Орландо, Флорида. Не че имали какво да ѝ кажат. И двамата били толкова малки тогава. Били виждали майка си на снимка, но изобщо не си я спомняли.

Когато на 15 януари сутринта Хектор влязъл в Централната гара на Лос Анджелис, мустаците му вече ги нямало. Предрешил се, като отстранил най-разпознаваемата си черта, превърнал лицето си в друго лице чрез простия механизъм на изваждането. Очите и веждите, челото и зализаната назад коса също биха говорили нещо на човек, запознат с филмите му, но малко след като си купил билет, Хектор намерил разрешение и на този проблем. Междувременно, каза Алма, той си намерил и ново име.

Влак 921 за Сиатъл щял да потегли чак след час. Хектор решил да убие времето с чаша кафе в ресторанта на гарата, но щом седнал на бара и вдишал мириса на бекона и яйцата, цвърчащи в тигана, отведнъж му се догадило. Озовал се в клозета, заключен в едно от помещенията, на четири крака, бълвайки съдържанието на стомаха си в тоалетната чиния. Всичко се изляло накуп, мизерните зелени течности и разръфаните кафяви остатъци несмляна храна — разтрисащо пречистване от срама, страха и отвращението — и когато пристъпът преминал, той се проснал на пода и останал там дълго, едва си поемал дъх. Главата му била свряна до задната стена и от тази позиция видял нещо, което иначе щяло да убегне от вниманието му. Точно зад тоалетната чиния, в сгъвката на тръбата, имало оставена шапка. Хектор се измъкнал от леговището си и установил, че е работническо кепе, здрава изработка, от вълнен туид, с къса козирка,

щръкнала отпред — подобна на шапката, която носел той самият навремето, когато бил новак в Америка. Хектор я обърнал с хастара навън, за да се увери, че вътре няма нищо и че не е прекалено мръсна или прокъсана. И тогава видял, че отзад на вътрешната кожена лента е написано с мастило името на собственика: Херман Лосър. Хектор се изненадал, но го намерил за добро име, може би дори отлично име, във всеки случай не по-лошо от всяко друго. Той бил Хер Ман, нали? Ако започнел да се нарича Херман, можел да промени самоличността си, без напълно да я отрича. Това било важното: да се отърве от себе си за пред другите, но той самият да помни кой е. Не защото искал да помни, а тъкмо защото не искал.

Херман Лосър. Написано, можело да се прочете и като *Лесър*, или пък като *Лузър*. И в двата случая, сметнал Хектор, намерил името, което заслужавал.

Шапката му прилягала забележително добре. Не била нито твърде широка, нито съвсем по мярка, и трябвало само да придърпа надолу козирката, за да прикрие характерния наклон на челото си, да замъгли пронизващата яснота на очите си. Значи след изваждането — събиране. Хектор минус мустаци, Хектор плюс шапка. Двете операции го извадили от уравнението и онази сутрин той излязъл от мъжката тоалетна, изглеждайки като всекиго, като никого, като самото възплъщение на Господин Никой.

В Сиатъл останал шест месеца, после се прехвърлил в Портланд за година и след това се върнал обратно на север, в щата Уошингтън, където останал до пролетта на 1931 година. Отначало чисто и просто ужасът го гонел по петите. Хектор смятал, че бяга, за да си спаси живота, и в първите дни след изчезването му неговите амбиции не били по-различни от тези на всеки друг престъпник: стига само да избегнел залавянето още един ден, отчитал деня като добре прекаран. Всяка сутрин, всеки следобед четял за себе си във вестниците, следял как върви разследването по случая, за да държи сметка колко са близо до разкриването му. Бил изумен от написаното, отвратен от това, как никой не бил положил поне малко усилие да го опознае. Хънт бил толкова маловажен, а всяка статия започвала и завършвала с него: борсови измами, фалшиви инвестиции, холивудският бизнес в цялото си проядено от червеи великолепие. Никой не споменавал името на Бригид, а преди Долорес да се върне в Канзас, не се и сетили да

разговарят с нея. Ден след ден напрежението спадало и когато след четири седмици все още нямало важни разкрития и вестниците губели интерес, плановите му започнали да улягат. Никой не го подозирал в нищо. Можел спокойно да се прибере у дома, ако искал. Трябвало само да скочи на влака за Лос Анджелис — и щял да се върне в живота си точно на мястото, където го бил напуснал.

Но Хектор на никакъв влак не скочил. Нямало нищо, което желяел по-силно от това, да бъде в къщата си на „Норт Ориндж Драйв“, да седи на слънчевата веранда с Блаущайн и двамата да отпиват от студения чай, докато довършват последните подробности по „Точка и тире“. Да правиш филми било като да живееш в постоянен делириум. Била най-тежката, най-изнурителна работа, измисляна някога, и колкото по-трудна ставала, толкова повече Хектор се опиянявал от нея. Тъкмо научавал занаята, бавно овладявал тънкостите му и бил сигурен, че ако има още малко време, ще стане един от добрите. Нищо друго не искал за себе си: единствено да бъде добър точно в тази професия. Само това искал, ето защо само това никога вече нямало да си позволи да прави. Не можеш да доведеш едно невинно момиче до лудост, да му направиш дете, да заровиш тялото му осем стъпки под земята и да продължиш живота си постарому. Човек, извършил каквото той бил извършил, заслужавал наказание. И ако светът не правел нищо, за да го накаже, налагало се той да се накаже сам.

Наел стая в пансион близо до пазара „Пайк Плейс“ и когато в някакъв момент парите в портфейла му свършили, постъпил на работа при един от местните риболовци. Ставал всяка сутрин в четири, разтоварвал камиони в гъстата мъгла преди разсъмване, мъкнел кошници и сандъци, докато влагата на Пюджит Саунд вкоравявала пръстите му и си пробивала път към костите. Кратка почивка за по цигара и после поставял раци и стриди върху подложки от натрошен лед; следвали всевъзможни повтарящи се дневни занимания: тракането на мидите на везната, кафявите книжни кесии, късият, смъртоносен извит нож, с който разтварял стридите. Когато не работел, Херман Лосър четял книги, заети от градската библиотека, водел си дневник и не разговарял с никого, освен ако обстоятелствата не го принуждавали. Целта, каза Алма, била да пъшка под тегобите, които сам си бил наложил, да си направи живота колкото се може по-неприятен. Когато

работата станала прекалено лесна, се преместил в Портланд, където се главил нощен пазач в една фабрика за бъчви. Първо данданията на закрития пазар, сега мълчанието на мислите му. В избора му на работа нямало нищо преднамерено, обясни Алма. Покаянието му било продължителен процес и наказанията, които си налагал, се менели според това какво най-много му липсвало в дадения момент. Мечтаел за компания, копнеел отново да бъде с жена, желаел тела и гласове наоколо и затова се зазидал в онази пуста фабрика, с усилие се обучавал в тънкото изкуство на себеотрицанието.

Борсовият крах го сварил в Портланд, и когато компанията производителка на бъчви „Комсток“ фалирала в средата на 30-те, Хектор останал без работа. По това време вече бил изчел няколко книги; започнал със стандартните романи от деветнайсети век, онези, за които всички говорели, но той така и не опрял до тях досега (Дикенс, Флобер, Стендал, Толстой), и после, когато усетил, че вече е схванал нещата, започнал отново от нулата, решен да се образова систематично. Хектор не знаел почти нищо. Бил напуснал училище на шестнайсет и никой не си дал труда да му обясни, че Сократ и Софокъл не са един и същи човек, че Джордж Елиът е жена, или че „Божествената комедия“ е поема за живота след смъртта, а не булеварден фарс, в който накрая всички герои се женят за когото трябва. Условиата винаги го притискали и той нямал време да се занимава с такива работи. Сега изведнъж разполагал с цялото време на света. Заклучен в личния си Алкатраз, той прекарал затворническите си години в усвояване на нов език, на който да мисли за условията на оцеляването си, да разбира неспирната, безмилостна мъка в душата си. Според Алма трепетите на това интелектуално обучение лека-полека го превърнали в друг човек. Научил се как да се гледа от разстояние, да се вижда преди всичко като човек сред хората, след това — като комбинация от случайни частички материя, и накрая — като самотна пращинка; и колкото повече се отдалечавал от началната си точка, толкова повече се приближавал до величието, така каза тя. Бил й показал дневниците си от онези години и петдесет години по-късно Алма можела да проследи агонията на съвестта му. *Никога не съм бил по-изгубен, цитираше ми тя по памет, никога не съм бил по-сам и уплашен — и все пак никога не съм бил толкова жив.* Написал тези думи по-малко от час преди да напусне Портланд. После,

сякаш мисълта му се развила, седнал отново и добавил нов параграф в края на страницата: *Сега разговарям само с мъртвите. Само на тях вярвам, само те ме разбират. Като тях, и аз живея без бъдеще.*

Носели се слухове, че в Спокейн има работа. Дъскорезниците търсели хора, няколко дървосекачески лагера на изток и на север от града наемали работници. Хектор не се интересувал от такава работа, но една сутрин, малко след затварянето на фабриката за бъчви, дочул двама души да си говорят за тамошните възможности и му хрумнала идея, а след като я обмислил, не можел повече да ѝ устои. Бригид била отраснала в Спокейн. Майка ѝ била мъртва, но баща ѝ още живеел там, а в семейството имало още две по-малки сестри. От всичките мъчения, които можел да си представи Хектор, от всичките болки, които някак би могъл да си причини, нищо не било по-лошо от мисълта да отиде в техния град. Ако само зърнел мистър О'Фелън и двете момичета, щял да знае как изглеждат и лицата им щели да изплуват в ума му всеки път, щом го обхванела мисълта за бедата, която им причинил. Усещал, че заслужава да изстрада и това. Длъжен бил да ги направи истински, да ги направи в паметта си истински като Бригид.

Все още известен с цвета на косата си от момчешките си години, Патрик О'Фелън притежавал и държал „Спортните стоки на Червенокосия“ в центъра на Спокейн от вече двайсет години. На сутринта, когато пристигнал, Хектор намерил евтин хотел на две преки западно от гарата, платил в аванс за една нощ и излязъл да търси магазина. Това му отнело само пет минути. Не бил мислил какво ще прави, когато се озове там, но си дал сметка, че ще е по-безопасно да застане отвън и да се опита да види О'Фелън през прозореца. Представа си нямал дали Бригид го е споменала в някое от писмата си. Ако да, то в семейството щели да знаят, че той говори със силен испански акцент. Още по-съществено, ще са обърнали особено внимание на изчезването му през 1929 година, и тъй като Бригид липсвала вече почти две години, можело да са единствените хора в Америка, открили връзката между двата случая. Нужно било само да влезе в магазина и да си отвори устата. Ако О'Фелън знаел кой е Хектор Ман, подозренията му щели да се събудят след първите три-четири изречения.

Но О'Фелън никакъв го нямало. Хектор така си наврял носа във витрината, уж да разгледа изложения комплект стикове за голф, че

виждал ясно вътре в магазина, но доколкото можел да установи от този ъгъл, вътре нямало никого. Нито клиенти, нито продавач зад касата. Рано било — малко след десет, — но табелката на вратата гласяла „отворено“ и вместо да остане на оживената улица с риска да привлече вниманието върху себе си, Хектор зарязал плана си и решил да влезе. Ако открият кой е, рекъл си, тъй да бъде.

Вратата издрънчала, когато я отворил, и голите дървени дъски заскърцали под краката му, докато вървял към касата в дъното. Помещението не било голямо, но рафтовете били препълнени със стока, сякаш имало всичко, от което би могъл да се нуждае един спортист: въдици и макари, гумени плавници и плувни очила, леки пушки и ловни карабини, тенис ракети, ръкавици за бейзбол, футболни топки, баскетболни топки, подпльнки за рамене и шлемове, бутони и алпинистки обувки, наколенки и налакътници, колчета със знаменца, щанги, медицински топки. По протежение на магазина имало два реда опорни колони на равни интервали и на всяка от тях била окачена рамкирана фотография на О'Фелън. На всички снимки бил млад и зает с някаква спортна дейност. На една носел бейзболен екип, на друга — футболен; но най-често бил на пистата в оскъдното облекло на бегач. На един кадър апаратът го бил заснел в пълен разкрач, и двата крака във въздуха, на цели три метра пред най-близкия съперник. На друг се ръкувал с мъж във фрак и цилиндър: получавал бронзов медал на Олимпийските игри в Сейнт Луис през 1904 година.

Докато Хектор напредвал към касата, от задната стаичка излязла млада жена, която бършела ръцете си в кърпа. Гледала надолу, с глава наклонена на една страна, но макар че той почти не виждал лицето ѝ, имало нещо в походката ѝ, нещо в стойката на раменете ѝ, нещо в начина, по който търкала пръстите си в кърпата, което го накарало да се чувства, сякаш пред него е Бригид. В продължение на няколко секунди сякаш последните деветнайсет месеца се стопили. Бригид не била вече мъртва. Била излязла от гроба, с пръсти и нокти изровила пръстта, в която той бил заровил тялото ѝ, и ето я сега насреща — цяла-целеничка, без куршум в черепа и без дупка на мястото на лявото око, помагала на баща си в магазина му в Спокейн, Уошингтън.

Жената продължила към него, спирайки само да остави кърпата върху неотворен кашон, и зловещото в последвалите мигове било, че дори когато вдигнала глава и го погледнала в очите, илюзията

продължила. И лицето ѝ било същото като на Бригид. Имала същата челюст, същата уста, същото чело и същата брадичка. Когато след секунда му се усмихнала, видял, че и усмивката е същата. Едва когато се приближила на пет метра от него, започнал да забелязва някакви разлики. Лицето ѝ било покрито с лунички, за разлика от това на Бригид, и очите ѝ били малко по-тъмнозелени. Освен това били и по-раздалечени, съвсем мъничко по-встриани от основата на носа ѝ, и тази едва доловима особеност в чертите ѝ засилвала цялостната хармония на лицето ѝ, правела го идея-две по-хубаво от това на сестра ѝ. Хектор ѝ се усмихнал в отговор и когато тя застанала зад касата и го попитала с гласа на Бригид дали може да му помогне, той вече не се страхувал, че всеки миг ще се строполи мъртъв на земята.

Търсел мистър О'Фелън, рекъл, не знаел дали ще е удобно да разговаря с него. Не направил усилие да скрие акцента си, произнесъл думата „миистер“ с пресилена вибрация на р-то и се навел по към нея, за да не пропусне евентуалната реакция, изписана на лицето ѝ. Не се случило нищо, или по-точно разговорът продължил като да не се е случило нищо и в този момент Хектор разбрал, че Бригид го е пазила в тайна. Била отраснала в католическо семейство и едва ли я е въодушевявала мисълта да признае на баща си и сестрите си, че спи с мъж, сгоден за друга жена, и че този мъж, чийто penis при това бил обрязан, нямал намерение да разваля годежа си, за да се ожени за нея. В такъв случай те едва ли знаели и че е бременна. Нито че срязала вените си във ваната, нито че прекарала два месеца в болница, мечтаейки за по-ефективни начини на самоубийство. Възможно било дори да е спряла писмата си преди Сейнт Джон въобще да се появи на сцената, по времето, когато все още била достатъчно уверена, за да смята, че всичко ще се подреди по нейния начин.

Мислите на Хектор вече препускали в няколко посоки едновременно и когато жената зад касата казала, че баща ѝ ще отсъства от града до края на седмицата, че бил по работа в Калифорния, Хектор разбрал за каква работа става дума. Червенокосият О'Фелън бил отишъл в Лос Анджелис да разговаря с полицията за изчезналата си дъщеря. Настоявал да направят нещо по случая, който се влачел вече твърде много месеци, и ако не останел удовлетворен от техните отговори, щял да наеме частен детектив, да започне издирването от самото начало. По дяволите разходите, ще да е казал на дъщеря си

преди да тръгне. Нещо трябвало да се направи, преди да е станало твърде късно.

Спокейнската дъщеря обяснила, че замества баща си в магазина, докато го няма, но ако Хектор оставел името и телефона си, щяла да му предаде, като се върне в петък. Няма нужда, казал Хектор, щял да дойде лично в петък, и после, може би от учтивост или просто за да ѝ направи добро впечатление, я запитал дали са я оставили сама да се оправя с всичко. Изглеждало му твърде трудоемка задача за сам човек.

Трябвало да са трима, отвърнала тя, но тази сутрин помощник-управителят се обадил, че е болен, а момчето, дето товарело стоката, го уволнили миналата седмица, понеже задигало бейзболни ръкавици и ги продавало на половин цена на хлапетата от квартала. В интерес на истината, ѝ идвало малко нанагорно. От сто години не била помагала в магазина, не можела да различи патър от ниблик, едва успявала да се справи с касовия апарат, без да натисне девет грешни бутона и да оплеска продажбата.

Била невероятно дружелюбна и открита. Не се и замислила, преди да му сподели тези неща от кухнята, и в хода на разговора Хектор научил, че я нямало четири години, защото учила педагогика в нещо, което наричала Щатския, и което се оказало Щатският колеж на Уошингтън в Пулман. Завършила през юни и сега се върнала у дома при баща си, канела се да започне работа като учителка на четвърти клас в началното училище „Хорас Грийли“. Не можела да повярва на късмета си. Именно в това училище учила като малка и, подобно на двете ѝ по-големи сестри, била при мисис Неергард в четвърти клас. Мисис Н. преподавала там четирийсет и две години и било истинско чудо, че някогашната ѝ учителка се пенсионирала тъкмо когато тя самата дошла да си търси работа. След по-малко от шест седмици щяла да застане в същата класна стая, където сядала всеки ден, когато била на десет години, и нима не било странно, нима не било смешно как понякога се нарежда животът?

Ами да, много е смешно, казал Хектор, много е странно. Сега знаел, че говори с Нора, най-младата от сестрите О'Фелън, а не с Диърдри — онази, която се омъжила на деветнайсет и се преместила в Сан Франциско. За три минути в нейната компания успял да установи, че Нора по нищо не прилича на мъртвата си сестра. Наистина напомняла за нея по външност, но напълно ѝ липсвали нейната

напрегната, всезнайковска енергия, нейната амбиция, нейният нервен, съобразителен ум. Тази сестра била по-мека, по-наивна, по-удобно се чувствала в собствената си кожа. Спомнил си как веднъж Бригид се описала като единствената от сестрите О'Фелън с истинска кръв във вените. Диърдри имала оцет, а Нора — топло млекце. Нея трябвало да кръстят Бригид, на Света Бригита, патронът на Ирландия, защото ако имало нейде човек, готов да се обрече на саможертва и добри дела, това била сестричката ѝ Нора.

Хектор пак понечил да си тръгне и отново нещо го задържало. Хрумнала му нова идея — безумен импулс, нещо толкова рисковано и разрушително, че се потресъл как изобщо си го е помислил, да не говорим как дръзнал да го изговори.

Риск печели, риск губи, казал на Нора с извинителна усмивка и свил рамене. Истината била, че дошъл тази сутрин при мистър О'Фелън да търси работа. Бил чул за онази работа с момчето и се чудел дали мястото е още вакантно. Чудно нещо, рекла Нора. Случило се едва онзи ден и затова още не били пуснали обява. Смятали да го сторят чак като се върне баща ѝ. Е, слуховете винаги са по-бързи, казал Хектор. Да, така е, отвърнала Нора, но все пак защо му било да става носач? Това било работа за посредствени хора, за широкоплещести мъже с ниска интелигентност и без амбиции, а той със сигурност можел да си намери нещо по-добро. Не е толкова сигурно, забелязал Хектор. Били трудни времена и в такъв момент всяка работа, за която ти плащат, е добра работа. Защо да не пробват? Тя била съвсем сама в магазина и той виждал, че може да ѝ помогне. Ако ѝ хареса как се справя, можела да каже някоя добра дума за него пред баща си. А, мис О'Фелън? Става ли?

Бил в Спокейн едва от час, но ето че Херман Лосър отново си имал работа. Нора стиснала ръката му, смеейки се на напористото му предложение, и Хектор свалил жилетката си (единствената прилична дреха, която притежавал) и се заловил за работа. Превърнал се в молец и прекарал остатъка от деня да пърха около гореща запалена свещ. Знаел, че крилата му могат да пламнат всеки момент, но колкото повече се приближавал до огъня, толкова повече усещал, че следва съдбата си. Както записал в дневника си онази нощ: *Ако искам да спася живота си, трябва да стигна на милиметър от това да го съсия.*

Колкото и да е чудно, Хектор се задържал почти година. Първо като носач в задната стаичка, после като главен счетоводител и помощник-управител, под прякото началство на самия О'Фелън. Нора казала, че баща ѝ е на петдесет и три, но когато Хектор му се представил в понеделник, установил, че той изглежда значително по-стар: може би на шейсет, може би на сто. Косата на някогашния спортист вече не била червена, някога стройното тяло не било вече стегнато и от време на време накуцвал заради артритата в коляното си. О'Фелън пристигал в магазина всяка сутрин точно в девет, но работата очевидно не го привличала и към единайсет-единайсет и половина обикновено си тръгвал. Ако кракът му бил добре, отивал в голф клуба за по една игра с двама-трима стари приятели. Ако не бил, сядал на ранен, но продължителен обяд в „Синчеца“ — точно отсреща, а после се прибирал вкъщи и прекарвал целия следобед в спалнята си да чете вестниците и да пие от ирландския „Джеймисън“, който внасял контрабандно всеки месец от Канада.

Никога не критикувал Хектор, никога не се оплакал от работата му. Нито пък някога го похвалил. О'Фелън изразявал задоволството си като не казал нищо, а честичко, като се случел в по-общително настроение, поздравявал Хектор с леко кимване. Няколко месеца между двамата почти нямало друг контакт. В началото Хектор се нервирал, но после се научил да не го приема лично. Този човек живеел в пределите на някаква безмълвна затвореност, на дълговечна съпротива срещу света и сякаш плавал по повърхността на дните си без друга цел, освен да изчерпи часовете им колкото се може побезболезнено. Никога не избухвал, рядко си позволяявал усмивка. Бил почтен и хладен, нямало го дори когато бил там и изглежда изпитвал към себе си не повече съчувствие и състрадание, отколкото към другите.

Колкото О'Фелън бил затворен и безразличен към него, толкова пък Нора била отворена и дружелюбна. Та нали тя самата била наела Хектор, продължавала да се чувства отговорна за него, третирила го ту като приятел, ту като протеже, ту като нейния личен проект за превъзпитание. След като баща ѝ се прибрал от Лос Анджелис, а главният счетоводител се пооправил от херпеса, магазинът вече не се

нуждаел от услугите на Нора. Тя била заета да се подготвя за приближаващата учебна година, да посещава стари съученички, да жонглира с ухажванията на няколко млади господа, но до края на лятото все намирала по малко време да се отбие в „Червенокосия“ през ранния следобед и да нагледа Хектор. Работили заедно едва четири дни, но за това време установили традиция да делят сандвичи със сирене в склада през половинчасовата си обедна почивка. И сега тя продължавала да идва със сандвичите и те продължавали да прекарват този половин час заедно и да си говорят за книги. За Хектор, тръгнал по пътя на самообразованието, това било шанс да научи нещо. За Нора, тъкмо излязла от колежа и посветила живота си на чуждото обучение, било шанс да налее знания на един буден и любознателен ученик. Онова лято Хектор се сражавал с Шекспир и Нора четяла пиесите заедно с него, помагала му с думите, които не разбирал, обяснявала му това-онова от историята на театралната условност, изследвала психологията и мотивацията на героите. При един от тези семинари в склада, Хектор запецнал, докато произнасял думите „*thou ow'st*“ в трето действие на „Крал Лир“ и си признал колко много се смущава от акцента си. Не можел да научи този проклет език, казал, и винаги щял да звучи като глупак, когато говорел пред хора като нея. Нора отказала да слуша такива песимистични приказки. В Щатския била взела втора специалност логопедия, имало конкретни методи, практически упражнения и техники за подобрене на речта. Ако той поемел предизвикателството, тя му обещавала да го отърве от акцента, да отстрани всички испански следи в говора му. Хектор ѝ напомнил, че няма възможност да плаща за такива уроци. Кой говорел за пари, отвърнала Нора. Ако той бил готов да се захване, тя била готова да помага.

Когато училището отворило врати през септември, новата учителка на четвърти клас вече била заета по обяд. Вместо това сядала с новия си ученик вечер, всеки вторник и четвъртък, в хола на О'Фелъновата къща. Хектор се сражавал героично с кратките *i* и *e*, с фъфлещото *th*, с беззъбото *r*. Неми гласни, междузъбни плозиви, лабиални окончания, фрикативи, палатални оклузии, фонемни. През повечето време не разбирал и думичка от това, което говорела Нора, но упражненията като че ли имали ефект. Езикът му започнал да произвежда непознати преди звуци и в крайна сметка, след девет

месеца труд и повторение, сигнал до нивото, където ставало все по-трудно да се разбере откъде е. Не че звучал като американец, но не звучал и като пресен, необразован имигрант. Пристигането в Спокейн може и да било един от най-големите гафове в живота му, но от всички неща, които му се случили там, фонетичните уроци на Нора вероятно оставили най-дълбок и продължителен ефект. В следващите петдесет години всяка произнесена от него дума щяла да бъде повлияна от тях и те му останали за цял живот.

О'Фелън предпочитал да си седи в стаята вторник и четвъртък, или да излиза вечер да играе покер с приятели. Веднъж през ранния октомври телефонът звъннал насред урока, Нора отишла в антрето и го вдигнала. Разменила няколко реплики с оператора и после, с напрегнат и възбуден глас се провикнала към горния етаж, че Стегман бил намерил следа. Бил в Лос Анджелис и искал те да платят телефонната сметка. Да приеме ли? О'Фелън викнал, че слиза веднага. Нора затворила плъзгащите се врати между антрето и хола, за да остави баща си насаме, но той вече бил малко пиян и говорел порядъчно високо, та Хектор дочул няколко думи. Не всички, но достатъчно, за да разбере, че обаждането не носи добри новини.

Десет минути по-късно плъзгащите се врати се отворили отново и О'Фелън се дотърлил в хола. Бил обут в захабени кожени чехли, а тирантите му били разкопчани и висели надолу до коленете. Няма нито вратовръзка, нито яка и трябвало да се хване за края на ореховата маса, за да стои прав. В следващите минути говорел директно на Нора, която седяла до Хектор на дивана в средата на помещението. На нейния ученик обърнал толкова внимание, колкото се полага на невидим. Не че О'Фелън го игнорирал. Нито пък се държал все едно, че го няма. Просто не го забелязал. А Хектор, който разбирал всеки мъничък нюанс в разговора, не посмял да стане и да си тръгне.

Стегман се предавал, казал О'Фелън. Бил работил по случая с месеци, но не попаднал на никаква надеждна следа. До гуша му дошло, казал. Не искал да им прибира парите повече.

Нора попитала как е реагирал на това баща ѝ и О'Фелън отвърнал, че го запитал защо, ако бил толкова загрижен за парите им, постоянно искал те да плащат телефонната сметка. И после му заявил, че е мърляч. Щом Стегман не искал тази работа, той щял да намери друг.

Не, татко, рекла Нора, грешиш. Щом Стегман не може да я намери, значи никой не може. Той бил най-добрият частен детектив по Западния бряг. Нали така казал Рейнолдс, а на Рейнолдс можели да вярват.

Рейнолдс да върви по дяволите, казал О'Фелън. И Стегман да върви по дяволите. Да приказват каквото си щат, мътните ги взели, но той нямало да се откаже.

Нора заклатила глава и очите ѝ се изпълнили със сълзи. Време било да приемат фактите, казала. Ако Бригид била жива, щяла да пише. Щяла да се обади. Щяла да ги извести къде е.

Разправяй ги тия на баба ми, отвърнал О'Фелън. Не била писала от четири години. Била скъсала със семейството и това бил единственият факт, който трябвало да приемат.

Не със семейството, поправила го Нора. С него. На нея Бригид ѝ пишела през цялото време. Докато учела в Пулман, получавала писмо на всеки три-четири седмици.

Но О'Фелън не щял и да чуе. Нямал намерение да обсъжда това повече и ако тя не била на неговото мнение, нека върви по дяволите с проклетите си възгледи. При тези думи се пуснал от масата, олюлял се несигурно за миг-два, додето си възвърне равновесието, и излязъл залитайки от стаята.

Хектор не би трябвало да става свидетел на тази сцена. Той бил просто момчето за доставки, а не някой близък приятел, и не било негова работа да слуша личните разговори между баща и дъщеря, нямал право да седи в стаята, докато шефът му залитал наоколо, размъкнат и пиян. Ако в онзи момент Нора го помолела да си върви, тази история щяла да бъде погребана завинаги. Нямало да е чул каквото бил чул, нямало да е видял каквото бил видял и темата никога повече нямало да бъде спомената. Тя трябвало да каже само едно изречение, да скалъпи някакво извинение — и Хектор щял да стане от дивана и да ѝ пожелае лека нощ. Но Нора не я бивало в замазването. Когато баща ѝ напуснал стаята, в очите ѝ още имало сълзи и сега, когато забранената тема най-сетне била излязла на открито, защо да крие каквото и да било?

Баща ѝ невинаги бил такъв, казала тя. Когато тя и сестрите ѝ били деца, той бил съвсем различен човек; сега не можело да го познаеш, не можело да си спомниш какъв е бил навремето.

Червенокосия О'Фелън, Северната светкавица. Патрик О'Фелън, съпругът на Мери Дей. Татко О'Фелън, императорът на малките момиченца. Но като си помислиш за тия шест години, казала Нора, като си помислиш през какво е преминало през главата му, навярно не било толкова странно, че най-добрият му приятел се казвал „Джеймисън“ — онзи мрачен, безмълвен тип, който живеел горе с него, затворен в бутилките с кехлибарена течност. Първият удар дошъл със смъртта на майка ѝ, тя умряла от рак на четирийсет и четири. Това било достатъчно лошо само по себе си, но бедите не спрели, семейните кризи следвали една след друга — юмрук в стомаха и после втори в лицето, и малко по малко това му разказало играта. По-малко от година след погребението Диърдри забременяла и когато отказала експресната сватба, която уредил баща ѝ, той я изхвърлил от къщи. Това обърнало и Бригид срещу него. Най-голямата ѝ сестра била последна година в „Смит“, на другия край на страната, но когато разбрала за случилото се, писала на баща си, че никога вече няма да му проговори, освен ако не върне Диърдри у дома. О'Фелън отвърнал, че няма да го стори. Той плащал, за образованието на Бригид, коя била тя, че ще го учи какво да прави? Тя сама платила таксата си за последния семестър и после, като се дипломирала, хукнала право към Калифорния да става писателка. Дори не се отбила в Спокейн да се обади. Била упорита като баща си, а Диърдри била два пъти по-упорита и от двамата, взети заедно. Това, че Диърдри се омъжила и родила второ дете, нищо не променило. Така и не говорела с баща си; нито пък Бригид. Междувременно Нора заминала да учи в „Пулман“. Поддържала постоянна връзка и с двете си сестри, но Бригид пишела повече и рядко се случвало да не получи писмо от нея поне веднъж месечно. Но в началото на третата ѝ година в „Пулман“ Бригид спряла да пише. Отначало не изглеждало кой знае колко притеснително, но след като мълчанието продължило три-четири месеца, Нора писала на Диърдри да я пита дали има някакви вести от Бригид. Когато Диърдри отвърнала, че не я е чувала от шест месеца, Нора се разтревожила. Говорила с баща си и горкият О'Фелън, жадуващ помирение, съкрушен от вината за всичко, което причинил на двете си големи дъщери, моментално се свързал с полицията в Лос Анджелис. По случая бил назначен детектив на име Рейнолдс. Разследването тръгнало бързо и за няколко дни открили повечето съществени факти:

че Бригид напуснала списанието, в което работела, че извършила опит за самоубийство и се озовала в болница, че била бременна, че се изнесла от апартамента си, без да остави нов адрес, че наистина била изчезнала. Колкото и да били мрачни тези новини, колкото и ужасяващи догадки да подсказвали фактите, изглеждало сякаш Рейнолдс е на косъм от разкритието какво се е случило с нея. Но малко по малко следата изстинала. Изминал месец, после още три, още осем и Рейнолдс не разполагал с нищо ново. Твърдял, че разговаряли с всичките ѝ познати, че правели всичко възможно, но след като я проследили до Фитцуилям Армс, сякаш се блъснали в тухлена стена. Недоволен от липсата на напредък, О'Фелън решил да ускори нещата, като наеме частен детектив. Рейнолдс препоръчал някой си Франк Стегман и за кратко О'Фелън бил изпълнен с нови надежди. Само разследването дава смисъл на живота му, казала Нора, и всеки път, когато Стегман докладвал и най-незначителната нова информация, най-беглата възможност за следа, баща ѝ хувал с първия влак към Лос Анджелис, пътувал и нощем, ако се налагало, и на следващата сутрин първата му работа била да почука на вратата на Стегман. Но сега на Стегман вече му се свършили идеите и бил готов да се откаже. Хектор сам чул. Затова се обаждал и тя не можела да го обвинява, задето искал да се оттегли. Бригид била мъртва. Тя го знаела, Рейнолдс и Стегман го знаели, но баща ѝ все още отказвал да го приеме. Обвинявал за всичко себе си и ако нямал повод за надежда, ако престанел да се заблуждава, че ще открият Бригид, не би могъл да си го прости. Това е то, рекла Нора. Баща ѝ щял да умре. Болката щяла да му дойде в повече, щял просто да рухне и да умре.

След онази вечер Нора продължила да му разказва всичко. Логично било да търси някого, с когото да сподели проблемите си, но от всички хора на света, от всички възможни кандидати, които би могла да избере, тъкмо Хектор получил този пост. Станал нейният довереник, получателят на информация за собственото си престъпление и всеки вторник и четвъртък, докато седял до нея на дивана и си пробивал път през поредния урок, чувствал как мозъкът му малко по малко се разпада. Открил, че животът е трескав сън, а реалността — безпочвен свят на фантазии и халюцинации, място,

където всяко въображаемо нещо става истинско. Знаел ли кой е Хектор Ман? Нора всъщност му зададе този въпрос една вечер. Стегман излязъл с нова теория и след като се оттеглил от разследването преди два месеца, през уикенда пак се обадил на О'Фелън и го помолил да му даде още един шанс. Открил, че Бригид била публикувала статия за Хектор Ман. Единайсет месеца по-късно Ман изчезнал и той се чудел дали е просто съвпадение, че Бригид изчезнала по същото време. Ами ако имало връзка между двата неразкрити случая? Стегман нищо не обещавал, но сега поне имал над какво да работи и, с позволението на О'Фелън, искал да проследи тази нишка. Ако успеел да установи, че Бригид е продължила да се вижда с Ман след написването на статията, може би имало основания за оптимизъм.

Не, казал Хектор, никога не го бил чувал. Кой бил този Хектор Ман? Нора също не знаела много за него. Актър, казала. Преди няколко години направил известен брой неми комедии, но тя не била гледала нито една от тях. В колежа нямала много време да ходи на кино. Така е, казал Хектор, и той не ходел много често. Било скъпо, а освен това някъде прочел, че филмите били вредни за очите. Нора казала, че смътно си спомня тази история, но навремето не й обърнала особено внимание. Според Стегман Ман липсвал вече почти две години. А защо заминал, поинтересувал се Хектор. Никой не знае, отвърнала Нора. Един ден просто изчезнал и оттогава нямало никаква вест. Не звучи много обнадеждаващо, рекъл Хектор. Човек не може да се крие цяла вечност. Ако не са го намерили досега, навярно е мъртъв. Навярно, съгласила се Нора, навярно и Бригид е мъртва. Но имало разни слухове, продължила тя, и Стегман щял да ги проучи. Какви слухове, запитал Хектор. Че може би се е върнал в Южна Америка, казала Нора. Оттам бил. Бразилия ли, Аржентина ли, не можела да си спомни точно, но било изумително, нали? Кое му е изумителното, попитал Хектор. Ами че Хектор Ман бил от същия край на света, от който е и той. Какво съвпадение само. Забравяш, че Южна Америка е голяма, рекъл Хектор. Южноамериканците са навсякъде. Да, Нора знаела това, но и така да е, не било ли изумително, ако Бригид е заминала там с него? Само мисълта за това я карала да се чувства щастлива. Две сестри, двама южноамериканци. Бригид някъде другаде с нейния, а тя — тук със своя.

Нямало да е така ужасно, ако той не я харесвал толкова много, ако една част от него не се била влюбила в нея още първия ден, когато се срещнали. Хектор знаел, че тя му е забранена, че само мисълта да я докосне би била неппростим грях, и все пак не спирал да ходи у тях всеки вторник и четвъртък, умирайки по малко всеки път, когато тя сядала до него на дивана и сгушвала двайсет и две годишното си тяло в бургундскосините кадифени възглавнички. Толкова било лесно да се пресегне и да помилва врата ѝ, да прокара длан по ръката ѝ, да се обърне към нея и да зацелува луничките по лицето ѝ. Колкото и да били гротескни разговорите им (Бригид и Стегман, деградацията на баща ѝ, издирването на Хектор Ман), още по-трудно му било да стъпква тези импулси, и трябвало да призове всеки грам от силата си, за да не премине браздата. След двучасовите мъчения често се отправял към реката, прекосявал града, докато стигнал една малка махала с рухващи къщета и двуетажни хотелчета, където можел да си купи двайсет-трийсет минути с някоя жена. Горчиво решение, но нямал друга възможност. Преди по-малко от две години най-привлекателните жени в Холивуд се избивали, за да скочат в леглото с Хектор. Сега си плащал като поп в предградията на Спокейн, пропилявал половин дневна заплата за няколко минути облекчение.

На Хектор не му и хрумвало, че Нора може да изпитва нещо към него. Той бил жалък образ, мъж, с когото не си струва да се занимаваш; и ако Нора благоволявала да му отделя толкова много време, то било само защото го съжалявала, защото била млада и ентузиазизирана жена, която се възприемала като спасител на изгубени души. Света Бригита, както я наричала сестра ѝ, мъченицата на семейството. Хектор бил голият африкански дивак, а Нора — американската мисионерка, която си пробивала път през джунглата, за да промени неговата орис. Никога не бил срещал човек толкова откровен, толкова обнадежден, толкова невеж относно тъмните сили, действащи в този свят. Понякога се чудел дали не е просто глупава. Друг път му се виждала изпълнена с някаква уникална, изтънчена мъдрост. А нерядко, когато се обърнела към него с онзи нетрепващ и упорит поглед в очите, му се струвало, че сърцето му ще се пръсне. Това бил парадоксът на онази година, която прекарал в Спокейн. Нора правела живота му непоносим и все пак Нора била единственото нещо, заради което живеел, единствената причина да не си стегне багажа и да не замине.

През половината време се опасявал, че ще ѝ се обясни в любов. През другата половина се страхувал да не го хванат. Стегман вървял по следата „Хектор Ман“ три месеца и половина, преди да се откаже повторно. Там, където пропаднала полицията, пропаднал и частният детектив, но това ни най-малко не правело положението на Хектор по-сигурно. През есента и зимата О’Фелън ходил до Лос Анджелис на няколко пъти и изглеждало логично при някое от тези посещения Стегман да му е показал снимка на Хектор Ман. Ами ако О’Фелън е забелязал приликата между трудолюбивия си работник и изчезналия актьор? В началото на февруари, малко след като се върнал от последното си пътуване до Калифорния, О’Фелън започнал да гледа Хектор с други очи. Бил някак си по нащрек, по-любопитен и Хектор, естествено, се обезпокоил, че бащата на Нора го е надушил. След месеци мълчание и едва сдържано презрение старчочът изведнъж започнал да обръща внимание на нищожния хамалин, който бачкал в задната му стаичка. Безразличните му кимвания били заменени от усмивки, а навремени, без видима причина, потупвал подчинения си по рамото и го питал как е. Нещо повече, когато Хектор пристигал у тях за вечерните си уроци, вратата вече отварял О’Фелън. Подавал му ръка, сякаш го е поканил на гости, и след това, някак неловко, но с очевидно доброжелателство оставал долу за миг и пускал по някоя забележка за времето, преди да се оттегли в стаята си на горния етаж. При всеки друг човек такова поведение би било разтълкувано като нормално — елементарният минимум, изискван от правилата на етикецията, но в случая с О’Фелън то било абсолютно стъписващо и Хектор се изпълнил с недоверие. Твърде голям бил залогът, та да налага куката заради няколко учтиви усмивки и дружелюбни думи и колкото повече продължавала тази престорена сърдечност, толкова повече се плашел. Към средата на февруари усетил, че дните му в Спокейн са преброени. Слагали му капан — и трябвало да е готов да напусне града всеки момент, да избяга посред нощ и никога да не се появи отново пред очите им.

И изведнъж — ново двайсет. Тъкмо когато Хектор планирал да изнесе прощалната си реч пред Нора, един следобед О’Фелън го сгацил в задната стаичка и го попитал дали би искал повишение. Гойнс, помощник-управителят, напускал. Местел се в Сиатъл да управлява печатницата на зет си и О’Фелън искал да назначи нов човек

на неговото място колкото се може по-скоро. Знаел, че Хектор няма никакъв опит в продажбите, но го наблюдавал, така казал, следял как се справя с работата и смятал, че бързо ще се ориентира в новите си задължения. Щял да има повече отговорности и да работи повече часове, но заплатата му щяла да се вдигне двойно. Искал ли да си помисли, или приемал веднага? Хектор приел веднага. О'Фелън стиснал ръката му, поздравил го за повишението и му дал почивка за остатъка от деня. Но тъкмо когато Хектор излизал от магазина, О'Фелън го привикал обратно. Отвори касата и взе една двайсетдоларова банкнота, рекъл шефът. Сега иди до шивачницата на Преслър и си купи нов костюм, няколко бели ризи и две от ония вратовръзки, дето се връзват с двоен възел. Вече ще работиш отпред и трябва да изглеждаш безупречно.

Практически О'Фелън предал бизнеса си на Хектор. Назначил го за помощник-управител, но в действителност Хектор никому не помагал. Той бил натоварен да ръководи магазина, а О'Фелън, официално управителят на собственото си предприятие, хич нищо не управлявал. Червенокосият прекарвал твърде малко време вътре, та да се коси за разни дреболии, и след като веднъж разбрал, че пробивният му чуждестранен навитак се справя с отговорностите на новия си пост, вече почти не си правел труда да идва. По това време бил толкова уморен от бизнеса, че така и не научил името на новия носач.

Хектор се справял отлично като фактически управител на „Спортните стоки на Червенокосия“. След целогодишната изолация в портландската фабрика за бъчви и уединената теснотия на склада, шансът да бъде отново сред хора му дошъл добре. Магазинът бил като малък театър, а ролята, която изпълнявал, била в основите си същата, като във филмите му: съвестен подчинен, чевръст костюмиран счетоводител. Единствената разлика била, че сега се казвал Херман Лосър и трябвало да играе чисто. Без подкосявания и настъпвания, без комични чудатости и удари с тиган по главата. Работата му била да убеждава, да води сметките, и да защитава достойнствата на спорта. Но никой не искал от него да върши всичко това начумерен. Пак имал пред себе си публика и безбройни ситуации за изиграване и след като веднъж навлязъл в рутината, старите му актьорски инстинкти го завладели отново. Очаровал клиентите с речовитите си истории, омагьосвал ги с демонстрация на бейзболни ръкавици и въдичарски

техники, спечелвал ги за постоянно с готовността си да смъкне пет, десет, дори петнайсет процента от официалната цена. През 1931 година портфейлите били тънички, но играта си оставала евтино развлечение, начин да не мислиш за всичко онова, което не можеш да си позволиш, и Червенокосият продължавал да поддържа приличен бизнес. Каквото и да ставало, момчетата щели да продължават да гонят топката, а мъжете — да мятат въдици в реките и да стрелят по дивите животни. И да не забравяме екипите. Не само за отборите от местните гимназии и колежи, но и за двестата членове на Боулинг лигата на Ротарианския клуб, десетте тима от Католическата благотворителна баскетболна асоциация, да не говорим за трийсет и шестте аматьорски отбора по софтбоул. О'Фелън бил завзел този пазар преди петнайсет години и поръчките валели всеки сезон, точни и неизменни като фазите на луната.

Една нощ в средата на април, докато привършвали с Нора четвъртъчния си урок, тя се обърнала към Хектор и му оповестила, че е получила предложение за женитба. Думите ѝ дошли отникъде, без нищо общо с досегашния разговор, и за един миг Хектор се зачудил дали е чул правилно. Такава вест обикновено се съпровождала от усмивка, може би дори смях; но Нора не се усмихвала и не изглеждала ни най-малко щастлива да сподели с него тази новина. Хектор запитал за името на младия щастливец. Нора поклатила глава, загледала се в пода и започнала да мачка края на синята си рокля. Когато вдигнала поглед, в очите ѝ блещукали сълзи. Устните ѝ се раздвижили, но преди да каже каквото и да било, станала рязко от мястото си, затулила устата си с длан и избягала от хола.

Изчезнала преди той да разбере какво става. Не му останало време дори да я извика и като я чул как тича нагоре по стълбите и затръшва вратата на стаята си, разбрал, че няма да слезе обратно тази вечер. Урокът бил приключил. Трябвало да върви, рекъл си, но минали няколко минути, а той не мръдвал от дивана. В крайна сметка в хола доплувал О'Фелън. Било тъкмо след девет и Червенокосият се намирал в обичайното си вечерно състояние, но не чак дотам, че да губи равновесие. Той се втренчил в Хектор и това бил най-продължителният път, когато задържал очите си върху своя помощник-управител, измерил го с поглед от горе до долу и устата му увиснала в полуусмивка. Хектор не знаел дали тази усмивка изразява съжаление,

или насмешка. По-скоро и двете едновременно, някакво състрадателно презрение, ако имало такова нещо, и Хектор я намерил за притеснителна — знак за някаква тлееща враждебност, каквато О'Фелън не бил проявявал с месеци. Най-сетне Хектор станал и попитал: Нора ще се омъжва ли? Шефът му се изсмял късо и саркастично. Откъде, по дяволите да знам, отвърнал. Що не я питаш сам? После изгрухтял в отговор на собствения си смях, обърнал се и излязъл.

Две вечери по-късно Нора се извинила задето си изпуснала нервите. Сега се чувствала по-добре, кризата била преминала. Отказала предложението и толкоз. Случаят бил приключен; нямало какво повече да му мисли. Албърт Суийни бил свестен човек, но още момче, а на нея ѝ било писнало от момчета, особено от богати момчета, които пилеели парите на бащите си. Ако някога се омъжела, щяло да е за истински мъж, който знаел как да се оправя в живота и можел да се грижи сам за себе си. Хектор забелязал, че тя не може да обвинява Суийни задето имал богат баща. Не бил той виновен, пък и какво всъщност му било лошото да си богат? Нищо, казала Нора. Просто не искала да се омъжва за него — и туйто. Бракът продължавал вечно и тя нямало да каже „да“, преди да се появи подходящият човек.

Нора скоро се окопитила, но отношенията на Хектор с О'Фелън като че ли навлезли в нова, притеснителна фаза. Повратната точка бил онзи цирк в хола с продължителния втренчен поглед и краткия, дразнещ смях; и след онази вечер Хектор отново се почувствал сякаш го следят. Сега, когато О'Фелън идвал в магазина, не взимал участие в сделките или в обслужването на клиенти. Вместо да помогне или да застане зад касата, когато работата идвала в повече, той се намествал в един стол пред витрината с тенис ракети и ръкавици за голф и тихичко четял сутрешните вестници, но час по час надигал поглед с онази кисела усмивка, която опъвала устните му надолу. Сякаш възприемал помощника си като забавно животинче или играчка с механизъм. Хектор му докарвал добри пари, изнемогвал по десет-единайсет часа в денонощието, за да води О'Фелън полупензионерския си живот, но всички тези усилия сякаш само настройвали шефа му по-скептично и по-снизходително. Колкото и да се тревожел, Хектор се преструвал, че не забелязва. Няма нищо лошо да те има за престараващ се глупак, мислел си; щял да преживее и обръщенията Мучачо и Ел Сеньор, но от

такъв човек по-добре да стоиш надалеч и да гледаш гърбът ти да е обърнат към стената всеки път, когато влезе.

Обаче когато те кани в голф клуба си да изиграете осемнайсет дупки в някоя ясна неделна сутрин в началото на май, не казваш не. И не отказваш, когато те покани на обяд в „Синчеца“, не веднъж, а два пъти за една седмица, настоявайки да си поръчваш най-скъпите ястия в менюто. Докато не знае тайната ти, докато не подозира какво търсиш в Спокейн, можеш да понасяш напрежението от това постоянно следене. Понасяш го тъкмо защото намираш за непоносимо да си с него, защото го съжаляваш, че е станал такава развалина, защото всеки път, когато усетиш циничното отчаяние да се процежда в гласа му, знаеш, че и ти си отчасти отговорен за това, че то е там.

За втори път обядвали в „Синчеца“ една сряда следобед в края на май. Ако Хектор бил подготвен за онова, което щяло да последва, навярно щял да реагира другояче, но след двайсет и пет минути общи приказки въпросът на О'Фелън го изненадал отведнъж. Онази вечер, като се върнал в пансиона си на другия край на града, Хектор написал в дневника си, че за него вселената променила формата си в един-единствен миг. *Всичко ми е убягвало. Всичко съм разбирал погрешно. Земята е небето, слънцето е луната, реките са планини. Друг свят съм гледал.* После, докато събитията от вечерта още били пресни в паметта му, записал дума по дума разговора си с О'Фелън.

Та значи, Лосър, попитал го внезапно О'Фелън, кажи ми какви са намеренията ти.

Тази дума не я разбирам, отвърнал Хектор. Пред мен стои една чудесна пържола и имам сериозното намерение да я изям. За това ли питате?

Ти си умно момче, Чико. Знаеш какво имам предвид.

Моля да ме извините, сър, но тези намерения ме озадачават. Не мога да ги схвана.

Дългосрочните ти намерения.

А, сега разбирам. Говорите за бъдещето, идеите ми за бъдещето. Спокойно мога да кажа, че единствените ми намерения са да продължавам в същия дух. Да работя за вас. Да правя каквото мога за магазина.

И какво друго?

Няма друго, мистър О'Фелън. Говоря чистосърдечно. Вие ми дадохте златна възможност и аз възнамерявам да я оползотворя изцяло.

А кой според теб ходатайства да ти дам тази възможност?

Не мога да кажа. Винаги съм си мислил, че е било ваше лично решение, че вие самият ми давате този шанс.

Нора беше.

Мис О'Фелън ли? Никога не ми е казвала. Представа си нямах, че това е нейна работа. Вече ѝ дължа толкова много, а ето че дългът ми нараства още повече. Вашите думи ме карат да съм по-скромен.

Харесва ли ти да я гледаш как страда?

Мис Нора да страда? Но защо, за бога, ще страда? Та тя е забележително, енергично момиче и всеки я уважава. Зная, че на сърцето ѝ тежат семейни трагедии — както тежат и на вашето сърце, сър, — но като изключва сълзите, които понякога пролива за изчезналата си сестра, тя ми се е явявала само в най-живо и бойко настроение.

Тя е силна. Стяга се за пред другите.

Огорчава ме да го чуя.

Миналия месец Албърт Суийни поиска ръката ѝ и тя му отказа. Защо мислиш, че го стори? Момчето е син на Хайръм Суийни — щатският сенатор, най-силният републиканец в района. Можеше да си живее царски следващите петдесет години, но каза „не“. Защо мислиш, че го стори, а, Лосър?

На мен ми каза, че не го обича.

Правилно. Защото обича друг. И кой мислиш, че е тоя друг?

Невъзможно ми е да отговоря на този въпрос. Нищо не знам за чувствата на мис Нора, сър.

Ти не си мека китка, нали, Херман?

Моля, сър?

Мека китка. Педал.

Не, разбира се.

Тогава защо не направиш нещо?

Говорите със загадки, мистър О'Фелън. Не разбирам.

Уморен съм, синко. Останало е едно-единствено нещо, заради което живея, и след като се погрижа за това нещо, искам само да се гътна на спокойствие. Помогни ми и ще сключим сделка. Кажете само една дума, амиго, и всичко е мое. Магазинът, бизнесът, всичко.

Предлагате да ми продадете бизнеса си? Аз нямам пари. Не съм в състояние да сключвам такива сделки.

Миналото лято се пръкна отнякъде в магазина да молиш за работа, а сега ти дърпаш конците. Бива те в това, Лосър. Нора беше права за теб и аз няма да ѝ заставам на пътя. Никому вече няма да стоя на пътя. Каквото иска, това ще получи.

Защо все намесвате мис Нора? Мислех, че правите бизнес предложение.

Точно така. Но само ако ми се отплатиш с това. Да не би да те моля за нещо, което ти сам не искаш? Много добре виждам как се гледате. Трябва само да изиграеш своя ход.

Какво говорите, мистър О'Фелън?

Сам си отговори.

Не мога, сър. Наистина не мога.

Нора, глупако. В тебе е влюбена.

Но аз съм едно нищо, абсолютно нищо. Не може Нора да ме обича.

Ти може така да мислиш, може и аз така да мисля, но и двамата грешим. Сърцето на моето момиче се пръска — проклет да съм, ако седя отстрани и продължавам да я гледам как се мъчи. Две деца вече изгубих и това няма да се случи трети път.

Но аз не бива да се женя за Нора. Аз съм евреин и такива неща не са разрешени.

Какъв вид евреин?

Евреин. Има само един вид евреи.

Вярваш ли в Бог?

Какво значение има. Аз не съм като вас. Идвам от друг свят.

Отговори ми на въпроса. Вярваш ли в Бог?

Не, не вярвам. Вярвам, че човек е мярата на всички неща. И на доброто, и на лошото.

Тогава с теб сме от една религия. Ние сме еднакви, Лосър. Единствената разлика е, че ти се оправяш с парите по-добре от мен. Това значи, че ще можеш да се грижиш за нея. Друго не искам. Погрижи се за Нора и аз ще мога да си умра спокойно.

Поставяте ме в затруднение, сър.

Не знаеш какво значи затруднение, омбре. Ще ѝ направиш предложение до края на месеца, или ще те изхвърля. Схващаш ли? Ще

те изхвърля и ще изрита задника ти далеч от проклетия щат.

Хектор му спестил труда. Няколко часа след като излезли от „Синчеца“, той затворил магазина за последен път, прибрал се в стаята си и започнал да си събира багажа. По някое време вечерта заел пишещата машина на хазайката си и написал писмо до Нора, дълго една страница, като го подписал отдолу с инициалите Х. Л. Не можел да си позволи да остави образец от почерка си, но не можел и да изчезне без обяснение, без да измисли някаква история относно внезапното си, мистериозно заминаване.

Казал ѝ, че е женен. Не би могъл да измисли по-голяма лъжа, но в крайна сметка това било по-малко жестоко от едно директно отрязване. Жена му лежала болна в Ню Йорк и той трябвало спешно да хукне натам, присъствието му било наложително. Нора, естествено, щяла да бъде встрещена, но след като веднъж разберяла, че никога не е имало никаква надежда за тях двамата, че Хектор е бил недостъпен от самото начало, можела да се възстанови от разочарованието без никакви дълбоки белези. О'Фелън навярно щял да прозре измамата, но едва ли щял да сподели това с Нора. Той бил загрижен да защитава чувствата на дъщеря си и защо трябвало да възразява срещу отстраняването на този неудобен господин Никой, който така се бил загнездил в сърцето ѝ? С удоволствие щял да се отърве от Хектор и малко по малко, като отмине пушилката, младият Суийни пак щял да идва на гости, а Нора — да се окопоти. В писмото си Хектор благодарил за многото мили неща, които тя била направила за него. Никога нямало да я забрави, така написал. Тя била сияен дух, жена, извисена над всички други жени и самото им познанство през краткия период, който прекарал в Спокейн, променило живота му завинаги. Всичко било вярно и все пак всичко било фалшиво. Всяко изречение било лъжа, ала всяка дума била написана с вяра. Хектор изчакал да стане три часа през нощта, отишъл до къщата ѝ и пъхнал писмото под входната врата — точно както нейната мъртва сестра, Бригид, в подобна ситуация преди две години и половина пъхнала едно писмо под неговата врата.

На следващия ден в Монтана направил опит за самоубийство, каза Алма, и след още три дни опитал пак в Чикаго. Първия път налупал дулото на револвера; втория път го опрял в лявото си слепоочие — но и двата пъти не успял да стигне докрай. В Чикаго отседнал в един хотел на „Саут Уебиш“ в покрайнините на Чайнатаун, и след втория неуспешен опит излязъл навън в лепкавата юнска нощ да потърси къде да се напие. Преценил, че ако излее достатъчно алкохол в организма си, ще събере кураж да се хвърли в реката и да се удави преди изгрев-слънце. Такъв поне бил планът, но малко след като излязъл да търси бутилка, попаднал на нещо по-добро от смъртта, по-добро от непретенциозното проклетие, към което се бил запътил. Това нещо се казвало Силвия Миърс и с нейна помощ Хектор се научил как да се самоубива, без да трябва да довършва работата. Тя и никой друг го научила как да пие собствената си кръв, тя го въвела в удоволствието да поглъща собственото си сърце.

Налетял на нея в една дупка на „Ръш Стрийт“ — видял я да стои до бара, докато поръчвал второто си питие. Не била кой знае какво, но цената, която казала, била толкова мизерна, че Хектор се навил. Така или иначе преди края на нощта щял да бъде мъртъв, а какво по-подходящо от това, да прекара последните часове от живота си с курва?

Тя го завела в „Бялата къща“ отсреща и след като си свършили работата в леглото, го попитала дали иска пак. Хектор отклонил предложението с аргумента, че няма пари за втори рунд, но когато тя заявила, че няма да му иска повече пари, той свил рамене и казал, защо не, и се качил върху нея повторно. Бисът скоро завършил с нова еякулация и Силвия Миърс се усмихнала. Тя го поздравила за изпълнението и го попитала дали смята, че има достатъчно течност да потрети. Не веднага, отвърнал Хектор, но след половин час може би нямало да има проблем. Това не я устройвало. Ако можел да свърши пак след двайсет минути, щяла да му отпусне още един път, но трябвало да го вдигне след десет. Тя извила очи към часовника на нощната масичка. Десет минути от сега, казала, броят се след като голямата стрелка стигне дванайсет. Това била сделката. Десет минути, докато почне, и още десет — да си свърши работата. Но ако в някакъв момент му омекне, трябвало да я обезщети за последния път. Това било наказанието. Три пъти на цената на един, а иначе да кихне

паричките за целия сеанс. Е, какво? Искал ли да си ходи сега, или смятал, че ще се справи със задачата?

Ако не се усмихвала, докато задавала въпроса си, Хектор щял да я сметне за луда. Проститутките не предлагали услугите си безплатно и не подлагали на изпитание мъжествеността на клиентите си. Това било в стила на специалистките по камшика и тайните мъжемразки, на онези, които търгували с физическото страдание и перверзните унижения — но Миърс му се виждала просто неугледно, безгрижно момиче и като че ли не го предизвиквала, ами се опитвала да го вкара в някаква игра. Не, не точно игра, а по-скоро експеримент, научно изследване относно копулативната издръжливост на двукратно изтощен пенис. Сякаш го питала могат ли мъртвите да възкръсват и ако да, колко пъти? Догадки не се допусkali. За да се стигне до убедителни резултати, изследването трябвало да се проведе при строго определени лабораторни условия.

Хектор ѝ се усмихнал в отговор. Миърс лежала разкрячена на леглото, с цигара в ръка — уверена, отпусната, чувствайки се съвсем удобно в голотата си. Какво щяла да спечели от това, поинтересувал се Хектор. Пари, отвърнала тя. Купища пари. Е, това ме гръмна, казал Хектор. Лежала и му се предлагала безплатно, а в същото време говорела как ще забогатеете. Това не било ли глупаво? Не било глупаво, а умно, отговорила тя. Можело да се спечелят много пари и ако той си го вдигнел до девет минути, имал шанса да ги спечели заедно с нея.

Тя изгасила цигарата и взела да шава с ръце по тялото си, да гали гърдите си, да милва с длани корема си, да прокаря пръсти по вътрешната страна на бедрата си, да докосва с тях космите си, вулвата, клитора; разкрячила му се, устата ѝ се разтворила и езикът ѝ се плъзнал по устните. Хектор не бил имунизиран срещу тези класически провокации. Бавно, но сигурно мъртвецът се надигнал от гроба си и когато Миърс видяла какво става, издала някакъв палав бръмчащ звук с гърлото си, продължителен единичен тон. Целящ сякаш едновременно да изрази одобрение и да вдъхне кураж. Лазар отново дишал. Тя се извъртяла по корем, пъшкайки една след друга разни двусрични думи и стенийки в подправена възбуда, после вдигнала задника си във въздуха и му казала да влиза. Хектор не бил съвсем готов, но когато притиснал пениса си в алените гънки на срамните ѝ устни, той се втвърдил достатъчно, за да позволи проникване. Бил вече

почти напълно изпразнен, но накрая все пак успял да изпусне нещо повече от потта си — доказателство за постижението, ако не друго, и когато най-сетне слязъл от нея и се плъснал върху чаршафите, тя се обърнала и го целунала по устата. Седемнайсет минути, каза. Направил го три пъти за по-малко от час, а тъкмо това търсела. Ако искал, тя била готова да го вземе за партньор.

Хектор нямал идея какви ги говори. Тя обяснила и тъй като той продължавал да не разбира какво се опитва да му каже, му обяснила пак. Имало разни мъже, каза, богати мъже в Чикаго и из целия Среден запад, навити да плащат много пари, за да гледат как хората се ебат. Ааа, казал Хектор, говориш за порнография, за мръсни филми. Не, поправила го Миърс, никакви такива измишльотини. Представления на живо. Истинско ебане пред истински хора.

Била го правила известно време, но последния месец партньорът ѝ попаднал в ареста, след като едно влизане с взлом взело, че пропаднало. Горкият Ал. Така или иначе пиел твърде много и трудно го вдигал. Дори да не се бил изключил сам от предприятието, май било време да му потърси заместник. Трима-четирима издържали теста през последните две седмици, но никой от тези юнаци не можел да се сравнява с Хектор. Тя харесвала тялото му, харесвала на усещане кура му, а на всичкото отгоре той имал и ужасно красиво лице.

А, не, възразил Хектор. В никакъв случай нямало да си покаже лицето. Ако тя искала да работи с него, той щял да носи маска.

Не че имал някакви скрупули. Навремето филмите му били популярни в Чикаго и той не можел да поеме риска да го разпознаят. Ролята му в спектакъла и без това била достатъчно трудна, не виждал как би могъл да я изпълнява, ако ще се страхува, ако всеки път, когато излезе пред публиката, ще тръпне дали някой няма да го извика по име. Това било единственото му условие. Ако можел да крие лицето си, щял да участва.

Миърс се колебаела. Защо ще си показва хуя пред хората, а няма да им дава да видят кой е? Ако тя била мъж, щяла да се гордее с това, което той имал. Щяла да иска всеки да знае, че е нейно.

Но те нямало да гледат него, казал Хектор. Тя била звездата; и колкото по-малко мисли публиката кой е той, толкова по-успешни щели да са представленията им. Като си сложи маска, няма да има самоличност, няма да има индивидуални характеристики, нямало

нищо да възпрепятства въображението на мъжете, които ги гледат. Те не искали да го гледат как я чука, искали да си представят как те самите я чукат. Ако бъде анонимен, ще се превърне в двигател на мъжкото желание, в представител на всеки един мъж сред публиката. Неизтощимият Мистър Жребец, който спуква от ебане неуголимата Лейди Путка. Всеки един мъж — значи който и да е мъж. Но само една жена, допълнил, винаги и всякога една-единствена жена, и нейното име било Силвия Миърс.

Миърс приела аргумента. Това бил първият ѝ урок по бизнес тактика и макар че не схванала всичко, което ѝ говорел Хектор, харесало ѝ как звучи, харесало ѝ, че той искал тя да е звездата. Когато я нарекъл Лейди Путка, тя вече се кискала на глас. Къде се бил научил да говори така, запитала го. Не познавала друг, който казвал нещата толкова мръсно и в същото време толкова красиво.

Упадъкът си има своите добри страни, отвърнал Хектор, умишлено говорейки покрай ушите ѝ. Ако един мъж реши да пропълзи в собствения си гроб, каква по-добра компания от жена с гореща кръв? Така умира по-бавно и докато плътта му е прикрепена за нейната плът, той може да живее от миризмата на собствената си развала.

Миърс отново се изкискала, без да разбира думите на Хектор. Всичко това ѝ звучало като Библията, като приказките на проповедниците и крайпътните евангелисти; но Хектор изрецитирал краткото си стихотворение за смъртта и упадъка с такова спокойствие, с такава мила и дружелюбна усмивка на лицето си, че тя го приела като шегга. И за миг не заподозряла, че той току-що ѝ е признал най-съкровения си тайни; че срещу нея стои човек, който само преди четири часа е седнал на леглото си и за втори път през тази седмица е насочил към главата си зареден револвер. Хектор бил доволен. Когато видял празния ѝ поглед, решил, че е късметлия, задето е попаднал на такава загубена, неугледна курва. Колкото и време да прекара с нея, винаги щял да е сам, когато са заедно.

Миърс била на двацет и нещо, фермерска щерка от Южна Дакота, която избягала от дома на шестнайсет, година по-късно се озовала в Чикаго и излязла на улицата в същия месец, в който Линдберг прелетял над Атлантическия океан. В нея нямало нищо забележително, нищо, което да я различи от хиляди други проститутки в хиляди други хотелски стаи в същия момент. Изрусена перхидролка с

кръгловато лице, мътни сиви очи и бузи, осеяни с белези от акне. Тя се носела с особената шармантност на мръсниците, но не притежавала магия, липсвал ѝ чар да задържи интереса ти достатъчно дълго. Вратът ѝ бил твърде къс за пропорциите на тялото ѝ, малките ѝ гърди били леко увиснали, а по бедрата и задника ѝ започвали да се лепят тлъстини. Докато договаряли условията на споразумението си (шейсет на четирийсет, което Хектор намерил за повече от щедро), той внезапно се извърнал, понеже осъзнал, че няма да издържи, ако продължава да я гледа. К'во ти ста'а, Хърм, попитала тя, добре ли си? Добре съм, отвърнал Хектор, с очи, все още приковани в ронещата се мазилка в отсрещния край на стаята. Никога не съм се чувствал по-добре. Толкова съм щастлив, че мога да отворя прозореца и да крещя от кеф като откачен. Така се чувствам, захарче. Пощурявам, пощурявам от радост.

Шест дни по-късно Хектор и Силвия изнесли първото си публично представление. Алма изчислила, че от сделката в началото на юни до последното им шоу в средата на декември двамата са се появили заедно около четирийсет и седем пъти. Повечето им изпълнения били в Чикаго и околностите, но понякога идвали заявки отдалеч: Минеаполис, Детройт, Кливланд. Местата варирали от нощни клубове до хотелски апартаменти, от складове и бардаци до офис сгради и частни домове. Най-многобройната им публика се състояла от сто зрители (парти на студентското общество в Нормал, Илинойс), а най-малката — от един-единствен (десет различни пъти излезли за един и същи мъж). Актът се различавал според изискванията на клиентите. Понякога Хектор и Силвия изнасяли малки представления, дори с костюми и диалог, а друг път само влизали голи и се чукали мълчаливо. Сценките се базирали върху най-конвенционалните еротични блянове и се получавали най-добре пред малки до средни по размер групи. Най-популярно било клишето с медицинската сестра и пациента. На хората явно им харесвало да гледат как Силвия смъква бялата си колосана униформа и не пропускали да ръкопляскаат, когато започнела да отлепва марлените превръзки от тялото на Хектор. Представяли още „Скандалът в изповедалнята“ (който завършвал с това, че свещеникът обезчестявал монахинята), а също и по-

изпипаната история за двама либертинци, които се срещат на маскенбал в предреволюционна Франция. Почти всеки път зрителите били само мъже. Големите групи обикновено били доста буйни (ергенски партита, рождени дни), докато малките рядко вдигали какъвто и да било шум. Банкери и адвокати, бизнесмени и политици, спортисти, брокери и богати безделници: всички наблюдавали захласнати, сякаш под въздействието на някаква магия. Сравнително често поне двама-трима разкопчавали панталоните си и започвали да мастурбират. Съпруг и съпруга от Форт Уейн, Индиана, които наели дуета за частно представление у дома си, стигнали дотам, че се съблекли по време на акта и сами започнали да правят секс. Хектор установил, че Миърс била права. Можело да натрупаш бая пари, ако дръзнеш да дадеш на хората онова, което искат.

Той наел малък, икономичен апартамент в северната част на Чикаго и от всеки долар, който изкарвал, давал седемдесет и пет процента за благотворителност. Пъхвал банкноти от по десет и двайсет долара в кутията за дарения на църквата „Сейнт Антъни“, изпращал анонимни суми на Паството „Бнай Аврахам“ и раздавал невероятни количества дребни пари на слепите и сакатите просяци по улиците в квартала. Четирийсет и седем представления правели по-малко от две на седмица. Това му оставяло по пет свободни дена и той прекарвал повечето от това време в уединение, заключвал се в апартамента си и четял книги. Светът му се бил разцепил на две, каза Алма, и тялото и душата му вече не си говорели. Той бил едновременно екхибиционист и отшелник, подивял развратник и самотен монах; и ако успял да оцелее толкова дълго с тези противоречия в себе си, то било само защото съзнателно тласкал ума си към вцепенение. Вече не се борел да бъде добър, не се зальгвал, че вярва в достойнствата на себеотрицанието. Тялото му установило контрол над него и колкото по-малко мислел за това, което прави то, толкова по-добре го вършел. Алма отбеляза, че през онези месеци спрял да пише в дневника си. Единствените записки били сухи и кратки бележки относно времето и мястото на представленията със Силвия — всичко на всичко страница и половина за шест месеца. Алма го приемаше като знак, че се е страхувал да се погледне, че се е държал като човек, покрил всички огледала в къщата.

Проблем имал само първия път, или по-скоро точно преди първия път, когато още не знаел дали ще се справи с работата. За щастие Силвия уговорила първото им изпълнение за пред единствен човек. Това в известен смисъл го правело поносимо — да излезеш пред публика по някак си интимен начин, под взора на един чифт очи, а не на двайсет, петдесет, или сто. В този случай очите принадлежали на Арчибалд Пиърсън, седемдесетгодишен пенсиониран съдия, който живеел самичък в триетажна тюдорска къща в Хайленд Парк. Силвия вече била ходила там веднъж с Ал и когато в уговорената вечер се качили с Хектор в таксито и поели към крайградската си цел, тя го предупредила, че вероятно ще се наложи да премине през акта два пъти, може би дори три. Онзи глупендер бил луд по нея, рекла. Седмици наред се обаждал и настоятелно питал кога ще дойде пак, та малко по малко тя надула цената до две стотачки и половина на празнене — двойно повече от предишния път. Не съм загубенячка, когато трябва да си изкарвам хляба, заявила гордо. Ако обслужим хубаво този дъртофелник, Хърми, няма какво да му мислим за кльопачката.

Пиърсън се оказал плах и срамежлив старец — кльошав като обушарско шило, с непокътната, грижливо вчесана бяла коса и огромни сини очи. Носел смокинг от зелено кадифе за случая и докато Хектор и Силвия влизали в хола, той постоянно покашлювал и пригладил жилетката си, сякаш се чувствал неудобно в това контешко облекло. Предложил им цигари, предложил им питие (и двамата отклонили поканата) и после оповестил, че възнамерява да озвучи тяхното представление с грамофонна плоча, струнен секстет номер едно в си бемол от Брамс. Силвия захихикала като чула думата „секстет“, не разбирайки, че става дума за броя на инструментите в производението, но съдията не реагира. Вместо това поздравил Хектор за маската — която той бил сложил преди да влязат в къщата — и казал, че я намира за възбуждаща, че е хитра идея. Мисля, че ще се наслаждавам на това, рекъл. Възхитен съм от избора ти на партньор, Силвия. Този е безкрайно по-елегантен от Ал.

Съдията си падал по простите неща. Не се интересувал от провокативни дрехи, страстни диалози и изкуствено драматични сцени. Искал само да гледа телата им, казал, и след като приключил подготвителния разговор, ги насочил към кухнята, където да се

съблекат. Докато ги нямало, пуснал музиката, изгасил лампите и запалил шест свещи на различни места в хола. Това бил театър без пиеса, сурово разиграване на самия живот. От Хектор и Силвия се очаквало да влязат голи и да се захванат за работа върху персийския килим. Това било всичко. Хектор трябвало да прави любов със Силвия и когато усети върховния момент, да се отдръпне и да еякулира върху гърдите ѝ. До това опирало всичко, уточнил съдията. Струята била от изключителна важност и колкото повече разстояние преминала по въздуха, толкова повече щяло да му хареса.

След като се съблекли в кухнята, Силвия отишла при Хектор и започнала да прокарва ръце по тялото му. Целунала го по врата, дръпнала маската му и го целунала по лицето, после хванала с длан отпуснатия му пенис и го галила, докато се втвърдил. Хектор бил доволен, че се е сетил за маската. Тя го карала да се чувства по-малко уязвим, по-малко засрамен да излезе гол пред стареца; но въпреки това бил нервен и топлото докосване на Силвия му дошло добре, оценил това, че тя се опитва да премахне нередностите в системата му. Може да била звездата на акта, но съзнавала, че тежестта на доказателството зависи от него. За разлика от нея, Хектор нямало как да симулира; не можел просто да мине през движенията на престореното удоволствие и да се прави, че изпитва наслада. Трябвало в края на представлението да покаже нещо истинско и ако не тръгнел с неподправено желание, нямал никакъв шанс да се справи.

Влезли в хола хванати за ръка — двама голи диваци в джунглата от огледала с позлатени рамки и писалища в стил Луи XV. Пиърсън вече бил заел мястото си в далечния край на помещението: огромно кожено кресло с подлакътници, което сякаш го поглъщало, изкарвало го още по-кльощав и спаружен, отколкото бил. От дясната му страна стоял грамофонът и отгоре се въртяла плочата с Брамсовия секстет. От лявата му страна имало ниска махагонова лавица, отрупана с лакирани кутийки, нефритени статуетки и прочее скъпи китайщини. Това било помещение, изпълнено със съществителни и неподвижни обекти, анклав на мисълта. И в тази обстановка нищо не би могло да бъде понелепо от ерекцията, която Хектор внесъл със себе си — от глаголния спектакъл, който внезапно взел да се разиграва на девет-десет метра от креслото на съдията.

Ако старецът харесвал това, което гледал, то не показал никакви външни признаци на удоволствие. Станал на два пъти по време на представлението да смени плочата, но с изключение на тези кратки, механични прекъсвания, останал в същата позиция чак докрай, седнал на кожата си трон, праметнал единия си крак върху другия и положил ръце на коленете си. Не се пипал, не разкопчал панталоните си, не се усмихнал, не издал нито звук. Едва накрая, когато Хектор се изтръгнал от Силвия и така желаното изригване се случило, в гърлото на съдията сякаш се изтърколил някакъв тихичък, треперлив шум. Почти като ридание, помислил си Хектор, но пък, от друга страна — почти като нищо.

Така минал първият път, каза Алма, но така минал и петият, и единайсетият, и осемнайсетият път, както и още шест пъти. Пиърсън станал най-запаленият им клиент: отново и отново те се връщали в къщата в Хайленд Парк да се търкалят на персийския килим и да си приберат парите. Хектор осъзнал, че нищо не радва Силвия повече от парите, а за два месеца тя изкарала от акта достатъчно пари, за да загърби амбулантната търговия в „Бялата къща“. Не всичко отивало в нейния джоб, но дори след като дадяла петдесет процента на мъжа, когото наричала свой закрилник, доходът ѝ оставал два-три пъти по-голям отпреди. Силвия била необразована селяндурка, полунеграмотна простакеса, която говорела в мъгла от двойни отрицания и умопомрачаващи малапропизми, но доказала, че има немалко акъл за бизнес. Тя уреждала заявките, преговаряла с клиентите и се грижела за всички практически страни: транспорта до и от мястото, наема на костюми, измъдрянето на нови ситуации. Хектор никога не се занимавал с каквито и да били подробности от този сорт. Силвия му се обаждала да каже кога и къде ще изпълняват следващия път и от него се искало само да чака, докато тя долети с такси да го вземе от апартамента му. Това били негласните правила, границите на техните отношения. Работели заедно, чукали се заедно, печелели пари заедно, но никога не си и помисляли да станат приятели; и освен в случаите, когато трябвало да отрепетират нова сценка, се виждали единствено за представлението.

През цялото време Хектор я смятал за безопасна. Тя не задавала въпроси, нито пък се ровела в миналото му и за шестте и половина месеца, в които работели заедно, той нито веднъж не я видял да

погледне вестник, камо ли да говори за новините. Веднъж, по заобиколен начин, той споменал за онзи ням комик, който изчезнал преди няколко години. Как му беше името, попитал, потривайки пръсти, сякаш се мъчел да се сети, но Силвия му отвърнала с един от своите празни, безразлични погледи. Хектор приел това като знак, че не е запозната със случая. В някакъв момент обаче явно някой бил говорил с нея. Хектор така и не разбрал кой, но подозирал, че е нейното приятелче — тъй нареченият ѝ закрилник, Биги Лоу, сто и двайсеткилограмово добиче, който започнал кариерата си в Чикаго като бияч по танцовите зали и сега управлявал нощния живот в „Бялата къща“. Навярно Биги ѝ дал тоя акъл, натъпкал ѝ главата с приказки за лесни пари и директни схеми на изнудване; а може би Силвия играела своята си игра, опитвала се да изцица от Хектор някой долар в повече за себе си. Така или иначе, алчността я завладяла и когато Хектор подушил какво си е наумила, оставало му единствено да избяга.

Станало в Кливланд, по-малко от седмица преди Коледа. Отишли там с влак по покана на един богат производител на гуми, изпълнили си френско-либертинския акт пред три дузини мъже и жени (дошли в къщата на индустриалеца да участват в редовната частна оргия, която той уреждал два пъти годишно) и сега седели на задната седалка в лимузината на своя домакин, на път за хотела, където щели да подремнат няколко часа, преди да се върнат в Чикаго следващия следобед. Току-що им били платили рекордна сума за свършената работа: хиляда долара за едно-единствено, четирийсетминутно представление. Делът на Хектор трябвало да е четиристотин долара, но когато Силвия преброила парите на гумения магнат, дала на партньора си само двеста и петдесет.

Това са двайсет и пет процента, забелязал Хектор. Дължиш ми още петнайсет.

Не мисля, отговорила Миърс. Толкова ти се полагат, Хърм, и аз да съм на теб, ще се радвам на късмета си.

Нима? И на какво дължа тази внезапна промяна във фискалната политика, драга Силвия?

Нищо физикално няма, пич. Говорим за долари и центове. Надуших нещо вкусничко, да ти кажа, и ако не щеш да го разправя на

целия град, ще си траеш с твоите двайсет и пет. Няма вече четирийсет. Онова време мина, точка по въпроса.

Ти се ебеш като принцеса, скъпа. Разбираш секса по-добре от всяка друга жена, която съм срещал, но мисленето не ти е най-силната страна, или бъркам? Ако искаш да направим ново разпределение, хубаво. Да седнем и да го обсъдим. Но няма да сменяш правилата, без първо да се посъветваш с мен.

Окей, мистър Холивуд. Тогава зарежи маската. Ако направиш това, може да си променя решението.

Аха. Значи това била работата.

Когато някой тип не иска да си показва лицето, значи си има някаква тайничка, нали? А когато някое момиче надуши тайничката, играта става друга. Сключих сделка с Хърм. Ама няма никакъв Хърм, а? Той се казва Хектор и щом е така, започваме всичко отначало.

Тя можела да започва всичко отначало колкото пъти иска, но това щяло да стане без него. Когато след няколко секунди лимузината паркирала пред хотел „Куяхога“, Хектор ѝ казал, че ще говорят пак на сутринта. Утрото е по-мъдро от вечерта, рекъл, искал да поразмисли малко, преди да вземе решение, но бил сигурен, че ще стигнат до споразумение, което да удовлетворява и двамата. После ѝ целунал ръка, както винаги, когато се разделяли след представление — полуподигравателен, полукуртоазен жест, който бил станал стандартният им начин да си кажат довиждане. От триумфалната гримаса, която огряла лицето на Силвия, докато повдигала ръка към устата му, Хектор разбрал, че тя си няма и представа какво е сторила. Не го била изнудила да ѝ дава по-голям дял от печалбата, просто сложила край на шоуто.

Качил се в стаята си на седмия етаж и следващите двайсет минути прекарал пред огледалото, опрял пистолета в дясното си слепоочие. Бил много близо до това да натисне спусъка, каза Алма, по-близо от предишните два пъти; но когато волята отново му изневерила, той оставил пистолета на масата и излязъл от хотела. Било четири и половина сутринта. Той отишъл пеша до автогара Грейхаунд, двайсет пресечки северно от хотела, и си купил билет за следващия автобус, излизащ от града — или по-следващия. Автобусът от шест часа

тръгвал на изток към Йънгстаун, а този от шест и пет пътувал в обратната посока. Деветата спирка по западния маршрут била Сандъски. Това бил градът, където той така и не прекарал детството си, и като си спомнил колко прелестно му прозвучало навремето това име, Хектор решил да иде там — просто да види как изглежда въображаемото му минало.

Било сутринта на 21 декември 1931 година. Сандъски се намирал на шейсет мили разстояние и Хектор проспал по-голямата част от пътуването, събудил се чак когато автобусът спрял на автогарата след два часа и половина. В джоба си имал само малко над триста долара: двеста и петдесетте от Миърс, една банкнота от петдесет, която пъхнал в портфейла си, преди да тръгне от Чикаго на двайсети, и рестото от десетачката, с която платил автобусния си билет. Отишъл в бюфета на автогарата и си поръчал специална закуска: хемендегс, препечена филийка, картофи по селски, портокалов сок и слонска доза кафе. Докато преполовявал третата си чаша, попитал касиера дали има какво да се види в града. Просто минавал, казал, и едва ли някога щял да попадне отново тук. Сандъски не е голямо чудо, отвърнал касиерът. Само едно малко градче, нали, но на ваше място бих хвърлил един поглед на Сийдър Пойнт. Там е увеселителният парк. Има ги ледените пързалки и ездата, влачето на ужасите и хотелските обирджии, всякакви работи има. Между другото, тъкмо там Кнут Рокни измислил предния пас, в случай че сте футболен запаянко. Сега през зимата е затворено, но все пак си струва да се види.

Касиерът му нарисувал и малка карта върху една салфетка, но вместо да завие надясно от автогарата, Хектор тръгнал наляво. Това го отвело на „Кемп Стрийт“ вместо на „Кълъмбъс Авеню“, а втората му грешка била, че по „Уест Монроу“ тръгнал на запад, вместо на изток. Стигнал чак до „Кингс Стрийт“ и едва тогава загреял, че върви в грешната посока. Никакво полуостровче нямало наоколо и вместо центрофуги и дяволски въртележки, пред него се изправяли в редица мрачни порутени фабрики и изоставени складове. Студ, схлупено небе, мирис на сняг във въздуха и едно осакатено трикрако куче — единственото живо същество на сто метра околоръст.

Хектор тръгнал обратно по стъпките си — и в момента, в който се обърнал, бил завладян от чувство за нищожност, от изтощение — толкова силно, толкова безпощадно, че трябвало да се подпре на една

стена, за да не падне. Откъм езерото Ери духал леден вятър и макар че брулел лицето му, Хектор не знаел дали това е истински вятър, или само си въобразява. Не знаел кой месец е, коя година. Не можел да си спомни името си. Тухли и калдъръм, облачето пара от дъха му и трикракото куче, куцукащо към ъгъла и изчезващо от погледа. Покъсно разбрал, видял картината на собствената си смърт, портрет на една душа в развалини, и дълго след като се съвзел и продължил, една част от него си оставала там, на пустата улица в Сандъски, Охайо, борейки се за глътка въздух, докато съществуването му се стичало като слюнка навън.

В десет и трийсет вече бил на „Кълъмбъс Авеню“ и си пробивал път сред тълпата, тръгнала на коледни покупки. Отминал киното на Уорнър Бродуейс, маникюристкия салон на Естер Гинг и общарницата на Капоци, видял как хората влизат и излизат от Кресгис, Монтомъри Уорд и Улуъртс, чул един самотен Дядо Коледа от Армията на спасението да подрънква медено звънче. Като стигнал до Търговско-банковата и застрахователна компания, решил да влезе вътре и да развали две от петдесетачките си на банкноти от по десет, пет и един. Операцията била безсмислена, но тъкмо в този момент не му хрумвало нищо друго, което би могъл да направи, и сметнал, че вместо да блуждае в кръг, може би ще е добра идея да влезе за малко на топло, ако ще да е само за минута.

Неочаквано, банката била пълна с клиенти. Опашки от по осемдесет души, мъже и жени, се точели пред четирите зарешетени гишета, подредени едно до друго на западната стена. Хектор се наредил на най-дългата опашка, която се оказала втората откъм вратата. Миг след като заел мястото си, към опашката отляво се присъединила млада жена. Изглеждаше като да е на двацет и нещо, носела дебело вълнено палто с кожена яка. Като нямал какво друго да прави в момента, Хектор взел да я разглежда с крайчеца на окото си. Открил, че лицето ѝ е забележително, интересно, с високи скули и грациозно оформена брадичка; харесал му замисленият, самовгълбен поглед, който доловил в очите ѝ. В доброто старо време би я заговорил незабавно, ала сега се задоволил да я гледа, да фантазира за плътта, скрита под палтото, и да си представя мислите, понесени из тази нейна чудна, впечатляваща главица. По едно време тя неволно погледнала към него и като видяла как настойчиво я зяпа, отвърнала на погледа му

с краткотрайна, загадъчна усмивка. Хектор кимнал, усмихнал се пак така кратко в отговор и след миг нейното изражение се променило. Тя присвила очи, намръщила се объркано, сякаш се опитвала да си спомни нещо, и Хектор разбрал, че е разпознат. Нямамо никакво съмнение: жената е гледала филмите му. Познавала лицето му и макар че все още не можела да се сети кой е, едва ли щели да ѝ трябват повече от трийсет секунди, за да реши загадката.

Това му се било случвало няколко пъти в последните три години и всеки път успявал да се изплъзне, преди човекът да започне с въпросите. Но точно когато възнамерявал да го стори отново, в банката всичко се обърнало с главата надолу. Младата жена стояла на опашката до входа и понеже била леко извърната към Хектор, не забелязала как зад нея вратата се отворила и в банката нахлул мъж с червено-бяла кърпа, омотана около лицето. В едната си ръка носел брезентов чувал, а в другата — зареден пистолет. Станало ясно, че пистолетът е зареден, уточни Алма, защото първото нещо, което направил обирджията, било да стреля в тавана. На пода, изкрещял, всички на пода! — и докато ужасените клиенти залягали, той се пресегнал и сграбчил най-близкия човек. Всичко било въпрос на дизайн, архитектура, топография. Младата жена отляво на Хектор стояла най-близо до входа и затова тъкмо нея сграбчил онзи, тъкмо в нейната глава опрял пистолета си. Никой да не мърда, предупредил мъжът, никой да не мърда, или на това птиченце ще му пръсна черепа. Рязко я сръгал и започнал да я тика към гишетата. С лявата си ръка я държал за раменете отзад, брезентовият чувал висял от стиснатия му юмрук, и очите над кърпата шарели бясно, без фокус, нажежени от страх. Не че Хектор взел някакво съзнателно решение да стори каквото сторил веднага след това, но още в мига, в който коляното му докоснало пода, установил, че отново е изправен. Не искал да се прави на герой и със сигурност не възнамерявал да се самоубива, но каквото и да изпитвал в този момент, не било страх. Гняв, може би, и солидна доза притеснение, че ще изложи момичето на риск, но не и страх за самия себе си. Важен бил ъгълът на атаката. Тръгнел ли веднъж, нямамо да има време да спре или да смени посоката, но ако се втурнел към мъжа с всички сили и ако го нападнел откъм дясната страна — страната, където висял брезентовият чувал, — нямамо начин онзи да не забрави за момичето и да не обърне пистолета си към него. Това би била единствената

естествена реакция. Ако изневиделица те връхлети разярен звяр, забравяш за всичко друго.

Разказът на Хектор свършвал тук, каза Алма. Можел да говори за онова, което се случило до този момент, до момента, в който се затичал към мъжа, но не си спомнял да е чул изстрела, не си спомнял куршума, който се врязал в гърдите му и го съборил на земята, не си спомнял да е видял как Фрида се изтръгва от мъжа. От своята позиция Фрида можела да види по-добре какво се случва, но насочила цялото си внимание в това да се отскубне от ръцете на мъжа и затова също изпуснала до голяма степен по-нататъшното развитие. Видяла как Хектор рухва на пода, видяла дупката, която се отворила в палтото му, и кръвта, която рухнала оттам, но изгубила от поглед мъжа и не го видяла да бяга. Изстрелът все още кънтял в ушите ѝ и при всичките онези пищящи и ревящи хора наоколо, не чула трите последвали изстрела, които пазачът отправил в гърба на мъжа.

И двамата обаче били сигурни за датата. Тя била запечатана в умовете им и когато Алма се разровила в микрофилмовите архиви на „Сандъски Ивнинг Хералд“, кливландския „Плейн Дийлър“ и още няколко местни вестника, някои изчезнали, други все още съществуващи, успяла да сглоби сама остатъка от историята. „Кървава баня на «Кълъмбъс Авеню», банковият обирджия загива в престрелката, героят откаран в болница“ — така гласели някои от заглавията. Мъжът, който едва не убил Хектор, се наричал Дарил Нокс, известен също като Лудия Нокс, двацет и седем годишен бивш автомеханик, издирван в четири щата за серия банкови обири и въоръжени грабежи. Журналистите до един приветствали смъртта му, отделяли специално внимание на сръчната стрелба от страна на пазача — който успял да изстреля решаващия куршум точно в мига, в който Нокс изскачал навън, — но най-много се интересували от храбростта на Хектор, която величаели като най-брилянтната демонстрация на безстрашие, виждана в този регион от много години насам. „Девојката си беше пътник — твърдял един очевидец, цитиран в пресата. — Ако онзи юнак не беше хванал бика за рогата, не ми се ще да мисля къде щеше да е тя сега.“ Девојката била Фрида Спелинг, на двацет и две, описана в различни вестници ту като художничка, ту като наскоро завършила колежа „Бърнард“ (sic), ту като дъщеря на покойния Тедиъс П. Спелинг, виден банкер и филантроп от Сандъски. В статия след

статия тя изказвала благодарностите си на мъжа, който ѝ спасил живота. Била толкова изплашена тогава, казала, толкова сигурна, че ще умре. Молела се той да се възстанови от раните си.

Семейство Спелинг предложили да поемат разходите по лечението на мъжа, но в първите седемдесет и два часа изглеждало малко вероятно той да оживее. Бил в безсъзнание, когато го откарали в болницата, и с всичките поражения и загубата на кръв, отчели, че е минимален шансът да се пребори с опасността от шока и риска от инфекция, шансът да излезе оттам жив. Лекарите отстранили унищожения му ляв дроб, измъкнали разпръснатите парченца метал, заседнали в тъканите около сърцето и после го зашили отново. За добро или зло, Хектор си намерил куршума. Не го бил планирал по този начин, рече Алма, но това, което не бил в състояние да свърши сам, го свършил друг — и иронията била в това, че Нокс оплескал работата. Хектор оживял след срещата си със смъртта. Просто заспал и когато се събудил след дългия сън, вече не помнел, че някога въобще е искал да се самоубива. Болката била твърде жестока, за да размишлява върху такива сложни теми. Вътрешностите му изгаряли и единственото, за което можел да мисли, било как да си поеме дъх, как да продължи да диша, без да избухне в пламъци.

Отначало имали само смътна идея кой е. Изпразнили джобовете му и претърсили портфейла му, но не намерили шофьорска книжка, нито паспорт, нито какъвто и да е документ за самоличност. Единственото нещо, където имало някакво име, била членска карта за клона на Чикагската обществена библиотека в Норт Сайд. На картата пишело „Х. Лосър“, но нямало нито адрес, нито телефонен номер, нищо, което да ги отведе до местоживеенето му. Според вестникарските статии, пуснати непосредствено след престрелката, полицията правела всичко възможно да извлече повече информация за него.

Но Фрида знаела кой е — или поне ѝ се струвало, че знае. Била завършила колеж в Ню Йорк и като деветнайсетгодишна второкурсничка през 1928 година успяла да изгледа шест-седем от дванайсетте комедии на Хектор Ман. Не че се вълнувала особено от този жанр, но нещата му се давали в комплект с други, с част от анимациите и кинопрегледите преди основния филм, и запомнила достатъчно добре лицето му, за да го разпознае, като го види. Когато

три години по-късно попаднала на Хектор в банката, липсата на мустаци първоначално я объркала. Спомнила си лицето, но не могла да го придружи с име и преди да се сети кой е, онзи Нокс влетял вътре и опрял пистолет в главата ѝ. Минали двацет и четири часа, преди да е в състояние отново да помисли за това, но след като ужасът от надвисналата смърт лека-полека взел да отшумява, отговорът ѝ дошъл в проблясък на внезапна, неподлежаща на съмнение увереност. Нищо, че се предполагало мъжът да се казва Лосър. Тя била чела новините за изчезването на Хектор през 1929 година и си дала сметка, че ако той не е мъртъв, както мнозина вярвали, то значи живее под друго име. Единствената необяснима подробност била, че изведнъж се озовал в Сандъски, Охайо, но в интерес на истината повечето неща изглеждали необясними; и ако законите на физиката гласели, че всеки човек на света заема дадено пространство — тоест, че всеки по необходимост се намира някъде, — то защо това някъде, да не бъде Сандъски, Охайо? Три дни по-късно, когато Хектор излязъл от комата и проговорил с лекарите, Фрида отишла в болницата да му благодари за това, което сторил. Той не можел да говори дълго, но малкото, което казал, носело неотстранимите белези на чужд акцент. Гласът затвърдил убеждението ѝ и когато, малко преди да излезе от болницата, се навела да го целуне по челото, тя знаела без сянка от съмнение, че мъжът, който спасил живота ѝ, бил Хектор Ман.

6

Кацането се оказа по-лесно от излитането. Бях се подготвил да ме е страх, да изпадна в нов безумен пристъп на лигава безпомощност и душевна неадекватност, но когато пилотът обяви, че започваме спускане, останах учудващо спокоен, съвсем нормален. Реших, че навярно има разлика между движението нагоре и надолу, между това да изгубиш контакт с повърхността и това да се върнеш на твърдата земя. Първото беше прощаване, второто — поздрав, и изглежда началата са по-поносими от краищата, така си мислех, или може би бях открил (проста работа), че на мъртвите им е разрешено да пицят в ушите ти само веднъж дневно. Извърнах се към Алма и стиснах ръката ѝ. Тя тъкмо навлизаше в първите дни от романа на Хектор и Фрида, преминаваше през нощта, когато Хектор не издържал и ѝ се изповядал и започваше да описва изумителната реакция на Фрида (този куршум е твоето изкупление, рекла му тя; ти ми върна живота, а сега аз ти връщам твоя); но когато потърсих ръката ѝ, тя внезапно спря да говори, прекъсна наред изречението, наред мисълта. Усмихна се, после се наведе и ме целуна — първо по бузата, после по ухото и накрая право по устата. Те здравата си паднали един по друг, каза. Ако не внимаваме, ще вземе да се случи и с нас.

Може би и тези думи оказаха влияние — намалиха страха ми, намалиха риска да се стопя отвътре — но колко удачно се получи всъщност, че тъкмо глаголът „падам“ беше онази дума в тези две изречения, която обобщаваше личната ми история през последните три години. Един самолет пада през облаците и всички пътници загиват. Една жена си пада по един мъж и мъжът по нея, и докато самолетът пада надолу, те двамата нито за миг не се замислят за смъртта. Вече близо до повърхността, докато правехме последния си завой и земята се въртеше под нас, разбрах, че Алма ми предоставяше възможност за втори живот, че пред мен все още имаше нещо, стига само да събера кураж да тръгна към него. Заслушах се в музиката на двигателите, които тъкмо сменяха тоналността. Шумът в самолета се усили, стените

се затресоха и после, сякаш се бяха сетили със закъснение, колелата докоснаха повърхността.

Мина известно време, докато се организираме и тръгнем отново. Трябваше да се отвори хидравличната врата, да се отбием в дамската и в мъжката тоалетна, да потърсим телефон и да звъннем в ранчото, да купим вода за из път до Тиера дел Суеньо (пий колкото можеш повече, посъветва ме Алма; височината там е измамна, а едва ли искаш да се обезводниш), да издирим мястото за дългосрочно паркиране, където се намираще микробусът субару на Алма, и най-сетне да спрем да заредим бензин. За пръв път идвах в Ню Мексико. В нормална ситуация бих зяпал въодушевено пейзажа, бих сочил скални образувания и мъртвешки кактуси, бих питал за името на онзи там връх или онзи там разкривен храсталак, но сега бях твърде погълнат от историята на Хектор, за да обръщам внимание на такива неща. С Алма пътувахме през една от най-впечатляващите местности в Северна Америка, но що се отнася до въздействието ѝ върху нас, със същия успех можехме и да си седим в стая с угасени лампи и спуснати щори. През следващите дни щях да мина отгук още няколко пъти, но не си спомням почти нищо от онова, което видях при първото пътуване. Винаги, когато се сетя за времето, прекарано в потрошената жълта кола на Алма, единственото нещо, което ми идва в съзнанието, е звукът на гласовете ни — нейният глас и моят глас, моят глас и нейният глас — и сладостта на въздуха, който струеше от пукнатия прозорец. Но околността беше невидима. Трябва да сме били там, но сега се чудя дали и веднъж съм я погледнал. Или ако съм, дали изобщо съм обърнал внимание на онова, което виждам.

Държали го в болницата до началото на февруари, каза Алма. Фрида ходела да го види всеки ден и когато лекарите най-сетне преценили, че е достатъчно здрав, за да го изпишат, тя убедила майка си да го приберат в дома им да се възстановява. Все още не бил във форма. Чак след шест месеца щял да може отново да се движи свободно.

И майката на Фрида не възрази? Шест месеца са ужасно много време.

Впечатлила се. По онова време Фрида била пълно диване, една от онези разкрепостени бохемки, които отраснали в края на двадесетте, и отношението ѝ към Сандъски, Охайо, било изцяло

презрително. Фамилията Спелинг преживяла кризата, запазвайки осемдесет процента от богатството си — което означавало, че все още принадлежали към онова, което Фрида наричала *вътрешният кръг на едрата глупоазия от Средния запад*. Това бил един малък свят на закостенели републиканци и празноглавите им жени и основните им забавления се състояли в безкръвни танци по кънтри клубове и дълги, затъпяващи галавечери. Веднъж годишно Фрида стисвала зъби и се прибирала у дома за Коледа, понасяла тези безрадостни събития заради майка си и брат си Фредерик, който продължавал да живее в града с жена си и двете си деца. Към 2–3 януари отпрашвала обратно към Ню Йорк, кълнейки се вече никога да не се връща. Онази година, естествено, не отишла на никакви светски мероприятия, но и не се върнала в Ню Йорк. Вместо това се влюбила в Хектор. За майка ѝ всичко, което можело да задържи Фрида в Сандъски, било добре дошло.

Искаш да кажеш, че и за сватбата не възразила?

От доста време Фрида се бунтувала открито. Само ден преди престрелката казала на майка си, че смята да замине за Париж и че навярно никога повече няма да стъпи в Америка. Затова и била в банката през онази сутрин — за да изтегли пари за билета от сметката си. Последната дума, която мисис Спелинг очаквала да чуе от устата на дъщеря си, била „сватба“. В светлината на този чудодеен обрат, как да не прегърне Хектор, как да не го приеме в семейството? Майка ѝ не само че не възразила, ами сама организирила венчавката.

Значи в крайна сметка животът на Хектор наистина започва в Сандъски. Името му хрумва ей така, от нищото, изприказва куп лъжи за него и после прави така, че тези лъжи стават истина. Доста чудновато, не смяташ ли? Хаим Манделбаум се превръща в Хектор Ман. Хектор Ман се превръща в Херман Лосър, а после? В кого се превръща Херман Лосър? Той изобщо знаел ли кой е?

Отново станал Хектор. Така му викала Фрида. Така му викахме всички. След като се оженили, Хектор отново бил Хектор.

Но не Хектор Ман. Не би постъпил толкова безразсъдно, нали?

Хектор Спелинг. Взел фамилията на Фрида.

Виж и ти!

Какво „виж и ти!“? Просто подходил практично. Не искал повече да бъде Лосър. Това име обозначавало целия провал в живота му — и

ако от онзи момент щял да се казва другояче, то защо да не използва името на жената, която обичал? Въобще не се е връщал на този въпрос впоследствие. Нарича се Хектор Спелинг вече над петдесет години.

И как са попаднали в Ню Мексико?

Заминали на запад за медения си месец и решили да останат. Хектор си имал бая проблеми с дишането и се оказало, че сухият въздух му действа добре.

По онова време там е имало купища интелектуалци. Кохортата на Мейбъл Додж в Таос, Д. Х. Лорънс, Джорджия О'Кийф. Нещо общо с това?

Абсолютно нищо. Хектор и Фрида се установили в друг район на Ню Мексико. Дори не са се срещали с онези хора.

Преместили са се там през 1932 година. Вчера каза, че Хектор започнал отново да прави филми през 1940 година. Това са осем години. Какво е ставало дотогава?

Купили четиристотин акра земя. По онова време цените били невероятно ниски, та едва ли са платили повече от няколко хиляди долара за целия имот. Фрида била от богато семейство, но тя самата нямала много пари. Малко наследство от баба си — десет-петнайсет хиляди долара, нещо такова. Майка ѝ упорито предлагала да ѝ плаща сметките, но Фрида не приемала помощта ѝ. Твърде горда била, твърде инатлива, твърде независима. Не искала да се чувства като безделница. Така че с Хектор нямали възможност да наемат бригади работници да им построят къща. Без архитект, без предприемач — нямало как да си позволят такива неща. За щастие, Хектор си знаел работата. От баща си бил научил малко дърводелство, навремето сам правел снимачните площадки за филмите си, та целият този опит им позволил да сведат разходите до минимум. Сам проектирал къщата и после двамата с Фрида кажи-речи я построили със собствените си ръце. Излязло нещо съвсем обикновено. Шестстайна кирпичена постройка. Само един етаж, и единствените хора, които им помогнали, били трима братя мексиканци, безработни надничари, които живеели на края на града. В първите няколко години нямали дори електричество. Вода имали, разбира се, нямало как без вода, но им трябвали два месеца, докато я намерят и започнат да копаят кладенеца. Това била първата стъпка. След това избрали място за къщата. После начертали плановете и се захванали да строят. Всичко това отнело доста време. Да не мислиш,

че ей така са дошли и са се нанесли. Мястото било пусто и диво и трябвало да построят всичко от основите.

И после? Завършили къщата, а след това?

Фрида била художничка, така че отново станала художничка. Хектор четял книги и продължавал да води дневника си, но най-вече засаждал дървета. Това станало главното му занимание, работата му в следващите няколко години. Разчистил няколко акра земя около къщата и след това, малко по малко прокарал сложна система от подземни напоителни тръби. Така градинарството станало възможно и след като веднъж се погрижил за това, се заел с дърветата. Никога не съм ги броила, но трябва да са към двеста-триста. Канадски тополи и хвойни, върби и трепетлики, черни борове и бели дъбове. По-рано не растяло нищо, освен юка и пелин. Хектор превърнал мястото в цяла горичка. Сам ще я видиш след няколко часа, но поне за мен това е едно от най-красивите места на земята.

Това е последното нещо, което бих очаквал от него. Хектор Ман — земеделец.

Бил щастлив. Може би по-щастлив от когато и да било през живота си, но с това щастие дошла и пълната липса на амбиция. Единственото нещо, което го интересувало, било да се грижи за Фрида и да обработва парченцето си земя. След всичко, което преживял през последните години, това му се струвало достатъчно, дори предостатъчно. Покаянието му не било свършило, разбираш ли? Просто вече не се опитвал да се самоунищожи. До днес говори за тези дървета като за най-голямото си постижение. По-добро от филмите, казва, по-добро от всичко друго, което някога е сторил.

Как са печелили пари? Щом така трябвало да затягат коланите, как въобще са се оправяли?

Фрида имала приятели в Ню Йорк, а много от тези приятели били влиятелни. Те ѝ намирали работа. Илюстрирала детски книжки, рисувала за списания: работа на свободна практика от един или друг вид. Не си докарвала кой знае колко пари, но достатъчно, за да се държат на повърхността.

Трябва да е притежавала известен талант, значи.

Говорим за Фрида, Дейвид, не за някоя позираща тежкарка. Имала страхотна дарба, истинска страст да твори изкуство. Веднъж ми каза, че едва ли имало достатъчно талант в нея да стане истинска

художничка, но ако не била срещнала Хектор, сигурно щяла да прахоса живота си в опити да стане такава. Не е завършвала истинска картина от години, но все още рисува като дявол. Леещи се, лъкатушни линии, жесток усет за композиция. Когато Хектор отново започнал да прави филми, тя се заела с декорите, проектирала площадките и костюмите и дала много от себе си за крайния вид на филмите. Била неразделна част от цялото предприятие.

Продължавам да не разбирам. При това сурово съществуване в пустинята, откъде са намерили пари да правят филми?

Майката на Фрида умряла. Имотът струвал над три милиона долара. Фрида наследила половината, а другата половина отишла при брат ѝ Фредерик.

Това май обяснява финансирането, а?

Били са много пари по онова време.

Много пари са и днес, но в тази история има нещо повече от пари. Хектор дал обещание никога вече да не прави филми. Ти така ми каза преди няколко часа, а ето го сега пак в ролята на режисьор. Какво го е накарало да промени решението си?

Фрида и Хектор имали син. Тедиъс Спелинг Втори, кръстен на бащата на Фрида. Теди за по кратко, или Тед. Или Тедпоул — какви ли не имена му измислили. Родил се през 1935 година и умрял през 1938 година. Ужилила го пчела в градината на баща му. Намерили го проснат на земята, целият подут и подпухнал, и когато стигнали до най-близкия доктор на трийсет мили оттам, той вече не дишал. Представи си как са го понесли.

Представям си. Ако има нещо, което мога да си представя, то е това.

Съжалявам. Глупаво от моя страна.

Няма какво да съжаляваш. Просто ми е ясно за какво говориш. Не ми трябват умствени упражнения, за да схвана ситуацията. Тед и Тод. По-голямо съвпадение трудно ще се получи, не смяташ ли?

И все пак...

Без все пак. Продължавай.

Хектор бил съсипан. Месеци наред не правел абсолютно нищо. Седял в къщата, гледал небето през прозореца на спалнята, взирал се в opakото на дланите си. Не че Фрида го понесла леко, но той бил толкова по-крехък от нея, толкова беззащитен. Тя била достатъчно

силна, за да проумее, че смъртта на момчето била нещастен случай, че то загинало, понеже било алергично към пчели — но Хектор приемал всичко това като наказание свише. Бил твърде щастлив. Животът бил твърде мек с него и сега съдбата му дала урок.

Филмите са били идея на Фрида, нали? След като наследила парите, е уговорила Хектор отново да се захване за работа.

В общи линии, да. Той бил на крачка от нервен срив и тя знаела, че трябва да се намеси и да вземе нещата в своите ръце. Не просто да го спаси, а да спаси брака им, да спаси собствения си живот.

И Хектор ѝ се оставил.

Отначало не. Но после тя заплашила да го напусне и той най-сетне се предал. Без особена съпротива, трябва да отбележа. Така му се искало да се върне обратно към киното. Десет години сънувал ъгли на снимане, падове на светлината, сюжети. Това било единственото нещо, с което искал да се занимава, единственото нещо, което имало смисъл за него.

Ами обещанието му? Как е оправдал това, че нарушава думата си? От всичко, което ми разказа за него, не виждам как е могъл да го стори.

Сцепил косъма на две и после сключил договор с дявола. Ако в гората падне дърво, без никой да го чуе, то издава ли звук, или не? По онова време Хектор вече бил изчел доста книги, знаел всичките трикове и аргументи на философите. Ако някой направи филм и никой не го види, съществува ли филмът, или не? Ето как измислил да се оправдае. Решил да прави филми, които никога нямало да бъдат показани пред публика, да прави филми заради самото удоволствие от правенето на филми. Това било проява на зашеметяващ нихилизъм, но оттогава винаги е изпълнявал своята част от сделката. Представи си да знаеш, че си добър в нещо, толкова добър, че светът би изпаднал в страхопочитание, ако види работата ти — но ти живееш скрит от този свят. За да постъпиш като Хектор, е необходима голяма концентрация и твърдост — и мъничко лудост. И Хектор, и Фрида са мъничко луди, струва ми се, но са постигнали нещо забележително. Емили Дикинсън е писала в неизвестност, но се е опитвала да публикува стиховете си. Ван Гог опитал да продаде всичките си картини. Доколкото ми е известно, Хектор е първият човек, създал творбите си със съзнателното, предварително намерение да ги унищожи. Ще кажеш,

разбира се, Кафка — той заръчал на Макс Брод да изгори ръкописите му, но когато настъпил решителният момент, Брод не могъл да го свърши. Фрида обаче ще го свърши. Това е вън от съмнение. В деня, в който Хектор умре, тя ще отнесе филмите в градината и ще ги изгори до един — всяка лента, всеки негатив, всеки кадър, който е заснел. Това е сигурно. И ние двамата с теб ще сме единствените свидетели.

За колко филма става дума?

Четиринайсет. Единайсет пълнометражни, по деветдесет минути или повече, и още три под един час.

Предполагам, че е зарязал комедиите?

„Вести от Антисвета“, „Балада за Мери Уайт“. „Пътешествия в скрипториума“, „Засада край Самотната скала“. Това са някои от заглавията. Не звучат много забавно, нали?

Не, май трудно биха минали за комедии. Но не са и прекалено мрачни, надявам се?

Зависи какво влагаш в думата. Аз не ги намирам за мрачни. Сериозни, да, и често доста странни, но не мрачни.

Какво влагаш в думата „странен“?

Филмите на Хектор са до крайна степен интимни, със забавен ритъм, с приглушени тонове. Но винаги го има този фантастичен елемент, който ги пронизва, някаква чудата поезия. Нарушил е много от правилата. Правил е неща, които не се очаквали от един режисьор.

Например?

Разказвач, например. Разказването в киното се смята за слабост — знак, че образите не работят; но Хектор го използва безрезервно в много от филмите си. В един от тях, „История на светлината“, няма нито дума диалог. Разказ като разказ от начало до край.

Какво още е сбъркал? Сбъркал нарочно, имам предвид.

Останал е извън примката на комерса, а това означавало, че може да работи без задръжки. Хектор използвал свободата си, за да експериментира с неща, до които другите режисьори не си и помисляли да се докоснат, особено през четирийсетте и петдесетте. Голи тела. Откровен секс. Раждане. Уриниране, изхождане. Тези сцени са малко шокиращи отначало, но шокът се измирихва бързо. В края на краищата те са една естествена част от живота, но не сме свикнали да ги гледаме изобразени във филм, затова в първите секунди подскачаме и се впечатляваме. Хектор не задълбава особено в тях. След като

веднъж разбереш колко неща са възможни в неговото творчество, така наречените табути и безпардонни моменти се сливат в цялостната тъкан на историите. В някакъв смисъл тези сцени били и форма на самозащита — за всеки случай, ако някой рече да избяга с лентите. Трябвало да се погрижи филмите му да са непродаваеми.

И твоите родители са им помагали във всичко това.

Всичко било на принципа „плюй си на ръцете, направи си сам“. Хектор пишел, режисирал и редактирал филмите. Баща ми се грижел за осветяването и за камерата и след края на снимките с майка ми вършели цялата лабораторна работа. Те проявявали лентите, изрязвали негативите, миксирали звука, през тях минавало всичко, докато стигне окончателния си вариант.

Там, в ранчото?

Хектор и Фрида превърнали имота си в малко киностудио. Започнали да строят през май 1939 и през март 1940 година вече разполагали със завършена, самодостатъчна вселена, частен център за производство на филми. Една от постройките оборудвали с двойно звукозаписно студио, както и дърводелска работилница, шивачница, гримьорни, да не говорим за допълнителното пространство, отделено за складиране на декори и костюми. Друга била отредена за постпродукцията. Не можели да рискуват да изпратят лентите си в чужда лаборатория, така че си построили своя. Тя се побрала в едното крило. В другото се помещавали редакторското студио, прожекционната и подземният архив за ленти и негативи.

Цялото това оборудване не ще да е било евтино.

Струвало им над сто и петдесет хиляди долара да направят всичко това. Но можели да си го позволят, пък и повечето неща трябвало да се купят еднократно. Няколко камери, но само една машина за редактиране, един чифт прожектори и една оптична машина за разпечатване. След като се снабдили с каквото им трябвало, работели със строго ограничен бюджет. Наследството на Фрида трупало лихва, а те гледали да теглят от основната сума колкото се може по-малко. Работели в малки мащаби. Нямамо как иначе, ако искали да се оправят с наличните пари, и то без да ги изхарчат.

А Фрида отговаряла за декорите и костюмите.

Покрай другото. Помагала и на Хектор в крайната обработка, а докато правели филм, тя вършела едновременно няколко различни

неща. Редактирала сценария, снимала с бамбука, нагласявала фокуса — каквото трябвало да се върши за деня, на момента.

А майка ти?

Моята Фей. Моята красива, обична Фей. Беше актриса. Дошла в ранчото през 1945 година, за да участва в един от филмите, и с баща ми се влюбиха. Нямаха и двайсет и пет. След това играела във всеки филм, който правели, най-вече главната женска роля, но понякога асистирала на други актриси. Шиела костюми, боядисвала декори, съветвала Хектор относно сценариите му, работела с Чарли в лабораторията. Тъкмо това била тръпката. Нямаха човек, който да върши само едно нещо. Всички се включвали, всички отделяли безумно много време. Месеци наред пипкава подготовка, месеци наред изпитване след снимките. Правенето на филми било бавна, деликатна работа и понеже толкова малко хора се опитвали да вършат толкова много неща, напредвали със скоростта на охлюв. Обикновено им отнемало по две години да завършат проекта си.

Разбирам защо Хектор и Фрида са искали да стоят там — или поне отчасти го разбирам, блъскам си главата да го разбера, — но все още съм изумен от майка ти и баща ти. Чарли Грунд е бил талантлив оператор. Изследвал съм работата му, зная какво е правил с Хектор през 1928 година и не мога да си обясня защо е зарязал кариерата си.

Баща ми тъкмо преживявал развод. Бил на трийсет и пет, карал трийсет и шестата, а все още не бил пробил в челния ешелон на холивудските оператори. След петнайсет години в бизнеса все още работел по второстепенни продукции — ако изобщо имал какво да работи. Уестърни, бостънски чернилки, детски сериали. Имал страхотен талант — и още как, но бил тиха вода, от онези хора, които сякаш никога не са напълно доволни от себе си, и другите често вземали стеснението му за арогантност. Все така не успявал да вземе добрите оферти и постепенно това започнало да му се отразява да стопява самочувствието му. Когато първата му жена го напуснала, за няколко месеца слязъл при дяволите. Пиел ужасно много, самосъжалявал се, занемарил работата си. И ето че тогава му се обадил Хектор — точно когато бил стигнал дъното.

Това все още не обяснява защо се е съгласил. Няма човек, който прави филми и не иска никой друг да ги види. Просто няма такава неща. Та какъв е иначе смисълът да слагаш филм в камерата?

Това не го интересувало. Знам, че ти е трудно да го повярваш, но единственото, което имало значение за него, било работата. Резултатите били от второстепенна важност, от нулева почти. Доста кинаджии са такива — особено онези зад кадъра, бачкаторите, черноработниците. На тях им харесва да измерват нещата. Харесва им да държат техниката в ръце и да я карат да върши каквото пожелаят. Не става дума нито за изкуство, нито за идеи. Става дума да се захванеш с нещо и да го свършиш както трябва. Баща ми имал и добри, и лоши моменти в кинобизнеса, но го бивало да прави филми, а Хектор му дал възможност да върши това, без да се притеснява за бизнеса. Ако бил някой друг, едва ли щял да приеме. Но баща ми обичал Хектор. Винаги повтаряше, че онази година, когато работил за „Калейдоскоп“, била най-щастливото време в живота му.

Трябва да е изпаднал в шок, когато се обадил Хектор. След повече от десет години, ето че един мъртвец му говорел от другия край на линията.

Помислил си, че някой се бърка с него. Единственият друг вариант бил да разговаря с призрак и понеже баща ми не вярвал в призраци, предложил на Хектор да си го начука и треснал слушалката. Хектор трябвало да се обажда още три пъти, преди баща ми да склони.

Кога това?

В края на трийсет и девета. Ноември или декември, малко след като немците нахлули в Полша. В началото на февруари баща ми вече живеел в ранчото. Тогава новата къща на Хектор и Фрида вече била готова и той се нанесъл в старата, в малката къщурка, която построили като се нанесли в началото. Там живях и аз с родителите си навремето, там живея и сега — в онази шестстайна кирпичена къща, под сянката на Хекторовите дървета, седя и пиша откачената си, безкрайна книга.

Ами другите хора, които идвали в ранчото? Нали наемали актьори, ти така каза, и все някой е помагал на баща ти с техниката. Не е възможно да направиш филм само с четирима души. Това дори аз го зная. Може да са се оправяли сами с предпродукцията и с постпродукцията, но не и със самата продукция. А след като веднъж пуснеш вътре хора от външния свят, как се спасяваш? Как им затваряш устата?

Казваш им, че работиш за друг. Преструваш се, че те е наел някакъв ексцентричен милионер от Мексико Сити, някакъв тип, който

толкова си пада по американските филми, че си е построил собствено студио в американския пуцинак и те е цанил да му правиш филми — филми, които никога няма да бъдат гледани от друг човек, освен от него. Това е сделката. Ако дойдеш да правиш филм в ранчото Блу Стоун, правиш го с пълното съзнание, че работата ще бъде показана пред публика от един-единствен човек.

Това е смехотворно.

Може би, но доста народ налапал въдицата.

Трябва да си дяволски отчаян, за да повярваш на подобна история.

Не познаваш много актьори, нали? Те са най-отчаяните хора на света. Деветдесет процента от тях са безработни и ако им предложиш работа с прилично заплащане, няма да разпитват много-много. Всичко, което искат, е някой да им даде шанс. Хектор не тръгнал след големите имена. Не го интересували звезди. Трябвали му само способни професионалисти и понеже така или иначе пишел сценарии за малки състави — понякога само две-три роли, — не му било трудно да ги намира. Когато свършел с даден филм и бил готов да се залови със следващия, имало вече нова реколта актьори, от които да избира. С изключение на майка ми, никога не използвал друг актьор повече от веднъж.

Добре, забрави за всичко друго. Разкажи ми за себе си. Кога за пръв път чу името Хектор Ман? Знаела си го като Хектор Спелинг. На колко години си разбрала, че Хектор Спелинг и Хектор Ман са един и същи човек?

Винаги съм го знаела. В ранчото имахме пълната колекция с филмите на „Калейдоскоп“ и като малка трябва да съм ги гледала най-малко петдесет пъти. Когато се научих да чета, забелязах, че Хектор е Ман, а не Спелинг. Попитах баща си защо и той ми каза, че като млад Хектор играел под артистичен псевдоним, но сега, когато така или иначе вече не играел, спрял да го използва. Това обяснение ми звучеше съвсем правдоподобно.

Мислех си, че онези филми са били изгубени.

Почти. По всички закони на вселената би трябвало да са. Но точно когато Хънт щял да обяви фалит, ден-два преди да дойде съдия-изпълнителят, за да конфискува собствеността му и да запечата вратата, Хектор и баща ми се промъкнали в офиса на „Калейдоскоп“ и

откраднали филмите. Негативите ги нямало, но двамата си тръгнали с всичките дванайсет комедии на готова лента. Хектор ги оставил на баща ми за съхранение и два месеца по-късно изчезнал. Когато баща ми дошъл в ранчото през 1940 година, ги донесъл със себе си.

Хектор как го е приел?

Не разбирам. Как трябва да го е приел?

Това те питам. Доволен ли е бил, или недоволен?

Доволен. Разбира се, че бил доволен. Гордеел се с тези малки филми и се радвал, че отново си ги има.

Тогава защо е чакал толкова дълго, преди да ги изпрати отново във външния свят?

Какво те кара да мислиш, че е направил това?

Ами не знам, мислех си...

Смятах, че си разбрал. Аз бях. Аз го направих.

Подозирах нещо такова.

Тогава защо нищо не каза?

Не мислех, че имам право да го кажа. В случай, че би трябвало да остане тайна.

Аз нямам никакви тайни от теб, Дейвид. Каквото зная, го знаеш и ти. Не схващаш ли? Разпратих тези филми на сляпо и ти беше човекът, който ги намери. Ти си единственият на този свят, който ги е намерил всичките. Това ни прави стари приятели, не смяташ ли? Срецнахме се едва вчера, но работим заедно от години.

Скрила си им шапката на всички. Разговарях с кураторите навсякъде, където ходих, и никой нямаше никаква представа коя си. Като бях в Калифорния, обядвах с Том Лъди, директорът на Тихоокеанския филмов архив. Те последни получили една от тайнствените кутии на Хектор Ман. Когато дошъл и техният ред, твоите пратки обикаляли вече от няколко години и слухът се бил разнесъл. Том каза, че дори не отворил пакета. Отнесъл го право във ФБР да го проверят за отпечатъци, но не намерили никакви — нито един. Не си оставила и следа.

Ползвах ръкавици. Ако ще хвърлям усилия да пазя тайна, определено няма да се издъня с такава подробност.

Ти си умно момиче, Алма.

Бас държа, че съм умна. Аз съм най-умното момиче в тази кола, предизвиквам те да докажеш обратното.

Но как си позволи да действаш зад гърба на Хектор? Той е трябвало да вземе решението, не ти.

Първо говорих с него. Идеята беше моя, но не започнах, преди той да ми даде зелена светлина.

Той какво каза?

Сви рамене. И ми се поусмихна. Няма значение, каза. Прави каквото искаш, Алма.

Значи не те е спрял, но не ти е и помогнал. Нищо не е направил.

Беше на двацет и осми ноември, почти преди седем години. Бях дошла в ранчото за погребението на майка ми и всички се чувствахме зле, като че ли някак си усещахме началото на края. Преживях го тежко. Признавам си. Заровихме я в земята само на петдесет и девет и аз бях неподготвена. Пулверизирах. Само тази дума ми идва наум: пулверизираща мъка. Сякаш всичко вътре в мен беше станало на прах. Останалите бяха толкова остарели вече. Вдигнах поглед и внезапно осъзнах, че с тях е свършено, че великият експеримент е приключен. Баща ми беше на осемдесет, Хектор — на осемдесет и една, и следващия път, когато погледнех нагоре, всички щяха да са си отишли. Това ми се отрази много зле. Всяка сутрин влизах в прожекционната да гледам майка си в нейните стари филми, излизах обратно навън чак по тъмно и плачех, та се късах. След две такива седмици реших да се прибера у дома. Тогава живеех в Лос Анджелис. Работех в една независима филмова къща и те се нуждаеха от мен. Бях съвсем решена да си тръгна. Вече се бях обадила в авиокомпанията, бях си запазила билет, но в последната минута — буквално, последната ми вечер в ранчото — Хектор ме помоли да остана.

Обоснова ли се?

Каза, че е готов да проговори и че му трябва помощ. Че не може да го стори сам.

Искаш да кажеш, че книгата е била негова идея?

Изцяло негова. Никога нямаше да се сетя сама. А даже и да се бях сетила, нямаше да го споделя с него. Не бих посмяла.

Куражът му се е изпарил. Това е единственото обяснение. Или куражът му се е изпарил, или е изкуфял.

И аз така си помислих. Но сгрехих, и ти сега грещиш. Хектор си промени решението заради мен. Каза ми, че имам право да зная

истината и че ако съм склонна да остана там и да го изслушам, той ми обещава да ми разкаже цялата история.

Добре, това го разбирам. Ти си част от семейството и след като си вече пораснала, заслужаваш да знаеш семейните тайни. Но как така личната изповед става на книга? Едно нещо е да си каже всичко пред теб, но книгата е предназначена за света, а в момента, в който той разкрие историята си пред света, животът му губи смисъл.

Само ако е още жив, когато книгата бъде публикувана. Но той няма да е жив. Обещах да не я покажа на никого. Преди да умре. Той ми обеща истината, а аз му обещах това.

И никога не ти хрумна, че той може да те използва? Ти сядаш да напишеш книгата, хубаво, и ако всичко мине добре, хората я признават за много важна книга, но в същото време Хектор продължава да живее чрез теб. Не заради филмите си — които даже няма да съществуват вече, — а заради онова, което си написала за него.

Възможно е, всичко е възможно. Но неговите мотиви не ме вълнуват особено. Може би го е тласкал страхът, може би суетата, може би някакво съжаление, надигнало се в последната минута, но той ми каза истината. Само това има значение. Трудно е да кажеш истината, Дейвид, а ние с Хектор преживяхме много през тези седем години. Той ми предостави всякаква информация — всичките си списания, всичките си писма, всеки документ, до който е успял да се добере. На този етап дори не мисля за издаване. Независимо дали ще излезе, или не, писането на тази книга беше най-великото ми преживяване.

А какво е мястото на Фрида в цялата тази работа? Тя помагаше ли ви, или не?

Нечестно е спрямо нея, но тя положи всички усилия да бъде с нас. Мисля, че не е съгласна с Хектор, но не иска да застава на пътя му. Сложно е. Всичко е сложно с Фрида.

Колко време мина, кога се реши да разпратиш филмите на Хектор?

Това стана в самото начало. Все още не знаех дали мога да му имам доверие и го предложих като тест, за да проверя, дали е откровен с мене. Ако ми беше отказал, едва ли щях да остана. Трябваше ми той да пожертва нещо, да ми даде знак, че ще бъде честен. Той разбра това.

Никога не сме го обсъждали толкова нашироко, но той разбра. Ето защо не направи нищо, за да го спре.

Това все още не означава, че е бил честен с теб. Пуснала си отново в обращение старите му филми. Каква е белята в това? Сега хората си го спомнят. Един луд професор от Върмонт даже написа книга за него. Но това с нищо не променя историята.

Всеки път, когато ми казваше нещо, аз го проверявах. Бях в Буенос Айрес, проследих какво е станало с костите на О'Фелън, изрових старите вестникарски статии за престрелката в банката в Сандъски, говорих с над дузина актьори, които са работили в ранчото през четирийсетте и петдесетте. Няма никакви несъответствия. Естествено, някои хора не можах да намеря, а други се оказаха мъртви. Жул Блауцайн например. Все още нямам и нищо за Силвия Миърс. Но ходих в Спокейн и говорих с Нора.

Тя е още жива?

Жива и здрава. Поне преди три години беше.

И?

Омъжила се за човек на име Фарадей през 1933 година и родила четири деца. Тези четири деца народили единайсет внуци, а точно по времето на моето посещение един от внуците се готвеше да я направи прабаба.

Чудесно. Не знам защо го казвам, но се радвам да го чуя.

Преподавала в четвърти клас петнайсет години, после я направили директорка на училището. Като такава и се пенсионира през 1976 година.

С други думи, Нора си останала Нора.

Когато отидох там, беше на седемдесет и нещо, но като че ли още си беше същата жена, която Хектор ми бе описал.

Ами Херман Лосър? Помнеше ли го?

Разплака се, когато произнесох името му.

Какво имаш предвид под „разплака се“?

Имам предвид, че очите ѝ се напълниха със сълзи и че сълзите се стекоха по бузите ѝ. Разплака се. Както плачем аз и ти. Както плаче всеки.

Мили боже!

Беше толкова стресната и смутена, че стана и излезе от стаята. Когато се върна, пое ръката ми и каза, че съжалева. Познавала този

човек много отдавна, но никога не успяла да го пропъди от паметта си. Той бил в мислите ѝ всеки ден през изминалите петдесет и четири години.

Това си го измисляш.

Нищо не си измислям. Ако не го бях чула със собствените си уши, и аз нямаше да повярвам. Но така беше. Всичко се оказа така, както го беше казал Хектор. Всеки път, когато мисля, че ме е излъгал, излиза, че е казвал истината. Това прави историята му толкова невъзможна, Дейвид. Защото ми е казал истината.

Тази нощ небето беше безлунно. Помня как слязох от микробуса, стъпих на земята и си казах: Алма носи червено червило, микробусът е жълт, а небето — безлунно. В тъмнината зад главната постройка смътно различих контурите на Хекторовите дървета — масивни кораби от сянка, полюшвани от вятъра.

В началото на „Мемоарите на един мъртвец“ се говори за дървета. Открих, че за това си мисля, докато вървахме към входната врата, опитвах се да си припомня своя превод на третия абзац от двете хиляди страници на Шатобриан — онзи, който започва с думите *Se lieu me plaot; il a remplacé pour moi les champs paternels* и завършва със следните изречения: *Чувствам се привързан към своите дървета. Посветил съм им елегии, сонети, оди. Всяко едно от тях съм галил със собствените си ръце, всяко едно съм освобождавал от червея, нападнал корените му, или от гъсеницата, вкопчила се в листата му. Познавам ги всички по име, като да са ми деца. Те са моето семейство. Друго нямам и се надявам да съм край тях, докато умирам.*

Не очаквах да го видя тази нощ. Когато Алма се обади от летището, Фрида ѝ каза, че Хектор най-вероятно ще спи, когато пристигнем в ранчото. Все още се държал, каза, но едва ли щял да е в състояние да говори с мен преди утре сутринта — при положение, че издържи дотогава.

Единайсет години по-късно все още се чудя какво щеше да стане, ако бях спрял, ако се бях обърнал преди да стигнем вратата. Какво щеше да стане, ако вместо да обгърна рамото на Алма с ръка и да тръгна с нея към къщата, бях спрял за миг, бях погледнал към другата половина на небето и бях открил една пълна кръгла луна, която ни огрява? Бих ли могъл да кажа тогава, че онази нощ небето беше безлунно? Ако не си бях направил труда да се обърна и да погледна назад, да, бих могъл да го кажа. Ако не съм видял луната, то не е имало луна.

Не намерявам, че не си направих труда. Държах си очите отворени, опитвах се да вникна във всичко, което се случваше наоколо, но няма съмнение и че много неща изпуснах. Каквото и да правя, мога да пиша само за онова, което съм видял и чул; за онова, което не съм — не. Това не е признание за провал, а по-скоро уточняване на методологията, излагане на принципите. Ако не съм видял луната, то не е имало луна.

По-малко от минута след като влязохме в къщата Фрида вече ме водеше към стаята на Хектор на втория етаж. Нямах време за нищо, освен за съвсем бегъл поглед, съвсем повърхностни първи впечатления — късо подстриганата ѝ бяла коса, силното ѝ, здраво ръкостискане, умората в очите ѝ — и преди да кажа каквото и да било от нещата, които се очакваше да кажа (благодаря за поканата, надявам се, че той е по-добре), тя ме уведоми, че Хектор е буден. Би искал да ви види сега, рече, и в следващия миг аз гледах гърба ѝ, а тя ме водеше нагоре по стълбите. Затова и нямах никакво време да огледам къщата — само забелязах, че беше голяма и просто обзаведена, с много рисунки и картини по стените (може би на Фрида, може би не), — нито пък да мисля за чудноватия човек, който отвори вратата, един мъж толкова дребен, че дори не го забелязах преди Алма да се наведе и да го целуне по бузата. В следващия миг в стаята влезе Фрида и макар да се сещам, че двете с Алма се прегърнаха, не мога да си спомня дали Алма беше с мен, докато се изкачвах по стълбите. Винаги я губя от поглед в този момент. Опитвам се да я намеря в спомените си, но никога не успявам да видя къде е. Щом изкача стъпалата, и Фрида е безвъзвратно изчезнала. Не може да е станало така, но така си го спомням. Винаги когато се виждам как влизам в стаята на Хектор, влизам сам.

Това, което ме поразя най-много, струва ми се, беше простицкият факт, че той притежава тяло. Преди да го видя как лежи в леглото, не знам дали изобщо вярвах в съществуването му. Имам предвид в съществуването му като реална личност, така както вярвах, че съществува Алма, така, както вярвах, че съществувам аз; не по начина, по който вярвах, че е съществувала Хелън, или дори Шатобриан. Поразя ме откритието, че Хектор има ръце и очи, пръсти и рамене, врат и ляво ухо — че мога да го докосна, че не е продукт на въображението. Толкова дълго бе стоял в главата ми, че беше някак съмнително дали би могъл да съществува някъде другаде.

Костеливите ръце с ръждиви петна по тях; напуканите пръсти и дебелиите, изпъкнали вени; хлътналата плът под брадичката; полуотворената уста. Когато влязох, той лежеше по гръб с отвити ръце, буден, но безмълвен, вперил поглед в тавана, сякаш в транс. Но когато се извърна към мен, видях, че очите му са очите на Хектор. Набръчкани страни, набраздено чело, кожата гуша, сплъстена бяла коса — и все пак разпознах в това лице лицето на Хектор. Бяха изминали шейсет години от времената на мустачките и белия костюм, но онзи Хектор не бе изчезнал напълно. Беше остарял, беше безкрайно остарял, но една частица от него се беше запазила.

Зимър, проговори той. Седнете до мен, Зимър, и загасете лампата.

Гласът му беше слаб и задавен с храчки — избоботени отдалеч въздишки и получленоразделни звуци, — но достатъчно силен, за да разбере какво казва. „Р“-то в края на името ми се чу с лека вибрация и докато се пресягах да изключа лампата на нощната масичка, се запитах дали няма да му е по-лесно, ако продължим на испански. Но след като светлината угасна, видях, че в далечния ъгъл на стаята има втора лампа — лампион с широк абажур от тънка кожа — и че в стола до него седи жена. Тя стана в мига, в който погледът ми падна върху нея, и аз като че лекичко се отдръпнах — не само защото ме стресна, а защото беше съвсем дребна, дребна като мъжа, който отвори вратата. И двамата едва ли имаха метър и двайсет. Стори ми се, че чух смеха на Хектор зад себе си (слабо просвирване, едва прошепнат смях), после жената ми кимна мълчаливо и излезе от стаята.

Коя е тя? — попитах.

Не се тревожете, рече Хектор. Казва се Кончита. Тя е част от семейството.

Просто не я видях, това е. Изненада ме.

Брат й Хуан също живее тук. Те са малки хора. Странни малки хора, които не могат да говорят. Без тях сме за никъде.

Да изгася ли онази лампа?

Не, тя не ми пречи. Не ми блести толкова. Така е добре.

Седнах на стола до леглото и се приведох напред, търсейки възможно най-близката позиция до устата му. Лампата в другия край на стаята бе не по-силна от свещ, но светлината беше достатъчна, за да виждам лицето на Хектор, да го гледам в очите. Над леглото пърхаше

блед отблясък, жълтеникаво сияние, преплетено със сенки и с тъмнина.

Винаги е толкова рано, каза Хектор, но не ме е страх. Човек като мене не се дава лесно. Благодаря ви, че дойдохте, Зимър. Не вярвах, че ще го сторите.

Алма беше много убедителна. Трябвало е да я пратите при мен много по-рано.

Разтресохте ми кокалящите, сър. Най-напред не можех да приема това, което сте направили. Сега мисля, че съм щастлив.

Аз нищо не съм направил.

Написал сте книга. Отново и отново я препрочитах, отново и отново се питах: защо сте избрали мен? Каква беше целта ви, Зимър?

Накарахте ме да се засмея. Това е всичко. Счупихте някаква черупка вътре в мен и след това се превърнахте в моето оправдание да продължа живота си.

Книгата ви не казва това. Отдава почит на едновременните ми неща с мустака, но за себе си не говорите.

Нямам навика да говоря за себе си. Кара ме да се чувствам неудобно.

Алма спомена някаква страшна скръб, неизразима болка. Ако съм ви помогнал да понесете тази болка, това е навярно най-голямото добро, което съм сторил.

Искаше ми се да съм мъртъв. Изслушах разказа на Алма този следобед и разбирам, че и вие сте се чувствали по същия начин.

Правилно ви е казала тези работи. Аз съм един смехотворен човек. Бог си направи много шеги на мой гръб и колкото повече знаете за тях, толкова по-добре ще разберете филмите ми. С нетърпение очаквам да чуя какво ще кажете за тях, Зимър. Вашето мнение е много важно за мен.

Аз нищо не разбирам от филми.

Но умеете да вниквате в чуждото дело. Четох и онези книги. Преводите ви, каквото сте писали за поетите. Неслучайно сте отделили години на въпроса с Рембо. Разбирате какво означава да обърнеш гръб на нещо. Възхищавам се от човек, който може да мисли по този начин. Това прави мнението ви важно за мен.

Досега сте се справяли без чуждо мнение. Откъде дойде тази внезапна нужда да узнаете какво мислят другите?

Оттам, че не съм сам. Тук живеят и други хора, не трябва да мисля само за себе си.

Доколкото разбрах, вие с жена си винаги сте работили заедно.

Да, така е. Но не трябва да изпускате Алма.

Биографията?

Да. Книгата, която пише. След като почина майка ѝ, разбрах, че ѝ дължа това. Алма си няма нищичко и ми се стори правилно да изоставя някои от идеите си, за да ѝ дам шанс в живота. Започнах да се изживявам като баща. Можеха да ми се случат и по-лоши неща.

Мислех, че баща ѝ е Чарли Грунд.

Той е. Но и аз съм ѝ баща. Алма е дете на цялото това място. Ако успее да направи живота ми на книга, може би нещата ще ѝ потръгнат. Ако не друго, историята е интересна. Може да е глупава, но не е лишена от интересни моменти.

Казвате, че вече не ви е грижа за вас самия, че сте се отказали.

Никога не ме е било грижа за себе си. Какво ме засяга, ако други разберат за мен? Може би ще ги разсмее. Ето това би било добро постижение — отново да накарам хората да се смеят. Вие сте се разсмели, Зимър. Може и други да започнат да се смеят.

Само загревахме, тъкмо вече навлизахме във вихъра на разговора, но преди да отговоря на забележката му, Фрида влезе в стаята и ме докосна по рамото.

Мисля, че сега трябва да го оставим да си почине, каза. Можете да продължите с разговора на сутринта.

Беше потискащо да те отрежат по този начин, но не бях в положение да възразявам. Фрида ми беше дала по-малко от пет минути с него, а той вече ме бе завладял, бе ме накарал да го харесвам повече, отколкото си мислех, че е възможно. Ако един умиращ човек може да излъчва такава мощ, казах си, представи си какъв е бил в разцвета на силите си.

Помня, че той ми каза нещо, преди да изляза от стаята, но не мога да се сетя какво. Нещо простичко и учтиво, но точните думи сега ми убягват. Май беше „очаквайте продължението“ или ако не, ще да е било „до утре, Зимър“: банална фраза, която не означаваше нищо особено съществено — освен може би неговата вяра, че той все още има бъдеще, колкото и краткотрайно да е то. Докато ставах от стола, той се пресегна и сграбчи ръката ми. Това си го спомням. Спомням си

усещането за ръката му, студена и сякаш ноктестата, и си спомням как си помислих: това се случва. Хектор Ман е жив и в момента неговата ръка ме докосва. Спомням си и как си казах да запомня това докосване. Ако не доживееше до сутринта, това щеше да е единственото доказателство, че съм го видял жив.

След онези първи трескави минути нещата поутихнаха за няколко часа. Фрида остана на втория етаж, седнала на стола, който бях заел аз по време на визитата си при Хектор, а ние двамата с Алма слязохме в кухнята, която се оказа просторно, ярко осветено помещение с каменни стени, камина и разни домакински прибори, които изглеждаха като произведени в началото на шейсетте. Почувствах се добре там, добре ми беше да седя на дългата дървена маса до Алма и да усещам докосването на ръката ѝ на същото място, където само преди миг ме бе докоснал Хектор. Два различни жеста, два различни спомена, насложени един върху друг. Кожата ми бе станала палимпсест от мимолетни усещания, и всеки нов пласт носеше отпечатъка на собствената ми самоличност.

Вечерята се състоеше в събрани отгук-оттам неща — някои топли, някои студени: леща, сух салам, сирене, салатата и бутилка червено вино. Храната ни поднесоха Хуан и Кончита, „странните малки хора, които не могат да говорят“, и макар да не отричам, че някак си ме изнервяха, бях твърде ангажиран с други неща, за да им обърна по-сериозно внимание. Алма каза, че били близнаци и се хванали на работа при Хектор и Фрида като били на осемнайсет, преди повече от двайсет години. Мислено отбелязах перфектно оформените им миниатюрни тела, грубите им селски лица, сияещите им усмивки и очевидната им добронамереност, но да гледам как Алма разговаря с тях на езика на знаците ми беше по-интересно, отколкото да гледам как те разговарят с нея. Впечатлих се, че Алма е усвоила знаците толкова добре, учудих се как изстрелва изречения с резки извивки и пируети на пръстите си и понеже това бяха пръстите на Алма, тъкмо тях исках да гледам. В края на краищата времето напредваше и скоро щяхме да си лягаме. Напук на всичко друго, което се случваше в момента, това бе предпочитаната посока на мислите ми.

Сецаш ли се за тримата братя мексиканци? — попита Алма.

Онези, дето помогнали при строежа на първата къща.

Братята Лопес. В семейството имало и четири момичета, Хуан и Кончита са най-малките деца на третата сестра. Братята Лопес подготвяли площадките за повечето от филмите на Хектор. Те самите имали общо единайсет сина и баща ми обучил пет-шест от момчетата за филмови техници. От тях се състоял екипът. Бащите сглобявали площадките и апаратурата, а синовете зареждали камерите, придвижвали платформата, грижели се още за звука и за реквизита, били осветители, разносители... това продължило с години. Като деца си играехме с Хуан и Кончита. Това са първите ми приятели на този свят.

Най-сетне Фрида слезе по стълбите и седна при нас на кухненската маса. Кончита миеше чиния на мивката (беше се качила на столче и тялото ѝ на седемгодишно дете демонстрираше сръчността на възрастен) и в мига, в който видях Фрида, я посрещна с продължителен, питащ поглед, сякаш очакваше някакви инструкции. Фрида кимна, Кончита остави чинията, избърса си ръцете в кърпата и излезе от стаята. Не бе произнесена и дума, но явно се качваше горе при Хектор, явно се редуваха да седят при него.

По моя преценка Фрида Спелинг беше на седемдесет и девет години. След описанието на Алма очаквах да видя някаква фурия — безкомпромисна, вдъхваща страх жена, титан някакъв — но жената, която седна до нас онази вечер, беше притихнала, кротка, почти резервирана в поведението си. Без червило, без грим, без каквото и да е усилие да направи нещо с косата си, но все пак женствена, все пак красива по някакъв чезнец, безтелесен начин. Докато я гледах, започнах да усещам, че тя е от онези редки хора, у които умът в крайна сметка надделява над материята. Възрастта не смачква такива хора. Състарява ги, но не ги променя вътрешно, и колкото по-дълго живеят, толкова по-пълно и непрекословно възплъщават своя дух.

Извинете ме за бъркотията, професор Зимър, каза тя. Идвате в труден момент. Хектор никак не беше добре сутринта, но когато му казах, че с Алма сте на път, той настоя да остане буден. Надявам се да не му е дошло в повече.

Хубаво си поприказвахме, отвърнах. Видях ми се щастлив, че съм дошъл.

Може би не е точно щастие, но той наистина го възприема някак много — не знам как, — много силно. Създадохте голямо оживление в тази къща, професоре. Сигурна съм, че го съзнавате.

Преди да ѝ отговоря, Алма се намеси и смени темата. Чувала ли си се с Хюйлър? — попита. Дишането му не звучи много добре, нали така. Много по-зле е от вчера.

Фрида въздъхна, после прокара ръце по лицето си — изтощена от недоспиване, от твърде много тревоги и притеснения. Няма да се обаждам на Хюйлър, каза тя (и говореше по-скоро на себе си, отколкото на Алма, сякаш повтаряше доводи, които бе изтъквала вече сума ти пъти), защото единственото, което ще каже Хюйлър, е „докарайте го в болницата“, а Хектор не иска да ходи там. Гади му се от болници. Накара ме да му обещаю и аз му дадох дума. Никакви болници, Алма. Така че какъв е смисълът да звъним на Хюйлър?

Хектор е с пневмония, каза Алма. Има само един бял дроб и вече едва диша. Ето затова трябва да се обадиш на Хюйлър.

Той иска да умре в къщата, отговори Фрида. От два дни все това ми разправя и аз няма да му скърша хатъра. Дала съм му дума.

Аз ще го откарам до Сейнт Джоузеф, ако си преуморена, каза Алма.

Само с негово позволение, отсече Фрида. А сега не можем да го питаме, защото спи. Ще пробваме на сутринта, ако държиш, но няма да го сторя без негово позволение.

Докато двете говореха, аз вдигнах поглед и видях, че Хуан се е качил на едно столче пред печката и бърка яйца в тигана. Когато станаха, той ги прехвърли в чиния и я отнесе пред Фрида. Яйцата бяха горещи, жълти и димяха — от синия порцелан се издигаше спирала от пара, сякаш самият мирис на яйцата бе станал видим. Фрида ги погледна за миг, но сякаш не разбра за какво ѝ ги поднасят. Все едно бяха купчинка камъни или ектоплазма, паднала току-що от космоса — но не бяха храна и дори ако ги регистрира като храна, не показа намерение да ги сложи в устата си. Вместо това си наля чаша вино, но отпи само малка глътка и я остави обратно на масата. Много внимателно побутна чашата встрани, после с другата ръка побутна и яйцата.

В лош момент ме хващате, каза ми тя. Надявах се да поговоря с вас, да ви поопозная поне малко, но изглежда това няма да е възможно.

Винаги има утре, казах аз.

Може би, отвърна тя. В този момент мисля само за този момент.

Защо не си легнеш, Фрида, каза Алма. От колко време не си спала?

Не помня. От онзи ден, струва ми се. Нощта преди да тръгнеш.

Сега съм тук, каза Алма, и Дейвид също е тук. Няма нужда всичко да вършиш сама.

Няма, каза Фрида, и не съм вършила всичко сама. Малките наистина много ми помагаха, но трябва да съм на линия, за да разговарям с него. Той е вече твърде слаб, за да говори със знаци.

Иди си почини, каза Алма. Аз ще остана с него. Можем да останем двамата с Дейвид.

Надявам се да не възразяваш, рече Фрида, но ще се чувствам много по-добре, ако останеш тук в къщата тази нощ. Професор Зимър може да спи в старата къща, но бих предпочела ти да си горе с мен. Ако нещо вземе, че се случи. Така става ли? Вече пратих Кончита да постеле леглото в голямата стая за гости.

Няма проблем, каза Алма, но не се налага Дейвид да спи в старата къща. Може да остане с мен.

А! — възкликна Фрида, сварена тотално неподготвена. А професор Зимър какво ще каже за това?

Професор Зимър одобрява плана, казах аз.

А! — възкликна тя отново и за първи път, откакто бе влязла в кухнята, се усмихна. Беше невероятна усмивка, пълна с почуда и изумление, и докато погледът ѝ се местеше ту върху Алма, ту върху мен, усмивката се разширяваше. Мили боже, каза тя, вие двамата май не си поплювате. Кой би помислил?

Никой, канех се да отвърна, но преди думите да излязат от устата ми, звънна телефонът. Беше чудато и неочаквано и понеже се случи веднага след като Фрида каза последните си думи, изглеждаше сякаш имаше връзка между двете събития, сякаш телефонът бе иззвънял моментално в отговор на въпроса. Звънът съсипа настроението безвъзвратно, угаси веселата светлинка, която бе започнала да играе по лицето ѝ. Фрида стана и докато я гледах как върви към телефона (окачен на стената до отворения коридор, пет-шест крачки вдясно), ми се стори, че онзи, който се обажда, ще ѝ каже, че на нея не ѝ е позволено да се смее. Че усмивките не са разрешени в къща, очакваща

смърт. Беше откачена мисъл, но това не означаваше, че интуицията ми е погрешна. Преди прекъсването се готвех да кажа „никой“ — и когато Фрида вдигна телефона и каза „ало“, се оказа, че на отсрещната линия няма никой. Ало, каза тя. Кой се обажда? И когато никой не отговори на въпроса ѝ, тя го повтори, после постави слушалката на мястото ѝ. Обърна се към нас и на лицето ѝ беше изписана тревога.

Никой, каза тя. Никой, дявол да го вземе.

Хектор почина няколко часа по-късно, между три и четири сутринта. Когато е станало, двамата с Алма сме спели, голи под одеялата в стаята за гости. Правихме любов, разговаряхме, после пак правихме любов и не съм сигурен кога най-сетне телата ни са се предали. Алма бе пропътувала от единия край на Щатите до другия и обратно за два дни, бе шофирала стотици мили към и от различни летища и все пак се оказа, че е успяла да се изтръгне от дълбините на съня, когато Хуан почукал на вратата ни. Аз не можах. Проспах цялата шумотевица и олелия и в крайна сметка изпуснах всичко. След години наред безсъние и трескави нощи, най-сетне бях способен да спя добре, и то взе, че се случи точно в онази нощ, когато трябваше да съм буден.

Отворих очи чак в десет. Алма седеше на ръба на леглото, милваше ме по бузата и шепнеше името ми тихо, но настоятелно; и даже след като се протегнах и се подпрях на лакътя си, тя изчака още десет-петнайсет минути, преди да ми съобщи новината. Преди това имаше целувки и много интимно обсъждане на моментните ни чувства, после тя ми подаде голяма чаша кафе и едва след като я бях пресушил до дъно, започна по същество. Винаги съм ѝ се възхищавал, че имаше силата и дисциплината да стори това. С това, че не заговори веднага за Хектор, ми казваше, че няма да позволи на историята да ни засмуче в по-нататъшното си развитие. Бяхме започнали своя собствена история и за нея тя беше не по-малко важна от другата — а другата беше целият ѝ живот, целият ѝ живот до мига, в който се срещнахме.

Радвала се, че съм го проспал, каза. Това ѝ позволило да остане сама за няколко минути и да си поплаче, да остави най-лошото зад себе си, преди да почне денят. Щял да бъде труден ден, труден и изпълнен със събития и за двамата. Фрида изровила томахаваката — напирала от всички страни, приготвяла се да изгори всичко колкото се може по-бързо.

Мислех, че имаме двайсет и четири часа, казах аз.

И аз така мислех. Но Фрида казва, че трябва да стане до двайсет и четири часа. Здравата се карахме за това, преди да тръгне.

Преди да тръгне? Искаш да кажеш, че не е в ранчото?

Беше безумна сцена. Десет минути след като Хектор умря Фрида вече говореше по телефона с някакъв човек от погребална агенция „Виста Верде“ в Олбъкърки. Помоли ги да пратят кола колкото се може по-скоро. Дойдоха към седем-седем и половина, което значи, че сега вече сигурно са там. Тя иска да кремира Хектор още днес.

Може ли да го направи? Не трябва ли да мине първо през цял куп формалности?

Трябва й само смъртен акт. След като лекарят прегледа тялото и установи, че Хектор е починал от естествена смърт, тя ще може да прави каквото си иска.

Сигурно си е била наумила всичко това предварително. Просто не ти е казала.

Абсурдно е. Ние ще седим в прожекционната и ще гледаме филмите на Хектор, а неговото тяло ще е в пещта, ще се превръща в купчинка пепел.

А после тя ще се върне и филмите също ще станат на пепел.

Имаме не повече от няколко часа. Няма да остане време да ги изгледаме всичките, но може би ще успеем да видим два или три, ако започнем веднага.

Не е кой знае какво, нали?

Тя беше готова да ги изгори още сутринта. Поне за това успях да я разубедя.

Звучи сякаш е обезумяла.

Мъжът й е мъртъв и първото нещо, което трябва да направи, е да унищожи творчеството му, да унищожи всичко, което са направили заедно. Ако спре и се замисли, няма да е способна да изведе нещата докрай. Разбира се, че е обезумяла. Обещала е да го направи преди почти петдесет години и днес е денят, в който трябва да изпълни обещанието си. Ако аз бях на нейното място, щях да гледам да приключа с всичко максимално бързо. Да го приключа — и да припадна. Затова Хектор й е дал само двайсет и четири часа. За да няма време да си промени решението.

Алма се изправи. Докато сновеше из стаята и вдигаше венецианските щори, аз се измъкнах от леглото и навлякох дрехите си. Имахме да си кажем още сто неща, но трябваше да ги отложим докато изгледаме филмите. Алма дръпна рязко шнура на щорите и през прозорците нахлу светлина, изпълни стаята със заслепяващ утринен блясък. Спомням си, че носеше сини джинси и бял памучен пуловер. Беше без обувки и чорапи и прелестните пръстчета на краката ѝ бяха лакирани в червено. Нещата се развиваха неочаквано. Надявах се Хектор да се запази жив заради мен, да ми подари една поредица от бавни, изпълнени с размишления дни в ранчото и да не правя нищо друго, освен да гледам филмите му и да седя с него в мрака на старческата му стая. Трудно беше да избира между двете разочарования, да реша кое повече ме потискаше: невъзможността да разговарям пак с него, или знанието, че тези филми ще бъдат изгорени преди да имам шанса да ги видя всичките.

Като слизахме надолу, минахме покрай стаята на Хектор и когато надникнах вътре, видях малките хора да махат чаршафите от леглото. Сега стаята беше напълно гола. Предметите, задръстили бюрото и нощната масичка, ги нямаше (шишенца с хапчета, чаши, книги, термометри, пешкири) — и като се изключат завивките и възглавниците, разхвърляни по пода, нищо не подсказваше, че преди седем часа тук е умрял човек. Сварих ги тъкмо докато се канеха да махнат долния чаршаф. Стояха от двете страни на леглото с вдигнати във въздуха ръце, готови да задърпат едновременно от двата ъгъла. Нужна им бе координация, защото бяха толкова дребни (главите им едва стигаха до матрака), и когато чаршафът в миг се изду и се надигна от леглото, видях, че е оцапан с всевъзможни цветни и бели петна, последните интимни следи от Хекторовото присъствие на този свят. Когато умираме, всички изцеждаме пикня и кръв, насираме се като новородени, задушаваме се в собствената си слуз. Секунда по-късно чаршафът отново стана плосък и глухонемите прислужници започнаха да се придвижват по дължината на леглото от горе на долу; чаршафът се сгъна надве и тихо падна върху пода.

Алма беше приготвила сандвичи и напитки, които да отнесем в прожекционната. Докато вървеше към кухнята да вземе кошницата за пикник, аз се разгъпках из приземния етаж и разгледах бегло нещата по стените. Само в хола трябва да имаше близо четирийсет картини и

рисунки, в коридора — още дузина: ярки вълнисти абстракции, пейзажи, портрети, скици с молив и туш. Никоя не бе подписана, но си личеше, че всички са рисувани от един човек, а това означаваше, че художникът е Фрида. Спрях пред една малка рисунка, окачена над шкафчето с грамофонни плочи. Нямах да ми остане време да разгледам всички, затова реших да се съсредоточа върху тази и да пренебрегна останалите. Рисунката представляваше малко дете, видно отгоре: двегодишно създание, проснато по гръб със затворени очи, явно заспало на креватчето си. Хартията беше пожълтяла, леко напукана по ръбовете, и като видях колко е стара, разбрах, че нарисуваното дете е Тад, мъртвият син на Хектор и Фрида. Голи ръце и крака с крехки стави; гол торс; нагънатата памучна пелена, закрепена с безопасна игла; точно зад темето — намек за решетките на легълцето. Контурите бяха очертани бързо, с моментно вдъхновение — вихър от пулсиращи, уверени линии, нанесени навярно за по-малко от пет минути. Опитах се да си представя сцената, да си пробия път обратно към мига, в който моливът за пръв път е докоснал хартията. Майката седи до детето си. Кое то спи следобеден сън. Чете книга, но когато вдига поглед и го вижда в тази беззащитна поза — главата отпусната, склонена на една страна — измъква молив от джоба си и започва да го рисува. Понеже няма хартия подръка, използва последната страница на книгата, която се оказва празна. Когато рисунката е готова, тя откъсва страницата и я оставя настрана — или пък я оставя там и съвсем забравя за нея. И ако забрави, минават години, преди отново да отвори книгата и да открие изгубената рисунка. Чак тогава ще откъсне сухата, чуплива страница от книжното тяло, ще я сложи в рамка и ще я окачи на стената. Нямах как да знам кога е станало това. Може би преди четирийсет години, а може би миналия месец, но когато и да се бе натъкнала на рисунката с нейния син, момчето вече е било мъртво — мъртво може би от много години, може би от повече години, отколкото аз бях жив.

Когато Алма се върна от кухнята, ме хвана за ръка и ме поведе по друг коридор със стени, покрити с варосан хоросан и с под от червен плочник. Искам да ти покажа нещо, каза тя. Знаем, че времето ни притиска, но няма да отнеме повече от минута.

Стигнахме до края на коридора, отминавайки две или три врати по пътя, и спряхме пред последната. Алма остави на земята кошницата

с обяда и извади от джоба си връзка ключове. Трябва да бяха петнайсет-двайсет ключа, но тя намери незабавно онзи, който ѝ трябваше, и го пхна в ключалката. Кабинетът на Хектор, каза. Повече време е прекарал тук, отколкото където и да било. Ранчото беше неговият свят, но центърът на този свят беше тук.

Беше пълно с книги. Най-напред това забелязах на влизане — колко много книги имаше вътре. Три от четирите стени бяха заети от секции, високи от пода до тавана, и рафтовете бяха натъпкани с книги до последния сантиметър. Това не бе всичко, имаше купчини книги по столове и маси, на килима, на бюрото. С твърди и с меки корици, стари книги и нови книги, книги на английски, испански, френски и италиански. Бюрото беше продълговата дървена маса в средата на стаята — съвсем същата като онази в кухнята — и помня, че едно от заглавията, които видях, беше „Последен дъх“ на Луис Бунюел. Книгата лежеше разтворена върху масата точно пред стола и затова се зачудих дали Хектор не я четял в деня, когато е паднал и си е счупил крака — последният ден въобще, който е прекарал в този кабинет. Канех се да я вдигна, за да видя докъде е стигнал, но Алма отново ме хвана за ръка и ме отведе до рафтовете в далечния ъгъл на стаята. Мисля, че това ще ти е интересно, каза. Посочи към една лавица с книги няколко сантиметра над главата ѝ (но точно на нивото на моите очи) и видях, че всичките са от френски автори: Бодлер, Балзак, Пруст, Лафонтен. Малко по-вляво, упъти ме Алма, и докато придвижвах поглед вляво по заглавията, търсейки онова, което искаше да ми покаже, внезапно видях познатото златно и зелено издание на „Плеяд“ — Шатобриан, „Memoires d'outre-tombe“.

Не би трябвало да има никакво значение, но имаше. Не че Шатобриан беше някакъв забутан автор, но ме покърти това, че Хектор бе чел тази книга, че бе навлязъл в същия лабиринт от спомени, в който бях бродил аз през последните осемнайсет месеца. Това беше някак си още една допирна точка между нас, още една брънка във веригата от случайни срещи и чудновати съответствия, които ме бяха привлекли към него от самото начало. Свалих първия том от рафта и го отворих. Знаех, че с Алма трябва да бързаме, но не можех да устоя на изкушението да прокарам ръце по две-три страници, да докосна някои от думите, които Хектор бе чел в тишината на тази стая. Отворих я някъде по средата и видях, че едно от изреченията е деликатно

подчертано с молив. *Les moments de crise produisent un redoublement de vie chez les hommes.* Моментите на криза пораждат у хората удвоена жизненост. Или може би по-прямо: хората започват да живеят, едва когато гърбът им е опрян в стената.

Излязохме бързешком навън в горещата лятна сутрин със сандвичите и студените напитки. Преди ден бяхме шофирали през опустошителна нюингланска буря. Сега се намирахме в пустинята, вървахме под безоблачно небе, вдишвахме тънкия въздух, лъхащ на хвойна. Видях вдясно дърветата на Хектор, а докато заобикаляхме градината, във високата трева зазвъняха цикади. Земята бе напръскана с еньовчета, злолетница, бял равнец. Чувствах се превъзбуден, изпълнен с някаква налудничава решимост, смесица от страх, очакване и щастие — сякаш имах три мозъка и всички работеха едновременно. Гигантски планини се възправяха в далечината като стена; в небето кръжеше ястреб; на един камък кацна синя пеперуда. Не бяхме изменили и осемдесет метра от къщата, но вече чувствах как по челото ми избива пот. Алма ми посочи продълговата, едноетажна кирпичена постройка с напукани циментови стъпала и бурени, избуяли пред входа. Тук спели актьорите и техниците, докато се правели филмите, каза тя, но сега прозорците бяха заковани, а водата и електричеството — спрени. Комплексът за постпродукция беше още четирийсет метра нататък, но вниманието ми привлече сградата зад него. Звукозаписното студио бе огромна конструкция, грамадно кубично бяло петно, искрящо на слънцето, и в тази обстановка ми изглеждаше странно, по-скоро като самолетен хангар или гараж за камиони, отколкото като място, където се правят филми. Импулсивно сграбчих ръката на Алма, потърсих бързо пръстите ѝ и ги сплетох с моите. Какво ще гледаме най-напред, попитах.

„Вътрешният живот на Мартин Фрост“.

Защо точно това, а не друго?

Защото е най-краткият. Ще успеем да го изгледаме до края и ако Фрида още не се е върнала, когато свършим, ще продължим със следващия по краткост. Не можах да измисля как иначе да го направим.

Моя е вината. Трябваше да дойда тук още преди месец. Не можеш да си представиш колко глупаво се чувствам.

Писмата на Фрида не звучаха особено гостоприемно. На твое място и аз щях да се поколебая.

Не можех да приема, че Хектор е жив. А после, след като веднъж го приех, не можех да приема, че е на смъртно легло. Тези филми стоят тук от години. Ако бях реагирал незабавно, можех да ги изгледам всичките. Можех да ги видя по два пъти, по три пъти, да ги науча наизуст, да ги смея. Сега препускаме с един-единствен. Това е абсурдно.

Не се самобичувай, Дейвид. Месеци наред ги убеждавах, че трябва да дойдеш в ранчото. Ако някой има вина, то това съм аз. Аз се забавих. Аз се чувствам глупаво.

Алма отвори вратата с нов ключ от връзката и в мига, в който прекрачихме прага и влязохме в сградата, температурата падна с десет градуса. Климатикът беше включен и освен ако не го оставяха така през цялото време (в което се съмнявах), явно Алма беше дошла дотук по-рано сутринта. Изглеждаше незначителен факт, но след като помислих върху него няколко секунди, изведнъж ужасно я съжалих.

В седем или седем и половина бе изпратила Фрида с тялото на Хектор и след това, вместо да се качи горе и да ме събуди, беше отишла в сградата за постпродукция да включи климатика. Следващите два часа и половина бе седяла тук сама, беше оплаквала Хектор в постепенно изстиващата сграда, неспособна да се изправи отново пред мен, преди да си е изплакала очите. В тези часове сме могли да гледаме един филм повече, но тя не е била готова да започнем и по този начин част от деня бе изтекла между пръстите ни. Алма не беше твърда. По-смела беше, отколкото си мислех, но не беше твърда, и когато я последвах през хладния коридор към прожекционната, най-сетне разбрах колко ужасен ще бъде този ден за нея, колко ужасен е бил вече досега.

Врати отляво, врати отдясно; но нямаше време да отворя която и да било, нямаше време да влизам и да се ровя из работилницата на звукозаписното студио, нямаше време дори да попитам дали оборудването е още там. В края на коридора свихме вляво и тръгнахме по друг коридор — стените бяха необлицовани, от кухи бетонни блокове (бледосини, това си го спомням) — и накрая влязохме през двукрила врата в малката зала. Имаше три реда тапицирани столове със съгъваеми седалки — приблизително по осемдесет на ред — и подът леко се спускаше надолу. Екранът беше завинтен върху стената, без сцена или завеса отпред — правоъгълник от непрозрачна бяла

пластмаса с мънички дупчици и ослепителен блясък. Зад нас беше прожекционната кабина, залепена за задната стена. Лампите в залата работеха; когато се обърнах и погледнах нагоре, най-напред забелязах, че има два прожектора и че всеки е зареден с филмова ролка.

С изключение на няколко дати и цифри, Алма не ми каза почти нищо за филма. „Вътрешният живот на Мартин Фрост“ бил четвъртият филм, направен от Хектор в ранчото, и след като приключил със снимките през март 1946 година, той работил върху него още пет месеца, преди да разкрие окончателната версия пред публика от няколко души на 12 август. Траел четирийсет и една минути. Както и останалите филми на Хектор, „Вътрешният живот на Мартин Фрост“ бил заснет на черно-бяла лента, но се отличавал някак си от другите по това, че би могъл да бъде класифициран като комедия (или като филм с комични елементи) и затова бил единственото от късните му произведения, което имало някаква бегла прилика с двулентовите му смехории от двайсетте. Била го избрала заради времетраенето, но това не значело, че не е добро въведение към останалите. Майка ѝ изиграла първата си роля за Хектор в този филм и макар навярно това да не било най-амбициозното им творение, то било може би най-чаровното. За момент Алма извърна поглед. После си пое дълбоко дъх, обърна ми гръб и каза: Фей е била толкова жива тогава, толкова енергична. Никога няма да се уморя да я гледам.

Очаквах да продължи, но това беше единственият ѝ коментар, единствената забележка, която можеше донякъде да мине за субективно мнение. Тя помълча още малко, после отвори кошницата и извади оттам тетрадка и химикалка — химикалката имаше фенерче, за да можеш да пишеш в тъмното. Просто ако ти хрумне да отметнеш нещо, каза. Докато взимах двата предмета, тя се приведе и ме целуна по бузата — някаква такава ученическа целувчица, — после се обърна и тръгна към изхода. След двайсет секунди чух почукване. Погледнах нагоре и я видях отново да ми маха от остъклената прожекционна кабина. И аз ѝ магнах в отговор — може би дори ѝ пратих въздушна целувка — и после, тъкмо докато се намествах по средата на първия ред, Алма приглуши светлините. Не излезе от кабината, преди да свърши филмът.

Трябваше ми известно време, докато навляза във филма, докато разбера какво става. Действието бе заснето с такъв безизразен реализъм, с такова скрупулъзно внимание към подробностите на ежедневието, че не успях да достигна до магията, заложена в сърцевината на историята. Филмът започваше като най-обикновена любовна комедия и в първите дванайсет-петнайсет минути Хектор се придържаше към мухлясалите клишета на жанра: случайната среща на мъжа и жената, недоразумението, което ги раздалечава, внезапният обрат и експлозията на желанието, гмурването в делириума, появата на затруднения, борбата със съмнението и преодоляването на съмнението — и всичко това водеше (така поне си мислех) към триумфална развързка. Но после, след като вече бях изгледал към една трета от филма, осъзнах, че грешно съм го разбрал. Въпреки привидностите, действието не се развиваше в Тиера дел Суеньо, нито пък в ранчото „Блу Стоун“. Развиваше се вътре в главата на един мъж — и жената, влязла в неговата глава, не беше реална жена. Беше дух, образ, роден от въображението на мъжа, ефимерно създание, изпратено да му стане муза.

Ако филмът беше заснет на някакво друго място, може би нямаше да ми отнеме толкова много време, докато загрея. Непосредствената близост на обстановката ме обърка и в първите няколко минути трябваше да се боря с впечатлението, че гледам някакво изпипано, извънредно добре заснето домашно филмче. Къщата във филма беше къщата на Хектор и Фрида, градината беше тяхната градина. Пътят бе техният път. Имаше ги даже и дърветата на Хектор — може би изглеждаха по-млади и по-хилави отсега, но си бяха същите дървета, които бях подминал на път за постпродукционния комплекс преди по-малко от десет минути. Имаше я стаята, в която бях спал предната нощ, камъкът, на който бях видял да каца пеперудата, кухненската маса, от която бе станала Фрида, за да вдигне телефона. До момента, в който филмът тръгна пред мен на екрана, всички тези неща бяха реални. Сега, чрез черно-белите образи от камерата на Чарли Грунд, те бяха превърнати в елементи от един измислен свят. От мен се очакваше да ги приемам като сенки, но умът ми превключи твърде бавно. Отново и отново ги виждах такива, каквито бяха, не такива, каквито трябваше да бъдат.

Надписите излязоха в мълчание, без музика на заден фон, без никакъв звуков знак, който да подготви зрителя за предстоящото. Съществените факти бяха въведени с бели букви върху черни квадрати. Вътрешният живот на Мартин Фрост. Сценарист и режисьор: Хектор Спелинг. Участват: Норбърт Стайнхаус и Фей Морисън. Оператор: Ч. П. Грунд. Декор и костюми: Фрида Спелинг. Името Стайнхаус не ми говореше нищо и когато няколко мига покъсно актьорът се появи върху екрана, бях сигурен, че никога преди не съм го виждал. Беше висок, строен мъж около трийсет и пет с остър, наблюдателен поглед и леко изтъняваща коса. Не беше необичайно мъжествен или героичен, но беше симпатичен, човешки и лицето му бе достатъчно изразително, за да подсказва определена будност на ума. Приятно ми беше да го гледам и без съпротива се доверих на ролята му, но това ми беше доста по-трудно с майката на Алма. Без съмнение това допринесе за смута и объркването, които ме обзеха в началото на филма. Виждах пред себе си майката на Алма — но я виждах млада, петнайсет години по-млада, отколкото бе сега самата Алма — и неволно търсех в нея чертите на дъщеря ѝ, търсех следи от прилика между двете. Фей Морисън беше по-тъмна и по-висока от Алма, безспорно по-красива от Алма, но телата им бяха сходно оформени и погледът в очите, наклонът на главата, тонът на гласа също издаваха родство. Не се опитвам да кажа, че бяха еднакви, но имаше достатъчно прилики, достатъчно генетични съответствия, за да си представям, че гледам Алма без белега ѝ, Алма преди да съм я срещнал, Алма като момиче на двайсет и две-три години — Алма, която чрез майка си живееше в някаква алтернативна версия на своя собствен живот.

В началото на филма камерата бавно и методично проследява интериора на къщата. Плъзва се по стените, издига се над мебелите в хола и в крайна сметка се спира пред вратата. *Къщата беше празна*, разнася се гласът на разказвача и след миг вратата се отваря и вътре влиза Мартин Фрост с куфар в едната ръка и плик зеленчуци в другата. Докато затваря вратата зад себе си с крак, разказвачът продължава: *Бях прекарал последните три години в писане на роман и се чувствах уморен, нуждаех се от почивка. Когато семейство Спелинг решиха да отидат в Мексико за през зимата, предложиха ми да използвам къщата им. С Хектор и Фрида бяхме близки приятели, а те и двамата знаеха как ме беше изсмукала книгата. Сметнах, че две*

седмици в пустинята може да ми се отразят добре, така че една сутрин се качих в колата си и потеглих от Сан Франциско към Тиера дел Суеньо. Нямах планове. Единственото, което исках, беше да съм там и да не правя нищо, да живея живота на камъните.

Докато слушаме разказа на Мартин, го виждаме как се разхожда из различни части на къщата. Той отнася зеленчуците в кухнята, но в момента, в който пликът докосва масата, камерата рязко се прехвърля в хола, където го откриваме да разглежда книгите по рафтовете. Когато ръката му се пресяга към една от тях, изведнъж скачаме в спалнята на горния етаж, където Мартин отваря и затваря чекмеджетата на бюрото и подрежда нещата си. Едно чекмедже се затваря с трясък и миг покъсно той седи на леглото и се друсва отгоре, за да провери матрака. Всичко това е накъсан, удачно оркестриран монтаж, комбиниращ близки и средно далечни планове в поредица от леко изкривени ъгли, смени на темпото и малки визуални изненади. Човек принципно би очаквал подобна поредица да се съпровожда от музика, но Хектор се отказва от инструментите в полза на естествените шумове: скърцащите пружини на матрака, стъпките на Мартин по плочките, пукането на хартиения плик. Камерата се фокусира върху стрелките на часовника и докато слушаме последните думи от въвеждащия монолог (*единственото, което исках, беше да съм там и да не правя нищо, да живея живота на камъните*), образът започва да се замъглява. Следва тишина. За секунда-две сякаш всичко е спряло — гласът, звуците, образите — и тогава съвсем внезапно действието се пренася навън. Мартин се разхожда из градината. Далечният план е последван от близък; лицето на Мартин — и после небрежно изброяване на околните обекти: дървета и храсти, небе, врана, която каца върху канадската топола. Когато камерата се връща при Мартин, той клечи и наблюдава едно мравчено шествие. Чуваме как вятърът прошумолява в клоните — продължително свистене, бучене, наподобяващо звука на прибой. Мартин вдига поглед, слага ръка над очите си срещу слънцето и отново се пренасяме от него върху друга част от пейзажа: камък, върху който пълзи гущер. Камерата се накланя с един-два сантиметра и в горния ъгъл на кадъра виждаме как над камъка преминава облак. *Но какво ли знаех, казва Мартин. Няколко часа тишина, няколко глътки пустинен въздух и съвсем внезапно в главата ми изплува идея*

за разказ. Като че ли все така става с разказите. Първо няма нищо. И в следващата минута то е вече там, заседнало е вътре в теб.

От лицето на Мартин в едър план камерата се разгръща в широка панорама на дърветата. Вятърът продължава да духа, дърветата и клоните се огъват под напора му и свистенето се усилва до пулсираща като дъх звукова вълна, понесен по въздуха ропот от въздишки. Кадърът продължава три-четири секунди по-дълго от очакваното. Това му придава странен ефект, усещане за безплътност, но точно когато вече ще се запитаме какво би могла да означава тази чудновата емфаза, се озоваваме обратно в къщата. Преходът е рязък, внезапен. Мартин седи на бюрото в една от стаите на горния етаж и трака усилено на пишещата машина. Слушаме чукането на клавишите, гледаме го как работи върху разказа си от различни ъгли и разстояния. *Нямаше да излезе дълъг, казва той. Двайсет и пет или трийсет страници, най-много четирийсет. Не знаех колко време ще ми трябва да го напиша, но реших да остана в къщата, докато свърши. Това беше новият план. Щях да пиша разказа и нямаше да изляза, докато не е готов.*

Картината постепенно потъва в чернота. Когато действието започва отново, вече е сутрин. Рязък кадър с лицето на Мартин ни го показва заспал, с глава отпусната върху възглавницата. През тънките капаци на прозорците се процежда светлина и докато го гледаме как отваря очи и се опитва да се разсъни, камерата се извърта и ни показва нещо, което не може да е истина, нещо, което противоречи на законите на здравия разум. Мартин не е прекарал нощта сам. До него в леглото има жена и с отдръпващата се назад в стаята камера виждаме, че жената спи под одеялото, легнала на хълбок и свита на кравай, обърната към Мартин — лявата ѝ ръка е небрежно отпусната върху гърдите му, дългите ѝ тъмни коси са се посипали по съседната възглавница. Мартин постепенно изплува от съня и забелязва голата ръка, легнала върху гърдите му, след това осъзнава, че ръката е част от нечие тяло и накрая рязко сяда в леглото, с вид като че ли току-що е получил токов удар.

Разбудена от тези внезапни движения, младата жена промърква, заравя глава във възглавницата и сетне отваря очи. Най-напред като че ли не забелязва намиращия се в съседство Мартин. Все още изтощена, все още борейки се да дойде в съзнание, тя се претъркулва по гръб и се прозява. Когато протяга ръце, дясната ѝ ръка докосва тялото на

Мартин. За секунда-две не се случва нищо, после много бавно тя сяда в леглото, вижда обърканото и ужасено лице на Мартин и изпищява. Миг по-късно отмята завивките, скача от леглото и започва да търчи из стаята, обзета от страх и притеснение. Няма никакви дрехи върху себе си. Нищо, ама съвсем нищичко, няма дори и намек за някаква прикриваща сянка. Прелестна в голотата си, с голите си гърди и корем изправени в пълна видимост пред камерата, тя се втурва към обектива, сграбчва хавлията си от един стол и припряно натиква ръце в ръкавите.

Минава известно време, докато изгледят недоразумението. Мартин, не по-малко раздразнен и стреснат от тайнствената си съседка по легло, се измъква от завивките и си обува гащите, след това я пита коя е и какво търси тук. Въпросът сякаш я обижда. Не, казва тя, ти кой си и какво търсиш тук? Мартин не може да повярва. Какви ги говориш, отвърща. Аз съм Мартин Фрост — макар че това хич не ти влиза в работата — и ако не ми кажеш веднага коя си ти, ще повикам полицията. Необяснимо защо изказването му я хвърля в изумление. Ти си Мартин Фрост? — пита тя. Истинският Мартин Фрост? Точно това казах току-що, отвърща Мартин, все по-ядосан с всеки миг, трябва ли да повтарям? Просто те познавам, отговаря младата жена. Тоест не че те познавам наистина, но знам кой си. Ти си приятел на Хектор и Фрида.

Тя пък как е свързана с Хектор и Фрида, държи да узнае Мартин, и когато тя го осведомява, че е племенница на Фрида, той я пита за трети път как ѝ е името. Клер, казва тя най-сетне. Клер чия? След кратко колебание тя казва: Клер... Клер Мартин. Мартин изгрухтява с отвращение. Какво е това, казва, някаква шега ли? Нищо не мога да направя, отвърща Клер, това ми е името.

И какво правиш тук, Клер *Мартин*?

Фрида ме покани.

Когато Мартин ѝ хвърля в отговор невярващ поглед, тя взема портмонето си от стола. Тършува из него в продължение на няколко секунди, измъква ключ и го вдига с два пръста пред Мартин. Виждаш ли, казва. Фрида ми го прати по пощата. Това е ключът от входната врата.

С растящо раздразнение Мартин пхва ръка в джоба си измъква съвсем същия ключ и гневно го показва на Клер — направо ѝ го тиква под носа. Тогава защо Хектор ми изпрати този на мен?

Защото... — отговаря Клер, отдръпвайки се надалеч от него, — защото... е Хектор. А Фрида ми прати този, защото е Фрида. Все ги правят някакви такива.

В твърдението на Клер има неопровержима логика. Мартин познава приятелите си достатъчно добре, за да разбере, че са напълно способни да си преплетат сигналите. Да поканят двама души в къщата по едно и също време — тъкмо това би могло да се очаква от семейство Спелинг.

С отчаяно изражение Мартин започва да крачи насам-натам из стаята. Не ми харесва това, казва. Дойдох тук, за да остана сам. Чака ме работа, а ако ти си наоколо, тогава... така де, тогава няма да съм сам, нали?

Не се притеснявай, казва Клер. Няма да ти се пречкам. И мен ме чака работа.

Оказва се, че Клер е студентка. Трябва да учи за изпит по философия, казва, и има да чете много книги, да натъпче в две седмици пропуснати лекции от целия семестър. Мартин е скептичен. Погледът му сякаш казва: „И с какво философията привлича такива хубави момичета?“ Той я подлага на разпит относно следването ѝ, информира се в кой колеж учи, как се казва преподавателят, който води курса, какви книги има да чете и така нататък. Клер се преструва, че не забелязва обидата, стаена в тези въпроси. Учи в колежа „Бъркли“, заявява. Преподавателят ѝ се казва Норбърт Стайнхаус, а курсът се нарича „От Декарт до Кант: основи на модерното философско проучване“.

Обещавам да съм много тиха, казва Клер. Ще си преместя нещата в друга стая, няма дори да забелязваш, че съм тук.

Мартин е изчерпал доводите си. Така да бъде, предава се той неохотно. Аз няма да ти се пречкам и ти няма да ми се пречкаш. Разбрахме ли се?

Разбрали са се. Дори си стисват ръцете и докато Мартин излиза, трополейки, от стаята, за да продължи с разказа си, камерата се извърта и бавно се спира върху лицето на Клер. Това е простичък, но пленителен кадър, първият път, когато я виждаме в покой, и понеже е заснет с такова търпение и лекота, усещаме, че камерата не се опитва да ни разкрие Клер, а по-скоро да надникне вътре в нея и да прочете мислите ѝ, да я погали. Тя проследява с поглед как Мартин излиза от

стаята и миг след като камерата се отпуска върху нея, чуваме превъртането на ключа. Лицето на Клер не променя израза си. До скоро, Мартин, казва тя. Гласът ѝ е тих, почти шепот.

През остатъкът от деня Мартин и Клер работят в отделните си стаи. Мартин седи на бюрото в кабинета, трака на машината, поглежда през прозореца, пак трака, мърмори си, докато чете изписаните думи. Клер, съвсем правдоподобна студентка в сините си дънки и синьото си потниче, се е излегнала на леглото с „Принципи на човешкото познание“ от Джордж Бъркли. В някакъв момент забелязваме, че името на философа е отпечатано върху предницата на потничето ѝ: БЪРКЛИ — така по случайност се казва и колежът ѝ. Трябва ли това да означава нещо, или е просто визуална игрословица? Докато камерата рязко сменя двете стаи една след друга, чуваме как Клер си чете на глас: *И не по-малко очевидно изглежда, че разнообразните усещания и идеи, влияещи върху сетивата, макар смесени и съчетани помежду си, не могат да съществуват другояче, нежели във възприемация ги разсъдък. И после: Второ, ще възразят, че съществува голяма разлика между истински огън и идеята за огън, между това да си представяш и въобразяваш, че си се изгорил, и това наистина да си.*

По-късно следобед на вратата се почуква. Клер продължава да чете, но когато второ, по-силно почукване последва първото, оставя книгата ѝ казва на Мартин да влезе. Вратата се отваря с няколко сантиметра и главата на Мартин наднича в стаята. Идвам да се извиня, казва Мартин. Не бях особено любезен сутринта. Не трябваше да се държа така. Това е сковано и непохватно извинение, но е изречено с такова смущение и колебание, че Клер няма как да не се усмихне развеселена, може би дори изпитваща мъничко съжаление. Имам да прочета още една глава, казва. Защо не се срещнем в хола след половин час да пийнем нещо? Добра идея, казва Мартин. Щом като така и така са се озовали заедно, по-добре да се държат като цивилизовани хора.

Действието се пренася в хола. Мартин и Клер са отворили бутилка вино, но Мартин все още изглежда нервен, не особено сигурен какво да мисли за тази странна и привлекателна читателка на философски трактати. В неловък опит за шега, той посочва потничето ѝ и пита: Затова ли пише „Бъркли“, защото четеш Бъркли? Като минеш на Хюм, потниче с надпис „Хюм“ ли ще си сложиш?

Клер се размива. Не, не, казва, нали всъщност думите се произнасят по различен начин. *Бъркли* и *Баркли*. Първото е колежът, второто е човекът. Знаеш това. Всеки го знае.

Пишат се по един и същи начин, казва Мартин. Следователно са една и съща дума.

Пишат се по един и същи начин, възразява Клер, но са две различни думи.

Клер се кани да продължи, но внезапно спира, най-сетне разбрала, че Мартин се шегува. Устните ѝ се разтягат в широка усмивка. Тя протяга ръка с чашата си и моли Мартин да ѝ долее. Ти имаш разказ за двама души с едно и също име, казва тя, а аз тука ще те уча на принципите на номинализма. Сигурно е от виното. Вече ми се замая главата.

Значи си чела разказа, казва Мартин. Сигурно си един от шестимата души във вселената, които са чували за него.

Чела съм всичките ти неща, заявява Клер. Двата романа и сборника с разкази.

Но аз имам издаден само един роман.

Но тъкмо си свършил втория, доколкото знам. Дал си копие от ръкописа на Хектор и Фрида. Фрида ми даде да го погледна и аз го прочетох миналата седмица. „Пътешествия в скрипториума“. Мисля, че това е най-хубавото нещо, което си писал.

Сега вече, каквито и резерви да е имал Мартин към нея, те почти са се разнесли. Клер не само че е будна и интелигентна, не само има приятна външност, но познава и разбира творчеството му. Той си налива нова чаша вино. Клер разсъждава на глас върху структурата на новия му роман и докато Мартин слуша проницателните ѝ, но ласкави коментари, се отпуска назад в креслото и се усмихва. За първи път от началото на филма замисленият, вечно сериозен Мартин Фрост е смъкнал гарда. С други думи, казва, мис Мартин одобрява. О, да, отвърща без сянка от колебание Клер. Мис Мартин одобрява Мартин. Тази игра с имената им ги отвежда обратно към гатанката за Бъркли и Баркли и Мартин отново иска от нея да обясни надписа на потничето си. Кое от двете е, пита. Човекът или колежът? И двете, отговаря Клер. Пише каквото ти искаш да пише.

В този миг в очите ѝ проблясва мимолетна палава светкавица. Нещо ѝ е хрумнало — мисъл, импулс, внезапно вдъхновение. Или пък,

продължава Клер, докато оставя чашата си на масата и се изправя, въобще нищо не значи.

За демонстрация, тя съблича потничето си и кротко го хвърля на пода. Отдолу няма нищо, освен дантелен черен сутиен — съвсем неочаквано одеяние за такава ревностна изследователка на идеите. Но това, естествено, е също идея и сега, когато я е привела в действие с такъв отривист и решителен жест, на Мартин не му остава друго, освен да зяпне. И в най-смелите си мечти не би могъл да си представи, че нещата ще се развият толкова бързо.

Е, продумва най-накрая, това е един начин да се елиминира объркването.

Елементарна логика, отвърща Клер. Философско доказателство.

И все пак, продължава Мартин след нова продължителна пауза, елиминирайки едно конкретно объркване, само създаваш друго.

О, Мартин, казва Клер. Не се обърквай. Опитвам се да бъда колкото се може по-ясна.

Има една тънка линия между чара и агресията, между това да се нахвърлиш върху някого и да оставиш нещата да се случат естествено. В тази сцена, която завършва с току-що произнесените думи (*Опитвам се да бъда колкото се може по-ясна*), Клер успява да прекрачи едновременно и двете страни на спора. Съблазнява Мартин, но пристъпва към това по такъв изобретателен, шеговит начин, че на него не му и хрумва да се запита какви са мотивите ѝ. Тя го иска, защото го иска. Това е тавтологията на желанието и вместо да дискутира нашир и дълж безкрайните нюанси на такова едно твърдение, тя направо се впуска в преследването. Този момент е висше достижение на остроумието и оттам нататък Мартин вече е наясно, че си е намерил майстора.

В крайна сметка се озовават в леглото. Това е същото легло, в което са се срещнали сутринта, но този път съвсем не бързат да се разделят, да хукнат в различни посоки при първото докосване и да скочат в дрехите си. Отварят вратата с трясък, влизат прегърнати и когато падат върху леглото в объркан възел от ръце и крака, и устни, ние не се и съмняваме къде ще ги отведе цялото това опипване и тежко дишане. През 1946 година правилата на киното изисквали сцената да свърши тук. Започнат ли мъжът и жената да се целуват, от режисьора се очаквало да премине от стаята към тъкмо излитащото ято врабчета,

към морската пяна, обливаща брега, към влака, препускаш през тунела — някой от онези стандартни образи, които означавали плътска страст, задоволена лъст, — но Ню Мексико не било Холивуд и Хектор бил свободен да остави камерата да снима колкото си иска. Дрехите политат, вижда се гола плът и Мартин и Клер започват да правят любов. Алма с право ме предупреждаваше за еротичните моменти във филмите на Хектор, но погрешно допускаше, че те ще ме шокират. Сцената ми се стори по-скоро приглушена, почти болезнено изострена в баналността на внушенията си. Осветлението е мътно, по телата играят сенки и цялата работа трае не повече от деветдесет или сто секунди. Хектор целй не да ни раздвижи или възбуди, а да ни накара да забравим, че гледаме филм, и когато Мартин започва да прокарва устни по тялото на Клер (по гърдите ѝ, по извивката на дясното ѝ бедро, през окосмените ѝ части към меката вътрешна страна на крака ѝ), ни се иска да вярваме, че наистина сме забравили. И пак нито за миг не се чува музика. Единствените звуци, които достигат до нас, са звуците на дишането, на шумолящите чаршафи и одеяла, на пружините на леглото, на вятъра, втурнал се през клоните в тъмната неизвестност отвън.

На следващата сутрин Мартин отново започва да ни говори. На фона на монтаж, който преминава през пет-шест дена, той ни описва как напредва с разказа си и как все повече се влюбва в Клер. Виждаме го сам пред пишещата си машина, виждаме Клер сама с книгите си, виждаме ги заедно в разнообразни места от къщата. Готвят вечеря в кухнята, целуват се на дивана в хола, разхождат се в градината. В един момент Мартин клечи на пода до бюрото си, топи четка в кофа боя и бавно изписва върху една бяла тениска буквите ХЮМ. По-късно Клер е облечена във въпросната тениска, седи по турски на леглото и чете следващия философ в конспекта си, Дейвид Хюм. Помежду тези малки винетки са вмъкнати случайни предмети в едър план, абстрактни подробности без видима връзка с разказа на Мартин: канче с вряща вода, облаче цигарен дим, люшнати бели завеси пред полуотворен прозорец. Пара. Дим и вятър — каталог на безформени, безплътни неща. Мартин описва идилия, миг на цялостно и пълно щастие и все пак с тези образи-съновидения, преминаващи в процесия по екрана, камерата ни казва да не се доверяваме на повърхностния вид на нещата, да се съмняваме в това, което виждаме със собствените си очи.

Един следобед Мартин и Клер се хранят в кухнята. Мартин тъкмо ѝ разказва някаква история (*И тогава му казах: ако не ми вярваш, ще ти покажа. И бръкнах в джоба си, и...*), когато телефонът звънва. Мартин става да го вдигне и веднага щом излиза от кадър, камерата обръща ъгъла и се плъзва по Клер. Виждаме как изписаното на лицето ѝ радостно съпричастие се сменя със загриженост, може би дори тревога. На телефона е Хектор, който се обажда чак от Куарнавака, и макар че не чуваме неговия глас по линията, коментарите на Мартин са достатъчно недвусмислени, за да разберем какво казва Хектор. Изглежда през пустинята напредва студен фронт. Печката се била скапала и ако температурите наистина паднат колкото се очаква, Мартин трябвало да я поправи. Ако се обърка нещо, да се обадел на Джим, Джим Фортунато — от „Водопроводни и топлинни услуги“.

Това е някаква съвсем ежедневна работа, но докато се вслушва в разговора, Клер започва все повече да се притеснява. Когато Мартин най-сетне споменава името ѝ на Хектор (*Тъкмо разказвах на Клер за онзи облог, който направихме с теб последния път като идвах*), Клер става и се втурва навън. Мартин е изненадан от внезапното ѝ излизане, но изненадата му е нищо в сравнение с тази, която следва миг по-късно. *Какво искаш да кажеш с това „коя Клер“?* — пита Мартин. *Клер Мартин, племенницата на Фрида.* Не ни трябва да чуваме отговора на Хектор, за да разберем какъв е. Един поглед към лицето на Мартин и разбираме какво му е казал Хектор: че никога не е чувал за нея, че представа си няма коя е тази Клер.

В това време Клер е вече отвън и се отдалечава тичешком от къщата. В поредица от бързи, резки кадри виждаме как Мартин изхвърча през вратата и се втурва след нея. Вика я, но тя продължава да бяга и минават още десет секунди, докато я настигне. Пресяга се, сграбчва лакътя ѝ изотзад, завърта я и я принуждава да спре. И двамата са останали без дъх. Гърдите пулсират, дробовете се борят за въздух, нито тя, нито той могат да говорят.

Най-сетне Мартин казва: Какво става, Клер? Кажи ми, какво става? Когато Клер не му отговаря, той се привежда към нея и изкрещява в лицето ѝ: Трябва да ми кажеш!

Чувам те, отвръща Клер със спокоен глас. Няма нужда да крещиш, Мартин.

Току-що научих, че Фрида има един брат, казва Мартин. Брат ѝ има две деца и, ти да видиш, и двете са момчета. Това прави двама племенници, Клер, но никаква племенница.

Не знаех какво друго да направя, отговаря Клер. Трябваше да измисля нещо, което ще те накара да ми вярваш. Мислех си, че след ден-два сам ще разбереш — а тогава вече нямаше да има значение.

Какво да разбира?

До този момент Клер изглежда притеснена, гузна в някаква степен, не толкова засрамена, че е излъгала, колкото разочарована, че са я хванали. Обаче в мига, в който Мартин признава невежеството си, изражението ѝ се променя. Тя сякаш е искрено потресена. Не схващаш ли, Мартин? — възкликва. Заедно сме от цяла седмица, а ти ми казваш, че още нищо не схващаш?

Той, иска ли питане, не схваща. И ние не схващаме. Интелигентната и красива Клер се е превърнала в загадка и колкото повече неща казва, толкова по-малко успяваме да следим мисълта ѝ.

Коя си ти, пита Мартин. Какво, по дяволите, правиш тук?

О, Мартин, изхълцва Клер, борейки се с внезапно напиралците сълзи. Няма никакво значение коя съм.

Разбира се, че има. Голямо значение има.

Не, миличък, няма.

Това пък как го измисли?

Няма значение, защото ме обичаш. Защото ме желаеш. Само това има значение. Всичко друго е вятър.

Камерата се фокусира върху Клер в едър план и сцената избледнява. Преди да се появи следващият образ, чуваме в далечината глухото потракване от пишещата машина на Мартин. Черният екран бавно започва да се разтваря в нова сцена и докато постепенно просветлява, тракането като че ли се доближава към нас, сякаш влизаме отвън в къщата, изкачваме се по стълбите и вървим към стаята на Мартин. Когато образът окончателно идва на фокус, целият екран се изпълва от огромен, плътен кадър с очите на Мартин. Камерата се задържа в това положение два такта и после, когато отново се разнася гласът на разказвача, започва да се отдръпва, разкривайки лицето на Мартин, раменете на Мартин, ръцете на Мартин върху клавишите на пишещата машина и най-сетне Мартин в цял ръст, седнал зад бюрото. Без да спре движението си назад, камерата излиза от коридора и

продължава по коридора. *За съжаление, казва Мартин, Клер беше права. Наистина я обичах, наистина я желяех. Но как можеш да обичаш някого, на когото нямаш доверие?* Камерата спира пред вратата на Клер. Сякаш по телепатична команда, вратата рязко се отваря — и ето че сме вътре, приближаваме се към Клер, която седи пред малкото огледало на масичката и гримира лицето си. По тялото ѝ е прилепнал черен сатенен комбинезон, косата ѝ е вдигната нагоре в хлабав кок, оголвайки врата ѝ. *Клер не приличаше на другите жени, продължава Мартин. Беше по-силна от всяка друга, по-дива от всяка друга, по-умна от всяка друга. Цял живот бях чакал да я срещна — и ето че сега, когато се намерихме, бях изплашен. Какво криеше от мен? Каква ли ужасна тайна отказваше да ми съобщи? Една част от съзнанието ми настояваше да се махам — направо да си вдигна чукалата и да си тръгна, преди да е станало твърде късно. Но друга част твърдеше, че това е изпитание. Че ако се проваля, ще я изгубя.*

Молив за вежди, очна линия, руж по бузите, пудра, червило. Докато Мартин произнася объркания си, самоизпитателен монолог, Клер продължава да действа пред огледалото, да се преобразява от една жена в друга. Импулсивната хлапачка изчезва, а на нейно място изплува ослепителна, префинена изкусителка от света на кинозвездите. Клер става и се напъхва във впитата черна вечерна рокля, мушва крака в чифт обувки със седемсантиметрови токове и вече едва я разпознаваме. Докарала е шеметен вид: хладнокръвна, самоуверена, самото въплъщение на женската сила. С тънка усмивка на устните тя се поглежда за последно в огледалото и излиза от стаята.

Скок в коридора. Клер почуква на вратата на Мартин и казва: Вечерята е готова, Мартин. Ще те чакам долу.

Скок в трапезарията. Клер седи на масата и чака Мартин. Вече е наредила ордьоврите, виното е отворено, свещите са запалени. Мартин влиза мълчаливо. Клер го поздравява с топла, дружелюбна усмивка, но той не обръща внимание. Изглежда нащрек, помръкнал, не съвсем сигурен как би трябвало да се държи.

Гледайки Клер подозрително, Мартин отива до предназначенията за него място, измъква стола и тръгва да сяде. Столът изглежда здрав, но в мига, в който Мартин отпуска тежестта си върху него, той се продънва с пукот. Мартин рухва на пода.

Това е дяволски смешен, съвсем неочакван обрат. Клер избухва в смях, но Мартин изобщо не изглежда развеселен. Проснат по гръб, той си лепва гримаса на уязвена гордост и на обида и колкото повече му се смее Клер (тя не може да се спре, наистина е адски смешно), толкова по-комичен изглежда. Без да каже дума, Мартин бавно се изправя на крака, сритва встрани останките от потрошения стол и придърпва друг на негово място. Този път сяда предпазливо и когато най-сетне се уверява, че този стол е достатъчно здрав, за да го издържи, насочва вниманието си към храната. Добре изглежда, казва. Това е отчаян опит да спаси достойнството си, да преглътне конфузната ситуация.

Клер очевидно е изключително зарадвана от похвалата. Нова усмивка озарява лицето ѝ, тя се навежда към него и пита: Как върви разказът ти, Мартин?

Сега вече Мартин държи в лявата си ръка резенче лимон и се кани да го изстиска върху аспержите. Вместо да отговори веднага на въпроса, той стисва лимончето между палеца и средния си пръст — и сокът пръсва в окото му. Мартин изохква от болка. Отново Клер се залива от смях и отново нашият вкиснат герой ни най-малко не се забавлява. Той топва салфетката си в чашата с вода и започва да бърше внимателно окото си, за да спре смъденето. Изглежда съкрушен, окончателно сломен от тази повторна проява на недодяланост. Когато най-сетне оставя салфетката, Клер повтаря въпроса си.

И така, Мартин, казва, как върви разказът ти?

Мартин вече едва издържа. Заобикаляйки въпроса, той впива поглед право в очите ѝ и пита: Коя си ти, Клер? Какво търсиш тук?

Клер невъзмутимо му се усмихва насреца. Не, казва тя. Първо ти ми отговори на въпроса. Как върви разказът ти?

Мартин изглежда сякаш ще се сопне. Вбесен от уклончивите ѝ отговори, той продължава да я гледа втренчено и не казва нищо.

Моля те, Мартин, настоява Клер. Много е важно.

Мартин с усилие сдържа гнева си и саркастично измърморва встрани — не толкова в отговор на Клер, по-скоро като че си мисли на глас, сам си говори: Наистина ли искаш да знаеш?

Да, наистина искам да знам.

Хубаво... Хубаво, ще ти кажа как върви. Върви... (замисля се за момент)... върви (продължава да мисли)... Ами, всъщност, доста добре върви.

Доста добре... или много добре?

Ами... (мисли)... много добре. Да, бих казал, че върви много добре.

Виждаш ли?

Какво да виждам?

О, Мартин. Разбира се, че виждаш.

Не, Клер, не виждам. Нищо даже не виждам. Ако искаш да знаеш, истината е, че изобщо не знам къде съм.

Горкият Мартин. Едва ли положението е толкова зле.

Мартин ѝ отвърща с крива усмивка. Стигнали са до задънена улица и за момента нямат какво повече да си кажат. Клер пренасочва вниманието си към храната. Яде с очевидна наслада, угажда си на небцето с малки, внимателни хапки от своето собствено произведение. Ммм, казва. Не е лошо. Как ти се струва, Мартин?

Мартин надига вилицата към устата си, но точно преди да поеме хапката, хвърля поглед към Клер, разсеян от тихите въздишки на удоволствие, които излизат от гърлото ѝ; вниманието му се откъсва за кратко от непосредствената задача и китката му се извива надолу с няколко градуса. Докато вилицата продължава пътешествието си към устата му, от хапката се процежда тънка струйка сос и покапва върху ризата му. Най-напред Мартин не забелязва, но когато отваря уста и погледът му най-сетне се връща върху надвисналото парченце аспержи, внезапно вижда какво става. Той отскача назад и изпуска вилицата. Мили боже, възкликва. Пак го направих!

Камерата скача върху Клер (която избухва в смях за трети път) и постепенно я фокусира в едър план. Кадърът наподобява онзи, с който завършваше сцената в спалнята в началото на филма, но докато тогава Клер гледа с безизразно лице как Мартин излиза от стаята, сега лицето ѝ е раздвижено, грейнало от веселие и по него сякаш е изписана почти трансцендентна радост. Спомних си думите на Алма: *Тя е била толкова жива тогава, толкова енергична.* Никой друг момент във филма не улавя това чувство за пълнота и жизненост по-добре от този. За няколко секунди Клер се превръща в нещо неразрушимо, във въплъщение на чистото човешко излъчване. После образът започва да се разтваря, разпада се на неподвижен черен фон и макар че смехът на Клер отзвучава още няколко такта, той също постепенно се разпада — заглъхва в ехо от разпокъсани въздишки, от все по-далечни кънтежи.

Следва дълга тишина и в продължение на двайсет секунди на екрана господства един-единствен нощен образ: луната в небето. Облаци минават бързешком, вятърът свири в дърветата долу, но с тези две изключения пред нас няма нищо друго, освен луната. Това е въздействащ, преднамерен преход; и за броени мигове забравяме комичните жестове от предишната сцена. *Тази нощ, казва Мартин, взех едно от най-важните решения в живота си. Реших да не задавам никакви въпроси повече. Клер искаше от мен да се хвърля слепешката, на доверие, и аз реших да не я притискам, а да си затворя очите и да се хвърля. Нямах никаква идея какво ме чака долу, но това не означаваше, че рискът не си струва. И така, падах и падах... И седмица по-късно, точно когато вече си мислех, че всичко е прекрасно и нищо не може да го помрачи, Клер излезе на разходка.*

Мартин седи зад бюрото в кабинета си на втория етаж. Извърща поглед от пишещата машина и надниква през прозореца, ъгълът на свой ред се обръща, следвайки неговата гледна точка, и виждаме отдалеч и отгоре как Клер върви сама из градината. Изглежда студеният фронт е пристигнал. Тя носи шал и палто, ръцете ѝ са в джобовете, а земята е посипана с тънък слой сняг. Когато камерата се връща към Мартин, той все още гледа през прозореца, неспособен да откъсне очите си от нея. Ново завъртане, нов кадър с Клер, сама в градината. Тя прави още няколко стъпки и ненадейно, без никакво предизвестие, рухва на земята. Ефектът е страховит. Няма залитане или замайване, няма постепенно омекване на коленете. Между две крачки Клер се свлича в пълно безсъзнание и от внезапния, безмилостен начин, по който силите са я напуснали, изглежда сякаш е мъртва.

Следва увеличение откъм прозореца и на преден план излиза неподвижното тяло на Клер. В кадъра нахлува Мартин: тичешком, запъхтян, обезумял. Той се свлича на колене и поема в ръце главата ѝ, търси признаци на живот. Вече не знаем какво да очакваме. Историята е прескочила в друг регистър и минута след като сме се заливали от смях, попадаме насред напрегната, мелодраматична сцена. Най-сетне Клер отваря очи, но е минало достатъчно време, за да сме наясно, че това не е съзвемане, а по-скоро отлагане на екзекуцията, знамение за идващи беди. Тя поглежда Мартин и се усмихва. Безплътна усмивка, вътрешна усмивка, усмивката на човек, който вече не вярва в

бъдещето. Мартин я целува, после се навежда, вдига я на ръце и я понася към къщата. *Изглеждаше наред, казва. Мислехме си, че е просто някакъв малък припадък. Но на следващата сутрин Клер се събуди с висока температура.*

Следващият кадър е с леглото на Клер. Мартин се суети наоколо като болногледачка, мери ѝ температурата, тъпче я с аспирин, бърше челото ѝ с мокра кърпа, поднася към устата ѝ лъжица бульон. *Нямаше оплаквания, продължава той. Кожата ѝ беше гореща на пипане, но иначе изглеждаше в добро настроение. Не след дълго ме изгони от стаята си. Нареди ми да вървя при разказа си. Предпочитам да седя тук с теб, отвърнах, но Клер се разсмя, направи една уж нацупена физиономия и заяви, че ако не се върна към работата си на мига, то тя ще изскочи от леглото, ще си разкъса дрехите и ще хукне навън съвсем гола. А това не би ѝ се отразило добре, нали така?*

Секунда по-късно Мартин седи пред бюрото си и пише поредната страница от своя разказ. Този път звукът е особено интензивен — пръстите се мятат в бесен ритъм, шеметна енергия избухва на тласъци, — но после намалява, почти напълно се стапя в тишината и отново се разнася гласът на Мартин. Връщаме се в стаята. Виждаме поредица от изключително детайлни натюрморти в едър план, каталог на мъничкия свят край леглото на болната Клер: чаша вода, крайчецът на някаква затворена книга, термометър, нощното шкафче и топката на чекмеджето му. *Но на следващата сутрин, продължава Мартин, температурата се покачи. Казах ѝ, че днес няма да работя, независимо дали ѝ харесва, или не. Останах при нея няколко часа и в късния следобед тя като че ли започна да се оправя.*

Камерата отскача назад и ни показва стаята в широк план. Ето я болната, седи в леглото си и изглежда досущ като предишната жизнерадостна Клер. С престорено сериозен тон чете на Мартин откъс от Кант: *... нещата, които виждаме, сами по себе си не са онова, което виждаме... така че ако отпадне нашият субект или субективната форма на сетивата ни, всички качества, всички пространствени и времеви връзки между обектите, та дори самото пространство и време ще изчезнат.*

Нещата сякаш отново се нормализират. Като вижда, че Клер се оправя, на следващия ден Мартин пак се заема с разказа си. Работи без прекъсване два-три часа и после се отбива да види какво става с Клер.

Когато влиза в стаята, тя е заспала дълбоко, свита под куп одеяла и юргани. В стаята е студено — толкова студено, че Мартин вижда собствения си дъх. Хектор го беше предупредил за печката, но Мартин очевидно е забравил да я оправи. Твърде много неща са се случили от онова телефонно обаждане насам и явно името Фортунато му е изскочило от главата.

В стаята обаче има камина и в огнището са оставени малко дърва. Мартин започва да пали огън, колкото се може по-тихо, за да не събуди Клер. Пламъкът захваща, той започва да намества дървата с ръжена и една цепеница случайно се изплъзва под останалите. Шумът прекъсва съня на Клер. Тя се размърдва, промърква, докато се бори с одеялата, и отваря очи. Пред камината Мартин се извърта на сто и осемдесет градуса. Не исках да те събудя, казва. Извинявай.

Клер се усмихва. Изглежда немоцна, с пресушени физически сили, почти в безсъзнание. Здравей, Мартин, прошепва тя. Как е моето красиво мъжленце?

Мартин отива до леглото, сяда и поставя ръка върху челото на Клер. Гориш, казва.

Нищо ми няма, отвърща тя. Добре съм.

Това е вече трети ден, Клер. Мисля, че трябва да повикаме лекар.

Няма нужда. Дай ми само още малко аспирин. След половин час ще съм като новородена.

Мартин изтръсква три хапчета от шишенцето и ѝ ги подава заедно с чаша вода. Докато Клер ги поглъща, той настоява: Не ми харесва тази работа. Наистина мисля, че трябва да те види лекар.

Клер му връща празната чаша и той я оставя обратно на масата. Каж ми какво се случва в твоя разказ, казва тя. Това ще ми помогне.

Трябва да си починеш.

Моля те, Мартин. Съвсем мъничко.

Мартин не иска да я разочарова, но не иска и да подлага силите ѝ на изпитание, затова свежда резюмето си до няколко изречения. Сега е тъмно, казва. Нордструм е извън къщата. Ана е на път, но той не знае това. Ако тя не се появи скоро, той ще падне в капана.

Тя ще успее ли?

Няма значение. Важното е, че е тръгнала към него.

Тя май се е влюбила в него, а?

Да, по своя си начин. Излага живота си на опасност заради него. Това е някаква форма на любов, нали?

Клер не отвърща. Въпросът на Мартин ѝ е дошъл в повече и тя е твърде потресена, за да отговори. Очите ѝ се напълват със сълзи, устните ѝ потрепват, по лицето ѝ засиява екстатично напрежение. Сякаш е достигнала до някакво ново познание за себе си, сякаш цялото ѝ тяло изведнъж започва да излъчва светлина. Колко още остава, пита тя.

Две-три страници, отвърща Мартин. Почти привършвам.

Напиши ги сега.

Заникъде не бързам. Ще ги напиша утре.

Не, Мартин, напиши ги сега. Трябва да ги напишеш сега.

Камерата се спира за миг-два върху лицето на Клер — и после, сякаш изстрелян от нареждането ѝ, Мартин отново е пред бюрото и пише. От Мартин скачаме при Клер, от Клер — обратно при Мартин, и в хода на няколко простички кадъра най-сетне разбираме какво се случва. Тогава Мартин се връща в спалнята и в още десет кадъра също най-сетне разбира.

Клер се гърчи в леглото, пронизва я от остра болка, с мъка се сдържа да не повика за помощ.

Мартин стига до края на страницата, издърпва я от машината и вкарва нова. Продължава да работи.

Виждаме камината. Огънят почти е изгаснал.

Пръстите на Мартин в едър план — тракат по машината.

Лицето на Клер в едър план. Тя е по-слаба отпреди, вече не се гърчи.

Лицето на Мартин в едър план. Той е зад бюрото, пише.

Едър план на камината. Само няколко въглена догарят.

Мартин в среден план. Написва последната дума от разказа си. Кратка пауза. След това издърпва страницата от машината.

Клер в среден план. Внезапно потръпва — и като че ли умира.

Мартин стои пред бюрото и събира страниците от ръкописа. Излиза от кабинета, държи готовия разказ в ръка.

Мартин влиза усмихнат в стаята. Хвърля поглед към леглото и миг по-късно усмивката му изчезва.

Клер в среден план. Мартин сяда до нея, слага ръка на челото ѝ, но тя не дава признак на живот. Притиска ухо до сърцето ѝ — отново

никакъв признак на живот. С растяща паника захвърля ръкописа в страни и започва трескаво да разтрива тялото ѝ с две ръце, отчаяно се опитва да я стопли. Тя е безжизнена; кожата ѝ е студена; не диша.

Поглед към камината. Виждаме догарящата жаравя. В огнището няма повече дърва.

Мартин скача от леглото. Сграбчва ръкописа си, извърта се и хуква към камината. Изглежда сякаш обсебен, обезумял от страх. Остава една-единствена възможност — и тя трябва да се използва незабавно. Без колебание Мартин смачква първата страница от разказа и я мята в огъня.

Едър план на огъня. Хартиената топка пада в пепелта и избухва в пламъци. Чуваме как Мартин смачква нова страница. Миг по-късно втора топка полита в пепелта и се запалва.

Рязко следва лицето на Клер в едър план. Миглите ѝ потрепват.

Мартин в среден план — клечи пред огнището. Грабва следващата страница, смачква я и я мята при другите. Нов внезапен пламък.

Клер отваря очи.

С цялата бързина, на която е способен, Мартин мачка страниците на топки и ги хвърля в огъня. Една след друга всичките се озовават в огъня, всяка поредна се запалва от предишната и пламъците се разгарят.

Клер сядва в леглото. Премигва объркано; прозява се; протяга ръце; ни най-малко не изглежда болна. Тя е възкресена.

Идвайки постепенно на себе си, Клер се оглежда из стаята и когато вижда как Мартин клечи пред камината, как яростно мачка страниците от ръкописа си и ги мята в огъня, остава поразена. Какво правиш, възкликва тя. Боже мой, Мартин, какво правиш?

Купувам те обратно, отвръща той. Твоят живот, Клер, срещу трийсет и седем страници. Това е най-изгодната сделка, за която съм чувал.

Но ти не можеш да го направиш. Не е позволено.

Може и да не е. Но го правя, струва ми се. Промених правилата.

Клер е превъзбудена, всеки миг ще избухне в плач. Но Мартин, изхлипва тя. Не знаеш какво направи.

Без да обръща внимание на възраженията ѝ, Мартин продължава да охранва пламъците с разказа си. Когато стига до последната

страница, се обръща към Клер с триумфален поглед в очите. Виждаш ли, Клер — казва той. Само думи. Трийсет и седем страници — и нищо, освен думи.

Той сядна на леглото и Клер се хвърля в прегръдките му. Това е изненадващо спонтанен и страстен жест и за пръв път от началото на филма Клер изглежда като че ли се страхува. И го иска, и не го иска. Възторжена е; ужасена е. Досега винаги тя е била силната, винаги тя е била храбрата и самоуверената, но сега, когато Мартин е решил загадката на нейното очарование, тя изглежда безпомощна. Какво ще правим сега? — пита тя. Кажи ми, Мартин, какво, за бога, ще правим сега?

Преди Мартин да ѝ отговори, сцената се пренася отвън. Виждаме къщата от петнайсет метра разстояние, застанала по средата на нищото. Камерата кривва нагоре, завърта се вдясно и се отпуска върху клоните на една висока канадска топола. Всичко е спокойно. Не духа вятър; клоните са неподвижни; не трепва нито лист. Минават десет секунди, петнайсет секунди — и съвсем внезапно екранът почернява. Филмът е свършил.

8

Малко по-късно в същия ден лентата с „Вътрешният живот на Мартин Фрост“ бе унищожена. Навярно би трябвало да се смятам за щастливец, че съм го видял, че съм присъствал на последната прожекция в ранчото „Блу Стоун“, но на една част от мен ѝ се иска онази сутрин Алма изобщо да не беше включвала прожектора, да не бях видял и един кадър от този елегантен и пленителен малък филм. Нямаше да има значение, ако не го бях харесал, ако можех да го отхвърля като зле изпълнена и нескопосана историйка; но той определено не беше зле изпълнен, определено не беше нескопосан и когато разбрах размера на загубата, осъзнах, че съм пропътувал две хиляди мили, за да стана съучастник в едно престъпление. Когато в онзи юлски следобед „Вътрешният живот“ полетя в пламъците заедно с всички останали творби на Хектор, аз почувствах това като истинска трагедия, сякаш бе дошъл краят на проклетия гаден свят.

Това беше единственият филм, който видях. За друг нямаше време; и като се има предвид, че гледах „Мартин Фрост“ само веднъж, Алма добре се беше сетила да ме снабди с тефтерче и химикалка. В това твърдение няма противоречие. Може да ми се иска никога да не бях гледал този филм, но фактът беше, че го изгледах, и след като думите и образите вече се бяха впили в мен, се чувствах благодарен, че разполагам с някакъв начин да ги задържа. Бележките, които си водих онази сутрин, ми помогнаха да запомня подробности, които иначе биха ми се изплъзнали, да съхраня филма жив в главата си след толкова много години. Почти не поглеждах тефтерчето, докато пишех — дращех припряно по страницата с бясната телеграфска стенография, която бях усвоил в университета — и макар че една голяма част от написаното беше почти невъзможна за разчитане, в крайна сметка успях да разшифровам към деветдесет-деветдесет и пет процента. Отне ми седмици наред мъчителен труд да направя препис, но накрая успях да извлека сносно копие на диалога и да подредя историята в номерирани сцени, и тогава вече стана възможно да подновя своя

контакт с филма. Трябва един вид да изпадна в транс, за да го постигна (което значи, че невинаги се получава), но ако достатъчно се съсредоточа и постигна съответното настроение, думите наистина успяват да възкресят пред мен образите и сякаш отново гледам „Вътрешният живот на Мартин Фрост“ — или поне бързо проблясващи кадри от него, заключени в прожекционната зала на собствения ми череп. Миналата година, когато започнах да обмислям дали да не напиша тази книга, няколко пъти отидох на консултация при хипнотизатор. Първия път не стана нищо особено, но следващите три посещения доведоха до удивителни резултати. Като слушах на касета записите от тези сеанси, успях да попълня някои празни места, да задържа много неща, които иначе започваха да чезнат. За добро или за лошо, изглежда философите са прави. Нищо от онова, което ни се случва, не се губи.

Филмът свърши няколко минути след пладне. И двамата с Алма бяхме вече гладни, и двамата се нуждаехме от малко почивка, така че вместо направо да се гмурнем в нов филм, излязохме в коридора с кошницата с храна. Странно място за пикник — седнали на прашния линолеум, захапали сандвичите със сирене под мигащите неонов светлини, — но не искахме да губим повече време, като търсим по-подходящо място навън. Говорихме за майката на Алма, за останалите неща на Хектор, за странния, находчив баланс между шеговитост и сериозност в току-що приключилия филм.

Филмите могат да ни накарат да повярваме във всевъзможни глупости, казах; но този път се бях хванал. Когато в последната сцена Клер се завръщаше от мъртвите, аз потръпнах, почувствах се сякаш наблюдавам истинско чудо. Мартин изгаряше разказа си, за да върне Клер към живота, но заедно с това Хектор връщаше към живота Бригид О'Фелън, Хектор изгаряше своите собствени филми и колкото повече такива съответствия и двойствености откривах, толкова по-надълбоко навлизах във филма. Жалко, че не можем да го гледаме още веднъж, казах. Не бях сигурен дали съм проследил достатъчно отблизо вятъра, дали съм обърнал достатъчно внимание на дърветата.

Сигурно съм дърдорил по-дълго, отколкото трябваше, защото веднага след като Алма оповести следващия филм, който ще гледаме („Вести от Антисвета“), някъде в сградата се затръшна врата. Тъкмо се изправяхме на крака в този миг — отупвахме дрехите си от трохи,

отпивахме последна глътка студен чай от термоса, подготвихме се да влезем обратно вътре. Чухме звука на гуменки, плякащи по линолеума. Няколко секунди по-късно в края на коридора се показва Хуан и когато се зададе към нас в полутръс — не ходеше, а направо подтичваше, — и двамата разбрахме, че Фрида се е върнала.

За известно време сякаш ме нямаше там. Хуан и Алма разговаряха мълчаливо, общуваха си с порой от знаци, ръкомахания, изразителни кимвания и поклащания на главите. Не разбирах какво си говорят, но като гледах жестовете, които прехвърчаха помежду им, забелязах, че Алма все повече се ядосва. Движенията ѝ станаха резки, войнствени, почти агресивни в отрицанието на онова, което ѝ казваше Хуан. Той вдигна ръце в знак, че няма какво да направи (сякаш казваше: не се сърди на мен, аз съм само вестonosец), но Алма пак разсече гневно въздуха с ръка и очите ѝ се наляха с враждебност. Той удари юмрук в дланта си, обърна се и посочи лицето ми с пръст. Те вече не разговаряха. Спореха — и спорът беше за мен.

Не спирах да ги гледам, опитвах се да разбера за какво говорят, но не можех да вникна в кода, не можех да проумея онова, което виждах. Най-сетне Хуан си тръгна и докато крачеше обратно по коридора с късите си мускулести крачета, Алма ми обясни какво е станало. Фрида се прибрала преди десет минути. Искала да почне незабавно.

Ужасно бързо стана, казах аз.

Хектор ще бъде кремиран чак към пет следобед. Тя не искала да виси в Олбъкърки толкова дълго, затова решила да се върне у дома. Смята да прибере праха утре сутрин.

Тогава за какво спорехте с Хуан? Представа си нямах какво става, но той ме посочи с пръст. Не обичам хората да ме сочат с пръст.

За теб говорихме.

Това го загрех. Но какво общо имам аз с плановете на Фрида? Аз съм само посетител.

Мислех, че си разбрал.

Не разбирам езика на знаците, Алма.

Но видя, че се ядосах.

Видях, разбира се. Но все още не зная защо.

Фрида не иска да си наоколо. Всичко това било твърде лично и чужди хора не са добре дошли.

Искаш да кажеш, че ме гони от ранчото?

Не толкова многословно. Но това е идеята. Иска да си тръгнеш утре. Планът е сутринта да те оставим на летището, като отиваме до Олбъкърки.

Но нали тя самата ме покани. Или го е забравила?

Тогава Хектор беше жив. Сега не е. Условиата са променени.

Е, може би има право. В крайна сметка дойдох тук, за да гледам филми. Ако няма повече филми, които да гледам, тогава вероятно няма и причина да стоя тук. Успях да видя един. Сега ще изгледам и как останалите отиват в огъня и после ще си ходя.

Тъкмо това е. Тя не иска и това да видиш. Според това, което ми предаде Хуан току-що, всичко това въобще не било твоя работа.

Аха. Сега разбирам защо се ядоса.

Това не се отнася до теб, Дейвид. Отнася се до мен. Тя знае, че аз искам да си тук. Говорихме за това сутринта, а ето че сега нарушава обещанието си. Направо съм бясна, иде ми да ѝ вкарам един юмрук в лицето.

И къде трябва да се спотайвам, докато всички са на барбекюто?

В моята къща. Тя каза, че можеш да останеш в моята къща. Но аз ще поговоря с нея. Ще я накарам да промени решението си.

Няма смисъл. Щом тя не иска да съм наоколо, защо да настоявам на правата си и да правя сцени? Аз нямам никакви права. Това място е на Фрида и аз съм длъжен да ѝ се подчиня.

Тогава и аз няма да отида. Нека изгори проклетите филми с Хуан и Кончита.

Разбира се, че ще отидеш. Това е последната глава от книгата ти, Алма, и ти трябва да си там, трябва да го видиш. Трябва да издържиш до края.

Исках и ти да си там с мен. Няма да е същото без теб.

Четиринасет ленти с негативите ще вдигнат дяволски много пушек. С малко късмет, ще мога да го видя от прозореца на твоята къща.

В крайна сметка наистина видях кладата — но видях повече дим, отколкото огън, и понеже в къщичката на Алма прозорците бяха отворени, повече го подуших, отколкото го видях. Горящият целулоид

имаше парлив, щипещ мирис и подетите от вятъра химикали се носеха из въздуха дълго след като пушекът си бе отишъл. Както ми каза покъсно вечерта Алма, на четиримата им трябвал повече от час да извадят филмите от подземното хранилище. После натоварили кутиите на ръчни колички и ги извозили по каменистата земя до едно място точно зад звукозаписното студио. С помощта на вестници и керосин запалили огън в два варела от бензин — един за лентите и един за негативите. Старите нитратни позитиви горели лесно, обаче филмите след 1951 година, които били отпечатани на по-здрава, потруднозапалима материя, базирана на триацетат, трудно ловели огън. Трябвало да отвъртят лентите от ролките и да ги поставят в огъня една по една и това отнело доста време, много повече, отколкото очаквал който и да било. Смятали, че ще привършат до три, но всъщност се наложило да работят чак до шест.

Тези часове прекарах сам в къщата на Алма, в усилие да не се вбесявам от изгнанието си. Пред Алма се направих на добричък, но в действителност бях не по-малко гневен от нея. Държането на Фрида беше непроситимо. Не може да поканиш някого у дома си и когато пристигне, да го разпоканиш. А ако го сториш, най-малкото даваш някакво обяснение, и то не чрез посредничеството на глухоням прислужник, който докладва съобщението другиму и те сочи с пръст. Съзнавах, че Фрида е разстроена, че преживява един ден, изпълнен с бури и бедствени мъки, но колкото и да се стараех да ѝ измислям оправдания, продължавах да се чувствам обиден. Какво търсех тук? Защо бяха изпратили Алма да ме отвлече от Върмонт под дулото на пистолет, ако не искаха да ме виждат? В края на краищата тъкмо Фрида бе написала писмата. Тъкмо тя ме бе поканила да дойда в Ню Мексико и да изгледам филмите на Хектор. По думите на Алма, трябвали и месеци, докато ги убеди да ме поканят. Бях останал с впечатлението, че Хектор се е опъвал, а Алма и Фрида са го увещавали. Сега, след осемнайсет часа в ранчото, започвах да подозирам, че съм в грешка.

Ако не беше обидният начин, по който се отнасяха с мен, навярно нямаше впоследствие да обърна повече внимание на тези неща. След като с Алма приключихме разговора си в постпродукционния комплекс, опаковахме остатъците от обяда и отидохме до кирпичената ѝ къщурка, която се намираше на малко

хълмче на около триста метра разстояние от главната сграда. Алма отвори вратата и тъкмо зад прага, в краката ни, беше моят пътнически сак. На сутринта го бях оставил в другата къща, в стаята за гости, и сега някой (навярно Кончита) го бе донесъл тук по нареждане на Фрида и го бе оставил на пода в къщата на Алма. Удиви ме този арогантен, деспотичен жест. Отново се престорих, че го отминавам със смях (Е, казах, ако не друго, поне са ми спестили носенето), но зад уж остроумната си забележка кипях от гняв. Алма тръгна да се присъедини към другите и в следващите петнайсет-двайсет минути аз крачех насам-натам из къщата в опит да контролирам емоциите си. Не след дълго чух как в далечината потракват ръчните колички, чух скрибуцането на метала, опрял о камък, спорадичния шум от натрупаните кутии с филми, които се удряха и търкаха една в друга. Аутодафето започваше. Влязох в банята, съблякох се и завъртях кранчетата на ваната докрай.

Отпуснах се в топлата вода и за известно време оставих мозъка си на автопилот; фактите, такива, каквито ги разбирах, минаваха през съзнанието ми. После започнах да ги обръщам под различни ъгли и да ги гледам така; опитвах се да свържа тези факти със събитията, които се бяха случили през последния час: Хуан и неговият войнствен диалог с Алма, агресивната реакция на Алма спрямо поведението на Фрида (*тя наруши обещанието си... иде ми да ѝ вкарам един юмрук в лицето*), прогонването ми от ранчото. Това беше чисто спекулативен метод на разсъждение, но когато се върнах към случилото се предната нощ (сърдечното посрещане от страна на Хектор, желанието му да ми покаже филмите си) и после го сравних със случилото се след това, взех да се чудя дали Фрида не е била против моето идване от самото начало. Не пропусках да си спомня, че тъкмо тя ме бе поканила в Тиера дел Суеньо, но може да беше написала онези писма против волята си, да бе капитулирала пред настояванията на Хектор след месеци наред кавги и спорове. Ако това беше така, то изпъждането ми от нейната територия не представляваше внезапна промяна на решението. Беше просто нещо, което можеше да си позволи сега, когато Хектор бе мъртъв.

Досега ги възприемах като равностойни партньори. Алма ми беше разказала доста подробно за брака им и нито за миг не ми хрумна, че нейните мотиви може да са били различни, че мислите им

не са били в перфектна хармония. През 1939 година те сключили договор да правят филми, които никога нямало да бъдат показани пред публика, и двамата едновременно прегърнали идеята, че творенията им в крайна сметка ще бъдат унищожени. Това били условията на Хекторовото завръщане към киноизкуството. Свирепа възбрана, но все пак да пожертва тъкмо онова, което би дало смисъл на творчеството му — удоволствието да го сподели с други, — бил единственият начин, по който можел да оправдае решението си въобще да създава това творчество. Следователно филмите били един вид покаяние, признание, че ролята му в случайното убийство на О'Фелън била грях, който никога нямало да намери опрощение. *Аз съм един смехотворен човек. Бог си направи много шеги на мой гръб.* Старата форма на наказанието била сменена с нова и по заплетената, мазохистична логика на решението си, Хектор продължавал да изплаща дълговете си към един Бог, в когото отказвал да вярва. Куршумът, който пронизал гърдите му в банката в Сандъски, му позволил да се ожени за Фрида. Смъртта на сина им му позволила да се върне към филмите. Обаче нито едно от тези две неща не вдигало от плещите му отговорността за случилото се в онази нощ на 14 януари 1929 година. Нито физическото страдание, причинено от пистолета на Нокс, нито душевното страдание, причинено от смъртта на Тади били достатъчно ужасни, за да го освободят. Да правиш филми можеш, да. Да изцедиш всяка капка от таланта и енергията си в работата. Да ги правиш така, сякаш от това зависи животът ти, и после, след като животът ти приключи, да си се погрижил за унищожаването им. Забранено ти е да оставяш каквато и да било следа подир себе си.

Фрида го придружавала във всичко това, но нямаше как за нея да е било същото. Тя не била извършила никакво престъпление; не й тежало като камък на шията бремето на гузната съвест; не я преследвал споменът как е натоварила едно мъртво момиче в багажника и как после е заровила тялото му в калифорнийските планини. Фрида била невинна — и все пак приела условията на Хектор, оставила настрана амбициите си, за да се посвети на едно творчество, чиято крайна цел била нищото. Не бих могъл да я разбера, ако бе наблюдавала Хектор от разстояние — ако бе угаждала на маниите му, може би с известна жалост, но бе отказала да я въвличат в механиката на самото начинание. Но Фрида била негов съучастник,

негов най-твърд защитник и била затънала до лакти във всичко това от самото начало. Не само че именно тя уговорила Хектор пак да започне с филмите (под заплахата, че в противен случай ще го напусне), но и финансите за предприятието идвали от нейните пари. Тя шиела костюмите, рисувала таблата с предварителните сцени, редактирала лентите, проектирала декорите. Ако се захващаш толкова усърдно с нещо, значи ти харесва, значи чувстваш, че от труда ти има някаква полза — но каква ли наслада би могла да изпитва от това да прекарва всички тези часове в служба на нищото? Поне Хектор, хванат в капана на своята психорелигиозна битка между желанието и себеотрицанието, можел да се утешава с мисълта, че върши всичко това в името на някаква цел. Той не правел филми, за да ги унищожи — правел ги въпреки това. Когато ги погълнел огънят, той вече щял да е мъртъв и за него това нямало да има значение. Но за Фрида тези две неща трябва да са били едно и също, две стъпки в единния, хармоничен процес на сътворение и разрушение. През цялото това време тъкмо на нея било отредено да драсне клечката и да сложи край на съвместната им работа и с годините тази мисъл трябва да е раснела вътре в нея, докато е подчинила всичко друго. Малко по малко, тя се е превърнала в самостоен естетически принцип. Дори когато работела с Хектор върху филмите, трябва да е чувствала, че вече не ставало дума да правят филми. Ставало дума да правят нещо, за да го унищожат. Това било тяхното творение и докато не бъдела ликвидирана всяка следа от творението, творението нямало да е завършено. Щяло да се осъществи едва в мига на унищожението си — и после, докато димът се издигал нависоко в горещия пустинен ден, щяло да изчезне.

Имаше нещо смразяващо и красиво в тази идея. Разбрах колко съблазнителна трябва да й се е виждала, но веднага щом успееш да се настроя така, че да виждам нещата през очите на Фрида, да почувствам пълната сила на това екстатично отрицание, разбрах също така и защо тя иска да се отърве от мен. Моето присъствие опетняваше чистотата на мига. Филмите трябваше да загинат девствени, невидени от никого в света отвън. Достатъчно лошо беше дори това, че бях допуснат да видя един от тях; но сега, когато завещанието на Хектор влизаше в сила, тя можеше да настоява, че церемонията трябва да се проведе така, както тя винаги си я е представяла. Филмите бяха родени тайно — и тайно трябваше да изчезнат. Не се разрешаваше на чужди

хора да гледат и макар че Алма и Хектор в последния момент се бяха преборили да ме вкарат в кръга от посветени, Фрида винаги ме бе възприемала просто като чужд човек и нищо повече. Алма беше част от семейството и затова бе помазана за официален свидетел. Тя беше дворцовият хроникьор, така да се каже, и след като всеки един от поколението на родителите умреше, единствените спомени за тях щяха да бъдат онези, записани в книгата ѝ. Очакваше се аз да бъда свидетелят на свидетеля, независимият наблюдател, доведен за да потвърди достоверността на свидетелските показания. Малка роля беше това в тази толкова голяма драма и Фрида ме бе изрязала от сценария. Що се отнасяше до нея, аз бях излишен от самото начало.

Седях във ваната, докато водата изстина, после се увих в два пешкира и останах в банята още два-сет-трийсет минути — бръснах се, обличах се, ресах си косата. Открих, че ми е приятно да съм в банята на Алма, да стоя сред флаконите и бурканчетата, наредени по рафтовете на тоалетното шкафче и задръстили капака на малкото дървено сандъче до прозореца. Червената четка за зъби в жабката над мивката, позлатените пластмасови червила, моливът за вежди и четчицата за мигли, кутията с тампони, аспириинът, конците за зъби, парфюмът „Шанел № 5“, предписаното шишенце с антибактериален дезинфектор. Всеки един от тези предмети бе знак за интимност, белязан от уединение и размисъл. Тя пъхваше хапчетата в устата си, втриваше крема в кожата си, прокарваше гребените и четките през косата си, всяка сутрин идваше в това помещение и заставаше пред същото това огледало, в което сега гледах аз. Какво знаех за нея? Почти нищо — и все пак бях сигурен, че не искам да я загубя, че съм готов да се сражавам, за да я видя отново, след като напусна ранчото на сутринта. Проблемът беше в неведението ми. Не се съмнявах, че в домакинството витае разпра, но не познавах достатъчно добре Алма, за да преценя истинския размер на гнева ѝ към Фрида, и понеже не можех да го направя, не знаех в каква степен би трябвало да ме тревожи онова, което става. Предната нощ бях заедно с тях двете на кухненската маса и тогава нямаше и следа от някакъв конфликт. Припомних си съпричастието в гласа на Алма, деликатната молба на Фрида към нея да остане в къщата за през нощта, усещането за семейна връзка. Не беше нещо необичайно толкова близки хора да се нахвърлят един върху друг, да изричат на момента неща, за които по-

късно ще съжаляват — но избликът на Алма беше изключително мощен, в него кипяха закани за физическа разправа, които (поне според моя жизнен опит) рядко се срещаха сред жените. *Направо съм бясна, иде ми да ѝ вкарам един юмрук в лицето.* Колко често казваше такива неща? Беше ли ѝ в характера да изговаря такива буйни, необмислени изявления, или това представляваше нов етап в отношенията ѝ с Фрида, внезапен разрыв след години наред потискана враждебност? Ако знаех повече, нямаше и да си задавам този въпрос. Щях да разбера, че думите на Алма следва да се приемат на сериозно и самата им необичайност доказва, че нещата вече започват да излизат от контрол.

Приключих с банята, после поднових безцелните си обиколки из къщата. Беше малка, компактна постройка, стабилно построена, малко неугледна като дизайн; но въпреки че беше тесничка, Алма изглежда обитаваше само една част от нея. Една стая в дъното бе предназначена изцяло за склад. Покрай една от стените и до средата на съседната имаше струпани кашони, а по пода се търкаляха сума непотребни предмети: стол с един липсващ крак, ръждясала триколка, петдесетгодишна пишеща машина, черно-бял портативен телевизор с изтръгната антена във вид на заешки уши, куп плюшени животни, диктофон, няколко използвани до средата кутии боя. В друга стая пък нямаше абсолютно нищо. Нито мебели, нито матрак, нито дори крушка. В един ъгъл от тавана се спускаше голяма, сложно оплетена паяжина. Вътре се бяха хванали три-четири мъртви мухи, но телата им бяха съвсем изсъхнали, станали почти на безтегловни пращинки, та реших, че паякът е изоставил мрежата си и се е преселил някъде другаде.

Оставаха значи, холът, спалнята и кабинетът. Искаше ми се да седна и да зачета книгата на Алма, но усещах, че не би трябвало да го правя без нейно разрешение. Беше написала вече над шестстотин страници, но те все още бяха в сурова чернова; и ако авторът не те покани изрично да погледнеш текста му, преди да е завършен, нямаш право да надничаш вътре. Алма ми беше показала къде е ръкописът (*Ето го чудовището*, каза), но не бе споменала, че мога да го чета, а аз не исках да започвам съвместния си живот с нея като злоупотреба с доверието ѝ. Вместо това реших да си губя времето, като разглеждам всяка вещ в четирите стаи, които обитаваше тя: проучих храната в

хладилника, дрехите в гардероба в спалнята, книгите, плочите и видеокасетите, подредени в хола. Установих, че пие обезмаслено мляко и маже хляба си с безсолно масло, че предпочита синия цвят (най-вече тъмните нюанси) и има широки интереси в литературата и музиката — момиче тъкмо като за мен. Дашиъл Хамет и Андре Бръотон, Перголези и Мингъс, Верди, Витгенщайн и Вийон. В един ъгъл открих всичките книги, които бях публикувал докато Хелън бе още жива — двата литературоведски текста, четирите преводни книжки с поезия, — и осъзнах, че никога досега не бях виждал всичките шест заедно извън собствения си дом. На един друг рафт имаше книги на Хоторн, Мелвил, Емерсън и Торо. Издърпах едно издание на разказите на Хоторн с меки корици, намерих „Белегът“ и го прочетох пред секцията, седнал на студения под, опитвайки се да си представя как ли се е чувствала Алма, когато го е прочела като младо момиче. Точно когато приближавах края (*Създалото се обстоятелство се оказва твърде тежко за него; той не съумя да прозре отвъд смрачения хоризонт на времето...*), долових във въздуха първия лъх на керосин, дошъл през отворения прозорец в задната част на къщата.

Мирисът леко ме подлуди, незабавно скочих на крака и взех отново да крача насам-натам. Влязох в кухнята, изпих чаша вода, после отидох в кабинета на Алма, където обикалях в кръг десетпетнайсет минути, борейки се с желанието да зачета ръкописа ѝ. Ако не можех с нищо да възпра изгарянето на Хекторовите филми, можех поне да опитам да разбера защо се случва това. Нито един от дадените ми досега отговори не успяваше поне малко да го обясни. Бях положил всички усилия да проследя логиката, да навляза в мисленето, което ги бе довело до такова безрадостно и неспасяемо положение, но сега, когато огньовете вече бяха запалени, всичко това изведнъж ме порази с абсурдността си, с безцелността си, с ужаса си. Отговорите бяха в книгата, причините бяха в книгата, предпоставките на идеята, която водеше до този миг, бяха в книгата. Седнах пред бюрото на Алма. Ръкописът беше вляво от компютъра — огромен куп от страници, затиснати отгоре с камък, за да не се разлитат. Махнах камъка и прочетох какво пишеше под него: „Задгробният живот на Хектор Ман“, от Алма Грунд. Обърнах страницата и следващите думи, на които попаднах, бяха епиграф от Луис Бунюел. Откъсът беше от „Последен дъх“ — същата книга, на която се бях натъкнал сутринта в

кабинета на Хектор. Известно време след това, започваше цитатът, предложих да изгоря негатива на филма си на площад „Тер“ в „Монмартр“. Бих го сторил без никакво колебание, кълна се, ако бяха приели. Бих го сторил и днес. На драго сърце си представям в моята малка градинка една клада, където да пламнат всички негативи, всички копия на филмите ми. Би ми било напълно безразлично.

Отхвърлиха това предложение.

Това донякъде разпръсна магията. Бях гледал някои от филмите на Бунюел през шейсетте и седемдесетте, но не ми беше позната автобиографията му; и ми трябваша няколко секунди да осмисля прочетеното. Вдигнах поглед; и като отклоних вниманието си от ръкописа на Алма — макар и съвсем за кратко, — получих време да се прегрупирам, да се спра, преди да продължа напред. Върнах първата страница на мястото ѝ, после сложих камъка върху заглавието. Докато правех това, се наклоних напред от стола и така промених позицията си достатъчно, за да видя нещо, което не бях забелязал преди: върху бюрото, по средата между ръкописа и стената, лежеше малка зелена тетрадка. Беше с размер на ученическа тетрадка и от омачканата корица, от това колко беше разръфана и прокъсана от страни, си направих извода, че е доста стара. Достатъчно стара, за да бъде един от дневниците на Хектор, казах си — и тя взе, че се оказа точно това.

Прекарах следващите четири часа в хола, седнал на един стар стол с кожена тапицерия: тетрадката беше на коленете ми и я прочетох на два пъти от начало до край. Бяха всичко на всичко деветдесет и шест страници, които покриваха приблизително година и половина — от есента на 1930 до пролетта на 1932 — и започваха с описание на един от уроците по английски с Нора, а завършваха с една нощна разходка на Хектор из Сандъски, няколко дни след като признал вината си пред Фрида. Ако хранех някакви съмнения относно историята, която ми бе разказала Алма, те бяха окончателно разсеяни от онова, което прочетох в дневника. Хектор според собствените си думи беше същият Хектор, за когото тя ми бе говорила в самолета, същият изтерзан бродник, побягнал от Северозапада, стигнал до ръба на самоубийството в Монтана, Чикаго и Кливланд, хвърлил се с главата надолу в пагубната комбина със Силвия Миърс, прострелян в една банка в Сандъски и все пак оживял. Почеркът му беше ситен, много тънък; често зачертаваше отделни фрази и пишеше отгоре с молив,

бъркаше правописа на думите, размазваше мастило и понеже бе използвал и двете страни на листа, невинаги беше лесно да му се разчете. Но аз се справих. Малко по малко разбрах почти всичко, струва ми се, и всеки път, когато успеех да разшифрирам поредния параграф, фактите съответстваха на онези в историята на Алма, подробностите съвпадаха. Взех тетрадката, която тя ми беше дала, и преписах няколко от най-важните бележки дума по дума, за да разполагам с точния цитат от Хектор. Сред тях бяха последният му разговор с Червенокосия О'Фелън в „Синчеца“, унизителната разправия с Миърс на задната седалка на таксито и тази последната от времето, когато бе живял в Сандъски (в къщата на семейство Спелинг, след като го изписали от болницата) и с която завършваше тетрадката:

3.31.32. Тази вечер разхождах кучето на Ф. Рошаво черно създание наречено Арп, на името на художника. Дадаистът. Улицата беше пуста. Навсякъде мъгла, едва виждах къде съм. Може би и дъжд, но такива ситни капки, че сякаш беше пара. Странно чувство, сякаш вече не стъпваш по земята, а крачиш сред облаците. Приблжихме една улична лампа и изведнъж всичко взе да блести, да сияе в сумрака. Цял един свят от точки, сто милиона точки от пречупена светлина. Много странно, много красиво: статуи от осветена мъгла. Арп се дърпаше на каишката и сумтеше. Продължихме, стигнахме до края на сградата, свихме по ъгъла. Нова лампа и тогава, когато спряхме, Арп да си вдигне крака, погледът ми падна върху нещо. Блясък върху тротоара, пламнала плочка, премигваща в сенките. Имаше синкав оттенък — наситеност, син като очите на Ф. Клекнах, за да го разгледам по-добре, и видях, че е камъче, навярно някакъв вид скъпоценен камък. Лунен камък, рекох си, или сапфир, може би просто късче счупено стъкло, достатъчно малко за пръстен или може би висулка, паднала от огърлица или брошка, изгубена обица. Първата ми мисъл беше да го подаря на племенницата на Ф., Доротей, четиригодишната дъщеричка на Фред. Малката Доти. Често идва в къщата. Обича баба си, обича да си

играе с Арп, обича Ф. Очарователна феичка, луда за дрънкулки и украшения, все се облича в невъзможни дрехи. Казах си: ще дам камъчето на Доти. Така че посегнах да го вдигна, но в мига, в който пръстите ми влязоха в контакт с камъчето, открих, че то не е онова, което си мислех. Беше меко и се разпадна, когато го докоснах, разтвори се във влажна, лигава слуз. Онова, което бях взел за камъче, беше човешка пльонка. Някой бе минал, бе се изплюл върху тротоара и слюнката се бе оформила като топче: гладка, многостенна сфера от мехурчета. Понеже светлината сияеше през него и понеже отраженията го правеха такова бляскаво синьо, изглеждаше като твърд и здрав предмет. В мига, в който осъзнах грешката си, ръката ми се стрелна назад, като да се бях опарил. Усетих как ми се гади, как ме залива на вълни погнуса. Пръстите ми бяха олигавени в слюнка. Не е толкова ужасна, когато е твоя, може би, но отвратителна, когато иде от чуждата уста. Извадих носната си кърпа и обърсах пръстите си колкото можах по-старателно. Когато свърших, не намерих кураж да пъхна кърпата обратно в джоба си. Хванах я за крайчеца, отидох до ъгъла и я хвърлих в първата кофа за боклук, която ми се изпречи пред погледа.

Три месеца след като били написани тези думи, Хектор и Фрида се оженили в хола в къщата на мисис Спелинг. За медения си месец заминали в Ню Мексико, купили парче земя и решили да се заселят там. Сега разбрах защо са кръстили ранчото си „Блу Стоун“. Хектор вече бил виждал този камък и знаел, че той не съществува, че новият живот, който започвали, бил изграден върху илюзия.

Изгарянето свърши към шест часа, но когато Алма се прибра, беше вече почти седем. Навън беше още светло, но слънцето започваше да залязва; и помня как стаята се изпълни със сияние точно преди тя да отвори вратата: през прозорците нахлуваха гъсти снопове

светлина, порой от искри в златно и лилаво, които достигаха всяко ъгълче на помещението. Това бе едва вторият ми залез в пустинята и не бях подготвен за такова ослепително зарево. Седнах на дивана и се обърнах в противоположната посока, за да предпазя очите си, но няколко минути след като се бях настанил на това ново място чух как зад мен ключалката прещраква. В стаята нахлу още светлина: потоци от алено, втечнено слънце, приливна вълна от блясък. Извъртях се с ръка над очите и видях в рамката на отворената врата Алма, почти незрима, ефирен силует, през чиито коси струеше светлина, създание от пламък.

После тя затвори вратата и вече можех да видя лицето ѝ, да надникна в очите ѝ, докато тя минаваше през хола, запътена към моя диван. Не знам какво точно очаквах от нея в онзи миг. Сълзи, предполагам, или гняв, някаква прекомерна проява на емоция — но Алма изглеждаше удивително спокойна, вече не толкова развълнувана, колкото изтощена, останала без сили. Приблужи до дивана откъм дясната страна, явно без да се притеснява, че ми показва белега на лявата си буза, и аз осъзнах, че за първи път го прави. Обаче не бях сигурен дали следва да го възприемам като повратен момент в отношенията ни, или да го отдам на временно невнимание, симптом на пълно изтощение. Седна до мен, без да каже и дума, после положи глава на рамото ми. Ръцете ѝ бяха мръсни, тениската — омацана със сажди. Прегърнах я с двете си ръце и останах така за малко, не исках да я притискам с въпроси, не исках да я принуждавам да говори, ако не ѝ се говореше. Накрая я попитах дали е добре и когато каза да, добре съм, разбрах, че не желае да приказва много-много. Каза, че съжалявала, задето продължило толкова дълго, но освен че ми даде някои обяснения за закъснението (така научих за варелите от бензин, ръчните колички и прочее), почти не засегнахме темата до края на вечерта. След като всичко свършило, придружила Фрида до къщата. Обсъдили планове за утре и после Алма ѝ дала приспивателно. После щяла да се върне веднага обратно, но понеже телефонът в нейната къщичка бил с особен характер (ту работел, ту не), тя предпочела да не рискува и да се обади от телефона в главната сграда, за да ми запази билет за сутрешния полет до Бостън. Самолетът излитал от Олбъкърки в осем и четирийсет и седем. До летището били два часа път с кола и понеже Фрида нямало как да се събуди толкова

рано и да ни откара, единственият изход бил да поръча микробус, който да ме вземе. Искала тя самата да ме закара дотам, лично да ме изпрати, но с Фрида трябвало в единайсет да са на погребението, а как да вземе на два пъти разстоянието до Олбъкърки преди единайсет? Изчисленията не излизали. Дори ако тръгнала с мен още в пет, нямало как да се върне, да тръгне пак и пак да се върне за по-малко от седем часа и половина. Как да направя нещо, което не мога да направя? — запита тя. Не беше реторичен въпрос. Беше твърдение относно самата нея, декларация на нещастие. Как, по дяволите, да направя нещо, което не мога да направя? И тогава, заравяйки лице в гърдите ми, тя внезапно рухна и се разплака.

Отведох я в банята и следващия половин час прекарах до нея на пода, миех ѝ гърба, краката ѝ, ръцете ѝ, гърдите ѝ, лицето ѝ, дланите ѝ, косата ѝ. Мина време, докато спре да плаче, но малко по малко лечението като че ли произведе търсения ефект. Затвори очи, казах ѝ, не мърдай, не говори, просто се отпусни във водата и се остави на течението. Впечатли ме колко покорно изпълняваше нарежданията ми, колко несмутена беше в своята голота. За първи път виждах тялото ѝ на светло, но Алма се държеше сякаш то вече ми принадлежи, сякаш вече бяхме преминали етапа, когато тези неща все още подлежат на въпрос. Тя се отпусна в ръцете ми, прие безусловно, че аз ще се грижа за нея. Нямаше кой друг. Тя бе живяла сама в тази къщурка последните седем години; и двамата знаехме, че ѝ е време да я напусне. Ще дойдеш във Вермонт, казах ѝ. Ще живееш там с мен, докато завършиш книгата си, и всеки ден ще те къпя така. Аз ще работя над Шатобриан, ти ще работиш над биографията, а когато не работим, ще се чукаме. Ще се чукаме във всяко ъгълче на къщата. Ще провеждаме тридневни фестивали на чукането в задния двор и в гората. Ще се чукаме, докато не можем повече, после ще продължим с работата, а когато работата свърши, ще се махнем от Вермонт и ще идем някъде другаде. Където ти кажеш, Алма. Готов съм да изслушам всяко предложение. Няма невъзможни места.

За момента това си беше чисто нахалство, извънредно вулгарно и безобразно предложение, но времето летеше, а аз не исках да си тръгна от Ню Мексико, без да знам в какво положение сме. Така че поех риска и реших да натрапя темата, при това представяйки своята гледна точка по най-грубия, най-графичния начин, който можех да измисля. И Алма

не се отдръпна — това трябва да ѝ се признае. Когато започнах, очите ѝ бяха затворени и си останаха затворени до края на речта ми, но в някакъв момент забелязах как ъгълчетата на устата ѝ се разтягат в усмивка (струва ми се, че това започна, когато споменах за първи път думата „чукаме“) и като че ли колкото повече ѝ говорех, толкова повече растеше усмивката. Когато свърших обаче, тя не каза нито дума, а очите ѝ останаха затворени. Е? — казах аз. Какво мислиш? Какво мисля ли, отвърна тя бавно, мисля си, че ако сега си отворя очите, тебе може би няма да те има.

Аха, казах, разбирам. Но, от друга страна, ако не ги отвориш, няма начин да разбереш дали ме има, или не, нали така?

Май не съм достатъчно смела.

Смела си, и още как. А освен това забравяш, че това във ваната са моите ръце. Докосвам раменете ти, гръбчето ти. Ако ме нямаше, май не бих могъл да правя това.

Всичко е възможно. Може да си някой друг, някой, който само се преструва на Дейвид. Натрапник.

И какво ще търси този натрапник тук с теб в банята?

Може да ми пълни главата с дяволски фантазии, да ме кара да си въобразявам, че мога да имам онова, което желая. Не се случва често някой да ти казва точно каквото искаш да чуеш. Може би тези думи съм ги казала самата аз.

Може би. А може би ги е казал някой друг, защото иска същото, което искаш и ти.

Но не точно същото. Никога не е *точно* същото, нали? Как би могъл да каже *точните* думи, които бяха в главата ми?

С устата си. Оттам обикновено идват думите. От нечия уста.

Къде е тогава тази уста? Искам да я почувствам. Притиснете тази уста до моята, господине. Ако на усещане е такава, каквато би трябвало да бъде, тогава ще знам, че е вашата уста, а не моята. Тогава може и да ви повярвам.

Все още със затворени очи, Алма вдигна ръце във въздуха, пресегна се като малките деца, когато искат да ги прегърнат, да ги носят, и аз се наведох над нея и я целунах, опрях устата си в нейната уста, разделих устните ѝ с езика си. Бях коленичил — с ръце във водата, положил длани на гърба ѝ, опрял лакти в ръба на ваната — и когато Алма ме улови за врата и ме придърпа към себе си, изгубих

равновесие и се плъснах право върху нея. За миг главите ни се озоваха под водата, а когато се показаха отново на повърхността, очите на Алма бяха отворени. От ръба на ваната се стичаше вода, и двамата се задъхвахме и въпреки това, спирайки само за една мъничка глътка въздух, се наместихме и започнахме да се целуваме на сериозно. Това беше първата от няколко целувки, първата от множество целувки. Не мога да обясня сложните манипулации, които последваха, заплетените маневри, с които успях да измъкна Алма от банята, без да отлепвам устни от нейните, без да губя досег с езика ѝ, но в някакъв момент вече бяхме извън водата и аз бършех тялото ѝ с кърпата. Това си го спомням. Спомням си също как, след като я избърсах, тя съблече мократа ми риза и разкопча колана, който държеше панталоните ми. Виждам я как го прави, виждам също и себе си, как я целувам отново, виждам как се отпусваме върху куп хавлиени кърпи и правим любов на пода.

В къщата беше тъмно, когато излязохме от банята. Отделни отблясъци в стъклата на прозорците, един излъскан до прозрачност облак, опънат над хоризонта, стаен здрач. Облякохме се, изпихме две текили в хола и после отидохме в кухнята да спретнем някаква вечеря. Замразени такос, замразен грах, картофено пюре — поредният сбирток отгук-оттам, колкото да има нещо за ядене. Това беше без значение. Храната изчезна за девет минути, после се върнахме в хола и си наляхме по още едно питие. От този момент нататък с Алма говорехме само за бъдещето; и когато се пъгнахме под завивките в десет часа, продължавахме да чертаем планове, да обсъждаме как ще живеем заедно, когато тя дойде при мен на моето малко хълмче във Върмонт. Не знаехме кога ще ѝ е възможно да се добере дотам, но изчислихме, че едва ли ще са нужни повече от седмица-две, най-много три, да си стегне багажа и да се оправи с всичко. В това време щяхме да се обаждаме един на друг по телефона, а ако беше твърде късно или твърде рано, щяхме да си пращаме факс. Ако ще земята да се продъни, казахме си, ще се чуваме всеки ден.

Тръгнах си от Ню Мексико, без да видя отново Фрида. Алма се надяваше, че тя ще дойде до къщата да ми каже довиждане, но аз нямах такива очаквания. Тя вече ме бе зачертала от списъка си и

предвид на ранното ми заминаване (микробусът трябваше да пристигне в пет и половина), не ми се струваше особено вероятно да жертва скъпоценния си сън за моя милост. Когато стана ясно, че няма да се появи, Алма го отдаде на хапчето, което взела преди да си легне. Това ми се видя леко оптимистично. Според моите собствени изводи за ситуацията, Фрида не би дошла при никакви обстоятелства — ако ще микробусът да потегляше по обед.

Тогава всички тези неща не изглеждаха кой знае колко важни. Часовникът ме събуди в пет и при положение, че имах само половин час да се оправя и да изхвъркна навън, нямаше въобще да се сетя за Фрида, ако Алма не бе споменала името ѝ. Важното за мен онази сутрин беше, че се събудих до Алма, че пихме заедно кафе на стъпалата пред къщата, че можех отново да я докосвам. Бях толкова сънен и разчорлен, толкова оглупял от щастие, толкова заслепен от секса, от тялото до мен, от мислите за новия си живот. Ако бях по-нащрек, щях да видя какво оставям зад себе си, но аз бях твърде уморен и твърде забързан за каквото и да било, освен най-елементарните жестове: последна прегръдка, последна целувка, после микробусът спря пред къщата и дойде време да тръгвам. Върнахме се в къщата да си взема сака и докато излизахме обратно навън, Алма взе една книга от масичката до вратата и ми я подаде (да си я разглеждаш в самолета), а после имаше последна, последна прегръдка и последна, последна целувка, и в следващия миг вече пътувах към летището. Чак на средата на пътя се сетих, че Алма беше забравила да ми даде ксанакса.

Ако това беше който и да било друг ден, щях да кажа на шофьора да обърне назад и да ме откара обратно в ранчото. За малко да го сторя и тогава, но след като минах мислено през униженията, които биха последвали от това решение — да изпусна самолета, да се покажа като страхливец, да потвърдя какъв съм невротичен слабак, — успях да овладеея паниката си. Бях понесъл вече един безмедикаментен полет с Алма. Номерът сега беше дали мога да го направя сам. Доколкото ми трябваше нещо да ме разсейва, книгата от Алма страшно ми помогна. Беше над шестстотин страници, тежеше почти кило и половина и ми правеше компания през цялото време, докато се намирах във въздуха. Представляваше енциклопедия на дивите цветя с лаконичното, красноречиво заглавие „Плевелите на Запада“, беше съставена от

седем автори (шестима посочени като тесни специалисти по плевелите; седмият беше управител на хербариум в Уайоминг) и беше издадена — съвсем в реда на нещата — от някаква организация, именувана Общество на федералните специалисти по плевели в Западните щати, в сътрудничество с Програмата на Американския селскостопански департамент за селскостопанско-работническите университети от западните щати. По принцип не се интересувах особено от ботаника. Не бих могъл да посоча поименно повече от четирийсет-петдесет растения и дървета, но тази енциклопедия със своите деветстотин цветни илюстрации, със своите прецизни описания на характеристиките и предпочитаните места за обитаване на четиристотин вида ме увлече за часове наред. Не знам защо ми стана толкова интересна; може би защото тъкмо се завръщах от пределите на бодливата, бореца се за капка вода растителност и ми се искаше да науча повече за нея, още не бях задоволил съвсем любопитството си. Повечето от снимките бяха направени много отблизо и на фона нямаше нищо, освен синьо небе. В отделни случаи снимката показваше и малко треволяк наоколо, късче земя, или — още по-рядко — далечна скала или планина. Забележимо отсъстваха хората, нямаше и следа от човешка дейност. Ню Мексико беше населявано от хиляди години, но като гледа илюстрациите в тази книга, човек можеше да си каже, че никога нищо не се е случвало там, че цялата му история е била изтрита като с гума. Нямаше ги вече древните обитатели на скалистите райони, нямаше ги археологическите останки, нямаше ги испанските завоеватели, нямаше ги отците-йезуити, нямаше ги Пат Гарет и Били Хлапето, нямаше ги индианците пуебло, нямаше ги създателите на атомната бомба. Имаше я само земята и онова, което растеше по земята, сухите стъбла и стръкове, малките трънливи цветове, които изскачаха от напуканата земя: цяла една цивилизация се свеждаше до оскъдно знание за някакви плевели. Сами по себе си, растенията не бяха кой знае колко забележителни, но в имената им имаше неустоима музика; и след като разгледах някоя илюстрация и прочетях думите отдолу (*Листата овални до копиевидни на вид... Кошничките със звънеста обвивка от керемидообразно наредени, ципести и влакнести листчета*), отделях по десетина секунди да препиша някои от имената в тетрадката си. Започнах на нова страница, веднага след преписа си от дневника на Хектор, който пък на свой ред

следваше бележките по „Вътрешният живот на Мартин Фрост“. Думите бяха по старовремски сочни и плътни и се оказа истинско удоволствие да си ги повтарям тихичко на глас, да усещам суровите им металически вибрации с езика си. Сега, когато гледам отново този списък, всичко ми звучи почти като безсмислица, събрани напосоки срички от някакъв мъртъв език — може би езикът, който някога са говорили на Марс.

Бодлив кервел. Пълзяща тойна. Езичест асклепий. Скелетолистна амброзия. Обикновен пелин. Триделен бутрак. Магарешки бодил. Зелена метличина. Космата злолетница. Бодлива дрипавка. Къдрава гринделия. Калифорнийско глухарче. Назъбен спорез. Благословен силибум. Бедняшки бурен. Конска подкова. Волско езиче. Пустинен ксантиум. Дребнозърнест игловръх. Войничца. Влакнестоплодна сърпица. Родилна трева. Сладка трева. Хлъзгаво плюскавиче. Кукувича прежда. Лазеща млечка. Четинест клин. Голо секирче. Туфест еспарзет. Жабешки шавар. Дяволска уста. Мъртва коприва. Шипеста анода. Жлезеста върбовка. Кадифена гаура. Овсига. Мексиканска лептохлоя. Есенно просо. Плъша власатка. Лош вятър. Далматинска луличка. Тексаско великденче. Татул.

Върмонт ми се видя различен, като се върнах. Нямаше ме само три дни и две нощи, но по време на отсъствието ми всичко беше станало по-малко: затворено в себе си, тъмно, влажно и лепкаво. Зеленината на горите около къщата ми изглеждаше неестествена, неправдоподобно наситена в сравнение с жълтеникавокафявите цветове на пустинята. Въздухът бе натезжал от влага, земята беше мека като стъпваш и навсякъде, където се обърнех, виждах буйна, яростна растителност, стряскаща случайна гнилоч: подгизнали вейки и парчета кора се разлагаха по пътеките, по дърветата пълзяха гъби, по стените на къщата беше избила плесен. След известно време установих, че гледам на тези неща през очите на Алма, че се опитвам да ги видя с една нова яснота, подготвяйки се за деня, когато тя ще се пренесе при мен. Полетът до Бостън бе преминал добре, много по-добре, отколкото смеех да се надявам, и бях слязъл от самолета с чувството, че съм постигнал нещо наистина важно. В големия план на вселената сигурно не беше кой знае какво, но в малкия план на човека, в

микроскопичното местенце, където се печелят и губят личните сражения, това си беше забележителна победа. Чувствах се по-силен от когато и да било през последните три години. Почти цял, казах си, почти готов отново да стана истински.

В следващите няколко дни гледах да върша колкото може повече неща, бяхтех се на няколко фронта едновременно. Продължих работа върху превода на Шатобриан, закарах смачкания си пикап до сервиза за ремонт и така изчистих къщата, че за малко да се срути: изтърках пода, освежих мебелите, избърсах книгите. Знаех, че нищо не може да скрие първоначалната грозота на архитектурата, но поне можех да направя стаите поносими, да ги излъскам до блясък, който никога не бяха притежавали. Единствената трудност беше какво да правя с кашоните в празната стая, която смятах да префасонирам в кабинет за Алма. Трябваше й място, където да работи по книгата си, място, където да може да остане сама, а тази стая беше единствената възможност. В останалата част от къщата обаче нямаше къде да складирам всички тези неща, няхах нито таван, нито гараж, така че единственият вариант излизаше мазето. Но проблемът с този вариант беше пръстеният под. При всеки дъжд мазето се наводняваше и ако оставех там картонени кашони, със сигурност щяха да подгизнат. За да избегна подобна катастрофа, купих деветдесет и шест тухли и осем големи парчета шперплат. Наредих тухлите по три на височина и така построих платформа, достатъчно над най-високото ниво, което беше достигала водата при проливен дъжд. За допълнителна сигурност против влагата опаковах всеки кашон в дебел найлонов чувал за боклук и го затворих с лепенка. Това би трябвало да е задоволително, но минаха още два дни, докато събера куража да ги смъкна долу. В тези кашони се намираше всичко, което бе останало от моето семейство. Роклите и ризите на Хелън. Четката й за коса, чорапите. Дебелото й зимно палто с кожената яка. Ръкавицата за бейзбол и комиксите на Тод. Пъзелите и пластилиновите човечета на Марко. Златната пудриера с пукнатото огледалце. Плюшеното мече Дебеланчо. Значката от предизборната кампания на Уолтър Мондейл. Вече няха какво да правя с тези неща, но бях неспособен да ги изхвърля, не можех и да си помисля да ги дам като дарение някъде. Не желаех друга жена да носи дрехите на Хелън и не исках шапките на Ред Сокс, които носеха момчетата ми, да седят на главите на други момчета. Да смъкна

тези неща в мазето беше все едно да ги зароя в земята. Не край може би, но началото на края, първият крайгълен камък по пътя към забравата. Трудно ми беше да го сторя, но не и наполовина толкова трудно, колкото да се кача на онзи полет до Бостън. След като опаковах всичко, отидох в Братълбъро и избрах мебели за Алма. Купих ѝ махагоново бюро, стол с кожена тапицерия, който се отпускате назад като натиснеш копчето под седалката, библиотечка от дъб и шикозно разноцветно килимче. Взех най-хубавите неща в магазина, офисмебел от най-висока класа. Сметката излезе повече от три хиляди долара; платих в брой.

Липсваше ми. Колкото и прибързан да беше планът ни, няха никакви съмнения или подозрения относно него. Прехвърлих се в състояние на сляпо щастие, очаквах мига, когато тя най-сетне ще може да дойде при мен на изток, и когато започнеше страшно много да ми липсва, отварях фризера да видя пистолета. Той доказваше, че Алма наистина е идвала тук — и ако веднъж вече беше идвала, не съществуваше причина да допускам, че няма да се върне. Отначало не се замислих върху факта, че пистолетът е все още зареден, но след два-три дни това започна да ме притеснява. През цялото това време не го бях докосвал, но един следобед, просто за всеки случай, го извадих от хладилника и го отнесох в гората, където изстрелях всичките шест патрона в пръстта. Шумът беше като от серия китайски фойерверки, като от пукащи се хартиени кесии. Като се прибрах вкъщи, оставих пистолета в най-горното чекмедже на нощната масичка. Вече не можеше да убива, но това ни най-малко не го правеше по-безсилен или по-безопасен. Той възплащаваше силата на една мисъл и всеки път, когато го погледнех, си спомнях как тази мисъл едва не ме беше унищожила.

Телефонът в къщичката на Алма бе своенравен и не при всяко обаждане успях да се свържа. Нещо с жичките, каза тя, някъде в системата не се получаваше връзка, така че дори след като наберях номера и чуех бързите тихички потраквания и сигнали, които означаваха, че би трябвало да съм се свързал, на нейния край на линията телефонът не звънеше. Но в повечето случаи на този телефон можеше да се разчита, ако се обаждаш от него навън. В деня, в който се прибрах във Върмонт, направих няколко неуспешни опита да ѝ се обадя и когато най-сетне тя ми позвъни в единайсет (това означаваше

девет в Ню Мексико), решихме за в бъдеще да се придържаме към този час. По-добре беше тя да ме търси, а не аз нея. Оттогава в края на всеки разговор се уточнявахме за точното време, когато ще се чуем пак, и три поредни вечери всичко вървеше като по вода, сякаш беше някакъв фокус. Уговаряхме се за седем примерно, и в седем без десет аз се настанях в кухнята, наливах си една текила (продължавахме да пием заедно текила, макар и от такова разстояние) и в седем нула-нула, точно когато дългата стрелка на стенния часовник заставаше на чертичката, телефонът звънваше. Взех да ставам зависим от точното време на тези обаждания. Точността на Алма беше знак за вяра в общия ни живот, декларация, че двама души в две различни части на света могат въпреки всичко да са единомислещи в почти всичко.

Но на четвъртата нощ (петата, откакто бях напуснал Тиера дел Суеньо) Алма не се обади. Допуснах, че телефонът нещо не работи и затова не реагирах своевременно. Продължих да си седя, спокойно очаквах иззвъняването, но когато тишината продължи още двайсет минути, а двайсетте минути станаха трийсет, започнах да се тревожа. Ако телефонът беше повреден, тя щеше да изпрати факс да ми обясни защо не се обажда. Факсът на Алма беше свързан към друга линия, а с нея никога не бяха ставали гафове. Знаех, че няма смисъл, но вдигнах слушалката и все пак ѝ се обадох — с очаквания неуспех. После ми хрумна, че може нещо да се е улисала с Фрида и се обадох в нейната къща, но резултатът беше същият. Набрах номера повторно, просто за да се уверя, че първия път не е било погрешно, и отново никой не вдигна. Оставаше ми единствено да изпратя кратко съобщение по факса: *Алма, къде си? Всичко наред ли е? Чудя се. Моля те, пиши по факса, ако телефонът не работи. Обичам те. Дейвид.*

У дома имаше само един телефон и той се намираще в кухнята. Ако отидех горе в спалнята, имаше опасност да не го чуя, когато Алма се обади по-късно през нощта — или, дори да го чуех, може би нямаше да успея да сляза навреме и да го вдигна. Нямах си идея какво да правя. Останах да чакам в кухнята няколко часа с надеждата, че все нещо ще се случи, и когато стана един часът, отидох в хола и се излегнах на дивана. Това беше същата неудобна композиция от пружини и възглавнички, която бях преустроил на импровизирано легло за Алма в нощта, в която се срещнахме — подходящо място за мрачни мисли. Останах там до сутринта, измъчвах се с въображаеми

катастрофи, пожари, сърдечни кризи, смъртоносни падания от високи стълби. В един момент птиците се събудиха и запяха в клоните отвън. Не след дълго неочаквано заспах.

Никога не си бях и помислял, че Фрида ще стори с Алма същото, което стори с мен. Хектор искаше да остана в ранчото и да видя филмите му; след това умря и Фрида попречи това да се осъществи. Хектор искаше Алма да напише неговата биография. Защо не ми беше хрумнало, че сега, когато Хектор бе мъртъв, Фрида ще се заеме със задачата да спре появата на тази книга? Ситуациите бяха почти идентични и все пак аз не успях да видя приликите, напълно се провалих в паралела между двете. Може би защото разликата в цифрите беше толкова огромна. Да изгледам филмите щяха да ми трябват не повече от четири-пет дена; Алма работеше върху книгата си от почти седем години. Изобщо не ми беше дошло на ума, че някой може да е толкова жесток, та да отнеме седем години от един човешки живот и да ги съдере на късчета. Просто няхах смелостта да си помисля подобно нещо.

Ако бях усетил какво предстои, нямаше да оставя Алма сама в ранчото. Щях да я накарам да си събере ръкописа, щях да я натикам в микробуса и да тръгнем заедно към летището в онова последно утро. Дори след като не реагирах тогава, после все още имаше време да направя нещо, преди да е станало твърде късно. След като се прибрах във Вермонт, говорихме по телефона четири пъти и във всеки разговор изникваше името на Фрида. Но аз не желяех да говоря за Фрида. За мен тази част от историята беше приключила и единственото, което ме интересуваше, беше бъдещето. Дърдорех на Алма за къщата, за стаята, която ѝ подготвям, за мебелите, които съм поръчал. Трябваше да ѝ задавам въпроси, да настоявам за подробен отчет как се държи Фрида, но на Алма като че ли ѝ беше приятно да слуша за тези къщовнически теми. Тя тепърва започваше да си стяга багажа — слагаше дрехите си в кашони, решаваше какво да вземе и какво да остави, питаше ме кои книги в моята библиотека се дублират с нейните — и ни най-малко не очакваше беда.

Три часа след като заминах за летището, Алма и Фрида отишли до крематориума в Олбъкърки да вземат урната. По-късно през деня, в едно затулено ъгълче на градината, разпръснали праха на Хектор по розовите храсти и лехите с лалета. Било същото място, на което

пчелата ужилила Теди, и през цялата церемония Фрида била много разстроена: сдържала се за по минута-две и после задълго изпадала в безмълвен плач. Когато вечерта говорихме с Алма по телефона, тя ми каза, че никога не била виждала Фрида толкова уязвима, съвсем на ръба да рухне. На следващата сутрин обаче Алма отишла в главната сграда и открила Фрида вече будна — седяла на пода в кабинета на Хектор, вършеела из купчини хартии, снимки и рисунки, разхвърляни около нея в кръг. На ред били сценариите, така казала на Алма, а след това щяла систематично да издири всяко друго доказателство за производството на филмите: черновите за сюжета, скиците за костюмите, първоначалните рисунки по дизайна, светлинните диаграми, репликите на актьорите. Всичко трябвало да изгори, казала, нищо не трябвало да остане, нищичко.

Значи само един ден след като напуснах ранчото обхватът на унищожението вече бил променен, разширен така, че да се съобрази с една по-радикална интерпретация на завещанието на Хектор. Вече не ставало дума само за филмите. Ставало дума за всяко възможно доказателство, че тези филми някога са съществували.

Клади имало и на следващия, и на по-следващия ден, но Алма не взела участие в тях: оставила Хуан и Кончита да помагат, а тя се заела със собствените си работи. На третия ден изнесли декорите от задните помещения на звукозаписния комплекс и ги изгорили. Изгорили реквизита, изгорили костюмите. Изгорили дневниците на Хектор. Изгорили дори тетрадката, която бях прочел в къщата на Алма — и ние все така не виждахме накъде вървят нещата. Онази тетрадка беше написана през трийсетте години, много преди Хектор да се завърне към филмите. Единствената ѝ ценност беше като източник на информация за биографията на Алма. Няма ли го източникът, тогава дори в крайна сметка книгата да излезе, историята в нея вече няма да е достоверна. Би трябвало да схванем това, но когато вечерта говорихме по телефона, Алма го спомена само мимоходом. Голямата новина на деня беше за немите филми на Хектор. Копия от тях, разбира се, вече циркулираха по света, но Фрида се притеснявала, че ако те бъдат открити в ранчото, някой би могъл да направи връзка между Хектор Спелинг и Хектор Ман и затова решила да изгори и тях. Гнусно дело било, така казала според Алма, но трябвало да се доведе докрай. Ако

една част от цялото дело остане недовършена, то всички други части не биха имал смисъл.

Разбрахме се да се чуем пак следващата вечер в девет (седем по нейно време). Почти целия следобед Алма щеше да прекара в Сороко — да пазарува и да се погрижи за някои лични работи, — но макар че до Тиера дел Суеньо беше час и половина път с кола, изчислихме, че до шест ще се прибере у дома. Когато не се обади, въображението ми започна незабавно да попълва празните места; и по времето, когато легнах на дивана, в един часа, вече бях убеден, че Алма не се е прибрала вкъщи, че ѝ се е случило нещо ужасно.

Оказа се, че едновременно съм прав и греша. Грешах, че не се е прибрала вкъщи — но за всичко друго бях прав, макар и съвсем не по начините, които си представях. Алма спряла пред къщата си в шест и няколко минути. Никога не заключвала вратата, така че не се разтревожила, когато видяла, че тя зее отворена; но от комина излизал пушек и това ѝ се видяло странно, направо необяснимо. Може би Хуан и Кончита били дошли да оставят прането или да изнесат боклука, но защо, за бога, ще палят огън в този горещ юлски ден? Алма оставила покупките си в колата и влязла право в къщата. Седнала на пода пред камината в хола, Фрида мачкала на топки страници хартия и ги хвърляла в пламъците. Жест по жест, това било пълно повторение на финалната сцена в „Мартин Фрост“: Норбърт Стайнхаус, който изгаря ръкописа на разказа си в отчаян опит да върне майката на Алма от света на мъртвите. Късчета овъглена хартия летели из стаята, пърхали около главата на Фрида като ранени черни пеперуди. Краищата на крилете им просветвали за миг в оранжево, после ставали пепелявосиви. Вдовицата на Хектор била толкова погълната от започнатото занимание, че дори не вдигнала поглед, когато Алма влязла през вратата. Неизгорените още страници лежали в скута ѝ: малка купчинка листа формат А-4, може би двайсет или трийсет, може би четирийсет. Ако само те били останали, то значи останалите шестстотин страници вече ги нямало.

По собствените си думи, Алма *изпаднала в бяс, в хулна тирада, в безумен изблик на крясъци и писъци*. Хвърлила се напред и когато Фрида станала, за да се защити, Алма я блъснала встрани. Само това си спомняла, така каза. Блъснала я с все сила и прелетяла покрай нея, втурнала се тичешком към задната част на къщата, към кабинета и

компютъра си. Изгореният ръкопис бил само разпечатка. Цялата книга била в компютъра и ако Фрида не била бъркала по хард диска или не била изровила дискетите, то нищо нямало да е изгубено.

Миг надежда, мимолетна вълна от оптимизъм, когато прекрачила прага на стаята — и после край. Алма влязла в кабинета и първото нещо, на което паднал погледът ѝ, било празното място, където седял компютърът. Бюрото било празно: нито монитор, нито клавиатура, нито принтер, нито синя пластмасова кутия с двайсет и една надписани дискети и петдесет и три различни работни файла. Фрида била отнесла всичко. Без съмнение Хуан също бил вътре в заговора и ако Алма преценявала правилно ситуацията, то вече било твърде късно да се направи каквото и да било. Компютърът вече бил смазан, дискетите — начупени на късчета. А дори и все още да не били, то къде да ги търси? Ранчото се простирало на четиристотин акра. Трябвало само да избереш място някъде, да изкопаеш една дупка — и книгата изчезвала завинаги.

Алма не знаела колко време останала в кабинета. Няколко минути, мислела си, но може и да било по-дълго, може би дори четвърт час. Помнела как седнала пред бюрото и заровила лице в шепите си. Искало ѝ се да заплаче, да се потопи в делириум от неспирен рев и ридание, но все още била твърде потресена, за да заплаче, така че единственото, което направила, било да седи и да слуша собствения си дъх през шепите си. В някакъв момент изведнъж забелязала колко тихо е станало в къщата. Допуснала, че в такъв случай Фрида вече си е тръгнала — че просто е излязла и си е отишла в другата къща. Толкова по-добре, помислила си Алма. Никакви спорове и обяснения нямало да поправят стореното и всъщност тя нямало никога вече да проговори на Фрида. Наистина ли? Да, казала си, наистина. При това положение било време да се маха оттам. Можела да събере най-важните си неща в един сак, да се качи в колата си и да отиде в някой мотел близо до летището. На сутринта без никакво бавене щяла да се качи на самолета за Бостън.

И тогава Алма станала от бюрото и излязла от кабинета. Още нямало седем часа, но тя ме познавала достатъчно добре, за да е сигурна, че ще съм си у дома — че ще се въртя около телефона в кухнята и ще си наливам текила в очакване на обаждането ѝ. Нямало да чака уговорения час. Цели години от живота ѝ били ограбени,

целият свят избухвал в главата ѝ и тя трябвало да говори с мен незабавно, трябвало да заговори с някого, преди да дойдат сълзите, когато нямало да може да си каже и името. Телефонът бил в спалнята, по-следващото помещение. Трябвало само да завие вдясно като излезе от кабинета, и десет секунди по-късно щяла да седи на леглото си и да набира номера ми. Но когато престъпила прага на кабинета, за миг се поколебала и вместо вдясно, свила вляво. При идването ѝ в хола летели искри; и преди да започне дълъг разговор с мен, трябвало да провери дали огънят е загаснал. Разумно решение, точно онова, което трябвало да направи в такава ситуация. Така че тя се отбила в другата част на къщата и миг по-късно историята от онази нощ станала друга история, нощта станала друга нощ. Тъкмо това е най-ужасното за мен: не просто това, че не можах да предотвратя случилото се, а съзнанието, че ако Алма най-напред ми се беше обадила, то можеше изобщо да не се случи. Фрида пак така щеше да лежи мъртва на пода пред камината, но реакцията на Алма щеше да е съвсем различна и цялата поредица от събития след като тя види мъртвото тяло щеше да се развие другояче. Ако бе поговорила с мен, това щеше да я направи малко по-силна, малко по-уравновесена, малко по-подготвена да понесе шока. Ако ми беше разказала за сблъсъка например, ако ми беше описала как е ударила Фрида в гърдите с длан, преди да се втурне към кабинета си, аз навярно щях да я предупредя за евентуалните последствия. Щях да ѝ кажа: човек може да изгуби равновесие, може да залитне назад, може да падне, може да си удари главата в нещо твърдо. Иди в хола да провериш. Виж дали Фрида е още там. И Алма щеше да отиде в хола, без да затваря телефона. Щях да мога да говоря с нея веднага след като открие тялото и това щеше да я успокои, щеше да я възпре, да я накара да помисли, преди да извърши онова ужасно нещо, което ѝ дошло на ума. Но на прага Алма се поколебала, свила вляво, вместо вдясно, и когато видяла мъртвото тяло на Фрида проснато на пода, забравила да ми се обади. Не, не смятам, че е забравила, не искам да кажа, че е забравила — но идеята вече се оформяла в главата ѝ и тя така и не се решила да вдигне слушалката. Вместо това отишла в кухнята, седнала на масата с бутилка текила и химикалка и през остатъка от вечерта ми писала писмо.

Бях заспал на дивана, когато факсът започна да пристига. Във Върмонт беше шест сутринта, но в Ню Мексико беше все още нощ и

машината ме събуди едва с третото или четвъртото позвъняване. Бях спал по-малко от час, потънал в дълбините на пълното изтощение, и първите позвънявания стигнаха до мозъка ми само колкото да променят съня, който сънувах в момента — някакъв кошмар с будилници и крайни срокове, в който трябваше да се събудя, за да изнеса лекция, озаглавена „Метафорите на любовта“. Рядко помня сънищата си, но този го помня, както помня и всичко, което ми се случи след като отворих очи. Станах, разбрал, че звънът не идва от будилника в стаята ми. Телефонът звънеше, в кухнята, но докато стана и повлека крака през хола, спря.

Чух тихо щракване откъм машината, което означаваше, че започва приемането на факс, и когато най-сетне се добрах до кухнята, първите редове от писмото вече излизаха навън. В 1988 година нямаше факс машини, които да работят с обикновени листа. Хартията излизаше на ролки — неудобни свитъци, покрити със специален електронен слой — и полученото писмо изглеждаше като някакъв документ, изпратен от далечното минало: откъс от Тората или послание от някое бойно поле на етруските. Алма бе съчинявала писмото си цели осем часа, бе прекъсвала и почвала отново беше вземала химикалката, беше я оставяла наново и в хода на нощта все повече се беше напивала: в крайна сметка писмото излизаше над двайсет страници. Прочетох го цялото прав, теглех свитъка, докато излизаше от машината. Първата част описваше нещата, които разказах току-що: изгорената книга на Алма, изчезналият компютър, мъртвото тяло на Фрида в хола. Втората част завършваше с тези редове:

Не мога. Не съм достатъчно силна, за да понеса подобно нещо. Опитвам се да го обгърна с ръце, но то е много голямо за мен, Дейвид, много е тежко и дори не мога да го вдигна от земята.

Затова няма да ти се обадя тази нощ. Ти ще ми кажеш, че е било нещастен случай, че вината не е моя и аз ще започна да ти вярвам. Ще ми се иска да ти вярвам, но истината е, че аз я ударих силно, прекалено силно за осемдесетгодишна жена, истината е, че аз я убих. Няма значение какво ми причини тя. Аз я убих и ако сега те

оставя да ме разубедиш от това, то само ще ни съсипе после. Няма как да го избегнем. За да се спра, трябва да се откажа от истината, а ако го направя, всичко добро в мен ще започне да умира. Трябва да действам сега, разбираш ли, сега, докато все още имам смелостта да го направя. Бог да поживи алкохола. Гинес ти дава сила, нали така пишеше по билбордовете в Лондон. Текилата ти дава смелост.

Започваш отнякъде и колкото и далеч да си мислиш, че си стигнал, винаги пристигаш пак на същото място. Мислех си, че можеш да ме спасиш, че мога да се отскубна, да съм твоя, но винаги съм била само тяхна. Благодаря ти за мечтата, Дейвид. Грозната Алма си намери мъж и той я накара да се почувства красива. Щом успя да направиш това за мен, помисли си какво би могъл да направиш за някое момиче само с едно лице.

Бъди щастлив. Хубаво е, че всичко свършва преди да си разбрал каква съм в действителност. Онази първа нощ дойдох в твоя дом с пистолет, помниш ли? Никога не забравяй какво значи това. Само луд човек би могъл да постъпи така, а на лудите не може да се вярва. Те се вмъкват в живота на другите, пишат книги за неща, които не са тяхна работа, купуват хапчета. Бог да поживи хапчетата. Дали наистина беше случайност, че онзи ден забрави да ги вземеш? Бяха в портмонето ми през цялото време, докато беше тук. Все се канех да ти ги дам и все забравях — чак до момента, в който се качи в микробуса. Не ми се сърди. Както излиза, на мен ми трябва повече, отколкото на теб. Моите двайсет и пет малки лилави приятелчета. Пълна доза ксанакс, гарантираща цяла нощ спокоен сън.

Прости ми, прости ми, прости ми, прости ми.

Веднага опитах да ѝ се обадя, но тя не отговори. Този път успях да се свържа — чувах как телефонът звъни на другия край на линията, — но Алма така и не вдигна слушалката. Изчаках четирийсет или петдесет извънявания с упоритата надежда, че шумът ще наруши

концентрацията ѝ, че ще я накара да мисли за нещо друго, освен за хапчетата. Дали още пет звъна щяха да променят нещата? Дали още десет щяха да я спрат? Накрая реших да затворя, намерих парче хартия и на свой ред ѝ изпратих факс: *моля те, обади ми се*, написах. *Моля те, Алма, вдигни слушалката и ми се обади*. Секунда по-късно позвъних отново, но този път след петото или шестото иззвъняване сигналът прекъсна. Отначало не разбрах какво значи това, но после си дадох сметка, че Алма е изтръгнала кабела от стената.

9

По-късно през седмицата я погребях до родителите ѝ в католическото гробище на двайсет и пет мили северно от Тиера дел Суеньо. Пред мен Алма не беше споменавала за никакви роднини и тъй като не се появиха представители на семейства Грунд и Морисън да вземат тялото ѝ, аз покрих разходите за погребението. Имаше да се вземат мрачни решения, гротескни варианти, които се въртяха около относителните предимства на балсамирането и кремацията, около дълготрайността на дървения материал и цената на ковчезите. После, след като се спрях на традиционно погребение, произлязоха нови въпроси: за дрехите, нюансите на червилото, лака на ноктите, прическата. Не знам как успях да се справя с тези неща, но предполагам, че минах през тях така, както минават всички други: едновременно бях там и ме нямаше, едновременно бях на себе си и не бях. Спомням си единствено, че отхвърлих предложението за кремация. Стига вече огънове, казах, стига пепелища. Вече я бяха срязали, за да извършат аутопсията, но не им дадох да я изгорят.

В нощта, в която Алма се самоуби, аз се обадох на шерифа от къщата си във Върмонт. Оттам изпратили за оглед заместника, някой си Виктор Гузман, но макар че той пристигнал в ранчото преди шест сутринта, Хуан и Кончита вече ги нямало. И Алма, и Фрида били мъртви, писмото, което бях получил, още седяло в машината, но малките хора се били изпарили. Когато пет дни по-късно си тръгнах от Ню Мексико, Гузман и останалите заместници продължаваха да ги издирват.

За останките на Фрида се погрижи адвокатът ѝ, според инструкциите в нейното завещание. Церемонията беше извършена в беседката на ранчото „Блу Стоун“ — точно зад главната сграда, в Хекторовата горичка от върби и трепетлики, но аз нарочно не отидох. Вече бях прекалено изпълнен с омраза към Фрида и само от мисълта да ида на погребението ѝ ми се повръщаше. Така и не се видях с адвоката, но Гузман му казал за мен и когато той се обади в мотела ми

да ме покани на церемонията, аз просто казах, че съм зает. Той дърдори няколко минути за горката госпожа Спелинг и горката Алма, и колко ужасяваща била цялата история, и след това *напълно поверително*, почти без да спира между изреченията, ми събщи, че имението било на стойност над девет милиона долара. Ранчото щяло да бъде обявено за продан веднага след като автентичността на завещанието бъде удостоверена и приходите, заедно с всички средства от осребряването на акциите и ценните книжа на госпожа Спелинг, щели да бъдат дарени на едно сдружение с некомерсиална цел в Ню Йорк. Кое? — попитах. Музеят на модерното изкуство, отговори той. Всичките девет милиона щели да отидат в анонимен дарителски фонд за съхраняването на стари филми. Доста странно, каза той, не мислите ли? Не, отвърнах аз, не е странно. Жестоко — може би, противно, но не и странно. Ако харесвате черен хумор, бихте могли да се смеете с години.

Исках да се отбия в ранчото за последно, но когато спрях пред портата, не събрах смелост да вляза вътре. Надявах се да намеря някоя друга снимка на Алма, да претърся къщата ѝ за дреболии, които бих могъл да отнеса със себе си във Вермонт, но от полицията бях поставили една от онези бариери с жълта лента, които се слагат на местопрестъплението, и внезапно краката ми омекнаха. Наоколо нямаше полицаи да стои на пътя ми и не представляваше никакъв проблем да се мушна покрай бариерата и да вляза в имението, но не можех да го направя, не можех — така че обърнах колата и подкарах в обратната посока. Последните си часове в Олбъкърки отделих да поръчам надгробен камък за Алма. Отначало мислех да огранича надписа до самия минимум: „Алма Грунд, 1950 — 1988“. Но малко покъсно, след като вече бях подписал договора и бях платил на човека за работата, се върнах в офиса и му казах, че съм променил решението си. Помолих го да добави още една дума. Надписът трябваше да гласи: „Алма Грунд, 1950–1988, писателка.“ Освен двайсетте страници на предсмъртното писмо, които ми изпрати в последната нощ от живота си, никога не бях прочел и един ред, написан от нея. Но Алма бе загинала заради книга и справедливостта изискваше да я запомнят като автора на тази книга.

Прибрах се у дома. По време на полета до Бостън не се случи нищо. Някъде над Средния запад навлязохме в турбуленция, хапнах

малко пиле, изпих чаша вино, гледах през прозореца — но не се случи нищо. Бели облаци, сребристо крило, синьо небе. Нищо.

Барчето в хола беше празно, когато влязох вкъщи, а вече беше твърде късно да излизам и да купувам нова бутилка. Не знам дали това ме спаси, но бях забравил, че в онази последна нощ довърших текилата и като нямах никакъв шанс да намеря забрава в радиус от трийсет мили около Уест Т. — където всичко вече беше затворило, — трябваше да си легна трезвен. На сутринта изпих две чаши кафе и отново се захванах за работа. Бях планирал да се съсипя, да се гмурна обратно в старите си навици на безутешна скръб и алкохолна развала, но в лятната светлина на онова върмонтско утро нещо вътре в мен устоя на порива към саморазрушение. Шатобриан тъкмо приключваше дългото си размишление за живота на Наполеон и аз се присъединих към него в книга двайсет и четвърта от мемоарите, на остров Света Елена със сваления император. *Бил в изгнание вече от шест години; по-малко му били потребни, за да завладее Европа. Вече рядко напускал къщата, прекарвал дните си в четене на Осиян в италианския превод на Казароти... Когато излизал, Бонапарт крачел по каменисти пътеки, обрамчени от алое и дъхав зановец... или чезнел в гъстите облаци, които се стелели по земята... В този миг в историята всичко увяхва за ден; онзи, който живее твърде дълго, умира жив. Като се движим през живота, оставяме подир себе си три или четири свои образа, всеки един различен от другите; виждаме ги през гъстата мъгла на миналото, като свои портрети от различни възрасти.*

Не знаех дали някак съм се излъгал да повярвам, че съм достатъчно силен, за да продължа с работата, или просто се бях вцепенил. Цяло лято се чувствах сякаш живея в друго измерение, усещах нещата около себе си и все пак в същото време бях встрани от тях, сякаш тялото ми беше обвито в прозрачна, ефирна тъкан. Прекарвах дълги часове с Шатобриан, ставах рано и си лягах късно и със седмиците постигнах равномерен прогрес — увеличих дневната си норма от три на четири страници от изданието на „Плеяд“. Личеше си, че е прогрес, чувствах, че е прогрес, но това беше също и времето, когато взех да ставам предразположен към разни странни разсейвания,

пристъпи на заваяност, в които сякаш изпадах всеки път, когато станех от бюрото. Три месеца поред забравях да си платя телефонната сметка, не обръщах внимание на заплашителните известия в пощенската си кутия и уредих сметката чак когато един ден в двора ми пристигна някакъв мъж да прекъсне кабела. Две седмици по-късно отидох на пазар в Братълбъро, трябваше да се отбия също в пощата и в банката. Успях да пусна портфейла си в пощенската кутия, като си мислех, че е купчина писма. Тези произшествия ме озадачиха, но нито за миг не се замислих защо се случват. Да си задам този въпрос би означавало да падна на колене и да отворя вратичката на капана под черджето, а не можех да си позволя да надникна в онова мрачно място. Повечето вечери, след като привърших работа и се нахранех, седях до късно в кухнята и преписвах на чисто бележките, които бях нахвърлил, докато гледах „Вътрешният живот на Мартин Фрост“.

Познанството ми с Алма бе траяло едва осем дни. Пет от тези осем дни прекарахме разделени и когато изчислих колко време сме прекарвали заедно през останалите три, цялата сума излизаше петдесет и четири часа. Осемнайсет от тези часове бяха изгубени в сън. Още седем бяха пропилены в разнообразни краткотрайни раздели: шестте часа, които прекарах сам в къщата, десетината минути, в които бях с Хектор, четирийсет и едната минути, в които гледах филма. Това оставяше само някакви си двайсет и девет часа, в които наистина съм я виждал и съм я докосвал, в които съм се обгръщал в аурата на нейното присъствие. Правихме любов пет пъти. Ядохме заедно шест пъти. Изкъпах я веднъж. Алма бе влязла и излязла от моя живот толкова бързо, та понякога ми се струваше, че е била само плод на въображението ми. Това беше най-тежкото в приемането на смъртта ѝ. Нямах достатъчно неща, които да си спомням, и затова минавах през едни и същи места отново и отново, продължавах да събирам същите числа и да стигам до същите жалки резултати. Две коли, един самолет, шест чаши текила. Три легла в три къщи в три различни нощи. Четири телефонни разговора. Бях толкова зашеметен, не знаех как да изразя траура си, освен като живея. Месеци по-късно, когато завърших превода и се изнесох от Върмонт, разбрах какво бе сторила Алма за мен. Само за осем дни тя ме бе върнала от света на мъртвите.

Какво стана с мен след това, няма значение. Това е книга от фрагменти, компилация от тъги и смъртно запомнени сънища и за да

разкажа историята, трябва да остана в пределите на самата история. Ще кажа само, че сега живея в един голям град, някъде между Бостън и Вашингтон, и че това е първото нещо, което пиша след „Безмълвният свят на Хектор Ман“. Известно време отново преподавах, после си намерих друга работа, която повече ми харесваше, накрая окончателно зарязах преподаването. Би трябвало да кажа също (за сведение на онези, които се интересуват от такива работи), че вече не живея сам.

Минаха единайсет години, откакто се върнах от Ню Мексико и през цялото това време не съм разговарял с никого за онова, което ми се случи там. Нито дума за Алма, нито дума за Хектор и Фрида, нито дума за ранчото „Блу Стоун“. Та кой би повярвал на подобна история, ако се опитам да я разкажа? Нямах доказателства, нямах свидетели, които да потвърдят версията ми. Филмите на Хектор бяха унищожени, книгата на Алма беше унищожена и единственото, което бих могъл да покажа като вещественно доказателство, бяха моите жалки бележници, моята трилогия от драсканици в пустинята: записките от „Мартин Фрост“, откъсите от дневника на Хектор и един списък с имената на извънземни растения, който нямаше нищо общо с каквото и да било. Реших, че е по-добре да си държа устата затворена и да оставя мистерията на Хектор Ман неизяснена. Сега с творчеството му се занимаваха други хора и когато през 1992 година немите му комедии излязоха на видео (голяма кутия с три касети), мъжът с белия костюм бавно започна да събира почитатели. Това беше малко завръщане, разбира се, незначително събитие в света на развлекателната индустрия и милиардните пазарни бюджети, но беше все пак някакво удовлетворение и аз се радвах, когато попаднеш някъде на материал, който споменаваше Хектор като слабо известен виртуоз в жанра, или като (по думите на Стенли Войбел в „Сайт енд Саунд“) „последния значим представител на изкуството на нямата комедия“. Навярно това беше достатъчно. Когато през 1994 година основаха фенклуб, ме поканиха да стана почетен член. Понеже бях човекът, отговорен за първото и единствено цялостно изследване на Хекторовото творчество, виждаха в мое лице основополагащия дух на движението и се надяваха да им дам благословията си. По последното преброяване, Международното братство на Хекторманиаците имаше триста членове, плащащи вноски, и някои от тях живееха в далечни места, като Швеция и Япония. Всяка година президентът на братството ме канеше

да посетя годишното им събрание в Чикаго и когато най-сетне приех през 1997 година, залата стана на крака да аплодира лекцията ми. В последвалите минути за въпроси и отговори някой попита дали докато съм събирал материал за книгата, съм попаднал на някаква информация, свързана с изчезването на Хектор. Не, отговорих, за съжаление не. Рових се месеци наред, но не успях да стигна до никаква нова улика.

През март 1998 година навърших петдесет и една. Шест месеца по-късно, в първия ден от есента, точно докато участвах в конференция за нямото кино, организирана от Американския филмов институт в Уошингтън, получих първия си инфаркт. Вторият ме удари на 26 ноември, посред вечерята за Деня на благодарността в дома на сестра ми в Балтимор. Първият беше относително лек, от тъй наречените микроинфаркти, бих го сравнил с кратко вокално соло без акомпанимент. Вторият продра тялото ми като симфония с хор от двеста певци и пълен духов оркестър и едва не ме уби. Дотогава съвсем не смятах петдесет и една за напреднала възраст. Наистина не беше първа младост, но и не предполагаше човек да се подготви за края и да си вземе последно сбогом със света. Останах в болница няколко седмици и диагнозата на лекарите беше достатъчно обезсърчаваща, за да си променя мнението. Ако мога да използвам една фраза, която винаги съм харесвал, открих, че дните ми са преброени.

Не смятам за грях това, че пазих тайните си до този момент и не смятам за грях това, че сега ги казах. Обстоятелствата се промениха, а с това се промени и решението ми. Върнах се у дома от болницата в средата на декември и в началото на януари вече бях написал първите страници от тази книга. Сега е краят на октомври и като се приближавам до края на своя проект, установявам с мрачно задоволство, че това са и последните седмици на това столетие — столетието на Хектор, столетието, което започна осемнайсет дни преди раждането му и за чийто край никой трезвомислещ човек няма да съжалява. Ще последвам примера на Шатобриан и засега няма да направя опит да публикувам това, което съм написал. Оставил съм писмо с нужните указания до адвоката си, той ще знае къде да намери ръкописа и какво да прави с него, когато умра. Имам намерение да живея до сто години, но по всичко личи, че шансът ми не е голям, така

че съм се погрижил за всичко необходимо. Ако и когато тази книга бъде издадена, драги читателю, можеш да бъдеш уверен, че мъжът, който я е написал, вече не е между живите.

Има мисли, които нахлуват в ума ти, мисли толкова могъщи и уродливи, че те развъртават в мига, в който си ги помислиш. Страхувах се от онова, което знаех, страхувах се да не ме засмуче ужасът на онова, което знаех, и затова не изразих мисълта с думи, докато не стана твърде късно, за да ми повлияе. Нямам факти, с които да подкрепя твърдението си, нямам доказателства, които биха важали в съдебна зала, но след като в последните единайсет години отново и отново разигравах в ума си събитията от онази нощ, съм почти сигурен, че Хектор не умря от естествена смърт. Слаб беше, когато го видях, да, слаб и без съмнение на смъртно легло, но мислите му бяха ясни и когато в края на разговора ни сграбчи ръката ми, впи пръстите си в кожата ми. Така сграбчва човек, който е решен да живее още. Той щеше да се държи за живота, докато си свършим общата работа, и когато Фрида ми каза да изляза от стаята, аз напълно очаквах да го видя пак на сутринта. Помислете само с каква скорост се струпаха след това катастрофите. Алма и аз си легнахме и когато сме си легнали, Фрида се е промъкнала на пръсти в стаята на Хектор, взела е възглавница и го е задушила. Убеден съм, че го е направила от обич. Нямало е гняв у нея, нямало е чувство, че е предадена и трябва да отмъсти — имало е просто фанатична преданост към справедлива и свята кауза. Хектор няма как да е оказал особена съпротива. Тя е била по-силна от него. Съкращавайки живота му с няколко дни, го е избавила от лудостта да ме покани в ранчото. След години на кураж и твърдост, Хектор бе изпаднал в съмнения и нерешителност, бе стигнал дотам, че да постави под въпрос всичко, което е направил с живота си в Ню Мексико, и в момента, в който аз пристигнах в Тиера дел Суеньо, онова красиво нещо, което бяха направили с Фрида, бе заплашено от опасността да бъде разбито на късчета. Безумието започна в мига, в който стъпих в ранчото. Аз бях катализаторът за всичко, което се случи, докато бях там, аз бях последната добавка, която отприщи фаталната експлозия. Фрида трябваше да се отърве от мен, а единственият начин да го стори беше да се отърве от Хектор.

Често си мисля за всичко, което се случи на следващия ден. Все по-ясно виждам колко много неща останаха недоизказани, все по-ясно

виждам паузите и мълчанията, чудноватата пасивност, която сякаш излъчваше Алма тъкмо в критичните моменти. Когато се събудих на сутринта, тя седеше до мен на леглото и милваше лицето ми с длан. Беше десет часа и отдавна вече трябваше да сме в прожекционната да гледаме филмите на Хектор, но въпреки това тя не припираше. Изпих чашата кафе, която тя бе оставила на нощната масичка, говорихме си, прегръщахме се и се целувахме. По-късно през деня, когато се върна в къщата след изгарянето на филмите, не изглеждаше особено разстроена от гледката, която бе понесла току-що. Не съм забравил как рухна и се разплака, но реакцията ѝ беше много по-умерена, отколкото очаквах. Тя не се разкрещя, не изпадна в ярост, не се нахвърли с тежки думи върху Фрида заедо бе запалила кладата преди крайния срок, посочен в завещанието на Хектор. Достатъчно дълго бяхме говорили предните два дни, за да съм наясно, че Алма е против изгарянето на филмите. Мисля, че изпитваше страхопочитание от размерите на Хекторовото покаяние, но също така вярваше, че то не е справедливо; беше ми казала, че през годините с Хектор много са спорили за това. Ако това бе така, то защо не се разстрои повече, когато видя как филмите изгарят безвъзвратно? В тези филми играеше майка ѝ, баща ѝ ги беше заснел, и все пак тя почти не ги спомена, след като пламъците утихнаха. Дълги години мислих за това нейно мълчание и стигнах до теория, която единствена ми се вижда смислена, която единствена наистина обяснява безразличието ѝ онази вечер: тя е знаела, че филмите не са унищожени. Алма беше изключително интелигентен и изобретателен човек. Вече бе направила копия на ранните филми на Хектор и ги бе изпратила до шест различни архива, пръснати по света. Защо да не е направила копия и на късните му филми? Покрай писането на книгата си беше пътувала на доста места. Какво би ѝ попречило да измъква по някой негатив всеки път, когато заминава, и да го отнася в някоя лаборатория да го копират повторно? Хранилището не се охраняваше, тя разполагаше с ключове от всички врати и не би имала никакъв проблем да внесе и изнесе неща незабелязано. Ако бе постъпила така, то сигурно бе скрила някъде копията и намерението ѝ е било да изчака, докато Фрида умре, за да ги извади на светло. Може би щяха да минат години, но Алма беше търпелива, а и как би могла да предполага, че двете с Фрида ще умрат в една и съща нощ? Може да ми се отвърне, че в такъв случай би ме

посветила в тайната, че не би я запазила за себе си — но може би възнамеряваше да ми каже като дойде във Вермонт. В дългото си, разхвърляно предсмъртно писмо не споменавахе въобще за филмите, но онази нощ Алма е била в състояние на нервна криза, тресяла се е в делириум от ужаси и апокалиптични самообвинения и всъщност не смятам, че все още е принадлежала на този свят, когато е седнала да пише писмото си. Забравила е да ми каже. Искала е да ми каже, но е забравила. Ако наистина е така, то филмите на Хектор не са изгубени. Просто са скрити и рано или късно ще дойде някой да отвори случайно вратата на стаята, където ги е оставила Алма, и историята ще започне отначало.

С тази надежда живея.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.